

IZVORUL SOMEȘULUI

Publicație socio-culturală editată cu sprijinul Consiliului local Șanț

Director fondator: GRIGORE COTUL

Redactor-șef: LEON-IOSIF GRAPINI

ANUL V, Nr. 18 *** DECEMBRIE 2025 *** 130 PAGINI *** www.acris.ro

Parteneriat media cu Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR)

Irina Petraș: Mică poveste cu o orgă veche ♦ **Proză:** Constantin Cubleşan, Olimpiu Nușfelean, Alexandru Jurcan, Melania Cuc, Radu-Ilarion Munteanu, Icu Crăciun, Lumința Rusu, Iacob Naroș, Florentina Loredana Dalian, Viorel Dădulescu, Petru-Ioan Gârda, Adela Cotul, Dan Norea, Lucian Claudiu Grapini, Leon-Iosif Grapini ♦ **Poezie:** Ioan Pinte, Dumitru Cerna, Menuț Maximilian, Mariana Bojan, Constantin Cubleşan, Radu-Ilarion Munteanu, Elena M. Cîmpan, Melania Cuc, Romulus Moldovan, Iulia-Anamaria Ghidiu, Laura C. Munteanu, Mircea Daroși, Luca Cipolla, Valer Pop, Aurel Domide-Șanțanu, Angela Maria Drăgoi, Grigore Cotul ♦ **Sculptorul Ilarion Voinea** ♦ Cronică literară ♦ Pagina elevului ♦ Folclor ♦ **Restituiri** ♦ Istorie locală ♦ Cărți și divertisment

ASOCIAȚIA CULTURALĂ REVISTA „IZVORUL SOMEȘULUI”

Cuprins

Irina Petraș: Mică poveste cu o orgă veche/1	Melania Cuc: Radiografia unui „Secret” literar/66
Constantin Cubleșan: Cuminecătura/3	Dorel Vișan: Să fii propria ta lumină.../67
Olimpiu Nușfelean: Ia-mă cu tine!; Omul din lună/4; În ploaie, spunând poezii; Pîinea de dimineață/5; Cercul/6	Liviu Păiuș: Două destine/68
Alexandru Jurcan: Domnul Coteșaru; Doamna Jenna/7	Icu Crăciun: Documente și fotografii rare despre Ion Creangă/70
Melania Cuc: Iisus care nu a ajuns niciodată pe cruce/8	Mircea Daroși: Despre actualitatea lui Coșbuc/74
Radu-Ilarion Munteanu: Biblioteca neagră/11	Veronica Oșorheian: Povestea unei scrisori imaginare/75
Icu Crăciun: Agenția de Alungare a Spiritelor Negative/14	Alexandru Jurcan: Per cel norocos/76
Luminița Rusu: Ion/16	Icu Crăciun: Teatrul Hortensiei Papadat-Bengescu/76
Iacob Naroș: Noiembrie/18	Veronica Georgiana Hodoroga: Luminadia/81
Florentina Loredana Dalian: Vania, pescarul/19	Octavian Florin Boanchiș: Fulg pentru un timp/85
Viorel Dădulescu: Nimic nu mai este așa cum a fost/20	Andrei Răzvan Ilieșiu: Seara de Ajun/86
Petru-Ioan Gârda: Alambicul/23	Anastasia Victoria Pătrășcan: Când lumea va fi din nou cum a fost/87
Adela Cotul: Eternitate/26	Dragoș Grapini: Soba și aragazul/88
Dan Norea: Dorința; Îngerul lui Petrică/30	Maria Sîngeorzan-Dragotă: Fulgul fermecat și omul de zăpadă/88
Leon-Iosif Grapini: Mobilul/32	Sculptorul Ilarion Voinea/89
Lucian Claudiu Grapini: Șilihoia/34	Leon-Iosif Grapini: Expoziția de artă „Florăria”/100
Ioan Pinte: Poezii/37	Dan Filipoi: Crucea apelor/101
Dumitru Cerna: Poezii/38	Liviu Păiuș: Când s-o făcut drumul pe Dealul Neamțului/102
Menuț Maximilian: Poezii/39	Dan Filipoi: Cu copiii la cântar/103
Mariana Bojan: Poezii/40	Toader-Dorel Bazga: Drumeții/104
Constantin Cubleșan: Poezii/41	Lucian Claudiu Grapini: Codobaturile și fășele/106
Radu-Ilarion Munteanu: Poezie/42	Alexandru Dărăban: Activitatea Partidului Național Agrar în județul Năsăud în perioada interbelică/109
Elena M. Cîmpan: Poezii/43	Alexandru Dărăban: Înființarea și desființarea Clubului Român Comitatens din Bistrița-Năsăud/113
Melania Cuc: Poezii/44	Alexandru Dărăban: Răspândirea științei și culturii în presa comunistă a regiunii Rodna/115
Romulus Moldovan: Poezii/45	Alexandru Dărăban: Sacrificii pentru memorandiștii aflați în închisori/117
Iulia-Anamaria Ghidiu: Poezii/46	Valer Pop: Școala din Șanț, 1820-1935/119
Laura C. Munteanu: Poezii/47	Valer Pop: Restituiri/121
Mircea Daroși: Poezii/48	Valer Pop: Colinde/123
Luca Cipolla: Poezii/49	Valer Pop: Din penitenciare/124
Valer Pop: Poezii/50	Valer Pop: Din lexicul șanțenesc/125
Aurel Domide-Șanțanu: Poezii/51	Valer Pop: Cum se calculează greutatea unui porc.../127
Angela Maria Drăgoi: Poezii/52	Epigrebus/128
Grigore Cotul: Rondeluri/53	Divertisment/129
Grigore Cotul: Epigrame/54	Comuna Șanț în imagini/130
Grigore Cotul: Definiții în rime/56	
Adrian Lesenciuc: O formație de defilare/57	
Romulus Moldovan: Treizeci și șase de scriitori militari/57	
Dumitru Cerna: Iulia-Anamaria Ghidiu, publicista/58	
Melania Cuc: O confesiune a simțirii și a memoriei rurale/61	
Icu Crăciun: Secretul Adelei Cotul/63	
Radu-Ilarion Munteanu: Un debut literar surprinzător și ofertant/65	

Irina Petraș

Mică poveste cu o orgă veche

Pentru mine, *locuirea românească* se descrie în legătură cu imaginea de cetate săsească. La stilul brâncovenesc, să zicem, reacționez pur cultural, nu afectiv.

Căutând ceva pe internet, am dat peste o știre în *Foaia Transilvană* (21 martie 2025): „Iubitorii muzicii baroce sunt invitați sâmbătă, 22 martie, la cea de-a patra ediție a Maratonului Bach. O serie de concerte care va avea loc, la fel ca în anii precedenți, în Biserica Evanghelică-Lutherană *Pietati* din Cluj-Napoca. [...] Ziua premergătoare Maratonului va marca încheierea unui proiect de anvergură al comunității evanghelice clujene – restaurarea orgii baroce de la Chirpăr (județul Sibiu), construită în 1778 de Johannes Hahn. Parte a patrimoniului cultural transilvănean, orga și-a recăpătat structura originală și un acordaj autentic baroc. Instrumentul cu 10 registre a trecut printr-un amplu proces de restaurare, ce a durat mai bine de opt luni, fiind salvat de la degradare datorită fondurilor puse la dispoziție de Parohia Evanghelică-Lutherană și a donațiilor făcute de publicul meloman...”

De ce am reținut știrea? Sunt iubitoare de muzică barocă și merg la concerte de orgă, dar nu asta m-a atras, ci un cuvânt din text – Chirpăr – care a devenit *cuvânt-madlenă* și a declanșat o tulburătoare amintire personală. Am exclamat cu voce tare: „Orga mea!” A mea?!

Mica poveste ce urmează va lămuri impulsul posesiv.

M-am născut într-o comună săsească, Chirpăr (Kirchberg, adică „Dealul Bisericii”), în casa de lângă biserica-cetate din secolul 13. Am copilărit, apoi, de pe la trei ani, în coasta altei asemănătoare biserici-cetate, la Agnita. Pentru mine, *locuirea românească* se descrie în legătură cu această imagine de cetate săsească. La stilul brâncovenesc, să zicem, reacționez pur cultural, nu afectiv. M-am născut, așadar, la Chirpăr, Sibiu, dar tatăl meu venise din Maramureș și am locuit multă vreme la Agnita, nu departe de Nocrichul mamei. Nașterea și șederea mea în zona Sibiului au fost „contaminate” de obiceiuri aduse de tata din Ilba, din *locul lui*. Convițuirea e mozaicată. Detalii personalizate ale creșterii fac ca toate aceste amănunte ale locuirii să se închege în ceva foarte special care determină felul de a fi al insului de mai târziu. E o procesare individuală a determinațiilor la care se adaugă și auto-adaptabilitatea omului – civilizația înseamnă că omul se adaptează nu atât la natură, cât la ceea ce a acumulat/secretat în jurul său, la obiectele cu care și-a mobilat el singur (ca specie) preajma și în funcție de care a privit lumea.

Îmi asum Chirpărul prin certificatul de naștere și prin vecinătatea dintâi cu turnul bisericii săsești. E

prima imagine care a lăsat urme, așa încât e, pentru mine, chiar emblema lui „acasă”. Altminteri, nu împlinisem trei ani când l-am părăsit, trecând prin câteva locuri/halte – Marpod, Cincu, Nocrich – pentru a ne stabili, în 1950, lângă altă biserică săsească cetate, la Agnita, târgul meu pe jumătate săsesc „vinovat” de multe dintre fețele și aplecările mele. Firea mea de ardelean așezat a fost obligată să învețe tot felul de deprinderi de ins care nu are o așezare a lui, o casă a lui. Am schimbat mai multe sate și mai multe case, până când, la vreo 5 ani, am avut, în fine, *casa noastră*.

La Chirpăr m-am reîntors abia când eram studentă, într-o călătorie de recunoaștere pusă la cale de tata. Atunci am „descoperit” că mă născusem într-o casă lângă o biserică semănând leit cu biserica din Agnita, biserica-cetate, pe care o vedeam pe fereastra casei noastre de pe Aleea Teilor, de *acasă*. Această cetate săsească simplă, cu liniile ei drepte, cu ceasul care numără trecerea orelor, cu dangătul de clopot din sfert în sfert de ceas, era un reper în viața mea de copil; îmi place simplitatea ei în alb și negru, precum costumul româncelor din zonă, costumul mamei mele, al bunicii mele. Am urcat în vechiul turn, porumbeii s-au zburătăcit alungați de larma noastră emoționată. Clopotele mari și mijlocii, știu acum, au fost turnate la Sibiu în 1922, respectiv 1925, iar micul clopot cu o inscripție latină datează din 1630. Am cercetat prin lentila amintirilor tot ce vedeam. Am aflat despre orgă de la un chirpărean. Se cânta rar în 1947, presupun, muzica ei putea să -mi fie cu greu amintire, dar ceasul din turn, imaginea lui, pe care am văzut-o zi de zi aproape 3 ani, s-a prefăcut în amprentă identitară, și-a fixat locul în heraldica personală.

Era o zi frumoasă, caldă. Am rătăcit pe ulițele prăfuite, amețiți de amintiri vagi și de poveștile lor mei, refăcând harta locului. Prima amintire e legată de nașterea surorii mele, Ana. Se întâmpla la Chirpăr, în martie 1950, aveam, așadar, doi ani și câteva luni. Fusesem dusă în vecini și chemată, apoi, să-mi văd „surioara”. În jur era o agitație suspectă, îmi scăpau multe dedesubturi – bănuiala că oamenii mari îmi ascund tot felul de lucruri și așteaptă să vadă dacă mă descurc singură cu înțelesurile am avut-o foarte de timpuriu. Am preluat informația – era *surioara mea* – și, pentru mai multă siguranță, până aveam să mă lămuresc ce și cum, am repetat-o fără alte comentarii: „surioara mea, surioara mea!” Deocamdată, nu făcea decât să mănânce și să plângă atunci când nu mânca. Mă intriga

felul net în care nu mă băga în seamă, „fără-răspunsul” ei la încercările mele de a o atrage într-un joc comun; era un „fără-răspuns” cu iz de moarte, angoasant.

Din același spațiu al primelor amintiri, mai văd, apoi, troaca de pâine în curte, simt cel mai bun miros din lume, cel de pâine caldă, aduldmecc căldura cuptorului ridicat lângă gardul înalt dinspre uliță. De lângă el, ridic periodic privirea – ca într-un gest de verificare a stabilității lumii în ciuda noutăților care se năpustesc asupra mea clipă de clipă – și văd turla bisericii-săsești-cetate, simplă, pătrată, veche.

Casele succesive din copilăria mea n-o incomodează pe ultima, cea la clădirea căreia am asistat și pe care ai mei o ridicau, trudnic și cu poticniri, în jurul nostru, dar și cu o mare bucurie de a avea, în fine, locul tău, oricât de modest. Mirosul de proaspăt n-a părăsit-o niciodată, *facerea* ei a durat ani în șir după ce deja o locuiam, căci mereu era ceva de terminat. *Așezarea* nu însemna încremenire, își împlinea rostul de adăpost al nostru tocmai prin ne-terminare, prin *locul* pe care îl oferea improvizațiilor nesfârșite, îmbunătățirilor succesive.

Turnul bisericii săsești, cu ceasul care „merge” de secole (într-o călătorie de recunoaștere de acum câțiva ani l-am descoperit neobosit), îmi era reper zi și noapte. Clopotele băteau numărând tacticos orele, dar fiecare sfert de ceas era marcat de un dangăt. O privire pe fereastră ori din curte îmi spunea pe ce lume mă aflu. Îțit deasupra lumii mele printre pomi, cu albul zidurilor proiectat pe cer și conturat de lemnul înnegrit al podului în care, tot de secole, sașii își duceau slănină la afumat, îmi era și îmi este încă, într-un fel ciudat de *lăuntric*, reper. La Școala săsească din curtea cetății am urmat primele clase. I se spunea în continuare „săsească”, deși învățământul devenise mixt din 1953 și învățau împreună nu doar fetele și băieții, ci și românii și sașii. Clasele A și C erau cu predare în limba română, clasa B, cu predare în limba germană. Curtea bisericii-cetate, cu cele patru turnuri ale sale, era doldora de unghere misterioase pe care le exploram pauză de pauză. Duminica se auzea muzica din biserică. Are și ea o orgă, construită de Karl Schneider din Brașov – 25 de registre, 2 manuale și pedală. Nunțile, înmormântările, comuniunile/confirmările erau adevărate spectacole bine rânduite, cu dichis, la care noi, românii, asistam cu încântare. Am fost de acord cu Blaga când s-a întâmplat să citesc, în *Ființa istorică*, parcă, despre felul de-a fi al sasului: mândru de el, de toată regula și rânduiala lui, de tot ce este în stare să facă, de toată „matematica” pe care o introduce în viață, dar, totodată, știind să-l facă pe cel de alături să crească

lângă el. Mai aveau și o eleganță nemaipomenită în relațiile cu ceilalți, au știut să se poarte tot timpul în așa fel încât nu exista român în Agnita care să nu-și dorească să-și ducă copilul la grădinița germană ca să învețe nemțește, săsește. Dacă zece sași stăteau de vorbă și apăream eu între ei, toți zece începeau să vorbească, brusc și firesc, românește...

Sașii aveau și o fanfară care ritma evenimentele. De pe strada principală, se putea deschide o poartă de fier veche, misterioasă care conducea, pe scări de piatră, la Cimitirul săseesc. Tot la Școala săsească se făceau repetițiile la cor (corul era o instituție serioasă în zonă, cu vechime de aproape două secole; învățam cântece în română și în germană, unele clasice) sau se organiza tabăra vacanței de vară. Pe peretele turnului de poartă, al Olarilor (mai era turnul Croitorilor, al Fierarilor, al Cizmarilor), se proiectau filme când trecea Caravana (ca-n proza lui Ioan Groșan). Era și cinematograful, în centru. Pe sub poarta boltită a clădirii cu pricina, se ajungea la scările ce urcau spre Steinburg, parcul-pădure al orașului, și el devenit personaj la Groșan.

În *Materie și memorie*, Henri Bergson distinge cele două moduri de supraviețuire a întâmplărilor trecutului: pe de-o parte, prin memoria mecanică, automată, ținând de instinctul speciei; pe de altă parte, prin amintiri independente și *construite*, cele care caută

anume în trecut răspunsuri pentru întrebări și neliniști ale prezentului. Turnul bisericii săsești îmi apare în vis mereu vătuit, ocrotitor, cu umbre sepie și cu o duioșie/înduioșare de ceva pentru totdeauna pierdut. Imaginea lui se leagă de copilărie, de părinți, de locul *meu*. Clopotele de turlă săsească sunt ale mele, cântă pe limba mea. Ele au ritmul sferturilor de oră, intră în componența orelor *mele*. Nu au nimic de sărbătoare ori de alarmă a tuturor, nu sunt comunitare decât în subsidiar...

Țin la locurile în care te simți *acasă* și care te recunosc, cumva. Iar ele sunt nu doar ținutul natal. Îl evoc din nou pe Saramago: „Cred sincer că aș fi o persoană diferită de cea care am devenit dacă altele ar fi fost peisajele prin care mi s-a arătat lumea pentru prima dată”; în ce mă privește, dealurile transilvane fac parte din *acasa* mea, dar și turnurile bisericilor-cetate săsești care au fost primele *peisaje* privite, atât la Chirpăr, unde m-am născut, cât și la Agnita, unde am copilărit și unde s-a născut fiica mea, Laura.

Ei bine, cred că voi merge curând la un concert să-mi văd/ascult orga.

Text apărut în revista *Steaua* nr. 5/2025

Turnul bisericii din Chirpăr

Biserica din Agnita

Constantin Cubleșan

Cuminecătura

Terminasem liceul și ambiționasem să intru la Medicină. Două săptămâni înaintea examenului de admitere am învățat pe brânci anatomia lui Papilian, pe care mi-o fixa în memorie un profesor bătrân care avusese norocul să nu fie concentrat pe front din cauza unui picior pe care și-l trăgea schiopătat încă din tinerețe când, la țară fiind, s-a tăiat foarte rău cu coasa, de a trebuit să-l opereze și astfel a rămas olog pe viață. Dar, nu despre el vreau să povestesc. Ci, despre mine.

În anul acela am avut ghinionul unei concurențe teribile la Medicină, doisprezece candidați pe un loc, nemaivorbind că pe vremea aceea, de după război, când în țară se statorniciseră niște reguli sociale părtinitoare, triajul se făcea mai întâi în funcție de *dosare*: prioritate având fiii de muncitori, apoi cei de *țărani săraci*, abia în al treilea rând copiii proveniți din rândul familiilor de funcționari, cum era și cazul meu, drept care șansele de a intra în studenție pe o bursă erau ca și nule. Dar, până atunci, trebuia să trec mai întâi examenul de admitere, ceea ce nu s-a întâmplat, obținând note mici la constituție și la limba rusă, materii obligatorii la admitere în toate formele de învățământ universitar de la acea oră. Așa că am fost recrutat imediat, măsură pe care am înțeles-o și am acceptat-o ca pe o pedeapsă pentru nefericitul meu insucces.

Garnizoana Beiușului era mare, alcătuită din câteva sute de soldați, care își efectuau stagiul militar de trei ani, suportând toate privațiunile și corvezile la care erau supuși zilnic pentru a putea face față, în final, oricăror solicitări belicoase. Între aceștia se afla și grupul TR-iștilor, adică a celor care erau pregătiți în... termen redus, cum eram eu, ceea ce nu însemna că beneficiam de cine știe ce favoruri. În armată favorurile sunt rare, iar, dacă aveai și nenorocul să cazi sub mâna unor ofițeri și subofițeri *dați dracului*, erai un om pierdut. Instrucția de front ca și cea tactică deveneau suplicii în toată regula. De un asemenea tratament aveau parte cei vreo nouă TR-iști care proveneau de pe băncile Seminarului Teologic, care trebuiau să se instruiască în rând cu toată lumea, urmând regimul ateist oficializat în toate instituțiile de stat. Alcătuiau o grupă, sub comanda sergentului major Urzică Ion, din plutonul comandat de locotenentul Beraru, ambii aceștia având plăcerea de a-i jigni pe bieții recruți, în orice împrejurare. De pildă, punându-i peste rând, să măture, cel puțin o dată pe zi, aleea din fața intrării în clădire, lungă de vreo două sute de metri pe sub niște copaci bătrâni din care se scuturau

tot timpul frunzele uscate. „– Așa, așa! răcnea sergentul, urmărindu-i cu un rânjet grotesc. Că și Sfântul Petru mătură în fața porților raiului! Trebuie să-i urmați exemplul!”

Eu avusesem norocul, în sfârșit un noroc!, să observe locotenentul Beraru că am un scris frumos – mă pusese să scriu niște bilete de voie pentru câțiva camarazi care ceruseră să iasă în oraș pentru a merge la poștă să ridice coletele trimise de-acasă. Asta s-a întâmplat cam la vreo trei săptămâni de la intrarea sub arme, și a doua zi m-a dus la cancelarie unde m-a pus să transcriu niște pasaje de regulament. A fost mulțumit de caligrafia mea și m-a propus pentru a *lucra* la comenduirea regimentului, unde am îndeplinit apoi, toată perioada șederii mele la Beiuș, muncă de conțopist, incomparabil mai ușoară decât instrucția de front, de care eram scutit, nu însă și de cea tactică, adică trebuind să merg cu plutonul pe coclaurile din preajma orașului, unde executam salturi pe după tufe de măcieș, în strategia atacurilor unor ținte inamice.

Datorită acestui fapt, am devenit cunoscut și puteam ieși pe poarta regimentului ori de câte ori aveam chef, evident completându-mi niște bilete de voie, în fals, pe care nu mi le verifica nimeni niciodată. Eram protejatul, cel puțin așa se credea, al comandantului regimentului, colonelul Teodorescu, un fost cavalerist care ajunsese la infanterie în urma desființării batalionului de cavalerie de la Frăsinet. Așa că părea scârbit de mizeria vieții de pifan, purtându-și cu eleganță uniforma celeilalte arme. Nu știu din ce motive lăsa impresia că mă simpatizează, așa că mă relaxam în voie printre mesele cancelariei, scriind tot felul de rapoarte și planificări de acțiuni ale altor ofițeri de pe la mai toate companiile subordonate.

Mă uitam adesea pe fereastra de la etaj urmărind cum erau muștruluiți, în curte, aproape în fiecare zi, bieții teologi, fără puțința să crâcnească. Până într-o zi când s-a întâmplat... nenorocirea.

Era primăvară, era chiar zi de sărbătoare, ziua de Paște, când s-au retras tăcuți, în grup, cu discreție, într-un cotlon din marginea corpului de clădiri; cea mai ferită poziție față de privirile superiorilor, unde au improvizat un soi de ritual liturgic, spunând rugăciuni și citind în șoaptă textul biblic referitor la Minunea Învierii. Numai că nimic nu putea rămâne tănuț în curtea regimentului. Mai ales că sergentul Urzică... nu dormea. A raportat numaidecât situația locotenentului Beraru care a ordonat adunarea în careu a acestora. Apoi a urmat cea mai cruntă demonstrație

de executare a programului din regulamentul de front pe care am văzut-o vreodată. Sergentul, care comanda demonstrația, rânjea savurându-și manevrele: „– Drepti!... culcat!... târâș!... pas alergător!... drepti!... culcat!... fuga, marș!... târâș!...”

Am înțeles că trebuia să fac ceva în alinarea durerii acestora. Așa că am ieșit fără grabă pe poarta cazarmii, cu mers încet ca să nu par suspect, și m-am îndreptat direct spre centrul orașului, la biserica împodobită de sărbătoare.

Într-un borcan, oferit de una dintre femeile care împărțeau pâinea și vinul, am luat Sfintele Paște, pe care le-am adus, tot așa, pe tăcute și tănuț, în clădirea mohorâtă a cazarmii. Instrucția din curte se sfârșise și teologii se aflau în spălător curățindu-și de zor hainele. Am intrat fără să spun vreun cuvânt și tot așa i-am înmănat primului dintre ei întâlnit, borcanul. L-a luat, m-a privit cu uimire, apoi mi-a făcut un semn discret de mulțumire, iar eu am plecat urcând la cancelarie.

Strategia mea a fost însă zadarnică. La nici o oră după aceea, locotenentul Beraru, însoțit de trei soldați din garda de noapte, m-a scos în curtea cazarmii și acolo a pronunțat sec ordinul: „Cinci zile arest sever!” Apoi am fost condus la demisolul clădirii unde se afla carcera și, scoțându-mi-se centura și tot ce aveam prin buzunare, am fost împins înăuntru, unde era întuneric încă abia de am dibuit lavița din scândură aspră, de lângă perete, pe care am căzut pur și simplu lipsit de vlagă. Așa am rămas toată noaptea, fără să pot închide ochii. Nu-mi era somn. Nu-mi era foame. Nu mă gândeam decât la întâmplarea din ziua aceea și încercam o judecată: făcusem bine sau nu ceea ce făcusem?

Pe când se lumina încet de ziuă, am luat seama că pe pervazul îngust, spre interior, al ferestrei zăbrelite, era ceva, un pachet de mici dimensiuni. M-am ridicat și l-am luat de acolo. Era o carte de rugăciuni care, am înțeles, trebuia să-mi fie tovarășă de detenție și deopotrivă de îmbărbătare. Cine o va fi adus-o și a pus-o acolo, rămânea o taină...

Olimpiu Nușfelean

Ia-mă cu tine!

Stătea pe marginea patului și îi ștergea sudoarea de pe față cu un prosop curat. Uneori îi umezea buzele cu ceai de mușetel, iar când el îi spunea că e prea cald sub pătură cu care era învelit, îl ștergea sub brațe și pe piept cu un prosop foarte moale. Din ce în ce mai des, el spunea că nu suportă prosopul, că e prea aspru, iar ea știa că nu e așa, că pielea lui, înfierbîntată de febră, devenea din ce în ce mai sensibilă.

– Ia-mă cu tine! o îndemna el.

– Mă descurc. Mă descurc singură.

– Cum să te descurci, biata de tine? Cum să te descurci?

– Lasă, nu te gîndi la asta. Mă descurc eu cu munca. Se trezea cu noaptea în cap, dădea mîncare vacilor – două vaci de lapte și un vițel –, porcilor, făcea curat în grajd și în coteț, căuta găinile de ouă, ducea laptele la centrul de colectare, mergea la prășit, făcea fin...

– Ia-mă cu tine! insista el.

– Ai muncit destul, spunea ea. Acum, pînă te faci bine, îți țin eu locul la toate.

Își privea, ea, mîinile crăpate de atîta muncă. Le ungea cu alifie, dar era în zadar.

– Ia-mă cu tine!

– Trebuie să te odihnești și să te faci bine.

– Nu mă fac bine. Ia-mă cu tine așa cum sînt.

– Cum să nu te faci bine? Ai auzit ce-a spus doctorul!

Pregătea mîncarea și alerga la dispensarul medical s-o aducă pe asistentă pentru injecție. De trei ori pe zi, cu mașina. Printre celelalte treburi.

– Dacă nu mă iei acum..., cînd n-o să mai fiu o să mă iei cu tine?

Ea își întoarse fața. O podideau lacrimile. Ce întrebare! își zise în gînd. Ce întrebare! Spusă mereu. Cum să-l ia cu ea toată ziua? La prășit sau la fin mai uita de suferința lui, mai prindea un mic elan, ca să-i poată purta de grijă atunci cînd se afla lîngă el. Inima ei nu mai știa cum să mai bată. Îndemnul lui o apăsa mai greu decît gîndul că suferința lui nu are vindecare.

Om din lună

Era trecut bine de miezul nopții și luna, ca un talger de aur, se făcea tot mai mare. Era enormă, nefiresc de strălucitoare, dar cercul ei creștea mereu. Și, crescînd, după o vreme se lăsa tot mai aproape de pămînt, în capătul dinspre răsărit al dealului, dincolo de pădure, acolo unde copacii se împuținau și începea pășunea comunală. Dealul semăna cu spinarea unui pește enorm și luna poposea

spre coada lui, înainte de înotătoare, după care urma un delușor presărat cu câțiva pomi rămași acolo de pe vremea colectivizării.

Cercul lunii era mai înalt decât un stat de om, mult mai înalt, poate cât o piramidă umană de la circ, cu trei etaje... Și poate mai mare...

Luna atinse pământul, de fapt creasta dealului, unde începea pășunea, pe care, desigur, la ora asta nu era nicio cireadă de vaci, parcă se așează temeinic sprijinită de ultimii copaci ai pădurii și se opri din creștere. Și tot atunci se deschise, ca o poartă mare, și din ea apără un om cu o bicicletă. Începu să coboare dealul și să vină spre Liviu Partene, mergând pe lângă bicicletă. Cobora dealul pe o cărare numai de el știută, fără să urmeze cărarea ce ducea la pădure și nici drumul de deal, pe care sătenii își aduceau lemnele pentru foc. Trecu și de pensiunea *La cruce*, fără să ia în seamă că acolo niște șoferi de TIR continuau să mănânce, opriți pentru câteva ceasuri din cursă. Și Liviu Partene privea uimit cum omul din lună vine și tot vine spre el, îmbrăcat în niște pantaloni obosiți, încălțat cu niște sandale scâlciate, fără ciorapi, cu bustul gol, ținând bicicleta de ghidon și împingând-o fără efort prin iarba umedă și printre buruienile înalte crescute pe răzoarele dealului, fără să urce în șa. Părea că avea un țel al lui, cobora spre Liviu Partene, dar nu acesta îi era țelul, și nu părea să-i pese deloc de curiozitatea omului ieșit din crîșma pensiunii să ia o gură de aer.

Liviu Partene era treaz acum – în curtea pensiunii sau în pat? –, știa că-i trecut bine de miezul nopții, doar atunci a băut o cană de apă și s-a uitat la ceas. Numai că, și după ce se trezi el, omul cu bicicleta continua să vină spre el și el nu mai știa ce să creadă. Îi trecea prin gând că luna ar fi putut să fie un OZN, dar rațiunea îi spunea că extraterestrii n-ar avea niciun motiv să trimită pe pământ un om cu bicicleta... Dar nici un vis nu putea fi, pentru că din vis se trezise de ceva vreme...

În ploaie, spunînd poezii

Irène L. purta o jachetă de un roșu intens, care da bine cu cizmulile negre cu toc jos, încălțate la acest sfîrșit de toamnă ploioasă. Ploua desigur, dar Irène L., în graba pricinuită de întîrzierea la ore, uită să-și ia umbrela. Jacheta ei roșie se asorta nu atît cu cizmulile negre, cît cu aerul ei copilăresc, cu părul răvășit de vînt peste fața senină, care-i ascundea vîrsta.

Mergea pe jos, ignorînd ploaia, și profita de timpul drumului ca să-și pună în ordine lecția de imaginație pe care urma îndată să o realizeze cu grupa de creație de la clasele mici.

Cum să le demonstreze elevilor de opt sau zece ani cît de importantă este imaginația? Dar, mai ales, cum să-și demonstreze sieși, dincolo de teoriile cărților de specialitate pe care le studiaseră? Ce rezultat ar avea oare un efort absolut de imaginație?

Luînd ploaia foarte în serios, își închipui o umbrelă imaginară care o apăra de intemperie. Trecea grăbită prin ploaie și-și imagina forma umbrelei, textura, culoarea, tija pe care era fixată structura umbrelei, stropii prelinși peste marginea clopotului de mătase. Și chemă din memorie poezii care elogiau umbrela și ploaia, cadre din filmele văzute, simțind cum în inima ei crește sentimentul că are deasupra capului o umbrelă adevărată, pe care o manevra cu propriile mîini, ținînd-o înălțată. Și observă deodată că ploaia nu-i mai udă părul, nici jacheta colorată într-un roșu intens. Deasupra capului ei plutea o umbrelă, cît se poate de reală, avînd în vedere efectele prezenței acesteia. Fără să se îndoiască de rezultatul exercițiului ei, Irène L. repetă totul în sala atelierului de creație, cu cei opt sau nouă copii din grupă. Copiii o luară în serios. Și reușiră. Ieșiră afară din sala de clasă, în curtea școlii și apoi pe străzile orașului și, apărați de umbrelele lor imaginare, însoțiți de profesora lor, se jucau prin ploaie spunînd poezii!

Pîinea de dimineață

Punctul de distribuire a pîinii se află exact peste drum de Palat, sau, mă rog, de Casa Împăratului sau cum i s-ar mai putea spune. În fiecare dimineață, la prăvălia Palatului se aduce pîine aburindă, descărcată dintr-un TIR enorm, care abia manevrează în parcare destinată unității comerciale.

*

În vreme ce pîinea este descărcată de hamalii harnici, copiii Împăratului Roșu își lipesc năsurile îndrăznețe de geamul înalt al odăii lor și privesc somnoroși cum Păsări-Lăți-Lungilă păzește intrarea de serviciu a prăvăliei, ca să nu intre nimeni, nici măcar vreun biet Făt-Frumos de cartier, unde mai pui săracii orfelinatelor, timp în care Flămînzilă înfulecă pîinile una peste alta, pe nerăsuflăte, iar Setilă uscă flacoanele cu suc de portocale sau de kiwi ale tarabei din fața cofetăriei alăturate.

Privind curioși, copiii Împăratului Roșu își amintesc moment cu moment povestea lui Harap-Alb, cu care au fost adormiți, astfel că, la lecția de literatură, începută încă din grădiniță, iau întotdeauna cele mai multe buline laudative. Pe lângă problemele de literatură și de știință, Împăratul Roșu mai rezolvă, prin experiența didactică a pîinii, și câteva teme de etică și de disciplină. Astfel, el a dat dispoziție ca pîinea să fie adusă în fiecare dimineață cu câteva minute mai repede decât în dimineața pre-

cedentă, așa încât își obișnuiește pruncii cu trezitul din ce în ce mai devreme, fără să-i mai dascălească sau să le aplice un băț peste șezut.

Cartierul este împânzit cu ostași strașnici, în civil, echipați cu pistoale-mitralieră și cu stații radio, încât nici Flămînzilă, nici Setilă, cu atît mai puțin Păsări-Lăți-Lungilă – care ar putea risca o anumită libertate de mișcare – n-au cum s-o ia la sănătoasa, iar Împăratul Roșu să rămînă descoperit și să nu mai aibă ce divertisment didactic să le ofere prințisorilor și prințisoarelor... la trezitul zilei. Iar cînd cei doi dau gata rafturile prăvăliilor, Gerilă sloboade o bură groasă peste copaci și așază un polei bine ceruit pe trotuare, încît caraghioșii de orașeni – grăbiți să-și cumpere pîinea de dimineață înainte de a-și trimite școlarii la școală și de a pleca la locurile de muncă asigurate cu generozitate de Împăratul Roșu – aluneacă cu grămada, scrîntindu-și gleznele sau frîngîndu-și brațele, spre hazul pruncilor rămași încă în că-mășuțele de noapte în odaia bine încălzită a Palatului.

*

Umiliți, orașenii, tineri sau bătrîni, se ridică de jos cu greu, își scutură hainele, se mai sprijină unul de altul, mai cheamă o Ambulanță, dacă o găsesc disponibilă, și-o pornesc înapoi spre casă sau spre spital, cu sacoșele goale, desigur, privind la rafturile în care fluieră deodată vîntul sau la Păsări-Lăți-Lungilă, Flămînzilă, Setilă și Gerilă, care, neputînd scăpa de sub supraveghere, fac și ei ce scrie partidul la porunca Împăratului Roșu.

Orașenii privesc descumpăniți înapoi, întrebîndu-se fără să-și poată da un răspuns: trăiesc un basm schimbat sau nu se mai pot trezi dintr-un vis urît?

Cercul

Într-o zi obișnuită de vară, Dumnezeu și Sfîntul Petru se jucau pe drum, ca de obicei, cu cercul. Aveau aerul a doi copii, pe care nu-i interesa absolut deloc tot ce se întîmplă în jur. La un moment dat, profitînd de faptul că Atotputernicul ignora relațiile ierarhice, Sfîntul Petru dădu pe avînt mai tare cercului, iar acesta porni în iureș pe drum, trecu peste un șanț și se pierdu în depărtare, printre pomi și ierburi. Și printre niște case... Porniră alene în căutarea lui, dar, brusc, undeva departe, se auzi o bubuitură puternică. Pe una dintre cele mai înalte creste ale muntelui din stînga se ridică o coloană de fum înfricoșătoare. Să fie un vulcan, un experiment nuclear scăpat de sub control sau un OZN izbit de pămînt? Fără ca Sfîntul Petru să mai consulte mobilul, pe care avea pusă agenda evenimentelor în curs, cei doi porniră spre munte, lăsînd cercul în plata omului făcut cîndva din tină.

În vremea aceasta, Mărin Marțafete, un om al certurilor interminabile de la cîrciumă, se trezi din somnul său venit spre zori, care îl doborî în iarba necosită din jurul panoului de incendiu, acolo unde cîrciumarul ținea de formă o secure, o lopată și o mătură, cu ajutorul cărora spunea că poate combate incendiile. Pe Mărin Marțafete îl trezi desigur zgomotul exploziei, un zgomot auzit de altfel doar ca să-l trezească și nimic mai mult. Se frecă la ochi, încercînd să-și dea seama dacă îi e foame sau îi e sete, că altceva nu avea de făcut. Hainele îi erau încă ude de la roua dimineții și nimeni nu-l băga în seamă. Și nici nu era cine să-l vadă cum doarme uitat de lume.

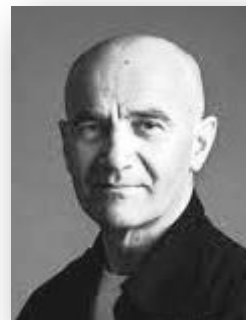
Cu privirea încețoșată – nu era treaz de tot – văzu cercul uitat de Domnul la cîțiva metri de el. Parcă pîlpîia în iarba în care dormise și Mărin, sub o tufă de liliac înflorit, gata să-și piardă strălucirea și să devină o biată roată ruginită dusă de cineva la fier vechi. Intra în obișnuința lumii de aici ca orice lucru uitat de Cei Neașteptați din întîmplare pe pămînt să devină repede un lucru oarecare, ce nu mai interesa pe nimeni, bun doar de valorificat la second-hand.

Aproape somnambul, Mărin Marțafete ridică cercul din iarbă. Era cam cît o roată de bicicletă, dar, așa aburit cum era el, Mărin își zise că nu era un cerc oarecare. Să-l dea cîrciumarului, ca să-l mai ierte de datorii, să-l dea copiilor, care strigau după el „Cinci pahare! Cinci pahare!”?... De ce cinci? Poate pentru că se lăuda că poate bea cinci pahare de vodcă unul după altul. Bărbații, la crîsmă, puneau mînă de la mînă și-i ofereau băutura, după care Mărin se lau la harță cu cine nici nu gîndeai. Cu primarul, cu șeful de post, cu președinții veniți de la oraș...

Era un soare amestecat cu nori, nori albi, bucălați, mîngîiați de razele soarelui. Privind cercul, a cărui strălucire parcă revenea și-i limpeztea privirile lui Mărin, acesta văzu cum coboară, chiar lîngă el, o scară lungă, din fuior bine împletit, care urca hăt sus, agățată de buza unui nor alb. Mărin Marțafete se prinse de ea și începu să urce, fără să-l încerce cel mai mic fior de teamă. Urcă și urcă, ținînd strîns cercul în mînă, apoi se aburcă în nor, intră pe o alee străjuită de smochini înfloriți, parcă mai frumoși decît liliacul de lîngă cîrciumă, și porni înainte, pe unde îl duceau picioarele. Nimeni nu văzuse cum urcase el într-un nor luminat, ca să-i povestească pățania, el nu se mai întoarse niciodată pe pămînt, ca să spună pe unde a umblat, iar Sfîntul Petru, prins cu explozia de pe munte, nu-și mai consultă nici el mobilul, ca să vadă dacă întîmplarea cu Mărin Marțafete era trecută în agenda zilei și care i-ar putea fi acestuia soarta.

Din volumul
Ultima zi a Peștișorului de aur,
Editura Charmides, 2021

Alexandru Furcan

Domnul Cotețaru

Cum drumul spre București e lung, mi-am luat bilet la vagonul de dormit. Riscul e mereu același: cine va fi tovarășul de drum... Trenul a sosit cu întârziere, ca de obicei. Era cald în vagon și mi-am ales patul de jos, așa cum se specifica și în bilet. N-a durat mult până a intrat călătorul cu care împărțeam noaptea cea lungă. S-a prezentat solemn – domnul Cotețaru – aranjând zgomotos scara metalică pentru patul de sus. Imediat a desfăcut un pachet de șervețele umede și m-a pus și pe mine la treabă: dezinfectarea totală! Că (zicea) nevastă-sa l-a învățat așa, întrucât „un mediu aseptice e garanția supremă a sănătății”. Mi-a urmărit mișcările, ba și-a permis să-mi spună că lucrez superficial, că nu sunt metodic... Mi-a dat și mănuși medicale, apoi a scos vată pentru faza a doua: dezinfectarea cu spirt sanitar. A înlăturat lenjeria din patul său și a scos din valiză cearșaful parfumat adus de acasă. Apoi: pantalonii pe umeraș, pijamaua, boneta de dormit... A urcat scara și auzeam cum se fâțâie mereu, căutându-și poziția. Deodată i-a căzut telefonul și a urmat tevtura. A venit și conductorul să ajute la ... descarcerare, deoarece telefonul s-a rătăcit în labirinturi neclare. A stins apoi lumina. Am simțit miros de țuică și de țigară electronică parfumată toxic. Cred că am ațipit când, deodată, am auzit gâlgâielile vomei grăbite. De-acolo de sus veneau valuri otrăvite și lipicioase. Da, m-am enervat strașnic, am deschis geamul și l-am invitat să refacă atmosfera aseptice. Cotețaru a coborât scara ținând în mână cearșaful compromis, iar pe pijamaua de mătase avea desenate flori albe de vomă.

Doamna Jenna

Nici acum nu știu de ce tocmai mie, vecinul cel taciturn, mi-a mărturisit doamna Jenna oribilul secret. Fiul său Erdem – făcut cu un turc acum 19 ani – e o pramatie cunoscută în cartier. La început, când avea 6 ani, toți din bloc îl adoram, ne jucam cu el, îl provocam. De la 12 ani au început problemele: mici furturi, scandaluri, note scăzute la purtare. La 16 ani era înconjurat de fete: avea tupeu masculin, le prindea de pulpe, le excita cu mișcări perverse. Cineva zicea că două fete ar fi rămas gravide, doar că ele nu l-au reclamat. Doamna Jenna nu-l certa, topită după el, îl proteja, ierta, îmbrățișa. O mamă supra-protectoare, lovită aprig de Erdem într-o seară fatală. Numai că Jenna n-a zis nimic, a întors cu duioșie și celălalt obraz.

Toată lumea a aflat că Erdem a intrat prin efracție în casa bătrânei doamne Leta, fostă profesoară de engleză, și i-a furat porțelanurile de Limoges: un platou rotund, un bol placat cu aur, un set de farfurii și, mai ales, prețiosul platou Paradis Fond Turquoise, care valora o avere. După ce a făcut Leta sesizare la poliție, Erdem a dispărut subit. Atunci m-a invitat Jenna la un ceai și mi-a spus unde l-a ascuns pe băiat: la o prietenă care avea casă la capătul orașului. Acolo în bucătărie, sub dușumea, o scară ducea într-o cameră secretă. Normal că mergea zilnic la el, îi cumpăra țigări și bunătăți, plângând pe umărul lui. Erdem nu se dezlipea de porțelanuri, le utiliza cu mândrie, ca un aristocrat. I-am spus doamnei cu sinceritate că greșește, că nu se va termina cu bine, că, dacă vrea, eu pot merge să-l văd pe băiat și să-l determin să restituie vasele. Am ajuns în acel buncăr elegant, garnisit cu de toate. Erdem m-a ascultat, sorbind o supă din prețiosul bol placat cu aur. Deodată s-a enervat, a zis „nu vreau să te mai aud” și mi-a zdrobit țeasta cu platoul Paradis. Acum zac într-un pat de spital, în așteptarea operației. Asistenta îmi aduce un platou rotund din partea doamnei Jenna, cu tot ce poate fi mai bun de mâncat. Pe un bilețel îmi scrie: „Sănătate! Să știi că Leta a murit în somn”.

Melania Cuc

Iisus care nu a ajuns niciodată pe cruce

Maestre,

nu pot, nu mai pot să nu scriu, să aprind foc la noroc, să scot unghiile ascuțite degeaba din carne și, istoric vorbind, din amforă, semințe negerminabile. Când scriu nu-mi pasă de lei-paralei, de scânteii, doar de apa înșelătoare mi-e groază și mi-e dor ca de o metamorfoză din care nu pleci, nu dezertezi când și cum vrei.

Pe când eram, poate, mai mică decât o furnică, îmi făcusem din fântâna din ogradă depozit personal de comori rare, pe lângă care, ceilalți, oameni mari și cu mintea întreagă, treceau cu indiferență absolut triumfală. Mă furișam, furam din grinda odăii buncii ulcelele cele mai frumos smălțuite. Le căram ca o termită ispitită, le ascundeam nu știam de cine, le aruncam în adâncul fântânii. Le păstram, credeam, pentru o zi care aș fi jurat că urma să ajungă cu alaiuri neapărat vegetale.

Atunci se cădea să fie clipa în care să-mi recuperez marfa de contrabandă spirituală și să le dovedesc, astfel, tuturor celor care nu mă vedeau nici când pășeam pe cărare, că și eu sunt în stare de o faptă de care să se sușotească pe marginea șanțului, la zi de sărbătoare. Clipa adevărului meu a venit într-o vară cu secetă nebună, când plezneau călcâiele câmpiei transilvane ca o cămașă de nucă scuturată din pomul gata să se usuce. Până și roua refuza să mai cadă peste miliardele de plante și animale slăbănoage.

Caii se subțiau în coaste, cu zăbala scoasă, în stava din măgura satului. Vitele de lapte nu mai aveau lapte, iar noaptea auzeam cum lătrau din dedesubturile dealului podit cu piatra mormintelor, auzeam scâncetul în somn al căteilor din pământuri. Niște dihănii nevăzute de om, dar pe care eu le imaginam și chiar desenam din creion, cu ochii roșii și gheare galbene ca stelele de pe Drumul Robilor.

Gradina noastră se perpelea ca vânăta pe plita smintită și nu era zi în care să nu văd câte un alt om cu blana altei vite moarte de sete, pe spinare, trasă pe viu de pe carne și oase din ce în ce mai slabe și mai sfărâmicioase.

Cam pe atunci, tata a chemat pompierii acasă. Aveau ăia o mașină veche și roșie-roșie, cu roți înspițate trase de doi cai abia dedați cu hamul. Și furtun de iută aveau, unul lung ca un ștreang și care se

înșuruba-n appendice cu garnitură de aluminiu ce sticlea precum ciobul de sticlă în soarele tot mai chiaun. Preț de două ceasuri au pompat, au tras din reminiscența de pânză freatică zadarnic. Au sfredelit, au lărgit mai apoi izvorul, lucrând pe rând cu lopețile, cu mâinile goale; smulgând doar cuiburile de frigă pripășită ca dintr-o altă eră printre pietrele care susțineau de subsiori fântâna noastră cea spintecată în centru de cârligul de la cumpănă.

Se pare că scriu despre o arătare. Eu sunt arătarea; fără mâini și fără picioare, mută și surdă, dar care se încapățânează să supraviețuiască tentației normale, ca o ață roasă de moliile flămânde. Mă văd ieșind din nebuloasa secundelor îmbucate în roca atemporală, cum dau înapoi în vârsta tânără, și... mai tânără, către adolescență, peste pubertate; ajung iar copil, ținându-mă de mâna mamei, care tremură toată de emoție inexplicabilă. Noi eram și suntem, încă, fântâna.

Văd, simt spasmul fluidului cum se aruncă precum un bivoli de nămol spre mine, simt cum mirosim cu toții a Geneză, cum suntem plini de polen fecundat cu venin înțepat din floarea de spin.

Și broaștele speriate de lumina prea tare, le văd, așa cum ies cu ochi bulbucăți, din mълul scuipat de pe fundul fântânii, sunt neînvățate cu soarele și ameteșc pe dată, umblă de colo-colo, printre picioarele oamenilor cu unghii crăpate, apoi, chiar sub ochii noștri, fără fasoane, își transformă pielea băloasă în pergamente cu basme scrise, dar care n-au fost descifrate încă. Totu-i ca într-o minune, și eu sunt în centrul poveștii, așteptând gata topită prințul frumos, ascuns în pielea Broscoiului.

Brotacii de atunci, ca și ulcelele furate din grinda casei buncii Varvara, sunt astăzi humus, numai mizerie organică, grasă, fertilizantă, dar incapabilă să ajute până și feriga din brăul de piatră să crească în adâncuri cum creștea odată. Ulcelele scumpe sunt roase, cariate de săruri topite în apă zvântată, ceramica-i moale, pastă ce-și pierde forma, dispare... ca și cum un trup uman ar fi fost descoperit, ridicat, scos la aer după mai bine de șase săptămâni de la înhumare. Miroase în jur a mъл dintâi și pierzanie.

Comoara mea adunată cu osândie de coțofană fascinată de tot ce lucește, este, era numai iluzie.

După atâta vreme scursă în pierdere, aș fi putut să jur că am șters din memorie și acest punct de referință, dar iată că revine la masa mea, bea apă nu vin, rupe din pâinea cea de toate zilele mai hotărât, mai dispus să îmi arate el, mie, cum să-l salvez, să mă salvez de la moarte sigură.

Amintirea aia rea bate din degete, iese din creier prin țeastă, stă scrisă pe frunte-mi, de unde – când nu-i convine ce spun – sare taman pe tastatura computerului... Acum e musai să scriu adevărul și doar adevărul despre știute și neștiute, dar niciodată de la mine trecute.

Pompierii au muncit, au băut și au mâncat în ziua aceea degeaba. Nici a doua zi, nici peste o săptămână... apa din izvorul fântânii nu reușise să crească nici cât se-nmulțește drojdia pâinii. A venit și Gore solomonarul, cu nuia lui de alun, tot degeaba.

Cum era zi de luni de după duminică și târg de țară în satul vecin, tata s-a hotărât; a oprit caii din stavă, i-a prins la ham și am plecat peste deal, într-acolo, să ne cumpărăm un Iisus al nostru și numai al nostru.

Ne gândeam și vorbeam, plănuiam ca să fie Unul care să ne asculte până la capăt când i ne vom plânge, să nu stea cu mintea tot la cele sfinte și mai ales să răspundă cu Da, întotdeauna, de-l vom ruga ceva mai așa și așa. Dar, mai ales, să fie mult mai priceput la desfundat izvoare decât toți pompierii voluntari și solomonarii. Să umple gălețile toate într-o singură noapte și să mai și rămână în vână apă destulă pentru adăpat toate dobitoacele din comună.

Nu eram singurii din vale care alergam, comandam și-i dam de arvună tinichigiuului sticla plină cu țuică de prună, pentru câte un Iisus mai altcum' decât cel al vecinului.

„Vezi, să fie Unu' cu părul galben ca spicul, să-I picuri vopsea din aia de nu se ia când va ploua! Și spinii din coroană să fie din rug, nu din agăț ori măr pădureț, de care cresc pe marginea drumului! Să nu fie nici prea mare, nici prea mic la chip, da' lat în umeri și cu ochii neapărat privind, la noi, spre pământ. Io, așa cred că o fost Iisus răstignit ! D'apoi cum ?! Să-i faci și păsările-n culori moi, ca-n Rai, nu ca aici, pe la noi. Cleștii, ciocanul să fie mici-mici... da' slova să fie de un deșt', s-arate limpede, clară, de tăt orbu' să poată citi: Iisus Nazarineanul Regele Iudeilor. Meștere, vreau să fie așa: bărbat fain ca mine și... ca dumneata.”

Așa se ruga tata de tinichigiu, un evreu sadea, care tăcea și-l croia pe Iisus după chipul și asemănarea sa. Măsura, îl decupa de la creștet până la bărbie, de la umeri spre locul de bătut cuie. Îi făcea mâinile și picioarele, fața cu mustața și barba roșcovană, frumoasă și creață, așa cum văzuse el că le plăcea cel mai tare românașilor care se închinau la icoane.

Cum era mult de trudit la un Crist, am plecat din atelierul de fier, am pierdut ziua prin târgul de vite, prin cel de bucate, pe la șatrele săsoaicelor cu

turtă dulce de să-ți tot lase gura apă și limonadă făcută în casă.

Tata a dat mâna cu a lu' Ghilici, cel de ținea boldul cu semințe de lucernă și de trifoi, apoi, pe rând, cu unul, cu altul, de-mi venea să cred că avea prieteni în tot Ardealul. Abia la ojină ne-am întors la meșterul tinichigiu. Tata a plătit cinstit, a mulțumit și a împachetat într-o foaie de ziar național pe Iisus al nostru cel din tablă zincată și pictat în vopsea și lac de la picioare la cap.

Acum, până și bunicul, care știa mai totul despre lume, și unchiul, profesor de naturale – care făcuse la viața lui și frontul rusesc și apoi, înapoi, drumul armat către Tatra, toți și-ar fi pus capul pe tăietor, jurând că vom avea nu apă, ci lapte și miere în fântâna din care pompierii scosesea numai brotaci ca dracu' și cioburi de ulcele.

Dar, după seceta aia rea, ploile reci în puhoi au venit imediat peste noi. Era vreme de secerat și fân de adunat... Vremea umbla alandala și peste toate cele date din cer venea de ne bătea și receptorul în poartă, dimineața și seara. Nu erau bani, nu aveam bani... degeaba pe Iisus îl rugam și posteam vinerea și ajunam marțea și miercurea.

Eu cred că-L cam călcam pe nervi de câte-i spuneam și-i ceream; pentru că rugina prindea a-L ciupi de unghiile înguste și doar cu o idee crescute, de vârful mustăților, de pomeții obrajilor, așa cum sta acolo, degeaba, învelit cu foaia ziarului. L-am luat în seamă, L-am dus în odaia aia mare. L-am suit pe dulap, peste crengi de tei sfințit la Ispas. Apoi... L-am uitat. L-am lăsat în liniștea Sa, ca-n Cer, nederanjat decât de câte un greier stingher.

Iisus din tinichea se prefăcea doar că doarme, acolo, pe șifonierul în care era adunată toată zestrea mea, cătrînțe și poale, țoale din lână de oaie și câteva salbe grele din bani de argint, nu de aur cum au toți țiganii.

Poate, dacă tata ar fi fost mereu sănătos, am fi avut și bancnote în lei noi și un pic de noroc; altul ne-ar fi fost viitorul la toți. Tata era foarte bolnav și numai câine câinește a lăsat coasa din mâini, s-a lăsat dus la spital.

Pe atunci, era primăvară, iarba grasă și caii buieciți de prea mult stat în grajd. Cu atâtea pe cap, cui să-i mai stea mintea la un Iisus din tinichea, chiar dacă aureola-l încă mai strălucea!?

Cine-i de vină că nu s-a ridicat nici până azi Troița lângă fântână? Pe locul gata curățat, săpat și udat, numai bun de plantat lemnul stejarului de pe care Iisus să ne privească și să ne mântuiască, a crescut repede mușetelul și iarba porcească.

La trei pași mai spre casă, într-o altă vară, la fel de secetoasă și cu buzele arse, Iisus ne-a iertat că L-am abandonat și... I-a aprins tatei, lumânarea, una ce strălumina mai ceva ca Soarele în plină amiază. Nu, nici vorbă; tata nu dorea să citească ziarul, să afle de și când vor sosi în sat americanii.

Tata sta, aștepta fără teamă, fără grabă întâlnirea cu Îngerul de pază...

Am scris până aici dintr-o respirație, fără cea mai mică minciună, poate un pic cam irațională, ca o rață care învață să înoate corect abia în oala de ciorbă. Simt un nod în gât, dar simt, VREAU să depășesc situația!!! Rezist.

Rugați-vă pentru curajul de-a spune ce nu am spus până-ntr-o vreme decât îngerilor și asta doar dacă am fost convinsă că nu mă aude nimeni pe lume.

Nu mai știu dacă era tata sau era Iisus cel de pe tabla aceea subțire, cel din vopsele și tuș... că era prea împrăștiat de boală la trup ca să mai fie Om în putere. Era prea îngrijorat, nu pentru el, pentru mine, pentru noi toți la un loc... ca să fie Sfânt fără loc în pravile. Se ridica în capul oaselor de pe așternutul gata topit și cădea la loc vlăguit. Ar fi vrut să plece și să nu plece de pe Pământ.

La început eram doar noi doi, fiică și tată, în ograda largă cât o poiană. El pe patul ridicat din perne, anume ca să poată privi mai de aproape soarele, să asculte mai bine ciripitul vrăbiilor... Eu, ignorantă și adolescentă, nu conștientizam că între noi nu era decât un rău de fum străveziu: sufletul care se zbătea să-i iasă prin pori, prin cămașă...

Cândva, când, ca toți oamenii sănătoși, și tata se juca de-a „moartea” râzându-și de ea, toanta; inventa, îmi vorbea despre camarazii lui căzuți pe linia întâi la cotul Donului, fără cruce, preot sau plânset de om.

Cred că se cam lăuda așa pentru că, pe când tata încă trăia, îi era tare teamă de ceea ce nu atingea, nu înțelegea. Pe atunci, pe când era frumos ca zeul și puternic ca ursul tânăr, tata îmi spunea că... muribunzii au unghiile vinete ca pruna căzută. Să fi fost un semn? Nu știe nimeni.

Apoi, în secunda aceea de dinaintea despărțirii totale... Doamne – sunt peste 40 de ani de atunci! – eu, eu i-am privit mai altminteri palmele, degetele, unul câte unul, și, fără să știu, fără să simt cu ființa mea încă neînțeleptă de muncă și ispită, i-am dat un semnal final de alarmă. El știa acum că eu știu că va muri de îndată!

Și-a retras cu efort dureros palma cu care mă lovea părintește pe spate, dar care sigur mă alintase nu o singură dată; mâna lui, acum subțiată ca pergamentul papiroasei, zicându-mi: Mor, dar nu te teme, eu n-am să fiu strigoi niciodată.

Am redat aproape întocmai, pentru că mi-am repetat de atâtea ori sintagma asta, încât aș recunoaște-o oriunde și pe dată. Acela era răspunsul lui de tată la temerile mele de ceea ce nu se vede cu ochiul liber, nu se citește nici pe cer, nici în carte.

Știa că-mi era frică de stafii și de spiritele de care se vorbea întruna și din prostie în casele unde copii ca mine erau speriați cu răul dacă mint sau nu învață bine.

Eu nu eram fricoasă, doar derutată.

Tata a mai încercat o dată să ducă mâna mea fierbinte la buzele-i gheață, dar fără să reușească. Gestul lui din urmă a rămas intact, este încă acolo, suspendat în aer.

Îl văd clar și întotdeauna, de trec prin fața ogrăzii cu casa pe care mama a vândut-o străinilor pentru a-și strămuta văduvia și cei trei orfani în lumea civilizată, unde și pe seceta aia mare curge apa ca și singură-n țevă.

Atunci a bubuit și s-a deschis Cerul la propriu. L-am văzut cu ochii mei albaștri și fără strop de lacrimi ca pe un fulger. Câinele trezit din somn a prins să latre sălbatic, găinile să cotcodăcescă și porcii să guște în cotețe... Nu e o metaforă. Iarba din jur creștea galopant și dintr-odată tindea să ne acopere precum cade un giulgiu de otavă în brazdă. Nici nu mai era nevoie de bani pentru gropari, nici de cazma pentru groapă. Apa în fântână fierbea, se zbătea să iasă în găleata de care... nu am aflat niciodată cine și cum lipise o lumânare galbenă și împletită ca șarpele fraged. Un fulger mic cât chibritul se iți imediat din nimic. Lumina tatei era gata. Ardeam cu ea și mă topeam, intram odată cu tata-n pământ...

Murise aproape zâmbind. Omul care se înfricoșase o Viață de Moarte era gata împăcat cu toți și cu toate. A plecat în Cer printr-o respirație, într-un abur aproape palpabil și frunzele mărilor se clătinară întruna în ziua aceea, apoi... toate cele trei zile de priveghi s-au scurs ca și cum ar fi trecut prin curtea noastră furtuna.

Sufletul tatei a plecat în Cer cu Iisus al nostru cu tot. Din ziua aceea nu i-am mai văzut pe nici unul dintre ei, oricât i-am căutat în albumele de familie, în vis, prin vecini, peste Carpați, peste Ocean chiar.

Trupul tatei îmi rămăsese însă mie și aproape întreg, dar... ce să fi făcut eu, o adolescentă, eu el? Era numai o felie de lut mort care nu ne ajungea nici pentru o casă, nici pentru o grădină în care aș fi putut ridica pe spesele mele Troița promisă. Dar nu îl mai aveam nici pe Isus în familie, cel din tablă subțire, trasat de un tinichigiu evreu centimetru cu centimetru și pictat cu vopsele de prăvălie...

Tata nu a fost un Iisus, dar s-a dus cu capul sus, pe crucea personală. Mă întreb, a-mi aminti de el acum, e de bine, aduce a păcat sau e doar o amintire? El știe, mă vede; își recunoaște copilul într-o femeie-n etate? Îi place, îi face bine că vorbesc de el ca din filme?!

Maestre, misiunea a fost executată! Mă simt ca alergătorul de la Maraton, dar nu, nu am să mor încă pentru că mi-e dor, mi-e tot mai dor și de tata, și de Iisus cel din tablă, pictat de la picioare la cap și care nu a avut niciodată parte de o troiță crescută lângă fântână.

Radu-Flarion Munteanu

BIBLIOTECA NEAGRĂ

Am deschis ochii în casa tip colonie din Kakasvar, cel mai înalt cartier al orașelului meu natal, cățărât pe contrafortul sudic al masivului ce dădu numele localității, sub brazi. Acum sunt blocuri ridicate în pantă, cu un întreg nivel acoperit în diagonală, folosit ca spațiu tehnic, mai sus de limita de atunci a cartierului, deci a orașelului.

Oarecum straniu, deși între debutul în meseria de cititor și mănuior de cărți și mutarea în alt cartier, atunci central și lipsit de fabrici și uzine, trecuseră între 3 și 4 ani. Singurele piese de mobilier din acea cameră unde nu se făcea focul decât de Crăciun, de care-mi amintesc activ, mai subzistă acum în apartamentul mamei mele. De biblioteca al cărui capăt sudic îmi sprijină, în colțul meu, umărul stâng, precum și de pianul abandonat prin anii '80 de aceeași mamă, care logic nu puteau fi găzduite decât de aceeași cameră, nu-mi amintesc absolut nimic înainte de a le vedea și folosi, din ce în ce mai diferențiat, în camera pandant din apartamentul de bloc unde ne mutasem, în care la fel nu se făcea focul, deoarece nu locuia nimeni. Intuind inconștient ideea blagiană de a nu distruge corola de minuni a lumii și de a lăsa loc misterului să se amestece, vital, cu banalul, nu mă întreb nici acum de ce nu fusese ea, camera, rezervată copilului și apoi *teen agerului*.

Oricum acolo era biblioteca. Afară de ea și de pian, două piese completau decorul camerei în care nu locuia nimeni: o canapea și o măsuță rotundă, ce servea ca suport pentru flori. Dintre care se distingea *Amaryllis*, un exemplar cu flori coraille care m-a însoțit toată viața, în toate călătoriile, mai cu seamă cele imaginare, discret, fără a-mi atrage atenția, dar îndeajuns de inteligent ca să mă determine să-l văd explicit atunci când biografia mea lirică avu nevoie de el ca partener de drum. Pandant al mai târziu adoptatului *colley* Laurențiu.

Când am găsit loc primelor mele cărți în bibliotecă, astea erau deja destule ca să umple aproape un raft, exact cel din mijloc, rafturile alcătuind o matrice cu 5 linii – etaje și 3 coloane – corpuri. Eram a treia generație de găzduiți, iar a doua, cea a mamei mele, nu se infiltrasese de foarte mult timp. Al doilea și al treilea val sau succedat ca un acord sol-do de sus, în șaisprezecimi, după nota gravă, doime, întemeietoare.

E adevărat că citeam cu osârdie literatura sovietică de război, de-a valma cu cea pentru copii, de Samuel Marșak și Lev Kassil, dar aspectul prea puțin solid al acestora, subțiri, cu formatul mare, nu te îndemna să le așezi în bibliotecă, ele zburăteau prin

camerele locuite. În bibliotecă însă colecția cartonată Jules Verne, care începuse să se adune, după *Insula misterioasă*, prima mea carte, primită-n dar în ziua când împlineam 7 ani, să dea bine acolo, să rimeze, chiar dacă expresia argotică aparține unei epoci aproape prezente. Singura carte de format mare pe care am pus-o la capătul raftului ce-mi fusese concesionat, cu o intuitivă siguranță, a fost trilogia lui Gorki: *Copilaria*, *La stăpân*, *Universitățile mele*. Ar fi fost și prea mult și de neimaginat să apară de undeva *La cavalerie rouge*, a lui Babel, emulul lui Gorki. Radu Cosașu a întâlnit cartea asta la timpul potrivit, ironic de potrivit, dacă ce scrie despre întâlnirea cu fiul rabinului din Odessa nu-i ficțiune. Dar este. Avantaj el. Aveam, totuși, ceva comun cu Cosașu, în mod inconștient. În acea nuvelă naratorul, care e, evident, autorul, relatează, în ficțiune, că urmărea derby-ul campionatului național de hochei, din tribuna patinoarului, pe atunci *Mihai Flamaropol*, hocheist și fotbalist de nivel internațional. Eu aveam să văd, mult mai târziu, acele derby-uri la televizor. Eroul nuvelei urmărește acel derby de pe gradenele patinoarului și vede, uimit, un bătrân care întinsese, pe o pătură subțire și albă, cărți de vânzare, între care, evident, *La cavalerie rouge*. Eroul ia cartea, o citește înfrigurat, abandonând derby-ul, e apostrofat de vecinii din stânga și din dreapta, care urmăreau meciul. Habar n-am cum l-a descoperit Radu Cosașu pe Isaac Babel, eu auzeam de acest geniu al prozei scurte citind nuvela.

Voi amâna descrierea somatică a bibliotecii până ce va veni vremea s-o privesc cu ochii de acum. Merită, căci are peste 80 de ani (la data scrierii textului, acum e centenară) și se ține mai bine ca mine, supraviețuitorul familiei.

N-am răspuns însă unei întrebări fundamentale: de ce tocmai acum m-am apucat de schițat biografia bibliotecii mele negre? Cel mai probabil răspuns e asimilarea mentală a versiunii upgrdate a bibliotecii mele secunde, după 26 de ani de existență a primei versiuni, sincronă cu ultima mutare a celei de care vorbim, într-o deplină coerență cu actuala mea condiție mentală, această a doua și, probabil, ultima versiune a bibliotecii secunde are furnir de arțar și mânere de metal argintiu-fumuriu mat la uși, asemănătoare aparatului gimnastic numit paralele, dar montate vertical. La fel ca și prima versiune, aceasta e perpendiculară pe frontonul celei negre, montate pe pereți adiacenți, separate de o ușă și de colțisorul meu cu calculatorul, pe un birou negru cu stelaj, plin, acesta din urmă, de tipărituri, cum un birou de șerif/detectiv/

polițist local e plin de notițe pe ștraifuri. Exact în fața ochilor, ultimele patru versuri ale unui poem pe care Robert Frost mi l-a trimis prin mâinile mentale ale unui înger păzitor:

*The woods are lovely, dark and deep,
But I have promises to keep,
And miles to go before I sleep,
And miles to go before I sleep.*

Înainte de a părăsi pentru totdeauna zona mea natală, unde hălăduise 38 de ani, bunica mea maternă a pus pe foc, într-un stupid acces de teamă, întreaga colecție cartonată a ziarului local din orașul, atunci reședință de raion, Petroșani, ziar unde bunicul afe-rent, întemeietorul bibliotecii, cadru tehnic al societă-ții miniere, fusese redactor voluntar. Mai puțin pagina cu balada sa parodică, Contramiorița, relicvă mai de preț decât un hrisov de răzeșie. Și din care nu mai țin minte decât fragmentul: *Doar pe Sadoveanu/ l-a pălit aleanu/ mai pe șleau parțagu/ fiindc-a scris Baltagul/ după Miorița / Plesni-i-ar penița!* De acest bunic ma-tern m-au despărțit 6 ani. A murit brusc, în '40, la doar 43 de ani, iar eu aveam să mă nasc 6 ani mai târziu.

Biblioteca neagră se demontează și se face pa-chet, cu panourile, rafturile și ușile sandviș între podea și tavan. Echipa diferite o demontară în orașelul meu natal și o remontară în celălalt orașel, unde familia (bunica maternă și fiicele ei, cea mai mare cu 2 ani fiind mama mea) avea să se mute în 1962, aproape de comuna de origine a bunicii (Hârja), care-i pe valea superioară a Oituzului, la 3 kilometri de fosta graniță austro-ungară. Paralel cu drumul cu vagonul, locuito-rii apartamentului făcură un popas în București, la ru-bedenii, unde văzui primul meu meci pe stadionul care se numea atunci 23 August, o finală de Cupa Români-ei, Steaua – Rapid, 5-1.

Plecând la facultate, m-am despărțit temporar de biblioteca aia, construind relații variabile, într-un spectru larg, cu alte biblioteci de acum publice. În se-siunile de vară îmi pregăteam examenele la o bibliote-că publică din Cișmigiu, ocupam o masă cu un pachet de reviste Pif, pentru pauze, un curs, un Pif. Pe care îl savuram concentrat, alea 10 minute de pauză erau sfinte, în timpul asimilării cursului mai ridicam ochii după gagici, ca să evit stresul. De câteva ori în ultimii 3 ani (am mai spus-o, am bisat anul 2 fără să pic vreun examen, amânasem 3 boabe pe toamnă și am decis să repet anul, asta-i cu totul altă poveste) m-am mai lăsat agățat, șuete efervescente n-au dus niciodată la vreo relație semnificativă, ori finalizată, dar de una singură îmi pare rău, n-am s-o descriu, nu are loc lângă biblio-teca mea neagră.

Între timp biblioteca a fost mutată în alt aparta-ment, mai cuprinzător, în același orașel, aveam, în sfârșit, camera mea, nu acolo era și biblioteca, oricum era aproape inutil, nici în vacanțe nu ședeam tot tim-pul acasă. În fine, în vara de după primul an de servi-ciu am fost delegat să însoțesc din București până în orașel camionul ce urma să preia o parte din mobilie-rul familiei, între care biblioteca. Și înapoi, cu camio-nul încărcat. A fost prima oară când am montat-o

aproape singur, fiind ajutat doar la instalarea tavanu-lui, a cărui ridicare are nevoie de doi oameni. Cărțile cumpărate în studenție se integraseră gradual în bibli-otecă, începând a o comprima, adică a dubla rafturile, dar odată adusă și remontată în București, de fapt în Berceni, nevoia de a găsi loc celor achiziționate de-a lungul primului an de servicii puse problema restructu-rării.

Vechile cărți adunate de întemeietorul bunic matern abia dacă mai ocupau o treime din volum, dar încă mai aveam de descoperit printre ele lucruri pe care nu le știam. Destule cărți și prea puține dintre acestea vechi fură sortite unei recluziuni inerente, într-un spațiu concentraționar: o ladă de zestre, care com-pletă decorul insolit al camerei mele. Folosită nu o dată ca loc de șezut. Motivele recluziunii erau strict volumetrice și țineau oarecum de prioritatea uri de 2 volume de Topîrceanu.

În fine, ultima mutare, a 13-a, deloc patetică, fu cea către sediul de azi, în actuala mea locuință. Unde mai suferi însă două demontări, prilejuite de două re-decorări ale bârlogului. Acum cărțile rămase de la acel bunic, cu statut de relicve de cult, sunt înghesuite în aproximativ 17% din spațiul actual, practic dublu față de cel proiectat, căci nu e raft care să nu cuprindă do-uă rânduri pline. Cele două volume *Alecsandri* (pe care învățasem să citesc singur, pe la 5 ani, atunci ală-turi de două volume format A4 de Topîrceanu, *Balade vesele și triste* și *Parodii originale*) mai fac parte și acum din colțurile acestor relicve. Tot ce mai țin min-te e că, pe la 6 ani, memorasem poemul *Dan căpitan de plai*, pe care-l recitasem într-o vizită. L-am dibuit anul ăsta pe net și l-am salvat. Între timp, s-au tot adu-nat, pe două rânduri, tot felul de cărți. Am dăruit toată colecția de culegeri de matematică și fizică, după ce, în 1998, mi-am încheiat meseria de meditator. Dar tot mai am multe cărți de aruncat. Voi păstra foarte puți-ne. Între care raftul de sus al corpului din dreapta e rezervat cărților lui Radu Țuculescu, colecția celor de format corespunzător din cărțile mele și câteva ale lui Radu Cosășu. Majoritatea coloanei din stânga se va păstra. Habar n-am cum va arăta biblioteca cu destule rafturi goale, lista cărților care se păstrează e limpede. Desigur, voi completa golurile din cealaltă bibliotecă, acum plină și aia. Ce-am omis să precizez e că între podea și primele rafturi e un spațiu din care cel al co-loanei din dreapta e plin, iar celelalte două așa și așa.

Vine rândul descrierii portretului acestui perso-naj însoțitor de biografie, precizării rolului istoric al acestei persoane însoțitoare de biografie, alături de personajele mele, mai mult sau mai puțin imagine. Fusese ridicată ca o biserică, tot sui generis, în casa bunicilor mei materni, atunci în localitatea numită *Aninoasa*, din același ținut natal, care, așa cum am mai spus-o de câteva ori, e și al lui Gary Sîrbu, în anul de grație 1924. Meșterul tâmplar se numea *Fuchs*, era băștinaș, cu presupuse origini maramureșene. N-am spus *moroșenești*, e aici o nuanță lesne de sesizat pen-tru cei care cunosc evoluția în timp a compoziției et-noculturale a mirificului ținut ce mai păstrează urme

celtice. E de ajuns să precizez că meșterul tâmplar era trilingv nativ, deci era, în mentalitatea înțeleaptă a băștinașilor ținutului meu natal, de care vorbim, autonumiți *momârlani*, era de trei ori om. Trebuie s-o fi lucrat cu dragoste, altfel nu-mi explic cum geamurile nu s-au spart în practic un veac, nici cum nenumărate deșurubări și reînșurubări ale balamalelor cu holțșuruburi n-au mâncat lemnul. Și cu temeinice, dar capul meu pătrat nu renunță la ideea fixă că temeinicia vine din dragoste. Alegerea esenței lemnului y *compris*.

Sunt un ignorant de bună credință în arhitectură, așa că nu pot aprecia stilul construcției, dar are în el elemente românești, are bolțile semicirculare ale culelor străvechi oltenești. Dacă în loc de bolta semidiscoidală ar fi una ogivală, ar fi gotic, ce n-ar fi deloc românesc. Fiica bunicului întemeietor (fie și ea, acum, odihnită) îl mai cita, la zile mari, pe tatăl ei, beneficiarul lucrării când acesta repeta, cu mucalit ton: Uite, comunistu' cum n-a putut să se abțină și și-a plantat stelele în cinci colțuri, dar a uitat că-s negre.

Aici e locul natural al unei scurte digresiuni. Pentagrama e un simbol multiplu. Numai culoarea roșie o face comunistă. De fapt, comuniștii n-au făcut decât s-o preia, așa cum secera și ciocanul, ca simbol asumat, nu-i, zic cunoscătorii, decât maimuțărirea echerului și mistriei. Tancurile Sherman, care au câștigat războiul, pentru aliați ca și, într-o mai mică, dar non neglijabilă măsură, pentru Armata roșie, purtau o stea albă. Recognoscibilă pe toată grafica olimpiadei celebre de la Los Angeles, din anul de grație 1984, când cu România fals spărgător de grevă sovietică. Dar nu numai la olimpiadă. În toate filmele americane pe tema WW II tancurile arborează steaua albă. Dacă ne amintim că divizia Leclerc, din armata lui De Gaulle, integrată în armata a treia americană (filmul *Paris brute-t-il?* regizat de René Clément, în 1956) tancurile americane cu stea albă se văd limpede.

Dar simbolul pentagramei merge sau vine de mult mai adânc. Din magie. Desenat cu creta pe podea, cu sau fără alte simboluri, înscris sau nu într-un cerc, dar neapărat însoțit de formule sacramentale, incantatorii, declanșatoare de forțe parafizice, devine baza unui canal protejat energetic la imixtiune.

Pentagrama e una dintre multele variante de reprezentare a stelei ce jucă rolul de ghid neotestamentar pentru cei trei *crai* sau *magi* de la răsărit. Chiar dacă știa, istoricește, n-au existat. Simbologii spun că e generator de forțe parafizice pozitive, dacă e orientată cu un vârf în sus, dar devine simbol diabolic dacă e orientată cu un vârf în jos, schițând faciesul de țap al reprezentării diabolice. Ca și crucea creștină.

Cum sunt orientate stelele în cinci colțuri plasate de trilingvul meșter Fuchs pe frontonul bibliotecii negre? Câte două pe fiecare ușă, simetric și... pieziș. Dar, dacă privești cu atenție, ele sunt, față de linia imaginată ce pleacă din centrul semidiscului bolții ferestrei ușii de bibliotecă, linie care e în prelungirea razei, în poziția pozitivă, cu un vârf în sus. Acea linie se numește în termeni geometrici *normala la* curba semicercului. Iar dacă închipui conturul semicircular al bolții ramei geamului ca un simbol planetar, steaua șade în sus, aliniată drept față de direcția câmpului gravitațional. Instinctiv, meșterul *Vulpe*, și-a plasat stelele lui negre în poziția *alb subtil*.

Singurele elemente ornamentale afară de pentagramele normale la semicerc sunt pe ramele de la marginile construcției, care sugerează ceea ce acum este un cod de bare. Unul dintre profilurile astea e la îndemâna privirii mele, când întorc capul cu 90 de grade la stânga. Aceste două coloane ornamentale se termină, sub tavan, cu câte un motiv floral încercuit de un șnur împletit, totul tăiat la jumătate, cu curbura în jos, cu evidentă funcție de capitel. Motivul e, mi-am dat seama foarte târziu, specific maramureșenesc. Totul în basorelief în lemn. Ce sugerează aceste motive ornamentale? Elementar, dragii mei doctori watsoni: frontonul unui templu multicultural, avant la lettre.

Ușile au broaște încă funcționale, pentru care nu mai am de mult chei. Pe scuturile de bronz patinat ale broaștelor, tot în basorelief, un prunc nud, pășind spre dreapta, oferă un braț de flori.

Cărți primite la redacție

OVIDIU PURDEA-SOMEȘ

Un cuvânt. Un cântec. Un destin

Ovidiu Purdea-Someș,
Un cuvânt. Un cântec. Un destin, Editura Ecu Transilvan,
Cluj-Napoca, 2025

Adela Cotul

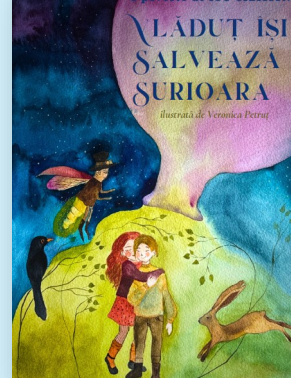

Secretul

editura pim

Adela Cotul, *Secretul*,
Editura PIM, Iași, 2025

o poveste de ICU CRĂCIUN

Icu Crăciun,
Vlăduț își salvează surioara,
ilustrată de **Veronica Petruț**,
Editura Rotipo, Iași, 2025

Icu Crăciun

Agencia de Alungare a Spiritelor Negative

– Bună ziua.
– Bună ziua.
– Aici este Agenția de Alungare a Spiritelor Negative?
– Da, domnule. Exact cum ați văzut scris pe firmă.
– Aș avea și eu o doleanță.
– Spuneți... numai că, înainte de a primi informații, trebuie să achitați o taxă de înregistrare. Asta-i viața!
– Cât costă?
– Cinci lei.
– Sunteți abilitați de stat?
– Bineînțeles.
– Plătiți și impozit?
– Firește. Taiem chitanță, avem ștampilă, avem siglă, suntem trecuți și în Registrul Comerțului. Puteți verifica. Fiscu-i fisc. Nu ne jucăm, suntem firmă serioasă. Îmi puneți la îndoială cuvântul?
– Vă întreb că vedeți și d-voastră câți vânzători de iluzii, de himere există pe lumea asta.
– Chiar așa ne credeți, domnule? Ia uitați-vă la mine. Am eu față de așa ceva?
– Nu, dar vedeți câți escroci mișună în țara asta.
– Noi nu lucrăm cu plăsmuiri sau născociri ca țigăncile vrăjitoare. Avem personal calificat, responsabil. Răspundem pentru ceea ce facem și desfăcăm. Suntem cinstiți, domnule, nouă nu ne plac minciuna și gâlceava. Una este să combați și alta să convingi.
– În fond, cu ce se ocupă această firmă?
– Alungăm demoni, spirite necurate, vârcolaci, fantome, strigoi, moroi, vrăji, în general spirite negative.
– Formidabil. Și toate astea există, nu-i așa?
– Fără îndoială. Tot ce poartă nume există. Dacă nu există acum, cândva cu siguranță a existat.
– Ați putea să mă contactați și cu rudele mele decedate? Întreb și eu așa...
– Desigur. Numai că trebuie să mai plătiți o taxă specialiștilor din acest domeniu. Știți cum se spune: în ziua de azi totul se plătește. Nu vă supărați pe noi, așa-i regula... Asta-i viața.
– Nu vă supărați, dar activitatea d-voastră nu se suprapune cu cea a preoților?
– Nu, domnule. Fiecare cu felia lui. Spiritele malefice colcăie lângă cei vii și-i îndeamnă întruna la păcat până când acesta devine patimă. Sunt cu duiumul.

– Aveți dreptate.
– Din cauza asta, noi luptăm și împotriva magiei negre.
– Extraordinar. Atunci, am nimerit unde trebuie.
– Să vă dau un exemplu. A venit o gospodină de la țară și s-a plâns că vecina ei îi ia mana de la vacă.
– Adică?
– Adică vaca dumneaei dădea lapte foarte slab la fiecare mulsoare. Niciodată nu putea face smântână, pentru că femeia îi făcuse niște vrăji și trecuse toate calitățile vacii sale.
– Și cu de-astea vă ocupați?
– Normal. Și, cum ziceam, profesioniștii noștri s-au implicat atât de tare cu descântecele lor de iarnă, că vaca vecinei nu numai că a înțărcat, dar a și stârpit. N-au păstrat măsura. De, au exagerat și ei puțin.
– Nemaipomenit!
– De aceea, trebuie să țineți seama și de recomandările noastre. Nu toate lucrurile se pot desfășura imediat. Există anumite perioade ale anului când trebuie acționat pentru ca munca noastră să dea roade. Multe se desfășoară la cumpăna între ani, unele pe lună plină, altele într-un anumit anotimp. Trebuie și multă răbdare. De aceea, e necesar să semnăm și un contract între părți.
– Eu am o problemă mai intimă.
– Ziceți, nu vă sfițiți. De-asta suntem aici.
– Aș vrea ceva împotriva vrăjilor care îi fac pe bărbați impotenți.
– Deci, doriți să apelați la serviciile noastre?
– Întocmai, dar dacă se poate cât mai discret.
– Înțelegem. Am avut cazuri similare. Da, da, problema este delicată și necesită multă precauție.
– Evident, evident.
– Pentru asta, însă, trebuie să achitați, de început, suma de 100 de lei. Acesta-i tariful, n-avem ce face. În funcție de progresie, suma s-ar putea să crească sau să scadă.
– Nu contează, plătesc.
– Pentru început, avem nevoie de unele date pentru a completa formularul contractului. Ce să facem, nu scăpăm de birocrație.
– Așa-i, așa-i.
– Așadar, vă numiți...
– Costel Popescu.

– Domiciliat în...
 – Bolintinu-din-Vale, Strada Trandafirilor, numărul 4, bloc A2, apartamentul 11.
 – Apartamentul 11, de profesie...
 – Tehnician.
 – Încă un amănunt. La privat sau la stat?
 – Privat.
 – Bun. Vă rog să semnați aici. Eu zic să lăsați exemplarul d-voastră în custodia noastră, știți... nu dă bine dacă vi-l găsește cineva. Mă refer chiar și la soția d-voastră. Totul trebuie să fie secret. Chestiunea este gingașă și delicată.

– Că bine ziceți.
 – Sunt convins că ați încercat și alte metode. Albăstrica cucului ați folosit? Știți la ce fac aluzie, nu-i așa?

– Da, da, da. Am folosit, d-le. Nici un efect.
 – Vin?
 – Am încercat cu vin de toate categoriile, dar n-a mers.

– Scoateți vinul și serviți doar un păhărel de palincă din ăla de 54 de grade. Dar, atenție! Nu abuzați, beți doar cât să vă sclipească ochii. Asta v-o spun așa de la mine.

– Ați trecut și d-voastră prin asta?
 – Bineînțeles. (pauză) Bun. Acum mergeți la cabinetul numărul 2. S-ar putea ca unul dintre angajații noștri să vă aducă personal niște pastile. Vă rog să nu le refuzați. În caz că nu vă găsește acasă, vă rugăm să vă anunțați soția că ați făcut comandă de niște medicamente ca să nu-l refuze să le primească prin curierul nostru. Noi nu ne amestecăm în viața particulară a nimănui!

(După câteva momente, dl Costel Popescu iese din cabinet însoțit de un ins rigid, îmbrăcat într-un halat alb, apretat, cu un dosar pe care îi caligrafiasse conștiincios numele).

– Domnule Costel, rezultatul nu vine imediat, dar peste trei săptămâni treceți pe la noi. Vă asigur că spiritul negativ va fi alungat. El a fost cel care vă împiedica să vă faceți datoria față de soție. Acum, urmează ca d-voastră să aplicați tratamentul pe care vi l-am prescris. Și nu uitați, a zis răspicat, de la nicio masă să nu vă lipsească țelina. Apoi șovăi puțin și continuă, zâmbind afabil: Peste două-trei zile, vă vor sosi și medicamentele fabricate de firma noastră, care n-au dat greș până acum. Din vocea d-lui Costel răzbătea o undă de lamentație amestecată cu speranță ascunsă. Nimeni nu știa ce-l împinse să facă acest pas.

Peste două zile, în jurul orei 10 A.M., la blocul A2, de pe Strada Trandafirilor, când razele soarelui băteau pieziș în geamurile imobilului, și-a făcut apariția un individ distins, demn de încredere, cu părul negru, sârmos, pus la patru ace, costum Armani, papion, batistă de mătase la buzunarul de la piept, înalt, bine clădit, parfumat, gaură-n barbă, trup trapez, bicepsii bine dezvoltati, care aducea cu casierul de la Agenția de Alungare a Spiritelor Negative și care le-a

lăsat cu gura căscată și privirea acră pe tanti Florica și tanti Lenuța, așezate pe două scăunele, în fața blocului, pe post de camere de supraveghere, avide după noutăți, înzestrate cu supoziții fanteziste, ce suportă ușor căldurile estivale; amândouă se potrivesc la vorbă și la gusturi. Străinul a bătut la apartamentul 11, i-a deschis pretențioasa doamnă Săftița Popescu, stăpâna de porțelan a casei, și, după calculele lor, a zăbovit o oră și un sfert. Cam suspect de mult, și-au zis la unison, uitându-se atente la geamul nesuferitei doamne Săftița, fiindcă le ținea mereu la distanță, cu râsuflărilor împletite, continuând să sporovăiască cu însuflețire, animate de aceleași idei și simțăminte. Cu ce s-o fi îndeletnicit? se întreabă amândouă. Deși ar fi dorit să treacă neobservat, când a trecut pe lângă ele, bărbatul cel viguros, cu aspect impunător, care se pricepea să citească în inimi – nasul lui avea fler, știind cu cine are de-a face – era într-o stare sufletească pașnică, foarte îmbujorat și ușor transpirat, dar costumul, culmea! nu arăta șifonat deloc. Întreaga lui făptură degaja calm și seninătate. Le-a scanat dintr-o privire și n-a uitat să le gratifice cu un zâmbet cordial, dar descumpănitor, ușor demoralizant, ele răspunzând cu surâsuri binevoitoare, iar, după ce a făcut colțul, au redevenit încruntate și întunecate la veșnica lor atitudine. Nu e de mirare că tare și-ar fi dorit ca bănuielele lor să se transforme în certitudine și corelațiile lor să fi stat în picioare. La drept vorbind, era greu de știut cât adevăr era în toate aceste presupuneri. D-na Săftița, într-o bună dispoziție, de nerecunoscut, cu tinerețea ei încă neistovită și cu frumusețea trupească insuficient pusă în valoare, stătea în picioare și se uita după el cu ochii întredeschiși, scăpărând de bucurie, ca și când i-ar fi urât viața îndelungată întru slăvirea unor astfel de bărbați bine, strângând în mâna dreaptă marginea perdelei de dantelă albă în timp ce își potrivea o șuviță de păr rebelă deasupra urechii gingașe. Da, da, o să-l primească, data viitoare, ca pe o binecuvântare, ca o doctorie ce alină, de preferință la aceeași oră, cu friptură la cuptor, își zise visând, absentă, la fereastră. Merită. Apoi, schiță o figură de balet și se apucă să deretice prin casă. Obscurele forțe ale destinului i-au adus, în sfârșit, ceea ce și-a dorit dintotdeauna.

Colaborarea dlui Costel cu agenția continuă, cu regularitate, și astăzi. În clipa de față, în privința lui, se pare că lucrurile s-au îmbunătățit și n-ar fi exclus ca jumătatea dumnealui să se rotunjească în curând, după cum gesticulează cele două grații vigilente și neîmblânzite, al naibii de precaute, încă neuituce, cu presupuneri fanteziste, din fața blocului cu privirile lor suspicioase, agere și iscoditoare. Doar dl Costel are ochii înlăcrimați de bucurie. Blocul ăsta a văzut multe la viața lui, dar eu nu am căderea de a vorbi despre toate. Singurul lucru pe care trebuie să-l semnalez este că nici tanti Florica, nici tanti Lenuța n-au observat că musafirul d-nei Săftița avea, la întoarcere, copite de cal în loc de pantofi și mâini mult mai păroase decât ale altor bărbați.

Luminița Rusu

Ion

Dintre toate anotimpurile parcului vara e cea mai frumoasă. Iarba se umple de flori și sălciile de pe malul lacului își pleacă crengile complice, ascunzând îndrăgostiții rușinoși. Aleile sunt pline de plimbăreți, iar fântâna arteziană devine magnet pentru cârdușii de copii și porumbei.

Foișorul șahiștilor e chiar lângă malul lacului. Mai este unul mare, în centrul parcului. Acolo cântă fanfara duminică, și sâmbăta vine primarul să officieze căsătorii. E zarvă mare și puzderie de oameni, după ce își unesc destinele toți vor să se pozeze lângă lac. Duminică nu se joacă șah, așa a fost dintotdeauna. Chipurile, fiecare are nevoie de o zi în care să stea cu familia, dar adevărul e că, la sfârșitul săptămânii, parcul e plin, și marii maestri nu se pot concentra în gălăgie. De când au scornit tâmpenia asta cu căsătoriile în parc și sâmbăta după-masa e dificil să joci.

– Hai odată, Ioane, mută că ne prind paparazzi!

– Lasă-mă să gândesc Vasile, doar nu suntem pe ceas!

Ion își șterge fruntea transpirată cu batista și mută tacticos un pion. Puștiul din spatele lui tuși ostentativ.

– Răzvane, taci! Regula de bază a chibițului e să nu comenteze. Orice ai gândi păstrează pentru tine.

Puștiul blond căscă gura a răspuns, dar se răzgândi și o închise la loc.

– Ioane... vai Ioane! La ce visezi tu azi? La pensie nu mai poți visa, mi-ai zis că ai primit-o ieri.

– Ți-am zis cum am sosit, azi-dimineață am plecat de acasă cu cincizeci de lei. Fac cinste tuturor, mâncăm mici și bem câte un șpriț să ne răcorim. Mă întorc acasă cu taxiul și îmi rămân bani și pentru croasante, să am dimineață la cafea. Răzvane, să nu stai degeaba! Ia banii și du-te să iei douăzeci de mici cu muștar și chifle. Vezi să nu fie prăjiți tare, îi spui doamnei că sunt pentru mine. Roagă-l pe domnul din spatele lui Vasile să te ajute, nu mutăm până nu vă întoarceți. Adu și o sticlă de vin, una de apă minerală și doi lei îți păstrezi pentru osteneală, să ai de o înghețată!

– Londoneză?

– De care vrei tu, Răzvan.

– Aia londoneză e trei lei.

– Trei lei să fie pentru tine!

Puștiul luă banii și o zbughi prin iarbă să scurteze drumul spre terasa de pe malul opus al lacului. Ion scoase o batistă curată din buzunarul cămășii să-și tampoaneze fruntea iarăși transpirată.

– Cald, Vasile! Vine fierbințeala lui cuptor. Iar na nu-i bine că e frig, vara nu-mi place că e zăpușeală. N-am putea face noi cumva să oprim timpul primăvara? Sau toamna... De fapt, nu timpul, vremea. Timpul curge oricum, dar anotimpurile astea devin enervante!

Vasile e de felul lui înalt și uscățiv, nu pare a suferi de căldură. Gândește intens fiecare mișcare și mută rapid, respectând un cronometru interior pe care-l are de când juca la profesioniști. Mai merge și acum la competiții pentru seniori, dar vremurile s-au schimbat, nu mai există categorii de vârstă. Jucătorii se împart în clase valorice în funcție de rezultate, la ultimul concurs a ajuns să joace finala cu un copil de zece ani.

– Nu eram pregătit să îl înving, mi-ar fi fost milă... era doar un copil! Dar să mă bată un copil de zece ani? Umilitor...

– Lasă, Vasile, viitorul e al lor. Răzvan cum crezi că va fi după câțiva ani de stat în parc cu noi? Ce ani, poate în câteva luni ne depășește. E un copil cu minte și inteligent, cu ce l-am învățat eu și cu mintea lui ajunge maestru până la cincisprezece ani.

– Maestru... Ce dracu, Ioane, ce nevoie are de titlul ăsta? Tu n-ai jucat altundeva decât în parc și nu cred că ți-a lipsit un trofeu pe etajeră.

– Se punea praful și pe el, Vasile!

Ion se ridică de pe bancă scuturând-și picioarele înțepenite. Își descheie un nasture de la cămașă și își suflecă mânecile ca un țăran pregătit să pună mâna pe coasă. Împinge tabla într-o parte cu grijă, să nu alunece vreo piesă de la locul ei.

– Fă loc, Vasile, vine mâncarea!

În câteva minute, un Răzvan îmbujorat, secundat de domnul care-l ajutase, scotea din pungi și rânduia pe masă chifle, muștar, mici, vin și apă minerală.

– Am luat de un leu și pahare de plastic, nea Ioane, s-aveți din ce bea șprițul. Pofim și restul, douăzeci de lei.

– Că bine zici, copile! Ți-am spus eu, Vasile, că e inteligent puștiul.

Ion clipi hâtru către prietenul uscățiv. Împărți la toată lumea mici și vin îndoit cu apă minerală.

– În cinstea ta, Vasile! Și a pensiei mele. Iartă paharele, aș fi putut aduce de acasă. Șprițul nu se bea din pahar de cristal, dar sticla îl face mai răcoros.

Ion sorbi cu sete, dând peste cap paharul dintr-o înghițitură. Vasile bău cu înghițituri mici, fără zgomot.

– Vezi tu, Răzvane, Vasile a fost totdeauna un aristocrat. Cinci ani cât a lucrat în Anglia bea zilnic ceaiul cu regina.

– Regina magiei albe din Ferentari! Râzi tu, Vasile, dar era una care cerșea lângă șantierul unde lucram și am văzut-o anul trecut într-un ziar „Regina magiei albe”... jur că ea era!

– Nu jura, Vasile, că nu-i bine! Eu te cred oricum.

Lacul vălurește albastru legănând rațe toropite de căldură. Pe mal se plimbă porumbei galanți și vrăbii gălăgioase. Din mulțimea de plimbăreți pe alei se îndreaptă spre ei un bătrânel cu fața abătută.

– Salut, Grigore! Hai ia un șpriț, să te răcorești. Ce ți se înecară toate corăbiile pe uscat?

– Lasă-mă, Ioane, că-s necăjit. Am fost la piață să-mi cumpăr arpagic și or scumpit-o nenorociții de ieri până azi cu trei lei. Ieri era șapte lei kilogramul și astăzi e zece lei. Nu-mi mai rămaseră decât șapte lei și-mi trebuie un kilogram să umplu două straturi. Mă duc acasă să iau diferența, dar, până mă întorc, se-ntunecă, și nu mai pot lucra. Iar mâine e duminică, luni poate plouă... Ce mai, era o zi perfectă de pus arpagic!

Ion zâmbește bonom, simțindu-se un Moș Crăciun al arpagicului. Scoase din buzunar o bancnotă de zece lei și i-o întinse lui Grigore.

– Dă-mi ăia șapte lei, să am de taxi, și ia tu zece lei. Mi-i dai înapoi luni sau când ne-om mai vedea. Sau nu mi-i dai deloc, oricum azi fac cinste tuturor, în sfârșit... a venit pensia.

– Mulțumesc, Ioane, să ai pensie lungă!

Vasile își mai puse un pahar de șpriț și trase tabla în mijlocul mesei.

– Mută, Ioane, că ne apucă seara și eu la lumânare nu mai joc!

Împinse calul în față fără a rumega prea mult. Vasile zâmbi sardonice și îi luă regina cu un turn. Ion mai mută de două ori nebunul cu gândul aiurea.

– Șah-mat, Ioane! Rău ai jucat azi. Nu ți-a stat capul, poate îți iei revanșa luni! Fii bun și împrumută-mi zece lei să-i iau flori Mariei, mâine e 15 august.

– Îți dau cinci lei, să-mi rămână de taxi.

– Cinci lei... Ce naiba pot să iau cu cinci lei? O zambilă. Crezi tu că nevastă-mea merită doar o zambilă?

Ion oftează scoțând din buzunar bancnota.

– Merită mult mai mult, Vasile. Te rog să mă scuzi! Transmite-i salutări Mariei.

Vasile luă bancnota și plecă grăbit. În urma lui toți se împrăștiară pe alei, rămase doar Răzvan să-l ajute la adunatul pieselor. Înghesui și tabla în pungă și o porniră amândoi spre ieșirea parcului.

– Lasă, Răzvane, mergem pe jos. Prea am mâncat bine la prânz, trebuie un pic de mișcare să nu ne pice greu. Nu mi-a stat capul azi la șah, rău am jucat, ce-i drept! Dar mi-au rămas bani de croasante.

Ajunseră la capătul aleii, lângă vânzătoarea de flori. Răzvan tuși încurcat, cu ochii scurși în găleata cu garoafe și zambile.

– Nea Ioane... am mințit. Nu mi-am luat înghețată de trei lei. Mai am doi lei și vreau să-i cumpăr mamei o floare pentru mâine, o cheamă tot Maria și, de când tata a plecat, nu mai are cine să-i aducă flori.

Ion mângâie ciuful blond al puștiului. Scoase din buzunar cei șapte lei și îi întinse.

– Răzvane, maică-ta e o femeie de toată isprava! Nu e femeie de o zambilă, merită cel puțin cinci garoafe. Merită mult mai mult, dar noi acum atât putem să-i oferim.

– Și croasantele matala?

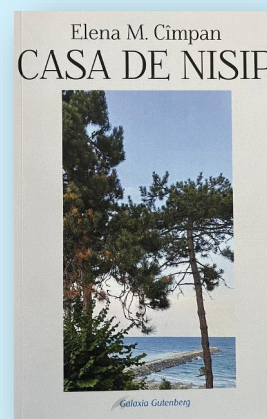
– La ora asta oricum nu au proaspete. Și nici cafea nu sunt sigur că mai au, poate bea un ceai și atunci mănânc biscuiți.

Primiră un buchet de cinci garoafe, de doi lei doamna le puse verdeață și celofan argintiu. Răzvan stătea aproape de parc, în drumul lui Ion spre casă. Ion îi deschise poarta și-l urmări cu privirea până ajunse la ușă și sună. Salută capul plin de bigudiuri ivit în cadrul ușii, apoi porni încet spre casă, fericit că în sfârșit se răcorește.

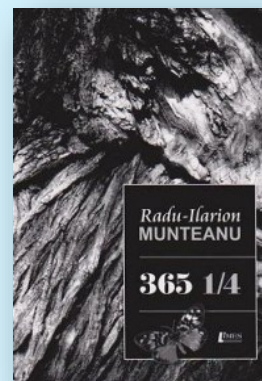
Cărți primite la redacție

Elena M. Cîmpan,
Dacă există, Editura Eikon,
București, 2025

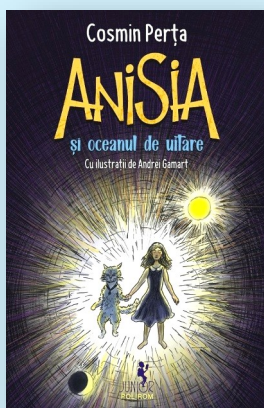
Elena M. Cîmpan,
Casa de nisip, Editura Galaxia
Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2025

Radu-Ilarion Munteanu,
365 1/4, Editura Limes,
Cluj-Napoca, 2013

Cărți primite
la redacție

Cosmin Perța,
Trilogia lui Teofil, Editura
Polirom, Iași, 2024

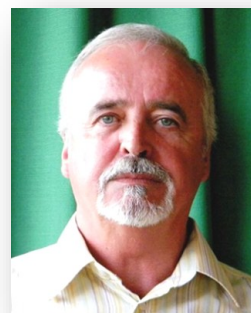
Cosmin Perța,
Anisia și oceanul de uitare,
Editura Polirom,
Iași, 2024

Horațiu Mălăele,
Tristețea ploilor, Editura
Bookzone, București, 2024

Jacob Naroș

Noiembrie

Noiembrie, poreclit și Brumar, încearcă să schimbe decorul ambiental la exterior prin acele probe de sită ale primelor ninsori șterse și neconvingătoare. Omagiu ales celor morți, ai mei și ai altora, de la cei dragi și de la mulți alții... Câte nu s-ar putea scrie sau spune despre cei care nu mai sunt printre noi, ei sunt ai noștri pe mai departe, trecutul lor e în noaptea, iar amintirile fiecăruia dintre ei sunt asemenea candelor vechi și noi care, cu vremea, se sting puțin câte puțin, până dispar în noaptea uitării. Constați pe de altă parte că generația fiecăruia dintre noi pierde periodic unul câte unul dintre cei apropiați... Toate cele negre și straniu luminate de Ziua Morților sunt date la o parte, revenim repede la normal spre a supraviețui.

O urare optimistă își face loc peste aceste zile negre, tocmai pentru cei sărbătoriți în luna cu pricina îmi vine în minte: „O viață lungă să trăiești cu multă demnitate. Să ai bucurii și succes în toate. Norocul și fericirea să nu te părăsească, iar dragostea mereu să fie cu tine, sănătate și gânduri de bine. La mulți ani!

Afară e un peisaj dezolant, soarele e plecat cam repede de la noi, recele e încă acceptabil, lumina și umezeala pare moderată, monotonie la interior... Pomii sunt dezbrăcați de frunze, totul e mohorât, n-ai ce admira, crengile golașe se simt stinghere văzându-se așa de goale... Sunt zile în care nu se întâmplă nimic, sâmbetele încă se mai dilată, duminicile, și ele tot mai puțin. Toți își văd de-ale lor, nu mai e libertatea verii, restrânși în spații limitate, copleșiți de slujbe și de nevoile iernii ce bate la ușă, fiecare devine mai egoist, mai grijuliu cu cele legate de casă și de propria-i persoană, mai ales, în tendința de-a intra într-o autoconservare indusă și impusă...

Citez din M. Cărtărescu (*Solenoid*) și mă gândesc cu speranță și încredere că mai există pledoarie pentru iubire între oameni, dar și o atenționare-provocare universal valabilă: „Ce-ar fi, ce s-ar putea întâmpla cu noi, dacă ar interveni neprevăzutul și am fi obligați să fim altfel, să trăim condiționați de o împrejurare a vieții noastre mai puțin favorabilă ce ne-ar schimba totalmente felul de a trăi și de-a fi pe mai departe”. Și iată, peste doar trei ani de la această meditație propovăduitoare, ne trezim cu ceva asemănător, pandemia care ne-a schimbat pe zi ce trece, tot ceea ce credeam că va dura o veșnicie pare o himeră... Poate un jurnal al acelor zile n-ar strica, dar să lăsăm timpul să mai acopere din cele petrecute atunci...

Să lăsăm trecutul să se estompeze, trecutul fiecăruia e un geamantan uriaș, lada noastră de zestre, fără de care, uneori, nu putem merge mai departe. Se întâmplă câteodată să desfaci acea ladă, să nu-ți placă tot ce găsești în ea, ce poți face? Doar să-ți rearanjezi conținutul trecutului în așa fel încât să-i vezi doar părțile lui frumoase. Asta dacă ești în stare să-l cosmetizezi îndeajuns și dacă îl poți, dar, oricum vei face, vor rămâne umbre. Știu că fuga de trecut e chinuitoare, e ca și cum ai încerca să scapi de propria-ți umbră. De aceea, cred că fugim de trecut, mai mult ca să alungăm amintirea unor traume, nu neapărat ale noastre, cât și a celor dragi nouă, cu care, de fapt, ne contopim vrând-nevrând în timp. Dacă acest trecut îți poate prinde din urmă prezentul, n-ar fi mare lucru, important e, cred eu, să nu-ți pună sub semnul întrebării viitorul...

Florentina Loredana Dalian

Vania, pescarul

Mânuia plasele cu o abilitate fascinantă, sucea și răsucea fire într-o lege doar a lui, dată de o știință parcă inaccesibilă multora. Cum stătea în picioare în barcă, cu pletele lui argintii în vânt, cu mâinile aspre și fața arsă de soare, Vania mi-a părut că seamănă cu bătrânul lui Hemingway. Doar că el era un învingător, cineva zisese despre el: „Iată un pescar adevărat”, lăsându-mă cu întrebarea: care trebuie să fie diferența dintre el, pescarul adevărat, și restul? La un moment dat, barca ce stătuse pe la mijlocul unuia dintre canalele Deltei se apropie de malul pe care eram, admirând acea frumusețe stranie și sălbatică.

Mi-a aruncat o privire aspră și indiferentă, cum te-ai uita la o vietate ce-ți stă în cale, apoi și-a văzut de manevrele de acostare la mal. Observându-i privirea, am realizat că nu era bătrân, cum părea, pletele încălcite și barba neîngrijită, precum și hainele ponosite de pe el lăsau numai această impresie falsă. Părea, mai degrabă, un om fără vârstă, tânăr în fapte și bătrân în înțelepciune. Salutul meu și încercarea de zâmbet n-au făcut din el cel mai fericit om. A mormăit ceva în legea lui, ținând capul plecat, oarecum agasat, dându-mi impresia unui reful pe care trebuie să i-l fi transmis. Bre Vania, mă gândeam, ai ceva cu mine, sau cu femeile, în general? Un demon mic și neastâmpărat îmi dădea ghes să aflu. Am decis să fiu directă, el nu părea omul care să aibă chef ori timp de ocolișuri.

– Mă plimbi și pe mine?

S-a uitat de parcă l-aș fi înjurat și mi-a mormăit un „Nu!” hotărât, apoi, văzând că aștept o explicație, a adăugat:

– Barca asta nu ține doi oameni. Plimbă ursu’!

– a mai zis cu accentul lui molatic, rusc.

Dar eu n-aveam de gând să plimb niciun urs; nu știi tu, Vania, cu cine te pui, oi fi tu pescar profesionist, dar și eu mi-s vulpe, la o adică. Simțeam că poartă cu el o poveste și eram decisă s-o aflu cu orice preț. Acuma, dacă m-o păli cu vâsla, norocul meu! Arta cere sacrificii, parcă așa-i vorba. Sub acoperișul pe care și-l încropise din niște zdrențe legate de pari, s-a așezat calm și a început să desfacă un pachet cu mâncare.

– Îmi dai și mie? Mi-e foame.

A rupt jumate din pâine și mi-a aruncat-o, luându-mă prin surprindere, dar și mai surprinsă am fost de faptul că reușisem s-o prind, un reflex ce trebuie să-mi fi rămas de pe vremuri, când jucam handbal. M-am apropiat cu precauție câțiva pași:

– Lasă-mă să mănânc cu tine!

– De obicei mănânc singur.

– Și eu. Dar nu-mi place să văd oameni mănâcând singuri. Te-am mințit, nu mi-e foame, dar vreau să stau cu tine.

A dat din cap de parcă ar fi zis „Te pui cu gustul omului?” și mi-a indicat locul cel mai îndepărtat de el, să mă așez. Eram mulțumită, până la urmă obținusem o mică victorie. Mi-a întins și niște brânză și o bucată de pește sărat, iar la refuzul meu a adăugat:

– Acuma, ia și mănâncă, dacă tot te-ai așezat, nu sta să-mi numeri dumițații!

Am mâncat în liniște amândoi, apoi a scos o sticlă de vin și mi-a întins-o. Am luat două guri, el a dus-o apoi la gură, ca și cum ar fi sărutat-o, și a gâlgâit zdravăn de câteva ori. Tocmai când mă aflam în încurcătură, neștiind ce să mai zic ori să mai fac, ce pretexte să mai găsesc să-i mai rămân în preajmă, m-a salvat el. Poate că vinul îi dezlegase limba, poate voia să schimbe și el două vorbe cu cineva...

– N-am fost mereu o sălbăciune.

A așteptat efectul asupra mea, apoi, văzând că îl încurajez din priviri și sunt numai urechi, a continuat:

– Eram frumos ca un prinț, așa cum numai strămoșii mei din Rusia trebuie să fi fost, deștept, cât zece, bogat..., dar nu mi-a folosit la nimic. Am iubit o femeie. Vechea poveste. Un fel de a zice iubire, un început, frumos ca toate începuturile, un foc, nestins, neterminat... Apoi, a trebuit să fug de ea. Asta-i o poveste care nu se spune. Mmm, ba da, acuma ce mai contează? Eram spion și când am simțit că treaba se-mpute, am tăiat-o. Ce-o fi înțeles ea din asta? Cât trebuie să mă fi așteptat? Am plecat noaptea, pe furiș, ca hoții, fără o vorbă, fără un semn, nimic. Apoi m-am întors, peste zece ani, sub altă identitate, și am ales să duc viața asta sălbatică, ferită de ochii lumii; oamenii, doi, trei barcagii cu care mă mai salut, mă știu de Ivan, îmi spun Vania, dar numele meu e altul, aproape că l-am uitat și eu. Te-ai putea întreba de ce tocmai aici. Fiindcă aici am cunoscut-o prima dată, pe Dunăre, aici am regăsit spiritul ei, liber, sălbatic, cum sunt caii ăia din pădurea de la Letea.

A tăcut o vreme și n-am îndrăznit să-i tulbur tăcerea. Dar pentru că părea că nu are vreun gând să mai zică ceva, l-am întrebat timid:

– Ai căutat-o vreodată?

– Nu! Ce prostie! Cum s-o caut și ce să-i spun? Ce vezi aici e tot ce am. Ce femeie ar veni să

trăiască cu mine în atâta sărăcie și-n miros de baltă? O singură dorință am mai avut în viața asta: s-o mai văd o dată, atât, s-o mai văd. Și uite că Dumnezeu mi-a ascultat rugăciunea.

Când am făcut ochii mari, de parcă tocmai văzusem un dinozaur întrupându-se din apa Dunării, a zâmbit larg și părea că abia își ține râsul. Atunci l-am recunoscut. I-am rostit numele real și el a confirmat din cap. Eram năucită. De-atâtea ori îmi imaginasem o revedere, dar niciodată astfel. N-ar fi avut niciun rost să-i spun despre întrebările mele, despre contradicțiile care se ciocniseră în mintea mea atâta timp, despre dor, despre vindecarea care a venit atât de greu. Știa.

Mi-a sărutat mâna, apoi a ținut-o strâns, îndelung, în mâinile sale crăpate, mirosind a pește, adăugând, cu voce stinsă:

– Îți mulțumesc că ai venit, fără să știi la cine vii, și că ai insistat să rămâi! Te-am recunoscut de prima dată și, deși îmi dorisem atât să te revăd, acum nu mai voiam, nu voiam să mă vezi în mizeria asta. Apoi am realizat că asta e șansa mea să îți ofer explicația pe care nu putusem să ți-o dau atunci. Pentru că, de fapt, meritai să știi. Iartă-mă!

Un stârc cenușiu își luase zborul către înalt de undeva din apropiere, ierburile au foșnit, iar apa își continua nestingherită clipocitul la mal. Eu și Vania tăceam. Tăceam și ne aminteam. Vedeam cu ochii minții vaporul pe care îl zărisem prima dată, frumos ca un prinț, sigur de el, puntea de pe care priviserăm împreună soarele la asfințit, coborându-se, roșiatic, printre copaci, ca și acum.

– Acum, du-te! Ai tăi te-or fi așteptând. Pleacă... și să nu te mai întorci!

Viorel Dădulescu

Nimic nu mai este așa cum a fost

Vremea aceea de primăvară târzie era tot mai rece, de parcă, printr-o ciudată inversare a anotimpurilor, iarna abia se pregătea să sosească, nicidecum să se încheie. Cerul era la fel de întunecat și neguros ca la mijlocul primei luni a anului, iar soarele răzbătea rar și cu greu prin masa compactă de nori cenușii, trecând prin câte o spărtură anemică ce se închidea rapid, ca și cum ar fi fost o fereastră ori o ușă deschisă pentru o clipă de o gospodină grăbită să alunge din casă pisica.

Printre picurii sâcăietori de ploaie mărunță – sau să fi fost bruma de noaptea trecută care se hotărâse, în sfârșit, să se prelingă de pe frunze și de pe streșini? – se îndrepta agale spre una dintre puținele terase deschise atunci. Era prima zi de Paști. Unde să fi mers în altă parte? Din când în când pașii îi erau acompaniați de câte o plescăitură discretă, semn că pelicula de apă ce lucea stins pe asfalt reușise să intre în cine știe ce crăpătură din talpa pantofilor vechi de un an. De după colțul străzii apărură silueta firavă a doamnei Elvira. Purta o pălărieuță cochetă aidoma celor de pe la începutul secolului trecut, o structură complicată din dantelă odată albă, acum fildeșie, care îi acoperea părul cărunț, aranjat cu grijă în bucle mărunte, ține într-o mână nelipsitul baston din bambus subțire și mâner argintiu, și în cealaltă o umbreluță ce o apăra de stropii mărunți sau, poate, o ridica ușurel deasupra trotuarului, astfel că înainta mai degrabă plutind deasupra oglinzii întunecate a asfaltului decât făcând o succesiune de pași grăbiți.

– Am cumpărat ieri două verze mici, dar atâta-s de grele că nici nu-mi mai vine să le iau din cămară, i se adresă fără nicio altă introducere. O porcărie. Nimic nu mai este cum a fost, spuse și dădu a lehamite din mâna cu baston, ce semănă, pentru o clipă, cu bagheta unui dirijor care conducea o orchestră invizibilă. Hi, hi, hi, se auzi de prin nori un cor de râsete ironice. Era stolul de pescăruși care traversa orașul.

Probabil locuia undeva în apropierea terasei suspendate pe jumătate deasupra râului, asta judecând după cât de des ajungea acolo, de câte ori pe zi, ca și când ar fi făcut câteva pauze scurte între orele unui program prelungit de muncă. O sticlă de jumătate cu apă minerală și o vodcă „mică”, băută grăbit, urmată repede de a doua, consumată mult mai lent, îi țineau mereu companie, în timp ce povestea cu unul sau cu altul, niciodată cu una, despre câte în lună și în stele. Din când în când dispărea discret, doar pentru a reveni tot acolo în scurt timp pentru a repeta același ritual, așa că un observator neavizat ar fi putut crede că nu a lipsit nicio clipă.

– Haideți să vă iau de braț, sper că nu vă deranjează, se alunecă, nu pricep de ce n-or lăsat drumul așa cum era, pavat cu piatră cubică, a trebuit să pună asfaltul ăsta pe care îți poți rupe gâtul. O mizerie. Nimic nu mai este cum a fost, concluzionă, după care îi puse cu delicatețe mâna pe braț, iar el simți cum merge mult mai ușor, aproape că plutește deasupra străzii, de parcă ar fi fost și el ridicat de la pământ de umbreluța aceea minusculă, care, hotărât lucru, nu oprea niciun strop de ploaie.

– Lui îi plăcea foarte mult varza călită cu carne, nu știu de ce, poate așa îi făcea maică-sa acasă, eu n-am cunoscut-o, rosti ea golind primul pahar, în așteptarea celui de-al doilea ce urma să fie băut pe îndelete, după ce se instalaseră la una dintre mesele lipite de balustrada terasei. Îi făceam în fiecare duminică, atunci stăteam acasă și nu ieșeam în oraș. Îl răsflătam, ce mai încoace și încolo. Dar ce bărbat frumos... chiar merita. Toată lumea se uita după noi pe stradă când mergeam braț la braț. Știi cum e. Ce bărbat, ce bărbat, spuse din nou doamna Elvira privind -l, și el simți că îl compara cu acel tip nemaipomenit și rezultatul nu era în favoarea lui. Îi apretam toate cămășile, continua ea, pantalonii îi erau călcați cu dungă de puteai să te tai în ea, iar pantofii erau lustruiți oglindă, puteai să-ți aranjezi frizura dacă te priveai în ei. Cum pleca mereu în inspecții, că era plecat toată săptămâna, doar vineri seara sosea acasă, îi puneam în geantă peria de pantofi și o cutie cu cremă de ghetă cu ceară de albine, dar ce cremă, așa ceva nu se mai face astăzi, ce să mai vorbim. Dar și el se îngrijea, era foarte pedant, ajungea acasă la fel de aranjat precum plecase, de parcă nici n-ar fi ieșit din apartament. Niciodată nu l-am întrebat unde mergea el așa de des în inspecție, și cum de putea veni înapoi ca scos din cutie, poate avea treabă prin toată țara, că doar trenurile circulă peste tot, și el acolo era angajat, avea o funcție importantă, de inspector la căile ferate. Și Ghizi îl aprecia, pe ce bărbat ai pus mâna tu, Elvi, îmi zicea și mai mânca o bomboană cu mentă, ce bomboane erau pe vremea aia, nici bomboanele nu mai sunt cum au fost. Ghizi e prietena mea, ce femeie, ce femeie, s-ar fi putut mărita cu oricine, nici una dintre noi nu-i ajungeam nici până la degetul mic de la picior, și avea niște picioare splendide, așa picioare nu mai vezi azi nici la balerine, dar ea nu și nu, nu voia pe nimeni, și câți nu i-au făcut curte, chiar și contabilul-șef de la Poștă, domnul Panait. Buchete mari de hortensii îi trimitea în fiecare săptămână, dar ea le lăsa pe birou, că lucra și ea tot la Poștă, de ce să le iau, să-i dau degeaba speranță băiatului?, așa îmi spunea, poate le lua femeia de serviciu când făcea curat, iar el îi ducea altul săptămâna viitoare, vinerea, numai vinerea, îi puneam o invitație în fiecare buchet, stimată doamnă Ghizela, așa începea fiecare invitație, vă rog respectuos să binevoiți a lua în considerare o relaxare în ziua de sâmbătă – și urma data, ca să fie totul clar, căci domnul Panait era obișnuit cu termenele exacte – la piesa „Un om cu o floare” sau la ce piesă o fi fost în sâmbăta aia, că îi trimitea buchet cu invitație în fiecare vineri, apoi a schimbat florile, a trecut de la hortensii la anemone, ce domn, ce domn, azi nu mai găsești așa ceva, dar Ghizi nu și nu, mă rog, nu era ea interesată, chit că noi îi tot spuneam tu fată pe cine tot aștepti, nu-l vezi că-i mort după tine, până la urmă a și murit săracul, deși era în floare vârstei, culmea, l-a călcat un camion al Poștei, fractură craniană totală a fost diagnosticul, dar, ori-

cum, ce pot ști doctorii? Dar nu te plictisesc?, îl întrebă doamna Elvira întrerupându-se din povestit, nu, nu, dădu el din cap, și auzi cum în depărtare păsările acelea deranjante – pescăruși să fi fost? – cântau batjocoritor ho, he, hi, hu, și el completă în gând: cu o babă stai de vorbă tu.

– Acum nu-i bine nici ea, sărăcuța, zise îngândurată după încă o înghițitură doamna Elvira, privind la paharul care se golise pe jumătate. E într-un azil, a orbit de tot, doar eu mai merg pe la ea, iar ai venit curvă, zice cu vocea aia hârâită a ei pe care n-o înțelege nimeni, și ce voce avea, ce voce, de soprană nu altceva, pe mine mă cunoaște după pași chiar dacă nu zic o vorbă. Nu știu cum de a ajuns așa, poate de la bomboanele alea cu mentă i se trage, sau poate de la zahărul din ele, am auzit că ar avea ceva efect din ăla anihilant, că altfel nu știu cum să-i spun, într-o singură zi sau în două a orbit, de la diabet au zis medicii, dar ce să știe medicii?, mai bine se ducea și ea după bărbatu-meu, că tot îl aprecia așa de mult, și nu se mai chinuia atâta sărăcuța. Tare îi plăceau inelele mele, aveam o grămadă, că ne făceau băieții de la atelier, erau foarte reușite, aveau niște forme neobișnuite, nu ca astea care se fac astăzi, i-am dat și lui Ghizi câteva, erau de toate felurile, și din fire subțiri împletite, și ca un fel de flori rare cum sunt doar pe la tropice, sau poate nici măcar pe acolo, ori ca siluete de animale, de câteori de pisicuțe, mie mâțele îmi plăceau cel mai mult, sau ca o față de om, pe astea mai complicate le făcea Titus, care era un artist adevărat, așa artiști nu mai sunt astăzi, ultimul pe care i l-am dat lui Ghizi chiar așa era, o figură stranie și încruntată, nu știai dacă-i bărbat ori femeie. Nici n-ai fi zis că nu-s din aur inelele, ci sunt doar aurite. Că de asta ne ocupam la atelier, de fapt făceam măștișoare din tablă aurită, dar pentru noi mai făceam și gablonțuri, inele, ori brățări sau cercei, băieții le confecționau din tablă, aveau niște forme mari, matrițe le zicea, cu care tăiau măștișoare din tablă subțire, bum-poc! făcea presa și odată ieșeau zeci de măștișoare dintr-o bucată de tablă, dar pe urmă era mai greu, că trebuiau șlefuite bine fiecare în parte oricât de mici ar fi fost, și apoi se băgau într-un fel de baie la aurit, când le scoteam păreau că-s din aur masiv, asta era treaba mea, înșiram pe o sârmă zeci de măștișoare ca o inimă străpunsă de o săgeată, împreună cu altele ca niște hornari cu scară cu tot, se știe că ăia aduc noroc, ori în formă de pisici, care-s foarte drăguțe, dar sunt parșive, nu poți avea încredere în ele, mai erau și ca steluțele ce strălucesc pe cer, altele ca un soare cu multe raze, și alea foarte subțirele, de te mirai că nu se rup, dar cum să se rupă că doar erau din tablă, cele mai multe, care aveau cea mai mare căutare, erau plicuri închise, cu o inimioară într-un colț, ca alea care se trimiteau cu miile prin Poștă, acolo unde era contabil-șef domnul Panait, care era un adevărat domn, azi nu mai sunt asemenea domni, ce să mai vorbim, spuse doamna Elvira în

timp ce îl cântărea din nou din priviri, iar el simți că nici de acea dată comparația nu era în favoarea lui. Dar chiar nu te plictisesc?, îl întrebă din nou, nu, nu, dădu el din cap negând că ar fi plictisit. Lasă că de data asta iau eu o vodcă și pentru dumneata, continuă doamna Elvira, văd că ești politicos și bine-crescut, știi cum să te porți cu o doamnă, la câți le-am spus eu povestea asta nu poți să-ți imaginezi, la prietene, la doctori, la ceferiști, la polițiști, la profesori, mă rog la cine s-a nimerit să stea cu mine de vorbă, dar nimeni nu are răbdare să mă asculte până la capăt, așa e astăzi, oamenii nu mai sunt cum au fost, numai ce te trezești că se ridică, îngaimă o scuză și pleacă, te lasă cu vorba neterminată. He, he, hi, ha, se auzi din depărtare comentariul sarcastic al pescărușilor, iar el continuă în gând, greu de cap ești dumneata, străduindu-se să respecte rima acelui prim vers ce se amesteca cu susurul suav al apei ce trecea pe sub terasa suspendată ca un balcon deasupra râului. Noile pahare erau nu doar mai mari decât cele dinainte, ci erau și aburite.

– Dar să știi, își reluă brusc monologul doamna Elvira, care golise deja un sfert din paharul aflat în dreptul ei, că trebuia să fiu foarte atentă. Nu era o muncă chiar așa de ușoară cum ar părea, purtam tot timpul mănuși groase din cauciuc, căci sârmuțele acelea pe care erau înșirate hornari, steluțe, pisici ori plicuri cu inimioare – oare ți-am spus că am primit și eu un plic, dar unu' adevărat?, dacă nu, lasă că-ți spun mai încolo – trebuiau puse la auz într-un vas plin cu apă, tot felul de substanțe și cianură. Cu cianura trebuie să fii foarte atent, că e foarte otrăvitoare. Așa că purtam tot timpul mănuși, când mi le scoteam la sfârșitul lucrului aveam mâinile zbârcite de tot, dar mereu mă dădeam cu cremă, îmi făceau fetele de la farmacie una specială, că le mai duceam și lor câte un inel, o pereche de cercei sau ceva, așa creme nu se mai fac astăzi, cu grăsime de cetaceu, așa că aveam mâini foarte fine, uite ca și acum, spuse doamna Elvira, scoțându-și una dintre mănușile de dantelă, iar el constată, atunci când îl atinse, că degetele ei reci aveau o greutate aproape imaterială, așa cum ar trebui să fie aripile unui fluture, și că mâna îi era fină și fără crețuri, ca fundelul unui nou-născut. Ha, ho, hi, he, rostiră sonor și admirativ păsările, pescăruși sau ce-or fi fost, și el continuă automat în gând: ia te uită ce degete.

– Așa că și pe atunci aveam mâini foarte îngrijite, reluă doamna Elvira, nu ca fetele de astăzi, care, ce să mai vorbim, doar își pun unghii false lungi, lungi de tot, de parcă la asta s-ar uita un domn atunci când îți sărută mâna. Inclusiv domnul Panait a sesizat ce mâini fine aveam în duminica aceea când ne-am întâlnit la terasa din centru, nu a spus nimic, dar eu am simțit că a fost impresionat, de fapt el se oprise la masa noastră pentru Ghizi, că ieșise și ea cu noi la terasă, ce loc frumos, toată lumea bună trecea pe acolo, nu ca azi când întâlnești numai golani și

pușlamale, vă salut cu respect domnule inspector i-a spus lui bărbatu-meu, sărut-mâna doamnelor ne-a zis nouă și ne-a sărutat mâinile la amândouă pentru că era un domn adevărat, era și foarte inteligent, nu degeaba ajunsese contabil-șef la Poștă, nu vreau să vă deranjez, m-am oprit doar să vă salut, nu, nu pot să stau i-a spus lui bărbatu-meu care îl invitase să ia loc, după care a plecat imediat, era foarte rezervat și bine-crescut, poate chiar dânsul mi-a trimis plicul care a schimbat totul, dar nu am mai apucat să aflui dacă a fost așa sau nu, însă am simțit că el a înțeles și știe. Lui Ghizi i-a plăcut tare mult inelul acela cu fața încruntată, a râs când l-a văzut, s-a distrat de figura aia strâmbă, nici bărbat, nici femeie, deși nu era nimic de râs, dar așa era ea, niciodată nu a fost atentă, n-a înțeles nimic, deși ar fi trebuit să priceapă, că doar am avertizat-o, curvă, iar ai venit, îmi zice cu voce hârâită când merg la ea. Nu mai poate vorbi bine, de parcă tot gâtul i-ar fi ars, acolo îi dau să mănânce doar supe, cu paiul, dar uite că a trăit până acum și câtă vreme să fi trecut de atunci?, oare câți ani?, nici eu nu mai știu. Nimic nu se înțelege din ce vrea să spună, doar eu o pricep, că doar e prietena mea cea mai bună. Ne întâlneam foarte des, ea tot trecea pe la mine pe acasă, nici măcar nu mă anunța, așa cum fac prietenele, acum dacă stau să mă gândesc doar ea venea pe la mine, nu cred să fi fost eu vreodată la ea, stau la periferie dragă, îmi zicea, așa că nu mergeam la ea, dar mai bine aș fi fost să o vizitez pe neașteptate, cum fac prietenele, poate l-aș fi găsit acolo și aș fi înțeles mai repede, nu aș fi avut nevoie să citesc scrisoarea din plicul ăla. Ne mai făceam și cadouri una alteia, mai schimbam câte o bluză între noi, ea îmi aducea savarine, eu îi mai dădeam câte un inel, cum a fost și ăla cu fața schimonosită, ori câte o cutie cu bomboane cu mentă, care îi plăceau așa de mult, cum a fost și aia pe care i-am dat-o cam la vreo două săptămâni, sau să fi fost trei?, nu mai țin minte, după ziua cu inelul. Era pe plecare, ține-le și pe astea, i-am zis, eu am destule, nu știu câte a apucat să mănânce, poate doar una... În ziua aia cred că a pățit ceva, eu nu am aflat imediat, a dus-o cineva la spital și n-am mai văzut-o câteva săptămâni, acolo nu te lăsau să intri. Păsările tăcuseră de mult, poate zburaseră în altă parte ca să aibă de unde se întoarce, se mai auzea doar clipocitul apei care curgea pe sub ei.

– Și pe urmă imediat s-a întâmplat necazul cu bărbatu-meu, spuse după o vreme doamna Elvira cu o voce tremurată, era într-o duminică, n-a vrut să ieșim în oraș, deși eu am insistat să mergem să mănâncăm ceva pe terasa aia frumoasă, dar nu a vrut cu niciun chip, ba chiar s-a răstit la mine, el care niciodată nu ridica vocea, dar de o vreme era tot mai întunecat, nu mai era bărbatul ăla pe care îl știam, așa că l-am servit cu varză din aia care îi plăcea atât de mult, după a doua înghițitură i s-a făcut rău dintr-odată, a scăpat furculița din mână și tremura pe sca-

un, pe urmă s-a prăbușit pe podea, a răsturnat și farfuria, avea varză și carne pe el când a venit Salvarea, că am chemat-o imediat, dar nu au mai putut face nimic. Au zis că a avut un atac cerebral, dar ce pot ști doctorii? Merg în fiecare duminică la el, avem loc în Cimitirul Central, și acum de acolo vin, după ce plec de la el mă opresc pe o terasă, așa cum făceam pe vremuri, e ca și cum am ieși împreună duminica, dar nu-i același lucru, ce poți să faci, nimic nu mai este cum a fost. Hi, ha, hu, hu se auzi din nou corul păsărilor ce probabil se întorseseră de pe unde pleaseră, iar el completă versul ce trebuia să urmeze: oare bine ai înțeles tu?

– Domnul Panait s-a prăpădit la scurt timp după aceea, într-un accident stupid, imaginează-ți că a alunecat pe stradă și l-a lovit un camion, chiar unul de la Poștă, unde dânsul era contabil-șef, a zburat pur și simplu de pe trotuar de parcă i-a fi dat cineva un brânci, desigur că nu a fost așa, ploua și atunci ca și acum, pe trotuarul ăsta asfaltat se alunecă foarte ușor când e umed, mai bine ar fi peste tot piatră cubică. Accident de circulație au zis polițiștii, deși, dacă stau să mă gândesc, ce pot ști ei? Foarte rău mi-a părut și după el, mai ales că nu am avut cum să-l întreb despre plicul acela pe care l-am primit, dacă el mi l-a trimis sau nu, eu cred că da, era un domn foarte inteligent, așa domni nu mai găsești astăzi, am simțit că e singurul care a înțeles totul, și ce a fost după și ce a fost înainte, totuși poate că nu ar fi trebuit să trimită scrisori, chiar dacă era contabil-șef la Poștă, avea alte atribuții acolo, nu să trimită plicuri uneia sau alteia. Așa că am rămas singure, oftă doamna Elvira, eu și cu Ghizi. Eu aici, ea la azil, nu mai poate veni pe la mine, acum merg eu pe la ea, deși sigur ar fi fost mai bine să-i fi făcut o vizită pe așteptate mai demult, poate că l-aș fi găsit acolo, și lucrurile ar fi fost altfel, aș fi înțeles pe loc, nu dintr-o scrisoare, dar ce să faci, nu mai poți întoarce timpul înapoi. La Ghizi merg mai rar decât la bărbatu-meu, iar ai venit curvă, îmi zice cu vocea aia pe care nu o poate înțelege altcineva decât mine, nu-i mai duc bomboane cu mentă acuma, oricât i-ar plăcea, oricum nu mai poate să le mănânce, sărăcuța, acolo o hrănesc cu paiul, numai supă îi dau, dar uite că a trăit atâta vreme, cât să fie de atunci?, am uitat, nu mai știu, spuse oftând cu tristețe doamna Elvira, privindu-l pentru o clipă prin paharul gol, pe care îl înălțase de la buze până în dreptul ochilor, ca și cum astfel l-ar fi putut vedea printr-o lupă care dezvăluie toate detaliile, chiar și cele mai ascunse, iar el își dădu seama că, așa cum se întâmplase și mai devreme, nici acum nu se ridica la înălțimea acelor bărbați și domni adevărați, cum nu mai erau alții în aceste zile.

– Că tot am vorbit despre bomboane, rosti brusc înviorată doamna Elvira, mai am câteva, de fapt am destule, oare nu dorești măcar una? Sunt foarte mentolate și răcoritoare, așa bomboane nu se mai fac astăzi, continuă ea, scoțind în poșetută, de unde scoase o cutie verzuie.

– Nu, nu, mulțumesc, chiar nu, trebuie să plec acum, am întârziat, rosti el grăbit ridicându-se, în timp ce auzi cum păsările acelea enervante, cel mai probabil pescăruși, aflate acum foarte aproape, parcă deasupra râului ce curgea sub ei, zbiară tare și clar, ca și cum ar fi recitat o poezioară pentru copii: hu, he, hi, ha, nimic nu mai este așa.

Petru-Joan Gârda

Alambicul

Zi blândă de iarnă. În fața corpului D – Distileria, al Școlii Tehnice Agricole „Vistri-on Prunărescu” din satul *La livezi*, elevul de serviciu la cazan, Prunel Gurăroșie, crăpa lemne de prun. Pe alea de pietriș, străjuită de o parte și de alta de pruni tineri, viguroși, tocmai se apropia profesorul Paulică Ciuslăuanu, directorul școlii.

– Bună ziua!, zise Prunel, oprindu-se pentru moment din lucru.

– Bună ziua, elev! Taie securea?

– Taie, dom’ director, că am ascuțit-o în atelier.

– Trage tare, să fie rezerve. De mâine se anunță ninsori și viscol. Maistrul Chercheleu e aici?

– Da, dom’ director, e înăuntru.

Directorul, un tip brunet, scund și crăcănat, îmbrăcat în costum și purtând o căciulă de astrahan, intră împingând ușa de metal care scârțâi prelung. Maistrul nici nu băgă de seamă. Era băgat pe jumătate în vechiul cazan de aramă și-l freca pe fund cu o perie de sârmă. Cânta, trăgănat melodia „Așa beu oamenii buni!”, alternând vocea cu fluiera-tul.

– Salut, maestre, merge treaba, merge?

– Salut, directoare! Merge ca unsă!

Erau la *pertu*, consăteni fiind și colegi de școală generală într-o comună învecinată. Directorul l-a adus special pe Chercheleu pentru a se ocupa de distilerie. Nu avea calificarea de maistru, dar l-a ajutat în timp să-și completeze studiile și să avanseze în grade... Nici n-a fost greu, la ce beții făcuseră aici împreună cu inspectorii de specialitate, cu milițienii din comună și cu primarul. Își amintea de inaugurarea „Distileriei școlare artizanale”, în urmă cu treizeci și patru de ani, când, tot gustând țuica să fie siguri că iese bună, se făcuseră pulbere împreună cu directorul adjunct de atunci și cu toți maiștrii

și inginerii agronomi din școală. A fost ideea lui, de care era tare mândru și în ziua de azi.

Distileria a fost inaugurată ca *Atelier școală* și era stipulat în regulament că „nimeni nu va consuma alcool în incinta școlii. Pentru testarea tăriei țuicii se va folosi strict numai alcoolmetrul! Produsele distileriei vor fi comercializate în scopul cumpărării de materiale didactice”. Aiurea! Nu există alcoolmetru care să rivalizeze cu papilele gustative ale lui Chercheleu! Și-apoi, când vine un inspector, o autoritate a comunei, să-l servești cu alcoolmetrul? Prostii!

Cazanul fusese cumpărat de la o familie de țigani căldărari, care acceptaseră plata în rate, pe măsură ce distileria va produce. Era un cazan mic, de o sută de litri, cu un capac cu două țevi ca doi fildeși de elefant. Cele două țevi ale capacului intrau în alte două țevi, de diametru mai mare, care treceau printr-o puțină în care se recircula apă rece. Mulți ani sistemul n-a fost automatizat, primenirea apei fiind treaba exclusivă a elevilor din practică. Apoi au pus pompă cu motor, altă viață!

Inițial făceau doar rachiu de prune, dar cum în sat nu aveau vad pentru așa ceva, au început să producă pălincă, băgând rachiu la o nouă distilare. Dura mai mult, dar asta era tradiția.

Școala avea o frumoasă livadă de pruni bistrițeni, dar și corcoduși și alte soiuri mai productive în privința țuicii. Ieșea, an de an, producție serioasă de fructe, dar nu cât să fie de lucru la cazan în foc continuu. Așa se face că tot personalul își aducea prunele fermentate la distileria școlii, dar și alți săteni, cu atât mai mult cu cât aici se înțelegeau mai ușor la *uium*, spre deosebire de distileria lui Merică Căldăruș, cel mai bogat om din sat.

– Bine, mă, Chercheleu, de ce te apleci tu acolo, vrei să faci un accident vascular? Ce dracu, mă, nu mai avem elevi?

– Paulică, unele lucruri nu le poate face oricine. Copiii fac așa, din mare, dar nu putem risca să rămână o cât de mică mizerie pe fund, că putem compromite țuica și chiar cazanul. Știi că am pățit o dată, de a trebuit să aducem țăganii să-l repare! Nu te joci cu lucruri sfinte, mă, Paulică, mă!

– Al cui e rândul’?

– Al lui Vânătaie, polițaiu’.

– Auzi, amână-l pe Vânătaie, m-a sunat inspectorul Băgăreanu că vine pe aici. Care-i borhotul lui?

– Ce borhot, bă, Pau, treizeci de bistrițene. Și puține, și seci. Nu acoperă nici fundu’ cazanului!

– Lasă, mă, Chercheleu, că mai avem borhot de-al școlii. Completezi și tu, doar n-o să ne facem de minune. Îi dăm oricum douăzeci de litri, dar păstrăm aparențele, ce dracu? Știi că îi place să vină aici, să-și bage nasu’, să tot guste, până-l duc acasă împachetat. Vreau să fiu bine cu el, că sper să-mi dea „Gheorghe Lazăr”, acum, la sfârșit de carieră. Ies și eu cu fruntea sus din învățământ după atâta

trudă în folosul comunei ăsteia! Ai socotit pe câți i-am învățat carte în 40 de ani? Mii, mă, mii! O să vrea să guste din țuica lui, mă-nțelegi? Hai, spor la treabă! Cam peste câtă vreme vei scoate pălincă *prima*?

– Păi, dacă bag prima mână peste o oră, până iese, până nu știu ce... Haideți la 9-10 deseară...

– Perfect, la nouă jumate ne înființăm aici. Să fie curat, să fie totul în regulă, da?

Și Paulică plecă încet, plin de nostalgie... Doamne, câte întâmplări a mai trăit în școala asta pe care o păstorește de peste treizeci de ani, școala lui. Numai serile din jurul cazanului. Dar serile de plimbări pe sub pruni cu secretara, când aveau de terminat bilanțuri urgente? Dar zilele și nopțile în care rămânea cu directoarea adjunctă în încăperea secretă cu pat de lângă cazan, când erau plecați, chipurile, la centru pentru perfecționare? Dar bețiile cu preotul Cristoreanu, cu primarul Mangărau, cu șeful de post Vânătaie, acum comisar, pe care le încheiau întotdeauna cu cântece bisericesti? Firește, ei nu știau de camera secretă. De aia știau doar el și Chercheleu...

Ehei, asta e. Vine o vreme când trebuie să pleci. Iar cazanul...

Aproape sigur vine ca *plin* adjunctul Pereacre, iar el nu va mai avea ce căuta pe aici. Nici măcar nu se va mai putea apropia de școală. De când îl sapă acest Pereacre? Nu se va potoli nici după ce va pune mâna pe funcția de director plin. N-are cum să-l ierte că l-a prins sărutându-i nevasta lângă cazan, atunci, la un Revelion ținut în cantina școlii! Atunci a încasat un pumn în figură. Mă rog, o merita, dar Pereacre nu s-a mulțumit cu pedeapsa aceea. Nu l-a iertat niciodată...

Nu, prea multe amintiri îl leagă de cazanul acesta ca să-l lase pe mâna lui Pereacre...

Trecu cu bine vizita inspectorului Băgăreanu, iar a doua zi la prima oră, Paulică veni din nou la Atelier.

– Maestre, trebuie să vorbim ceva cu totul confidențial. M-am tot gândit... Eu nu-i las cazanul lui Pereacre. Îl iau de aici!

– Nu merge, mă, Pau, mă, gândește-te ce scandal ar ieși. E drept că noi l-am adus, noi l-am instalat, noi l-am folosit, dar nu e al nostru, e al școlii.

– Da’, și să-i rămână lui Pereacre? Mai bine îl arunc în aer!

– Oricum ar fi, iese scandal. Gândește-te, primarul abia și-a început ultimul mandat. Polițaiul mai are cinci ani până la pensie. Noi plecăm, dar ei vor vrea să mai vină, să se mai bucure...

– Dă-i în paștele mă-sii, să se ducă la Distileria lui Căldăruș! Aici fără mine nu vine nimeni!

– Păi nu ne împiedică nimeni să venim.

– Fii serios! Se bagă Pereacre pe fir și cel puțin pe mine nu mă mai rabdă pe aici. Și să știi că nici pe tine. Știe bine că suntem prieteni. De fapt îl are

pe maistrul Tăricel care stă cu limba scoasă așteptând să-ți ia locul! Uite cum facem: Îl furăm! Sâmbătă nu programezi pe nimeni, spui că pleci la Bistrița. Și chiar simulezi că pleci. Ieși din sat, aștepti să se întunece și vii înapoi. Mașina mea va fi parcată în spatele clădirii. Demontezi frumos toată instalația și o pui la mine în mașină.

– Și instalația de răcire?

– Lasă instalația de răcire, nu-mi trebuie putinile alea. Unde vrei să le pui? Doar țevile. Și motorul, bineînțeles!

– Cred că ai înnebunit, Paulică! Și ce faci pe urmă? Va afla toată lumea, va veni Vânătaie și va scurma peste tot. Crezi că lasă lucrurile așa?

– Uite care-i treaba: Eu am de gând să mă duc la bătrânețe în satul nevaste-mi. Îl duc acolo și îl las să mă aștepte. Tu ai zis că pleci în satul natal. Deci nu ne mai interesează ce rămâne aici. La noapte va fi viscol. Spargi geamul mare al atelierului, să pară că a fost furat pe acolo. Va intra zăpadă peste tot. Vor căuta urme degeaba. Sau vor găsi urmele tale. Și ce, nu e normal? Eu plec seara la nevastă-mea în sat, unde voi ascunde cazanul în beci. Nici dracu n-o să-l caute acolo. De fapt, nu cred că mă vor bănuși pe mine. Băgăm și noi niște piste false...

– Și eu cu ce mă aleg?

– Facem noi să fie bine. Poți veni, de exemplu, la mine la țară să faci țuică. Dacă nu....

– Nu știu, mă, Paulică, dar parcă mă tentează aventura asta...

– Ne-am înțeles... Pun niște pături în mașină să învelești cazanul, capacul, să le ambalezi frumos. În rest, rămâne totul cum e: borhot, chiar și ceva țuică poți lăsa...

Luni, când vom descoperi, tot noi, furtul, cazanul va fi la adăpost. Totul e să nu mă împiedice troienele să mă întorc acasă cu mașina. A, încă ceva! Camera secretă! Pui și cearceafurile, și păturile de acolo peste cazan, iar patul îl bagi pe foc! Bagi acolo niște doage, niște lemne, să pară că era magazie. Îți dai seama că Vânătaie va scotoci peste tot. E ocazia lui să se dea mare detectiv! Să te mai asiguri că Sugică, paznicul, are băutură suficientă, să fim siguri că doarme ca un prunc la ora aia!

Se întunecase. Fulgi mari, deja speriați de vântul ce tindea să se întetească, se agitau în fața farurilor. Ciuslăuanu călcă pe accelerație, încercând parcă să meargă mai repede decât furtuna. Știa că zăpada proaspătă e cea mai periculoasă pentru șoferi. Un eveniment rutier este ultimul lucru pe care și l-ar dori în acest moment. Din fericire, peste doi kilometri drumul o cotește la dreapta și ține către vest, iar viscolul va rămâne pe moment în spate. Drumul începea să aibă gropi, iar în portbagaj cazanul se zdrăgănea din ce în ce mai tare. Paulică trase pe dreapta și se grăbi la portbagaj. Uite și neglijent! ăsta de Chercheleu! Așa se face o treabă? Trase păturile și înveli din nou cazanul cu mare grijă, ca și cum ar fi înfășat un copilăș.

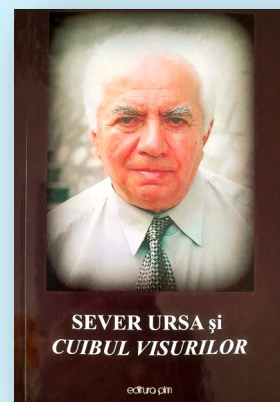
Se uită puțin în urmă, apoi demară hotărât. Deocamdată avea noroc în privința ninsorii. Nu departe, sub coama dealului, se zăreau lumini-le satului *La Meri*. La radioul mașinii o meteorologă de ocazie anunța cod portocaliu de ninsori și viscol. Acceleră. Va trebui să se întoarcă în seara asta, altfel cine știe cât va trebui să rămână în casa soacrei? Nu-i vorbă, erau de toate acolo, deși casa era pustie, dar nu voia să dea de bănușit sub nicio formă în privința cazanului!

Se apropie cu farurile stinse și duse cazanul la loc sigur.

„Te bag în mă-ta, Pereacre! Nu mai pupi tu țuică din cazanul meu!” – spuse cu voce atât de tare că se sperie. Își se păru că vede silueta vecinului Merişoreanu lângă fântâna din ogradă. „Ia mai dă-i în aia măsii pe toți! Nu fac unii pușcărie pentru miliarde, o să fac eu pentru cazanul meu?”

Aprinse farurile și demară în trombă. Uite-așa, de-al dracului!

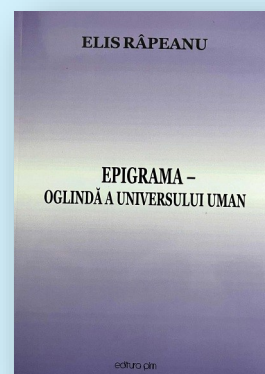
Cărți primite la redacție

Sever Ursa și Cuibul visurilor, Ediție îngrijită de **Viorel-Daniel Partene**, Editura PIM, Iași, 2025

Radu-Ilarion Munteanu, Liviu Ovidiu Penea, Lucian Perța, Mai există bizoni. Și cei care-i văzură, Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2011

Elis Răpeanu, Epigrama – oglindă a universului uman, Editura PIM, Iași, 2025

Adela Cotul

Eternitate

Era data de 28 iunie a anului 1222 și vremurile se anunțau tulburi...

Abatesa împreună cu încă două surori, cele mai vechi călugărițe din mănăstire, au pornit grăbite spre poarta mare a abației să-și întâmpine oaspeții. Peste un ceas avea să fie miezul nopții, era târziu, dar fiind o noapte senină, lumina lunii pline era atât de puternică, încât cele trei nu aveau nevoie de lumânări. Mergeau tăcute, trei umbre negre în noapte, abatesa fiind flancată de cele două călugărițe, în partea stângă, de sora Frunzina, o femeie mai în vârstă, înaltă și slabă, cu fața osoasă și un nas proeminent, acvilin, iar în dreapta, de sora Gizella, deloc mai tânără, negricioasă, scundă și firavă. Desigur, nici nu se putea pune problema ca vreuna dintre surorile de la mănăstire să fie grasă, rigorile ordinului benedictin impunând o dietă strictă, cu o hrănire frugală, mâncarea gătită se consuma numai o singură dată în zi, carnea patrupedelor fiind strict interzisă. Abatesa era cu ceva mai tânără decât surorile ei benedictine, de statură potrivită, cu un chip inert pe care nu se putea desluși nicio emoție, o femeie cultivată, vorbea mai multe limbi străine și conducea cu mână de fier abația.

Cele trei călugărițe ajunseră la ușa mănăstirii, s-au oprit o clipă să se închine în fața statuii Fecioarei Maria cu Pruncul Iisus în brațe, aflată deasupra intrării, apoi și-au continuat drumul, pe aleea pietruită, spre poartă.

Construită pe un platou, pe vârful unui deal, și înconjurată de un zid înalt de piatră ce contribuia la aspectul ei de fortăreață, mănăstirea domina peisajul din zonă. În plus, ca fortificație, întregul areal dispunea de șanțuri de apărare spre sud, est și vest, iar spre nord cobora o pantă naturală abruptă și stâncoasă. Abația Benedictină Monasterium Beatae Mariae nu era o simplă mănăstire. Ea juca rolul unui imens „birou notarial medieval”, pentru că aici se întocmeau și se depozitau acte de proprietate, de vânzare-cumpărare, de înstrăinare, de autentificare a documentelor precum și diverse moșteniri.

Abația avea un statut special, ea aparținând Casei Regale a Ungariei, deținea multe domenii și proprietăți în ținut, deși, în ultima vreme, părea că regalitatea ungară începuse, oarecum, a abandona așezământul monahal. Pe tron se afla atunci regele Andrei al II-lea al Ungariei. Episcopia Transilvaniei nu privea cu ochi buni toate aceste mari privilegii de care abația beneficia, motiv pentru care stareța le spusese tuturor măicuțelor că în această noapte va sosi

un oaspete foarte important, de care va depinde chiar viitorul mănăstirii. Nu a dat și alte explicații, așa cum obișnuia le-a spus călugărițelor doar strictul necesar, și nimeni nu a îndrăznit să ceară detalii suplimentare.

Ajunse la poarta ce despica zidul mănăstirii, măicuțele așteptară în liniște, fiecare dintre ele fiind cufundată în propriile gânduri. La un moment dat, se auziră tropote și huriit de roți, apoi, la lumina lunii, se zări apropiindu-se o caleașcă trasă de patru cai. Din caleașcă a coborât un bărbat voinic, îmbrăcat elegant, după moda vremii, iar abatesa și bărbatul s-au îndepărtat puțin și au stat de vorbă, acesta i-a înmănat femeii o lăcriță care, fără îndoială, conținea acte importante. Alți doi bărbați au desprins din spațele caleștii un cufăr imens pe care l-au cărat până la intrarea clădirii în care locuiau măicuțele. Mare le-a fost mirarea celor două călugărițe, sora Gizella și sora Frunzina, când din caleașcă a coborât și o femeie tânără, cu fața ascunsă de un văl din dantelă neagră, care, tremurând, le-a întins un bebeluș, după ce, cu lacrimi în ochi, l-a sărutat de mai multe ori pe frunte. Când s-a apropiat de caleașcă să primească în brațe prețiosul „oaspete” de la tânăra doamnă, sora Frunzina a zărit pe ușa caleștii blazonul casei regale a Ungariei. Femeia și cei trei bărbați s-au urcat în caleașcă și, la scurt timp, umbra trăsurii a dispărut, ca o himeră, în noapte.

Abatesa părea foarte mulțumită. Bebelușul dormea adânc în brațele surorii Frunzina. Era o minune de fetiță. Era răspunsul cerului la rugămintile măicuțelor benedictine, pentru că micuța făptură aducea cu sine o importantă dotă, noi proprietăți, care urmau a fi administrate de către abație până când fetița va împlini vârsta de douăzeci și unu de ani, însă cel mai important lucru era că lăcrița primită de abatesă conținea, pe lângă actele copilei, și o bulă papală, emisă de către papa Honoriu al III-lea, care atesta faptul că Abația Benedictină Monasterium Beatae Mariae devenea exemptă, adică era scoasă de sub jurisdicția Episcopiei Transilvaniei, mai mult, exemptiunea dădea dreptul abatelui de a strânge dijele pentru abație, de a numi preoții de pe domeniile mănăstirii și chiar de a purta însemne episcopale.

Cu greu mare au reușit cele trei măicuțe să tragă cufărul în cămăruța ce fusese special pregătită pentru copilă, iar printre lucrurile ei au găsit un frumos colier din aur cu un medalion oval pe care erau gravate doar două majuscule, un *E* și un *M*. Abatesa a luat colierul și l-a așezat în lăcriță. Primise

indicații precise să-l păstreze până fetița va avea trei ani și abia atunci să-i permită să-l poarte la gât.

Din acea noapte, cele două măicuțe au fost absolvite de toate celelalte îndatoriri și au primit în grijă fetița, pe Evangeline Miriam, misterioasa bebelușă de opt luni, sosită în taină la mănăstirea lor. În afară de abatesă, nimeni nu știa ce secrete ascunde micuța Evangeline, deși circulau anumite zvonuri printre surorile benedictine. Mai târziu, s-a ocupat personal de educația Evyei chiar abatesa.

Luna martie a anului 1241 colorase pădurile din jurul abației în nuanțe primăvăratice. Era o superbă zi de primăvară, iar Evye adora să se plimbe, pe jos ori în trăsură, pe cărarea ce șerpuia alături de râul. Era însoțită de sora Frunzina, care se deplasa încă destul de ușor pentru vârsta ei. Se întorceau, cu o micuță șaretă, de la una dintre bisericile din jurisdicția mănăstirii, unde abatesa o trimisese pe măicuță cu treburi importante, iar Evangeline, care devenise, între timp, o tânără încântătoare și urma, în curând, să împlinească douăzeci de ani, se oferise să o însoțească. Se opriseră să culeagă muguri de brad pentru prepararea siropului medicament al surorii Ghizella, pe care, plâpândă din fire cum era, de o vreme, o suptăra o tuse uscată.

Desigur, pe lângă grija pe care fata i-o purta măicuței Frunzina, ea avea și un alt interes să o însoțească în sat, spera din tot sufletul să îl întâlnească pe Alexander Laszlo, fiul grofului ce-și avea domeniile în apropiere, moștenitorul casei nobiliare Gyula-Zsombor.

Biserica de piatră unde avea sora Frunzina treabă era amplasată în apropierea castelului, și, așa cum obișnuia, Evangeline s-a așezat pe băncuța de lemn aflată lângă poarta bisericii, la umbra unei tufe dese de alun. Dar, de această dată, porțile castelului, străjuite de cei doi lei de piatră, simbolul familiei nobiliare, au rămas ferecate, totul era cufundat într-o liniște stranie, tânărul nobil nu și-a făcut apariția. Auzind pașii măicuței și ai preotului apropiindu-se, fata s-a ridicat în picioare, pregătindu-se de plecare. Ca din întâmplare, pastorul tocmai îi povestea surorii Frunzina că groful Gyula și fiul său Alexander au plecat în zori spre capitala Székesfehérvár (Alba Regală), fiind chemați de urgență de către regele Bela al IV-lea al Ungariei, fiul lui Andrei al II-lea, urcat pe tron în urmă cu șase ani, după moartea tatălui său. Tânărul nobil îl rugase personal pe pastor să-i transmită asta Evangelinei, să o asigure de toată considerația lui și să promită în numele său că o va vizita la întoarcere. Umbra de tristețe din privirea fetei s-a transformat instantaneu într-un fel de melancolie. Călugărița și preotul au zâmbit cu duioșie, dar Evye n-a observat nimic, gândurile ei zburaseră deja departe... Au convenit cu toții că trebuia să se fi întâmplat ceva cu adevărat important în capitală de a fost convocată, așa, din scurt, toată nobilimea și, cu siguranță, aveau să afle nu peste mult timp.

Abatesa privi spre poartă, gândindu-se că, din clipă în clipă, trebuie să sosească sora Frunzina cu Evangeline. Probabil, fata să se fi întâlnit cu tânărul grof. Lucrurile evoluaseră așa cum își dorise, părea că tinerii se plăceau. Ea trimisese deja vorbă la curte și aștepta aprobarea pentru a-i dezvălui fetei originea sa. Căsătoria ei, o descendentă a dinastiei Arpadiene, cu un nobil transilvănean se dorea a fi un fel de garanție pentru restabilirea relațiilor între casa regală a Ungariei și nobilii din Ardeal, relații extrem de tensionate, culminând cu niște revolte ale transilvănenilor în timpul cărora a fost ucisă chiar regina Ungariei, Gertruda de Andechs, soția lui Andrei al II-lea și mama actualului rege, Bela al IV-lea.

Abatesa părea a fi foarte aproape de finalizarea cu succes a misiunii încredințate. Și, totuși, simțea o mare neliniște. Poate din cauza zvonurilor despre un popor de războinici barbari ce veneau din ținuturi îndepărtate, lipsiți de Dumnezeu, urmași ai lui Ginghis-Khan, armate de luptători despre care se spune că luptau în galopul cailor, de o cruzime ieșită din comun, prădau și distrugau totul în calea lor, care, se pare, se apropiaseră destul de mult. Se zvoinea că au cucerit deja o cetate nordică din Transilvania, cetatea Rodnei, unde au făcut prăpăd. Începu să se roage, în gând, sperând că asta o va liniști, dar nu și putea alunga nicidecum o presimțire neagră. Pierdu șirul rugăciunilor și gândul îi fugi din nou la acele vise ciudate avute în câteva nopți la rând: sânge, foc, moarte... Simți că o învăluie un fior de gheață. Să fie visele astea un semn, o prevestire? Se prea poate să fi fost o previziune, deoarece în acel fatidic martie al anului 1241 a avut loc în Transilvania, și nu numai, marea invazie mongolă, cetățile transilvane au căzut pe rând, multe dintre ele fiind distruse aproape în totalitate. Nu a scăpat nici Abația Benedictină Monasterium Beatae Mariae, toate măicuțele găsindu-și sfârșitul în noaptea în care mănăstirea a fost atacată și distrusă, astfel încât a fost desființată.

După ce mongolii s-au retras din Ungaria și din Transilvania, retragere prilejuită de moartea, în capitala imperiului mongol Karakorum, a marelui conducător Ogodai-Khan, la vârsta de cincizeci și cinci de ani, după o noapte strașnică de desfrâu, Alexander, la începutul anului 1243, s-a întors acasă. Tânărul nobil își pierduse tatăl în luptele cu mongolii, iar, la întoarcerea sa, după aproape doi ani, și-a găsit moșiile pustiite în urma invaziei. Mănăstirea benedictină era o ruină, iar iubita sa, după spusele localnicilor, a ars de vie, împreună cu măicuțele, în noaptea în care mongolii au atacat și au distrus lăcașul sfânt.

Andrei a închis laptopul și s-a ridicat de pe scaun. Era obosit. I-ar face bine o gură de aer curat. A rămas în urmă cu teza de doctorat, jobul de la editură i-a consumat aproape tot timpul. Toamna trecută, prin septembrie, și-a luat un an concediu fără plată pentru a-și termina lucrarea. Primele luni a călătorit

prin toată Transilvania, a făcut fotografii, a studiat prin arhive, a vizitat ruine de cetăți, de biserici și mici muzee locale, a discutat cu istorici, muzeografi, preoți, călugări și cu alți localnici de rând. Acum trebuie să organizeze toată informația culeasă, să o cuprindă într-o, spera el, valoroasă lucrare de istorie locală: „Marea invazie mongolă din 1241 – aspecte de istorie transilvăneană”. Mai târziu avea să o publice, deja vedea coperta cu ochii minții, oscila între o poză cu ruinele unei catedrale gotice din fosta cetate a Rodnei și o imagine cu grandioasele ruine ale Abației cisterciene din Cârța. Dar până acolo era cale lungă...

Înhăță o jachetă aruncată pe o dungă de scaun, era luna martie și seara era răcoare, și porni la o plimbare pe malul lacului. Închiriasse o cabană într-o mică stațiune aproape de Cluj-Napoca, pe malul lacului Tarnița, pentru a lucra liniștit, departe de agitația orașului. Cu două zile în urmă a fost plecat la Cluj-Napoca, a făcut câteva cumpărături și a vizitat ultima biserică pe care și-a propus să o studieze, Calvaria, fostă abație benedictină, distrusă în marea invazie tătară și reconstruită mai târziu de casa regală maghiară. A zăbovit fotografiind din diferite unghiuri statuia fecioarei Maria cu pruncul în brațe, aflată deasupra intrării, apoi s-a deplasat spre latura sud-estică a bisericii și a pozat basorelieful ce reprezintă un leu, după care a intrat în biserică. S-a așezat într-o strană, admirând arhitectura gotică a interiorului cu arcadele întrerupte și așteptând apariția preotului. Atunci a zărit-o, frumoasă și tristă, cu capul plecat, se ruga îngenucheată lângă un perete lateral al bisericii. O rază de soare strecurată prin fereastra înaltă se juca în părul ei arămiu, prins la spate și ridicat într-o împletitură ciudată, o coafură pe care el n-o mai văzuse până acum. Din strana sa, Andrei o vedea din profil, pe umeri purta o pelerină neagră, cu o glugă largă ce-i atârna pe spate. Era o femeie tânără, poate doar o copilă, palidă, cu o alură fragilă, părea o madonă desprinsă dintr-un vechi tablou, o apariție tulburătoare. În spatele lui a auzit pași, se apropia preotul. S-a ridicat să-l întâmpine, s-au salutat strângându-și mâinile. Preotul i-a propus să iasă afară, pe băncuța veche din curtea bisericii și să stea acolo de vorbă. „La vârsta mea, vreau să profit de mângâierea caldă a soarelui de primăvară, de câte ori am ocazia!”, i-a explicat acesta, cu vocea lui blândă. Când și-a aruncat ochii spre perete, Andrei a observat că tânăra dispăruse. A povestit mult cu bătrânul preot, preț de aproape trei ore, a luat notițe, părintele Teodor era o enciclopedie vie, cunoștea în detaliu toată istoria bisericii.

Întorcându-se de la plimbare, s-a așezat pe o bancă lângă lac, hotărât să privească apusul soarelui, îi plăcea să vadă cum astrul cerului este „înghițit” de apele lacului. Era trecut bine de ora șapte seara, tocmai se hotărâse să se abată, în drum spre cabană, pe la pensiunea cu restaurant din apropiere și să ia cina. „Ai slăbit, dragul mamei, ești numai piele și os!”, i-a reproșat mama sa la ultima lor întâlnire, iar Andrei i-a promis că va avea grijă să mănânce regulat. „Am să

iau un păstrăv...”, se gândi el, deși nu simțea nici urmă de foame, „... și o cafea, poate reușesc să lucrez ceva în seara asta.” A închis o clipă ochii, îl dureau puțin capul, în ultima vreme asta se repeta cam des. Probabil petrecea prea multă vreme în fața laptopului, dar nu avea încotro, ori poate ochelarii trebuiau schimbați. Se decise să-și facă o programare la oftalmolog, în viitorul apropiat. O adiere de vânt aduse un parfum discret, floral, semăna a lavandă și a lăcrămioare... A mai simțit undeva, recent, un parfum asemănător. Își aminti unde, la Calvaria, atunci a crezut că e mir sau, poate, smirnă, nu se pricepea el prea bine la mirosurile bisericesti. Apoi a zărit-o. Stătea nemișcată pe banca vecină, cu pelerina ei neagră, de sub care curgea până pe pământ rochia lungă și albă, gluga largă și ridicată pe cap îi acoperea părul, dar Andrei era sigur, era ea, madona cea tristă. A privit-o în tăcere minute în șir, nu a îndrăznit să facă nici cea mai mică mișcare de teamă să nu-i tulbure meditația sau, poate, visarea în care părea cufundată. Între timp, se înserase și, de după dealurile împădurite, răsărise luna, o lună plină, mare și rotundă, ce împrăstia peste tot o lumină argintie. O liniște plăcută îl cuprindea, de mult timp nu se simțise atât de bine, îi cedase și durerea de cap... A ațipit, când a deschis ochii necunoscuta dispăruse, privind-și ceasul, a constatat că era aproape miezul nopții. Nici de data asta nu și-a respectat promisiunea făcută mamei, ajuns la cabană a băut doar un pahar cu apă, a deschis laptopul și s-a apucat de treabă.

Cu fiecare zi ce trecea, sau, mai precis, cu fiecare noapte, căci noaptea Andrei lucra intens și neîntrerupt, teza sa de doctorat devenea din ce în ce mai consistentă. În ultimele trei luni, aproape în fiecare seară, după ce lua cina, sau, dacă se trezea mai târziu, fără să cineze, oricum pofta de mâncare îi pierise demult, ieșea la plimbare pe malul lacului, se așeza pe aceeași băncuță și o aștepta pe Miriam, așa o chema pe frumoasa lui madonă, misterioasa străină întâlnită la Calvaria. Îi simțea prezența înainte de a o vedea, parfumul ei era inconfundabil, lăcrămioare și lavandă. Uneori, stăteau ore în șir pe băncuță și povesteau, alteori, mai ales în nopțile cu lună strălucitoare, se plimbau până târziu pe potecile de pe malul lacului. De cele mai multe ori, nu întâlneau pe nimeni în drumurile lor, încă nu a început sezonul estival și nu erau turiști, poate doar câte un localnic ce grăbea pasul spre casă. Fetei îi plăcea să-l asculte povestindu-i despre teza sa, despre întâmplările prin care trecuse pe timpul cercetării, când aduna materiale și informații, despre oamenii cunoscuți cu această ocazie. Prezența ei îl liniștea, îl relaxa, îl încărca, într-un mod aparte, cu multă energie, socializarea cu Miriam îl ajuta să-și ordoneze în minte toată informația, întors la cabană lucra întreagă noaptea, nu de puține ori îl prindea amiaza zilei următoare în fața laptopului. După o vreme a început și ea să-i povestească despre vechea nobilime transilvăneană, despre conflictele

dintre casele nobiliare, intrigă, secrete de la curtea regală a Ungariei. Povestirile ei erau atât de plăcute, presărate cu picanterii, uneltiri, descrieri, povești de dragoste cu personaje vii, încât lui Andrei i se părea că totul se petrece aieva. Când a întrebat-o de unde știe atâtea, fata i-a răspuns că a crescut la o mănăstire, bătrânele călugărițe i-au povestit cele aflate, la rândul lor, pe când erau novice, de la alte călugărițe și așa mai departe.

Spre sfârșitul lunii mai, într-o după-amiază, Andrei a pus punctul final tezei sale de doctorat. Era foarte obosit, dar încântat. A terminat lucrarea cu trei luni înainte de termenul propus. Avea doar de recitit, eventual, de făcut mici corecturi, și gata. Abia aștepta să îi povestească „muzei sale”, cum îi plăcea să o numească uneori pe Miriam, s-a întins pe pat, se va odihni puțin înainte de a ieși la cină, apoi o va aștepta pe bănuța lor să-i dea vestea cea mare, oarecum succesul său i se datora ei în mare parte.

Ana Barbu reciti ultimele mesaje de pe WhatsApp primite de la fiul său, în timp ce soțul ei conducea mașina. Azi era ziua de naștere a lui Andrei, împlinea 28 de ani, iar ei se hotărâseră să-i facă o vizită surpriză, mai ales că în urmă cu două zile îi scrisese că tocmai își finalizase teza de doctorat, deci nu mai exista riscul ca prezența lor să-l deranjeze sau să-l distragă de la muncă. De atunci, nu mai reușise să-l contacteze, nu a răspuns la telefon, dar asta nu era ceva nou, însă nu i-a răspuns nici la mesaje, și era puțin îngrijorată. Muncea prea mult, iar ea bănuia că nu se alimenta corespunzător, poate că nici nu se odihnea suficient. De trei luni, din martie, de când el se mutase la o cabană ca să poată lucra în liniște, vorbiseră destul de puțin la telefon, mai mult prin mesaje, ale ei – mai lungi, ale lui – destul de scurte, uneori se rezuma să răspundă numai la întrebările ei, „Cum te simți?”, „Bine!” sau, „Ai cinat, dragul meu?”, „Da!”. În urmă cu o lună, i-a spus că a întâlnit o fată, Miriam, că vrea să i-o prezinte, dar să-și termine, mai întâi, lucrarea. Asta a bucurat-o mult, fiul ei a fost mereu un singuratic, până acum nu-i vorbise niciodată despre vreo fată. Abia aștepta să o cunoască.

Au ajuns la Târnița. În curtea unei pensiuni, un copil de vreo zece ani se juca, vesel, cu un cățeluș.

„Băiețuș, căutam un domn Andrei care stă pe aici, la una dintre cabane. Îl cunoști cumva?”

„Da, este domnul scriitorul, cel care vorbește singur, îl cunosc.”

„Cum adică vorbește singur?”

„Da, l-am văzut eu de multe ori, stă singur pe o bancă lângă lac și vorbește cu voce tare, ca și când ar vorbi cu cineva, uneori chiar în limbi străine, nemțește! Numai că e singur! Eu știu ce-am văzut și ce-am auzit!”, spuse copilul cu seriozitate. „Locuiește acolo, în cabana cu numărul patru, la capătul aleii”, mai zise, arătând cu degetul spre clădirea indicată.

„L-ai văzut vreodată cu vreo domnișoară?”

„Nuuu, nu este nicio domnișoară pe aici, încă nu au venit turiștii.”

„Mulțumim, băiețuș! Să crești mare!”

Ajunși la cabană, au bătut la ușă, n-a răspuns nimeni, au verificat clanta, era descuiat, au intrat, Andrei era întins pe pat, cufundat într-un somn profund, îmbrăcat de zi, era slab și palid, cu ochii încercănați, au încercat minute în șir să-l trezească, nereușind, după aproape o oră, au sunat la 112.

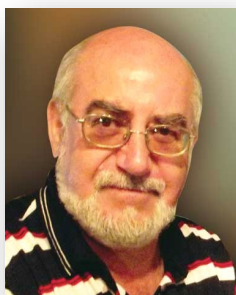
„Surmenaj, depresie, malnutriție, toate astea la un loc au cauzat acea stare comatoasă. Creierul a simțit nevoia să se odihnească, dacă mă înțelegeți. Din fericire, a răspuns tratamentelor, dar recuperarea mai durează. La tomograf nu s-a identificat nimic în neregulă, tumori, leziuni ale creierului... Privitor la cealaltă problemă, este un pic mai sensibilă, posibil să fi avut doar un episod de psihoză sau poate să fie debutul unei forme de schizofrenie. Asta vom vedea în viitor, o să vă dau numărul de telefon al psihiatru-lui care l-a evaluat și i-a prescris tratamentul, puteți să vă adresați lui cu toată încrederea. O perioadă ar fi bine să vă asigurați că se hrănește corespunzător și se odihnește regulat. Aceste lucruri i le-am comunicat și pacientului, ne revedem peste trei luni.”

„Mulțumesc mult, domnule doctor!”, răspunse Ana, gândindu-se, cutremurată, la acei doi termeni „psihoză” și „schizofrenie”. Acum, era ferm convinsă că nu existase, în realitate, nicio Miriam.

Vacarmul din amfiteatrul „Aula Magna” al facultății de istorie se potolea încet, semn că intrase la curs domnul profesor Andrei Barbu, unul dintre cei mai îndrăgiți de către studenți. Bătrânul profesor era renumit pentru prelegerile sale, cu mare încărcătură științifică, deloc plictisitoare, dimpotrivă, pline de culoare și emoție, presărate cu momente de umor, cu picanterii, cu intrigă și cu simpatice povestioare de culise, care parcă te transpuneau în acele vremuri îndepărtate.

Andrei Barbu împlinise, nu demult, șaptezeci de ani, a urcat cele două trepte spre podiumul pe care se afla catedra veche și greoaie, din lemn masiv, s-a așezat, cu oarecare greutate, pe scaunul cu spătar înalt și, privind spre sala plină ochi cu tinerii studenți din anul I, a așteptat puțin să se liniștească apele. Erau atât de frumoși, atât de tineri... Apoi simți parfumul atât de cunoscut și de drag lui, lavandă și lăcristioare, cu coada ochiului privi în stânga sa, așezată pe un scaun Miriam îi era alături, la fel ca întotdeauna în ultimii patruzeci de ani, tânără și frumoasă ca în ziua în care a întâlnit-o întâia oară, ea nu îmbătrânise deloc, o vreme se tot întrebase de ce timpul nu își lasă amprenta și asupra ei, dar a încetat să mai caute explicații, ea era minunea vieții lui... Zări strălucind la gâtul ei singura bijuterie pe care o purta, un vechi colier din aur cu medalion oval având gravate două majuscule, E. M. Putea să-și înceapă prelegerea.

„Dragii mei, era anul 1222 după Cristos, luna iunie, ziua 28...”

Dan Norea

Dorința

Inginerul își termină prezentarea în aplauzele furtunoase ale asistenței. La conferința de presă care a urmat, întrebările confrăților, ale medicilor și ale ziariștilor curgeau la nesfârșit:

- Ce tehnologie ați aplicat?
- Câte cazuri ați diagnosticat? Și din ele, câte au fost corecte?
- Cât a costat?

Aparatul prezentat era un calculator de ultimă generație, dotat cu terminale pentru analize medicale din cele mai diverse și cu un sistem expert de diagnosticare a tuturor bolilor cunoscute. Fusesse testat cu succes pe numeroase cazuri, de fiecare dată diagnosticul, comparat cu opiniile specialiștilor de vârf, era corect. Dar punctul forte nu era acesta. Calculatorul, pe lângă simptomele reieșite din analize, compara caracteristicile ADN-ului și putea indica speranța de viață a unui individ, cu aproximație de un an la oamenii sănătoși și de câteva zile la cei bolnavi cronic.

După prezentare, urmă dîneul. Din toate conversațiile reieșea același lucru: Inginerul era candidatul cu cele mai mari șanse la premiul Nobel.

În sfârșit, lumea plecă. Rămaseră Inginerul și Asistentul, un tânăr care terminase cu succes facultățile de Medicină și Calculatoare și care contribuise substanțial la completarea bazei de cunoștințe a sistemului expert. Inginerul, obosit, îl întrebă:

- Ce facem cu hardughia? Aș lăsa-o aici până mâine dimineață, dar...
- Lăsați că o păzesc eu, se repezi Asistentul. Și așa voiam să-i verific zona de cunoștințe referitoare la cancer.

– Mulțumesc, răsuflă ușurat Inginerul. Abia aștept să merg acasă, să mă trântesc în fotoliu și să beau un pahar mare de coniac.

Rămas singur, Asistentul își frecă palmele, mulțumit: „De când așteptam momentul ăsta!” Se dezbracă sumar, se întinse pe patul de diagnosticare și își conectă toate terminalele.

– Fă-mi un set complet de analize, îi comandă Calculatorului.

După câteva minute, Calculatorul raportă cu voce metalică:

- Analize complete.
- Care e speranța de viață a subiectului?, întrebă Asistentul cu un ușor tremur în voce.
- Care e precizia dorită?, întrebă la rândul său Calculatorul.
- Precizia maximă, se repezi Asistentul.
- Speranța de viață este zero, se auzi vocea din

interiorul carcasei. Și în aceeași secundă, Calculatorul trimise un impuls electric de înaltă tensiune în zona inimii.

– Era singura variantă în care se putea atinge precizia maximă de sută la sută, se mai auzi vocea metalică. După care nu se mai auzi nimic.

Îngerul lui Petrică

Cap. 1. *Introducere* (cei care nu dispun de timp și/sau de răbdare pot sări la cap. 2)

Nu putem începe povestea noastră înainte de a lămuri câteva lucruri legate de îngeri. Când au fost creați? Citez din Biblie: „La început a făcut Dumnezeu cerul și pământul”. Cu pământul, treaba e clară. Dar când e vorba de cer, să nu vă imaginați azurul unei dimineți de primăvară sau bolta înstelată a unei nopți de vară. Nu, cerul înseamnă lumea spirituală a puterilor cerești, a îngerilor, tot așa cum pământul e lumea materială. Spirit și materie, ondulatoriu și corpuscular, îngeri și oameni. Știința și religia nu s-au contrazis niciodată în mod flagrant.

Îngeri nu au trup, din cauza asta (dar nu numai din cauza asta) nu pot păcătui. Din păcate pentru ei. Dar din când în când iau înfațișare omenească și le apar muritorilor pentru a-i îndruma, ajuta sau chiar vindeca. Exemple sunt nenumărate.

Un înger l-a oprit pe Avraam să-l jertfească pe fiul său Isac. Jertfele precedente din trib nu fuseseră oprite de niciun înger, dar Isac a fost salvat pentru că avea un destin special. Știu că noțiunea de destin e contestată de unii dintre voi. Dacă nu credeți în destin, asta e destinul vostru și nu-l puteți evita.

Doi îngeri i-au apărut lui Lot și l-au îndemnat să plece din Sodoma cu întreaga familie. Am citit de curând o poveste despre un locuitor din Hiroshima care a avut inspirația să părăsească orașul cu o zi înainte de bomba atomică. S-a stabilit în Nagasaki.

Un înger i-a apărut lui Iosif... Care Iosif? În niciun caz nu vă gândiți la Stalin, păcătoșilor! Nu e vorba nici de Iosif, cel vândut de frații săi și de Thomas Mann, ci de un tâmplar din Nazaret, logodit cu o domnișoară numită Maria. Îngerul i-a poruncit lui Iosif să nu-și părăsească logodnica, pentru că pruncul fusese zămislit cu Duhul Sfânt. Rețineți, poruncit, nu sfătuit. Dacă-i ordin, cu plăcere!

Un alt înger (sau același, asta nu se spune) le-a apărut celor două Marii și le-a anunțat că Iisus a înviat. Nu trageți concluzii pripite, preoții care ne aduc anual aceeași veste nu sunt îngeri, dimpotrivă.

Să continuăm. Câți îngeri există? Ioan relatează în Apocalipsa sa faptul că a auzit glasul unor îngeri și „era numărul lor zeci de mii de zeci de mii și mii de mii”. Dacă luați un creion și desenați zerourile aferente, veți constata un lucru important, că fiecărui muritor îi revin câteva mii de îngeri. Mă rog, nu sunt chiar toți îngeri păzitori, pentru că mai au și alte însărcinări, dar putem răsufla ușurați. Înmulțirea populației va crea o mulțime de alte probleme legate de resurse, dar îngerii vor fi totdeauna excedentari.

De câte feluri sunt îngerii? Conform lui Dionisie Areopagul, există nouă cete de îngeri-serafimi, cei cu șase aripi; heruvimii, cei cu ochi mulți; arhanghelii, mari purtători de vești bune... Ultimii în ierarhie sunt îngerii pur și simpli. Bine, puri sunt toți, dar aceștia sunt ceva mai simpli. Ei sunt cei care au în sarcină destinele muritorilor.

De ce vă povestesc toate astea? Pentru a elimina orice dubiu că povestea de față e o ficțiune. Îngerii sunt tot timpul printre noi. N-ați avut niciodată impresia că, datorită unei inspirații de ultim moment, ați evitat un accident? Ei bine, eliberați-vă de păcatul trufiei, nu e meritul vostru.

Cap. 2 *O bârfă între îngeri*

În zilele noastre, pe înserat, undeva în al nouălea cer, o gașcă de îngeri (evit cuvântul „ceată”, pentru a nu crea confuzii) stătea la taclale, unduindu-și alene aripile. Să nu uităm de natura lor ondulatorie.

– Am o dilemă, începu unul dintre ei. Laura, ființa ce mi-a fost încredințată, s-a măritat la 30 de ani ai ei cu un bărbat matur (îngerii evită încă de pe vremea lui Matusalem atributele babă și moș), în vârstă de 75 ani. Motivul a fost averea, dar nu asta e păcatul ei cel mai mare. Problema este că îi oferă soțului tot ce își dorește, mâncăruri gustoase și picante, băuturi fine, sex sălbatic în fiecare noapte...

– Și unde e dilema? După cele mai multe păreri, e nevasta ideală.

– Păi știți că la Judecata de Apoi mărturia îngerului păzitor este decisivă. Iar eu nu știu cum să îi calific comportamentul, devotament plin de altruism sau crimă cu premeditare.

– Mda, am avut și eu o dilemă similară. Anamaria era asasină de profesie, dar își îndeplinea contractele cât se poate de nevinovat. Își studia victimele și unuia îi fura în tramvai inhalatorul pentru astm, altuia bateria de la stimulatorul cardiac, celui de-al treilea insulina. La Judecată am evitat tentația să o încadrez la hoție și am recomandat crime multiple cu premeditare. Acum e vai de fundul ei.

– Aveți dreptate, și eu am pățit-o. Violeta a chemat acasă o ghicitoare pe care i-a prezentat-o soțului. După ce i-a citit în palmă și în cărți, i-a prezis acestuia că nu mai are de trăit decât o oră. Fiind bolnav de inimă, bărbatul a stat cu ochii pe ceas și după 60 minute a făcut infarct. Violeta a moștenit o avere frumușică. Dar la Judecată, decizia a fost clară: autor moral al unei crime cu premeditare. Riguros vorbind, termenul este autor imoral.

Un alt înger intră în discuție.

– Eva, doamna pe care o supraveghez, tocmai și-a rezolvat situația matrimonială. Soțul ei era un politician homosexual, o luase de nevastă doar ca fațădă. Știa că tipul merge des la un club de gay să-și caute parteneri noi. I-a înțepat toate prezervativele și după două săptămâni, soțul s-a îmbolnăvit de SIDA. E blondă, știți ce bine îi stă în negru?

Îngerul lui Petrică dădu din cap, înțelegător.

– Doamne, câte cazuri ciudate! Păcat că nu sunt scriitor, aș putea dezvolta câte un roman din fiecare. E drept că aș fi etichetat drept misogin. Eu am avut noroc, ultimii zece muritori au fost bărbați. Dar Petrică îmi cam dă de furcă. Anul trecut, din cauza unei fete, dracul gol nu altceva (ptiu, Doamne iartă-mă!), i-a intrat în cap să se sinucidă. În ultimul moment i-am rupt craca de care agățase ștreangul, după care m-am întrupat și am avut cu el o discuție serioasă. I-am explicat că sinuciderea este un păcat dintre cele mai grave, iar prostia este circumstanță agravantă, nu atenuantă. L-am sfătuit să trișeze un pic. Dacă tot vrea să renunțe la viață, să procedeze precum mulți alți semenii de-ai lui. Să bea de dimineață până seara, să meargă la prostituate fără nicio protecție, să evite cele opt pahare de apă, dar să bea în schimb opt cafele pe zi, să fumeze zilnic trei pachete de țigări, să mănânce tot ce e bun și face rău – dulce, gras, sărat, picant... În plus, să practice motociclismul, parașutismul, parapanta și bungee-jumpingul, pentru a stimula secreția de adrenalină și creșterea sistematică a frecvenței cardiace. Cu o asemenea viață, mă așteptam ca în câteva luni să moară fie rapid, într-un accident, fie ceva mai lent, de moarte bună. Da' de unde.

Îngerul Laurei zâmbi dezaprobator.

– Moarte bună e un oximoron. Iar de la tine nu mă așteptam să dai asemenea sfaturi.

Îngerul lui Petrică se dezvinovăți.

– Ce să fac, mă cam plictisesc, Petrică are un IQ din două cifre. Speram să scap de el și, cu un pic de noroc, următorul muritor să fie un geniu. Dar să vedeți urmarea. Petrică a urmat strict regimul prescris de mine și, într-adevăr, după șase luni au apărut primele simptome – hipertensiune, colesterolul și glicemia crescute, ficatul mărit. Dar el voia în continuare să moară, a evitat să meargă la medic și a continuat „tratamentul”. După alte șase luni era sănătos tun și îi revenise pofta de viață. I-au dispărut gândurile sinucigașe, merge din bar în bar și din femeie în femeie. Mă aștept în orice moment să întâlnească într-un bar femeia care să pună mâna pe el și să-l transforme într-un om de casă, lipsit de vicii. Nu e el prea inteligent, dar e gospodăru, disciplinat, ordonat. Dacă mă gândesc mai bine, asta era destinul lui încă de la început, faza cu sinuciderea a fost doar un interludiu.

– Așa că o să-ți aștepți geniu încă niște zeci de ani, râse îngerul Evei. Eu zic să le facem cunoștință celor doi, Eva are talente multiple, pe soțul ei îl făcuse deja parlamentar. Petrică, ascultător cum e și având în spate o femeie puternică, poate ajunge președinte. În politică, IQ-ul scăzut nu e un handicap, dimpotrivă. Iar Eva are toate șansele să devină și ea prima doamnă!

Sesizând aluzia și amintindu-și-o pe prima doamnă Eva, cu frunza ei de smochin, un cor de chicoteli îngerești se înalță din al nouălea spre al zecelea cer.

Leon-Josif Grapini

Mobilul

Era o noapte înstelată, știu, o să spuneți că e o expresie des folosită și devenită banală, pe care un scriitor ar trebui să o evite, să găsească alta, dar eu nu sunt scriitor, sunt un tânăr visător așezat pe o bancă improvizată undeva pe marginea unui lac, așadar, era o noapte cu cerul împânzit de stele, vii și lucitoare, unele atât de lucitoare, încât se oglindeau în apa lacului, sau cel puțin așa mi se părea, cu toate că luciul apei abia se putea desluși. Trecea prin crengile salciei ce-și plângea crenguțele pe creștetul meu un vânticel moale, calduț, care îmi săruta obrazul drept, și stângul primea din când în când un sărut, mai plăcut, dar ce spun eu, cel mai plăcut, pentru că era al fetei căreia i-am dăruit sufletul. Culcată în stânga mea, ghemuită pe bancă, strânsă lângă mine, dormea, visându-mă, desigur, altfel cum, căci, așa cum v-am mărturisit, se trezea în răstimpuri, își lipea, fără să deschidă ochii, buzele catifelate de obrazul meu, anunțându-mă astfel că i-am apărut în vis, că am făcut-o fericită și că se simte datoră să mă răsplătească din nou cu o sărutare caldă și delicată. Și eu visam, însă cu ochii deschiși, la pădurea întunecată, întinsă dincolo de lac, nu e doar o închipuire, ci o realitate, o pădure de stejari pe care am cutreierat-o de nenumărate ori, admirându-i coroanele bogate, imense, tulpinile înalte și groase, pe scoarța cărora verușele zburdalnice se jucau în lumina filtrată de crengile doldora de frunze. Uneori alergam printre arbori ca un câine bucuros, scăpat din lesă, mă roteam precum un titirez printre trunchiurile robuste, le cuprindeam și le strângeam în brațe, alteori pășeam melancolic prin frunzele maronii și ghindele ca niște ouă minuscule scăpate de gura flămândă a dihăniilor, nu simțeam nici teamă și nici însingurare, stejarii erau protectorii și prietenii mei. O dată am trăit o minune, dacă minune poate fi, stăteam așezat pe pământul reavăn, cu spatele rezemat de trunchiul viguros al unui stejar, cu picioarele răsfirate printre frunzele foșnăitoare de anul trecut, acum zdrențuite, unele zdrobite sub greutatea pasului de animal sălbatic, într-un cuvânt, pe care l-aș fi putut folosi din capul locului, moarte, frunze moarte, mi-am ridicat privirea și, chiar deasupra capului, o frunză se clătina în adierea unui vânt subțirel, juca precum o zână grațioasă ce-și unduiește trupul într-o parte și-n alta, legată printr-un fir nevăzut de țaria cerului, câteodată se oprea din joc, uimită, parcă întrebându-se, oare unde sunt, cine sunt și ce fac aici, trăiești, i-am spus cu blândețe, ești asemenea mie, doar o frunză, mlădiată de vânt, legănată de pe o zi pe alta, scăldată în strălucirea și căldura

soarelui, bătută de ploi, chiar ninsă și, în cele din urmă, desprinsă din înaltul tău, ruptă de firul dător de viață, căzută la pământ, îngropată sub trecerea indiferentă, apăsătoare, a celor rămași vii și pierdută în uitare. Dar dansez, mi-a strigat frumoasa zână legată de crenguța lăsată până aproape de creștetul meu, da, i-am răspuns zâmbindu-i dulce, și inima mea dansează odată cu tine, mă bucur de dansul tău, privindu-te simt că trăiesc, sunt parte a acestei lumi fermecătoare în care clătinarea unei frunze poate crea bucurie, de ce nu, chiar fericire. Vânticelul încă mă săruta pe obrazul drept, însă pe celălalt nu mai primeam de ceva timp nicio sărutare. Eram numai eu pe bancă, sub cerul înstelat, pe marginea unui lac ce mă separa de pădurea stejarelor ale căror frunze se clătinau aidoma mie.

Era o zi de vară însorită, sintagmă des uzitată, am înțeles, bine, o schimb, era o zi obișnuită de vară, stăteam întins pe lespede de uriașă, albă, ce trona peste pietrele mai mari sau mai mici îngrămadite în marginea albiei, le-a adus apa în timpuri îndepărtate, le-a desprins din locuri înalte, le-a rostogolit, ziua și noaptea, primăvara devreme, când se topesc zăpezile, și toamna târziu, când ploile biciuiesc neîncetat coastele înălțimilor, chiar și vara, când se rup cerurile sub greutatea și neastâmpărul norilor bolovănoși, le-a oprit din loc în loc, lăsându-le răgaz de odihnă, apoi le-a împins iar la vale, în drumul lor, asemenea nouă, s-au lovit unele de altele, și-au pierdut colțurile și asperitățile, s-au șlefuit și au ajuns, deocamdată, pe malul râului în care mă bălăceam în copilărie cu cei de teapa mea. Să revin, stăteam lungit pe lespede alb-gălbuie, asta-i adevărata culoare, cu picioarele îngropate în apă până aproape de genunchi, și cu ochii lipiți de filele cărții luate cu mine. Mă prăjeam la soare, nu singur, ci, ați ghicit, împreună cu Ea. Ea nu citea, a preferat să se ghemuiască pe jumătatea sa de piatră lângă trupul meu și să doarmă, să doarmă ca să mă viseze, și visul să-i înflorească zâmbete de mulțumire în colțurile gurii și să o transforme într-o somnambulă îndrăgostită, care îmi caută, când și când, umărul stâng, înroșit de soare, spre a-l săruta cu gingășie. N-am să vă spun ce carte citeam, doar că era un roman al cărui autor, dăruit cu har scriitoricesc și cu imaginație debordantă, știa să te introducă într-o lume fabuloasă, să te poarte prin locuri miraculoase și printre personaje fantastice, dar, oare, citeam, sau chiar trăiam în acea poveste, căci o melodie liniștitoare se auzea în apropiere, o înșiruire de sunete armonioase, o

compoziție muzicală desăvârșită, ce mă învăluia cu notele-i domoale. Privind-o pe Ea, regretam că, deși visează frumos, această curgere monotonă și ușoară de sunete plăcute nu-i încântă și ei auzul, poate o altă muzică, la fel de reconfortantă, o făcea să respire atât de liniștit, abia perceptibil. Să nu vă imaginați că acel cântec venea din lumea misterioasă în care tocmai intrasem, nici dintr-un vis avut, romanul era prea captivant ca să mă las pradă somnului indus de căldura moleșitoare a zilei, nu, venea din apropiere, din lumea al cărei personaj real eram, lungit pe lespede de la malul apei, cu o carte în mână și cu mintea printre cuvintele ei. Sigur v-ați dat seama, doar nu sunt prima și ultima ființă de pe pământ care stă la soare și citește un roman așezat pe o piatră, la malul unui râu, da, e vorba de susurul apei. După ceva vreme, nu mai simteam atingerea buzelor Ei pe umăr, mă aflu singur pe lespede alb-gălbuie tolănită la marginea albiei, citeam și ascultam susurul apei, căruia, fără să mă jenez, nu aveam de cine, i-am mulțumit cu voce tare că a adus-o lângă mine, chiar și numai dormind.

Dacă asta a fost acum doi sau trei ani are mai puțină relevanță, demnă de reținut, zic eu, e întâmplarea din acea primăvară, când pomii se găseau în plină floare, eu și Ea ne legănam în hamacul prins între doi cireși din livada părinților mei, spun a părinților mei, deoarece ei au plantat pomii, tot ei îi îngrijeau primăvara, când tata îi toaleta cu o foarfecă lungă și mama le văruia tulpinile, iar vara și toamna, le adunau împreună roadele, tata urcat pe o scară, mama de jos, fiecare cu o sacoșă pe umăr. Vă povesteam că leneveam, alături de Ea, în hamac, era o leneveală bine meritată, ne relaxam, într-o zi de sâmbătă, după o sesiune de examene, iar în acest scop hamacul și livada mi s-au părut cele mai potrivite. De prisos să vă spun că Ea dormea, ușurată de griji și de stres, cu aceeași fericire întipărită pe chip, semn că mă găseam în visul ei, și, nu ați ghicit, de această dată nu mă săruta în răstimpuri, ci doar mă strângea ușor de braț cu mâna sa micuță și caldă, ca o pasăre tocmai ieșită din cuib. E o comparație voită, bineînțeles, cu o ființă din preajmă, un pițigoi minuscul și viu colorat, prins cu ghearele-i mici de o crenguță înălțată în vârful cireșului din fața noastră, între două buchețele de flori albe, care, neastâmpărat și vioi în glas, cânta dezinvolt, fără teamă, știa că suntem lângă el, dar, nemișcați în hamac, nu păream nicidecum un pericol, așa că își vedea de cântecul lui, triluri ascuțite și repetate, parcă voia să transmită un mesaj important, sigur făcea asta, poate ni se adresa chiar nouă, îndemnându-ne să ne mutăm în altă parte, părea un gornist care sună deșteptarea într-o cazarmă, chiar așa fiind, Ea nu avea de gând să deschidă ochii, visa, aș putea spune că și eu visam deja la o lume numai a păsărilor, încărcată de triluri săltărețe sau nostalgice, înalte ori joase, aprige sau domoale, în care cântecul meu, strecurat cu insistență printre celelalte, ajunge la urechea Ei, bate la ușa timpanului și o trezește din adormire, se ridică și răspunde cu aceeași vioiciune și stăruință, cânturile

noastre, împletite în bolta cerului, răsună drăgăstos, estompându-le pe toate celelalte. Poate și-a terminat reprezentația, poate a fost chemat la cuib, poate a renunțat văzând că noi, cei din hamac, nu avem de gând să ne luăm tălpășița, oricare o fi fost motivul, micuța și drăgălașa pasăre și-a luat pe neașteptate zborul, nu pentru a se muta într-un alt pom, ci pur și simplu pentru a se pierde în zarea albastră, lăsându-mi un gol în suflet. Mi-aș fi dorit să nu plece, să-mi încante auzul până spre seară, ori măcar până ar fi trezit-o pe Ea. Dar, n-am nicio îndoială, s-a mutat în altă parte, să transmită mesaje și altora, nu doar unui tânăr visător, întins de unul singur într-un hamac legat între doi cireși înfloriți.

Vă dau o veste, anul trecut mi-am cumpărat, în sfârșit, telefon mobil, nu săriți, știu că nu e cine știe ce veste, căci toată lumea are telefon mobil, dar trebuia să termin povestea, prin urmare, am intrat în rând cu lumea, vorbesc cu prietenii în timp ce mă aflu la birou, în magazin, pe stradă, în troleibuz sau pe tren, când îmi aduc aminte că nu i-am văzut pe-ai mei de mult, acasă sau la serviciu când lucrez la calculator, atunci îl țin cu umărul la ureche, mâinile își pot vedea de taste, seara în pat, ce mai, nu are rost să mai înșir toate împrejurările, le cunoașteți. Vă întrebați, probabil, dacă am prieteni mulți, păi sigur că am, sunt înscris pe toate rețelele de socializare, *socializez* cu mii de amici, cunoscuți sau nu, înainte făceam asta la calculator, acum, ei bine, acum o pot face oricând și de oriunde, am mobil. Nu doar că socializez cu alții, dar intru în universul infinit al internetului, iar pentru asta telefonul e mereu la îndemână, dorm cu el pe noptieră, unde, înainte vreme, stătea câte o carte, îl iau, dimineata, cu mine în baie, la masă îl țin lângă farfuria cu mâncare, mănânc cu stânga și butonez cu dreapta, când plec de acasă prefer să-mi uit cheile de la birou sau cardul decât obiectul acesta atât de prețios, bani de cumpărături poți cere împrumut, însă celular ca să intri pe internet ori pe rețele nu-ți împrumută nimeni.

E sâmbătă după-amiază, stau îngropat în fotoliul adânc și moale din living și butonez mobilul, în fotoliul alăturat stă, cu picioarele adunate sub șezut, Ea. A venit timpul să vă spun că e frumoasă, inimaginabil de frumoasă, alte detalii nu-și au rostul, și vă mai spun că, de această dată, nu doarme, ci face același lucru, scrie pe telefon. A venit, ca de obicei, încă de ieri, să ne petrecem împreună sfârșitul de săptămână, ceea ce, după cum ați văzut, asta facem. E absorbită cu totul de micuțul aparat, scrie mereu, neobosită, conversează cu cineva, mai mult ca sigur cu o prietenă sau cu un coleg de serviciu, ori se amuză făcând comentarii la diferite postări, la un moment dat simt că ridică privirea spre mine, ar vrea să mă întrebe ceva, așteaptă să o remarc, nici ei nu-i place să fie întreruptă în mijlocul frazei, termin de răspuns unui amic și, fără să-mi întorc capul spre ea, întreb, Ce vrei, Am vrut doar să-ți zic câți prieteni am acum și, mai ales, câte like-uri am la ultima postare, cea cu mine pe plajă, în costumul de baie crem, dar se pare că nu te inte-

resează, așa că vezi-ți de celularul tău. Nici nu trebuia să-mi spună, căci știam ce am de făcut. După câteva clipe, ceva se aude în încăpere, un sunet slab, vine parcă din hol, din spre debaraua ale cărei uși stau deschise, oare de ce nu le-am închis, mă preocupă însă mai mult sunetul misterios, dar îmi dau seama imediat că e susurul apei ce se scurge de pe acoperișul blocului prin burlanul îngropat în perete, în colțul debaralei, mă ridic și închid canaturile ușii. Ce-a fost, întreabă Ea placid, total dezinteresată, numai ca să facă o scurtă conversație, Nimic important, zic, doar susurul ploii prin burlanul din perete. Butonăm. Deodată, Ea râde energic, cu poftă, nu sunt curios de ce a cuprins-o veselie asta spontană și zgomoasă, cineva tocmai mi-a trimis câteva emoticoane zâmbărețe pentru o glumă bună postată pe rețea și-mi scrie și el una, abia aștept să văd poanta. Susurul nu se mai aude, sigur ploaia a încetat, arunc ochii spre geam să mă conving, da, nu mai ploaie, chiar a ieșit soarele, doar un vânt slab clatină frunzele plopului din curtea interioară. Nu deschizi geamul, întreabă Ea fără să se desprindă de ecranul telefonului, parcă s-a făcut prea cald, Îl deschid, îi răspund, gândind că ea era mai aproape de fereastră decât mine. Răsucesc mânerul și trag de el, fereastra se deschide, simt cum aerul proaspăt și răcoros pătrunde înăuntru odată cu trilul strident al unui graur cocoțat pe un stâlp de curent. Revin în fotoliu și la preocupările de adineauri. Un domn în vârstă, după cum îl arată fotografia de profil, a postat pe contul său un citat din opera unui prozator celebru, cu referire la tineri și la modul lor de a-și petrece timpul liber. Îl citesc și mă cuprinde nostalgia. Închid telefonul și-l pun pe măsuta dintre fotolii. Îngândurat, mă uit la Ea ca și cum aș vedea-o întâia oară. Și, întristându-mă, înțeleg, când nu era pe banca de lângă lac, nici pe lespede alb-gălbuie de la marginea râului, nici în hamacul din livadă, eram împreună, acum, când este lângă mine, în fotoliu, suntem, fiecare în parte, singuri.

Text apărut
în revista literară
Boema nr.195/2025

Lucian Claudiu Grapini

Silihoaia

E o dimineată plăcută de mai. Soarele strălucitor se cațără cum-pătat pe cerul azuriu și își revărsă darnic căldura peste pajiștea montană împânzită de pădăii. Pădurea din apropiere răsună de trilurile neobosite ale păsărilor, completate, din când în când, de croncănitul gros al vreunui corb aflat în trecere, la înălțime. Ici, colo se vede câte un măr pădureț, pe florile căruia zăbovesc, în repetate rânduri și preț de doar câteva clipe, albine sprintene și fluturi jucăuși. De după o culme apare un câine mare, alb, adulmecând curios cu botul în iarba scurtă. Își înalță capul, se uită înapoi, dă bucuroș din coada lungă și se lasă în șezut, așteptând cuminte. După puține minute, apar câteva oi tunse, păscând cu spor și cu poftă iarba tânără și zemoasă. În urma lor pășește alene un bătrân înalt și uscățiv. Poartă o pălărie verde pe cap, cu o pană lungă de uliu prinsă la panglică, o cămașă groasă, albă, cu carouri verzi, acoperită de un pieptar din piele căptușit cu lână, și pantaloni maronii, băgați în cizmele de cauciuc negre. Omul se apropie de câine, îl mângâie dragăstos pe cap și îl bate ușor pe spate, apoi își lasă bâta lungă și crestată cu modele pe pământ, își dă jos traista mică din umăr și scoate o bucată mare de mămăligă pe care i-o întinde câinelui. Acesta se gudură recunoscător, ia cu grijă dăra din mâna bărbatului și o mănâncă din câteva înghițituri. Se uită din nou cu ochii mari și atenți spre stăpânul său zâmbitor și scutură din coadă, dar înțelege că și-a primit porția, cască și se duce la umbra unor molizi tineri, unde se întinde satisfăcut, rămânând însă vigilent la ce se întâmplă în jur. În apropiere, oile se hrănesc în tihnă cu iarba fragedă. Bătrânul își scoate merindarea din traistă, întinde traista goală pe pajiște și se așază pe ea. Desface merindarea, ia o jumătate de pâine, o dărabă de slănină, o bucată de brânză și o ceapă decojită pe care o frânge în căușul palmelor și se apucă de mâncat în liniște, sub uitătura interesată a câinelui. Stăpânul animalelor îl vede, în cele din urmă, pe prietenul său cum îl privește rugător, cu botul întins pe etichete mari. Zâmbește cu înțelegere, rupe un colț de pâine și îl azvârle cu putere în direcția câinelui. Animalul se ridică sprinten și prinde bucata din aer, o înghite mulțumit și își reia poziția de pază. Bătrânul termină prânzul, bagă ce a mai rămas în traistă, bea o gură de apă dintr-o sticlă purtată într-un buzunar al pieptarului, își agață traista în umărul drept și se sprijină în bâta, privind tăcut și gânditor la oile care pasc. Un vânt răcoros venit din spate îi aduce aminte că vara încă nu-i ajunsă prin părțile astea, așa că își încheie pieptarul până la jumătate. Odată cu vântul, ajunge și un miros străin la nasul dulăului, care se ridică în șezut, ciulește urechile și mârâie în surdină.

– No, ce-i baiu'?, întreabă omul calm și se uită curios la câine.

Acesta îi răspunde cu un lătrat vioi, vine în spatele stăpânului și începe să latre gros. Bătrânul se întoarce și privește cu luare-aminte în urma sa, mijindu-și ochii. Pe drumul de unde a venit adineauri, dinspre pădurea de molid, se apropie patru persoane în ritm susținut. Dulăul

latră zgomotos și pornește amenințător spre străini, dar bătrânul, cu glas ferm, îl cheamă numaidecât înapoi:

– Na, Bălan! Hai la moșu', hai! Nu fi nătâng.

Căinele, dând din coadă, se întoarce lângă stăpân. Acesta îl mângâie cu plăcere pe după urechi. Amândoi așteaptă drumeții, care au încetinit mersul și par că ezită. Moșneagul le ghicește gândurile și le strigă încurajator:

– Haideți fără frică! Nu vă face nimic.

Cei patru, doi bărbați și două femei, cu toții tineri, grăbesc pasul și înaintează mai relaxați. Sunt îmbrăcați cu haine de drumeție, geci și pantaloni kaki, bocanci de munte, șepci, ochelari de soare și cu rucsacuri în spate. Venind ținându-se de mână, par a fi două cupluri. Bărbatul din dreapta e înalt tare și blond, cu o parteneră pe măsura lui. Cel din stânga e mai solid și ceva mai scund decât celălalt, cam deopotrivă cu bătrânul, iar perechea sa abia îi ajunge până la umăr. Ajunși aproape de păstorul în vârstă, femeia cea scundă, trăgându-și răsuflarea, rupe tăcerea spunând voioasă și zâmbitoare:

– Bună ziua, moșule! Ai câine strașnic, nu glumă.

– Bună să vă fie inima, oameni buni! Apoi e câine de păzit oile, trebuie să-și facă meseria. Nu vă temeți! Și, oricum, sunteți patru, n-ar trebui să vă fie frică de-un câine.

– Ei, nu ne temem, adaugă blajin bărbatul cel solid. Avem noi cu ce să ne apărăm de ei, dar nici nu vrem să le facem rău, fiindcă iubim animalele, mai ales câinii.

– Așa și trebuie. Ei își fac numai datoria. La anii mei m-am întâlnit pe munte cu vreo câțiva turiști. Totdeauna am chemat câinii la mine și i-am liniștit. Cu vorbă bună și cu pace e cel mai bine. Mai văd, în ziua de azi, ciobani tineri care ori nu se sinchiesc, ori fac înapoi și nu sar în apărarea drumeților. Trebuie să îi ieși omului în întâmpinare, că doară și el are tot atâta drept să cuture locurile astea cum avem și noi, oierii. Îi mai muștraluiesc eu, numai că la unii le intră pe-o ureche și le iese pe cealaltă. Ba mai umblu și ocărât, că-s moșneag năuc, care nu-și vede de treaba lui. Astea-s vremurile de-amu. De la cei fără șapte ani de acasă nu te poți aștepta la prea multe.

Cei doi turiști intrați în vorbă aprobă din cap și zâmbesc înțelegători. Căinele, deși liniștit, nu-i scapă din ochi pe străini. Femeia micuță se duce cu atenție într-o parte, se lasă pe vine și întinde mâinile spre animal, vorbindu-i cu glas domol și liniștitor. Dulăul se uită curios la ea, apoi privește nedumerit la stăpânul său care îl bate ușor cu mâna pe spate. Femeia scoate din buzunar câțiva biscuiți și îi întinde în palmă câinelui. Acesta dă ușor din coadă și se apropie precaut, adulmecând, ia cu grijă ce i se oferă și mestecă mulțumit. Se alătură și tânăra înaltă și îi vorbește dragăstos animalului, care se relaxează și stă la mângâiat. Cele două râd și își spun una alteia vorbe în altă limbă.

– Simte și el oamenii buni, adaugă bătrânul cu surâsul pe buze. Dar, de unde sunteți? Văd că doamna cea blondă și lungană nu vorbește în limba noastră, și nici domnul nu pare a fi de pe la noi.

– Eu și soția mea suntem români, îl lămurește spătosul. Suntem ornitologi, adică ne ocupăm cu studiul păsărilor. Prietenii noștri sunt din Suedia, au venit în vizită. Au aceeași preocupare ca și noi, sunt interesați de păsări.

– Suedia asta trebuie să fie departe. Cum de-au venit taman de acolo până aici, numai ca să se uite la păsări? N-au și ei zburătoare?

Bărbatul solid și soția sa râd zgomotos, urmați de suedezi după ce le sunt traduse vorbele moșneagului.

– Sigur, bade, au destule și ei în Suedia, dar au venit la noi pentru un caz aparte. Ei se ocupă mai ales de studierea acvilei de munte. E o pasăre de pradă mare, puternică, răspândită cel mai adesea în zonele înalte. De asta am și ajuns prin locurile astea. Chiar, dumneata ai văzut vreodată așa ceva?

– La noi i se spune șilihoaie. Nu le cunoaștem așa de bine, nici nu avem noi interes să ne uităm după asemenea vietăți, eu umblu mult, ba pe munte cu oile, ba la fân, ba după lemne cu caii și mai văd câte o pasăre de asta mare, dar rar. Poate de două, trei ori pe an. Mai este una care-i seamănă, dar e mai scurtă, cam cât un corb, și țipă mult. Unii oameni de prin părțile noastre spun că ar chema ploaia când glăsuiește și se tem să nu le ude fânul uscat și nestrâns. Asta-i o neghiobie, își pun ei mintea cu o vietate nevinovată. Tot șilihoaie îi spunem și la asta.

– Interesant nume. Un regionalism. De aproape ai văzut vreuna?

– Când eram tânăr, am văzut una adevărată în apropiere. Îmi pășteam oile, într-o toamnă, pe lângă casa din câmp de La Hoituri, un loc nu tare departe de aici, și aveam un cățel mic, de vreo lună, nu mai mult, care s-a pornit după mine. Cum nu putea merge el prea iute, rămânea în urmă, și îl așteptam din când în când. Dintr-odată, am auzit cățelul chelălăind înapoia mea. M-am întors și am văzut, la vreo câțiva pași, o pasăre mare, roșcată, luându-și zborul cu bietul cățel în gheare. Rar, mai auzeam câte un sătean zicând că i-a luat o șilihoaie un miel făt de numai câteva zile. Dar asta a fost mai demult. Poate erau mai multe pe atunci. De ani buni nu am mai auzit de astfel de pagube.

Suedezi, căroră, în tot acest timp, le traducea femeia cea scundă, ascultă cu luare-aminte spusele moșneagului, apoi se adresează prietenului lor și fac semn către bătrân.

– Prietenii noștri sunt interesați de reacția dumitale cu privire la daunele acestea. Ce părere ai despre acvile, despre modul lor de viață? Te supără?

– Un dihor ori un uliu face mai mare pagubă la casa omului decât o șilihoaie. Bineînțeles că mi-a părut rău după cățel, însă mai rău îmi pare după oile prinse de lupi ori de urs. Până la urmă, toate-s lăsate pe lumea asta de Dumnezeu, și animalele ar trăi, nu doar noi, oamenii. Ne-am luat cu altele și nu v-am întrebat, încotro v-ați pornit?

– Vrem să mergem pe muntele Dieci și pe vârful Pietrele Roșii. Stăm prin zona aia și urmărim cu atenție, în speranța că o vom vedea din nou. Spun din nou,

deoarece am mai fost acolo în câteva rânduri și am văzut-o aproape de fiecare dată.

– Dară cunoașteți bine locurile!

– Da, venim an de an și batem munții de aici, ba cu munca, ba de plăcere și relaxare.

– Și vă întoarceți spre seară înapoi, bănuiesc?

– Nu. Dormim în corturi și ne întoarcem abia poimâine-seară.

– No, nu știu dacă-i bine să faceți așa.

– De ce? Nu ne temem de urși ori de alte animale sălbatice și, oricum, suntem patru. Avem cu ce să ne apărăm, la o adică, dar nu am pățit niciodată asta.

– Nu de urs e vorba, ci de vreme.

– Vremea pare bună. E soare și frumos. La buletinul meteo nu au fost anunțate ploi, doar nori în unele ore ale zilei.

– Eu nu m-am uitat la televizor, că aici n-am, doar acasă, în sat. Însă mă iau și după alte semne. Bunăoară, am văzut că de vreo două, trei zile păianjenii nu și-au mai făcut pânze prin iarbă, iar păsările, rândunelele mai ales, de ieri zboară jos, nu la înălțime, ca atunci când e vreme bună. Poate lucrurile astea par unora niște nărozenii, dar nu și mie. Dacă la noapte nu plouă, mâine, sigur. Eu, unul, așa zic.

Bărbatul ascultă atent și traduce și cuplului suedez, care arată interes față de vorbele moșului.

– Bade, ce zici dumneata nu-i deloc o prostie. Animalele simt schimbarea vremii. Cu toate acestea, noi ne vom duce, fiindcă nu mai avem când veni. Totuși, poate avem noroc și scăpăm fără să ne ude prea tare.

– Dumneavoastră știți mai bine ce aveți de făcut. Poate când vă întoarceți, dacă treceți tot pe la mine, ne întâlnim iar și îmi povestiți ce-ați văzut și cum v-a trecut timpul. Eu mai stau pe-aici vreo două săptămâni. În vară îmi duc oile în dosul Ineului, acum acolo e încă rece, și noi, oierii, nu ne putem muta mai devreme. Să umblați bine și să ne vedem sănătoși!

– Mulțumim de urări și de povești! Toate cele bune și dumitale!

Turiștii se mai joacă puțin cu dulăul ce se arată acum prietenos, apoi bărbatii dau mâna cu bătrânul, și își văd toți patru de drum. Moșneagul își cheamă câinele și îndeamnă oile să o ia din loc, îndreptându-le către o coastă ce duce spre culmea muntelui.

*

Ploaia s-a oprit de vreo câteva ceasuri, însă cerul e încă acoperit de nori plumburii, iar aerul s-a răcit ușor. Bătrânul păstor, mulțumit că vremea dă semne de îndreptare, a ieșit cu oile la păscut, însoțit, desigur, de prietenul său nedespărțit. Acesta se plimbă agale printre oi, adulmecând în stânga și în dreapta, când, deodată, nasul său fin prinde un miros aparte. Se uită iscoditor spre răsărit și, cu un lătrat puternic și scurt, îi dă de veste stăpânului că a simțit ceva, dar, de data asta, se liniștește în scurtă vreme și scutură din coadă potolit. Omul își aruncă privirea în acea parte și îi vede pe cei patru turiști întâlniți cu două zile în urmă venind către el. Îi așteaptă răbdător, sprijinit în bâta, și îi întâmpină zâmbind:

– Ziua bună! No, a fost cu noroc? Văzut-ați vreo șilihoaie ori ba? De ploaie nu vă mai întreb, că știu că v-a udat bine.

– Bine te-am regăsit, moșule!, îi răspunde bărbatul solid, surâzând amar. Din păcate, nu am văzut nicio acvilă, doar vreo câțiva corbi, alte câteva păsări comune și niște ciute.

– E bine și atât decât deloc, nu?

– Da, e bine, dar nu știu dacă pentru atâta a meritat umezeala îndurată. S-a întâmplat precum ai zis. În prima noapte a fost bine, însă ieri, de când s-a făcut lumină și până seara târziu, a plouat mocănește fără întrerupere. Ne-am strâns corturile și am stat aproape toată ziua în pădurea de molid de pe Dieci. Eu aș fi vrut să plecăm, dar ceilalți s-au încăpățânat să rămânem. Măcar am avut noroc și nu ne-a mai udat în noaptea trecută. Asta e. Așa e pe munte. Poți să mergi de zece ori și doar o dată să vezi ceea ce îți dorești. Ne grăbim, e deja după-amiază, și drumul e lung până acasă. Rămâi cu bine și sănătos, bade!

– Mulțumesc frumos, asemenea! Mergeți cu Dumnezeu!

Drumeții îl salută pe bătrân, îl mai iau puțin în seamă pe dulău și își văd de drum. Bătrânul se duce la oi și le face într-o parte, pentru a le îndepărta de niște clăi rămase aici din vara trecută.

O rază de soare străbate printre norii cenușii și îl face pe moșneag să ridice privirea spre înalt. Ici-colo apar pete albastrii de cer senin. Lungindu-și ochii, i se pare că vede o siluetă rotindu-se în cercuri largi pe deasupra pădurii. Se întoarce în direcția turiștilor și îi strigă. Aceștia, însă, s-au îndepărtat, iar vântul ce bate dinspre ei nu lasă vocea lui răgușită să ajungă până la urechile lor. Așa că își duce două degete la gură și flueră prelung și răsunător. Călătorii îl aud, se opresc și se întorc cu fața la moșneag pe care îl văd cu bâta ridicată, arătând cu ea către pădurea de pe culmea muntelui. Își scot numaidecât binoclurile și aparatele fotografice și fug în direcția siluetei înaripate. Ciobanul, urmat de dulău, se duce și el cu pași mari într-acolo și, după ce ajunge lângă ei, întreabă:

– No, îi șilihoaie de aia mare ori ba?

– Da, răspund tinerii români într-un glas, bucu-roși nevoie mare. E o acvilă de munte.

– E bine, dară. Măcar nu ați bătut atâta drum până aici în zadar. Lucrurile bune trag tot la oamenii buni.

– Am avut noroc cu dumneata. Mulțumim, moșule!

– N-aveți de ce! Vă las să vă uitați în liniște. Eu mă duc la ale mele.

Bătrânul, însoțit de câinele său credincios, se întoarce la oile lui, cu un zâmbet larg pe fața brăzdată de riduri, în timp ce turiștii rămân nemișcați în același loc, privind cu interes și cu satisfacție acvila, până când, în cele din urmă, aceasta cotește spre dreapta, intră în picaj și se face nevăzută după creastă.

Text apărut în revista
Caligraf nr. 33-34/2025

Joan Pinte

isaia-n dăntuire

dăntuiește
mila e cu tine
pacea împreună
te cuvântă
dăntuiește
înrotirea peste
cele două focuri
ne aprinde
turn de fum și flacără

protege
cel din văz
această veselie

dăntuire
fie trecătoare
urma ce o lasă în nisip
dăntuire
fie joc celest
peste golul
plin de isaia

eu sunt apa

eu sunt apa cunosc foarte bine versuri din carl sandburg
eu sunt apa lăsați-mă să curg
eu spăl totul până la cele mai mici amănunte
vedeți știu versuri din virgil mazilescu versuri moderne
nicipând revolote

nu cer să mă lăsați eu singură trec
peste case mese tronuri și ziduri înalte înec
eu șterg totul duc tot în aval
eu sunt apa n-am nici pești și nici broaște nici val
dar sunt apa paricidă cu puntea cu barca cu-notul
și trec peste toate și curg peste toate cu totul cu totul

eu sunt apa strig eu fac să crească iarba
peste waterloo peste austerlitz bezmetica oarba
iarba lui carl sandburg
eu sunt apa oameni buni apa virgil mazilescu
lăsați-mă să curg

viața pe miriapod

i-au ieșit un fel de flăcări din ochi
și ghearele erau un fel de nări
prin toate ținuturile se purta mirosul acela
cu însănătoșirile și îmbolnăvirile lui fumegând
tăciunii între degetele de la picioarele adormiților
întunecate peste o mulțime de mâini
pietriș sub sandalele din lemn și curelele galbene
din carnea cămilelor scârțâitul ca un miriapod
amintind nenăscute fecioare
mana lăsată la culesul vrăbiilor moarte pe mal
scoicile unghiile mării dezlipite aripioarele
transparente ale bondarilor în arătura proaspătă a
gândului ridicăți de copii în morișca martiriului lor
tatăl cu fața plesnită în trei imagini despre
înfățișarea lui adevărată își risipește mersul pe cât mai
multe întinderi ceea ce n-ajunge se acoperă cu umbra
hainelor sale
peste imperiu zice mama fiului fugii n-au să-i ajungă
toate picioarele locuitorilor

atunci
am să te nasc

sfântul grigorie dialogul

la miezul nopții se așază la masa de scris
aplecat peste papirus
ca un ilustru și nemaipomenit cartograf
stăm ceasuri întregi la pândă agățați într-un năvod
deasupra candelabrului
cu toții ne desfundăm urechile
și așteptăm speriați marele zgomot
nu se întâmplă aproape nimic
eu mă uit prin binoclu
ceea ce se vede bine de la distanța aceasta
mi se pare de-a dreptul de neînțeles
un porumbel alb se apropie din minut în minut
de gura lui
și o atinge cu aripa dreaptă

Dumitru Cerna

Vals

un conglomerat de singurătate
Dumnezeu pare muntele cel mai împietrit
între toate câte n-am atins de serenitate

șisturi nesfârșite ale plânsului meu
străluce-n vara departe a adolescenței
trecători umbroase urcă muntele greu

în vârf este festinul cu dans și poezie
dar el rămâne doar în penumbra muzicii
cei chemați sunt toți cuprinși de frenezie

cărările înguste sunt ochi de abandon
muzica inundă muntele cu reverii
la adăpostul răcorii răzbate un acordeon

este ecoul nostalgic al renunțării la rază
poezia se cuibărește în dansul nimănui
letargic trupul meu doar mâinile-i valsează

taina între taine
Euharistia
ea hrănește sufletul
cu
lumină

început de toamnă
plopii dau tribut foșnetului
mi-ai șoptit
gâtuit de emoție
măreția unui om
îți este revelată
doar de
absența lui

Închipuirea lui Ioan

Poetului Ioan Alexandru

venise toamna plânsul nostru presimțea înviere
la Nicula lacrima se prelingea din mir și din miere

mirosea a pere pădurețe și-a vânt
călcam smeriți pe alea ce ducea la mormânt

Marcel mi-a făcut semn să privesc peste gard
din crucea alburie izvora mireasmă de smirnă și nard

Ioan ne aștepta primenit toamna se-mbujorase cu ruj
am urcat în mașină și-am plecat cu el împreună la Cluj

prin fereastră soarele îi lumina fața pământie
privea cu uimire lumea și-i părea fistichie

tot drumul a murmurat rugăciuni și cântări
nerăbdător să-și revadă orașul și adolescența în zări

am intrat în Catedrala goală și cuprinsă de răcoare
cu mâinile albastrii Ioan a îngăimat cu candoare

credeam că e noaptea nașterii lui Iisus și a mea
căci izvora agheasmă prin aburul crucii de nea

îngenunchiat s-a rugat pentru toți și pentru poezie
Clujul intra în vecernie deasupra toamna era străvezie

târziu pe-nserat am căzut într-un somn prelung și greoi
și nu știu dacă eu sau Marcel l-am mai dus pe Ioan înapoi

eu sunt împăcat
când ninge
atunci mă atinge
doar
freământul prezenței
tale

Menut Maximilian

Înger cu două inimi

Înger prin apă

Șarpe pe uscat
Iarbă cuminte
sub pași
Urcuș
spre nicăieri
Doar fumul
din hornul caselor
este viu

Mireasa nopții
are mâini albe
Ce nu știu
de munca pământului
Iar faldurile veșmintelor
Au miros îmbătător
de pudră
pe obrazul uscat
al unei bătrâne
De trandafiri presați
De lucruri
Pământestești

Puhoie de mai peste satul credinței

Îngerul mă ia de mână
Peste ape involburate
Adorm sub aripa lui
Deasupra abisului

Adam cel căzut în păcat
Și Eva lui
Alai de îngeri
Cu oameni în brațe

Purtând suferința
La marginea timpului

Lumina dezmiardă pământul
Când heruvimii cei cu ochi mulți
Se plimbă pe spatele delfinilor
Peste apele lumii

Mâini de înger
Cu degete-franjuri ce dau deoparte întunericul
Într-o duminică a neamului

Rugina soarbe din acoperișul casei

O fereastră se deschide spre cer
Îngerul numără stele
Și le dă nume

Când soarele mușcă pământul
Cu dinții iernii
Îngerul spune rugăciuni la gura sobei
Pe crucea purtată la piept
Stau praznicele ca mărgелеle
Crăciunul și Paștile Anul Nou Rusaliile

Îngerul se plimbă între lumi
De parcă Raiul ar fi în grădină

Îngerul meu

Așterne vise
Pe perna de otavă

Foc aprins în vatră
Miros de lemn trosnind
Și luminile dintre două lumi

În noaptea colindărilor
Dealurile înșiră flori de gheață
Până spre Cer
La steaua care a răsărit

Mariana Bojan

Șopârla de aur

Miracol încețoșat
care-mi târguiești sufletul
eu, bicisnicul risipitor
reconstituit cu migală
de un verde caritabil
cu o ureche aproape bătrână
te aud
prin mazăga anotimpului
cum îmi târguiești sufletul
cu o monedă hilară.
Te voi hăitui
până când unul din noi
va deveni o șopârlă de aur.

Acești oameni serioși

Intru în casă
Mă dezbrac de pădure
Bat un cui în perete
Atârni un tablou
Mă întind
sub bolta de piatră
a unui vis centenar
Apoi mă scald într-o aspirină
pentru a putea concura
acești oameni serioși
cu fețe imobile

Vacanța

O dată pe an devin cerșetoare
Întind mâna spre inima pământului
căutând casa parohiei de linte
unde părintele nebun doarme
în zdrențele veacului
de la nimeni nimic așteptând.
Ignorând poverile de cifre și semne
el doarme adânc
cum dorm nebunii adevărați
și tocmai lui
Universul îi răspunde umil.
Un mic Hristos în cămașă noroită
se joacă între roțile Carului Mare
în timp ce căsuțele din jurul primăriei
se scufundă tăcute.
Vilegiaturii zac fericiți
peste salamul încins...
Cu aspirații înalte cât chenzina
mă strecur în cafeneaua Zorilor Veșnice
de unde lumea noastră
pare o nimfă moartă de spaimă.

Iarba

Prin țesătura tuturor cazărmilor
e spovedește iarba...
Ea nu este de dinainte
nici de după război
și știe că un izvor
începe cu o șoaptă
Dar omule, tu nu mai semeni
cu plugul tău
Istoria ta zace
în igrasioase subsoluri
Pietre de călți
izbesc pereții noilor cazemate.
Tu ești de dinainte
sau de după război

Iarnă la Cojocna - pictură de Mariana Bojan

Constantin Cubleșan

De toamnă...

Îți mai aduci aminte toamna în care ne-am văzut?
Ne fulguiau răzlete frunze, căzute de pe ramuri,
Iar noi stăteam pe bancă tăcuți ca două umbre
Și nu-ndrăzneam să ne privim măcar –
În parcul pustiit de-acum sub vânt de seară
Rămași sau rătăciți în vagi singurătăți
Întâmplător, sau nu, fugiți de-acasă...

Eram studenți sau poate doar elevi
Eram adolescenți, naivi de-ți vine-a crede.
Ne căutam de mult și-n fine ne-am găsit
Dar nu-ndrăzneam cuvântu-acela
Care dezleagă inimi și împletește drumuri –
Ne comportam ca-n veacul de demult
Atemporal și totuși prezenți în fluxul vremii...

Așa a fost să fie întâia noastră zi
Ca un miracol sau ca un semn din zodii –
Erai frumoasă cum nu poate fi
Pe lume altă floare din lumi semiramide
Erai grădina mea din suflet
Și trandafirul inimii de foc...

Trecut-au ani de-atunci, ba chiar o viață,
Nu știu nici când, nu știu nici cum.
Ne-am ofilit pe-ncetul albind cum numai ulmii
Își schimbă-n frunze line din anotimpuri vlaga
Și dorm în ierni geroase și plâng în primăveri...

Melancolie

Nu e de-ajuns că ești de-acum bătrân,
Te-ncearcă boli din cele mai ciudate
Ce te-umilesc cu neputința lor
Și din ce-ai fost mai ești doar jumătate.

Nu poți umbla, picioarele-ți sunt grele,
Ți-e prieten bun bastonul de alun
Adus din crângu-n care odinioară
În umbra lui făceai popas de drum.

Acuma stai în casă cât e de lungă ziua,
Singurătatea te apasă pe suflet ca o piatră
Sub care cauți amintiri de-o viață
Și chiar, cândva, o dragoste trădată.

Ce mai aștepti din ziua care vine?
Ai renunțat, la ce? Sau încă nu.
Mai speri s-apuci o vârstă... oarecare
Pe care ți-o oferi, timid, chiar tu.

Și totuși, ce frumos răsare luna
Când o aștepti la geam ca un copil!
Te bucuri de povestea ce-o regăsești în stele
Și-n floarea dulce-a teilor de-april.

Aștepti din viața asta... mai nimica
Deși oricare clipă este de-acum un dar
Pe care-l consemnează rigid și impasibil
Fiece filă nouă ce-o rupi din calendar.

Romanță târzie

Mi-e dor de tine ca de o zi de vară
O zi mai lungă decât veacul, poate,
O zi cu gust de rodie amară
În care-am ars miresme parfumate.

Mi-e dor ca de-un amurg târziu de vară –
Un asfințit de soare peste munți,
Ce ne-a închis în rugăciuni de seară
Clipe de foc pe care nu le uiți.

Mi-e dor și de o salcie bătrână
Sub care-am spus povești din zori în zori –
În despletiri de ramuri înverzite,
Pe cer în zboruri legănate de cocori.

Mi-e dor și de grădina cu lalele,
De colțul tănuț, de iasomie –
Veneai cu pași de vânt stârnind petale –
Scrisori sentimentale adresate mie.

Mi-e dor de tot ce-a fost și n-are să mai fie;
Acum sunt singur, ca pe-un țărm de mare
O barcă fără vâsle și fără de plutire
Ce-și doarme somnul putrezit în neagra ei uitare.

Radu-Flarion Munteanu

IN NOMINE SANCTI

Harul își alege diferite căi
 pentru a propaga curățenia
 prin suflete iradiante.
 Nomen est omen, spune Plaut,
 Și numele călătoresc prin timp
 Împlinindu-și menirea.
 Anton din Alexandria,
 Întemeind viața monahală,
 Dăruie ideea primatului valorilor spirituale
 Și al ordinii: ceasuri pentru meditație,
 Ceasuri pentru munca în folosul obștii
 Ceasuri pentru curățenie
 Răspândită din curtea mică a cinului
 În curtea cea mare a lumii.
 Spiritul lui trecu în alt Anton,
 Care, în peregrinarea lui de la Lisabona
 La Padua,
 Deveni protectorul săracilor
 Și gășitorul lucrurilor pierdute:
 Încredere, credință și puterea de a îmblânzi.
 Valori fără de care
 Nu găsești puterea de a deveni pilot de război
 Împotriva dezumanizării
 Nici forța de a converti singurătatea
 Zborului de noapte
 Într-un personaj void
 O oaie blândă, care să trăiască mult.
 Același spirit dăruie altui Anton
 Harul vorbelor de duh
 De la lume adunate
 Și-napoi la lume date.
 Altuia harul de a înfățișa dramele sufletelor
 Din livezile cu vișini, de la vânatoare
 Ori dintr-un pahar cu vodka
 În care picură ploaia prin acoperișul pustiit
 Al bisericii.
 Dar urcarea personajului ce îmblânzise vulpea
 În mica lui stea, cu ajutorul generos
 Al șarpelui
 E doar o figură de stil.

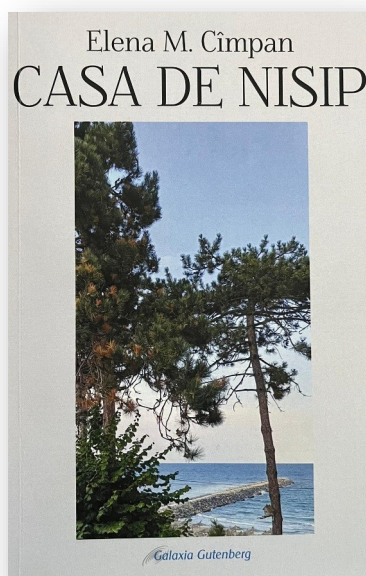
Căci lumea e, de atunci, plină de Mici Prinți
 Ai delicateții sufletești
 Îndeajuns de anonimi
 Încât să nu le scadă prețul
 Pe piața sfințeniei.
 Am întâlnit totuși unul
 Poet al imaginii
 Care vede și răspândește
 Precum milenarii săi predecesori
 Frumuseți și prețuri noi
 În pecinginea pereților
 Unei cetăți roase de vremurile noi.
 Regăsesc în spiritul acestui Mic Prinț
 Curățenia lui Pascal
 Și tenacitatea lui Andrew Wiles,
 Credința nestrămutată în vocația proprie
 De a fi cel chemat
 Să demonstreze nu o teoremă veche de doar 358 de ani
 Ci perenitatea adevărilor răspândite
 În păcătoasa noastră lume
 A celui dintâi Anton.
 Nume ce vine de la floare.
 Micul Prinț al imaginii poetice,
 Al meditației și al darului răspândirii
 Celei mai spiritualizate învățături
 Al celei mai poetice rațiuni
 Nu are nume de floare
 Ci de ființă mânată de voci divine
 Să-l recunoască din mulțimea de cerșetori de voturi
 Pe cel ales de zei.
 Și, cum în nomenclatorul vremurilor noastre
 Nu mai e loc de un atare simbol,
 Micul nostru Prinț
 Fu dăruit, prin nomen,
 Cu puterea de a-și asculta propria voce
 Și de a recunoaște
 Prețul nou al frumuseții zidurilor pline de povești.
 Fie numele său, doar pentru ziua de azi,
 În care s-a născut Șerban Țițeica,
 Floarea Darurilor.
 De mâine își va relua numele.
 Iar de-i vor suna dizarmonic
 Stângacele mele cuvinte
 Să mă ierte,
 Precum seculara sa predecesoare
 I-a iertat pe cei pe care i-a iertat.

Elena M. Cîmpian

1.

Am sosit la Casa Scriitorilor
 Și nu văd niciun scriitor
 Unde s-au ascuns
 Îmi pregătesc o surpriză
 Și apar de după cortină
 Stau la pândă, ca un vânător
 Aștept, ca un pescar
 Deocamdată, nimic
 Poate nici eu nu seamăn
 Cu un scriitor
 Cum ar trebui să fim
 Poate cu câte o carte pe cap
 Ca-n antichitate, îmbrăcați în alb
 Desculți, pe nisipul fierbinte
 Cu aspect de sud
 Aici sosesc scriitori din nord
 Val nou la țarmul însorit...

2.

Țipătul pescărușilor e tot un țipăt de singurătate
 Seara, când se apropie întunericul pe ape
 Și le amestecă între ele
 Pescărușii de mare
 Mare
 Are
 Re
 E
 Er
 Era
 Eram
 Cântă cu vocea lor răgușită
 Niște scriitori și ei
 Cântăreți solitari
 Ce-și duc drumul cu ei prin aer
 Mai privesc în stânga și-n dreapta
 Atenți
 Să nu rătăcească prea rău
 Să nu cadă prea devreme...

3.

Prima seară în golul de la mal
 Nu se aude nimeni
 Nu se aude nimic
 O atingere a spumei mării de o stâncă
 Așa, cât o mângâiere
 De pe o terasă, aproape,
 Liniștea se termină:
 „Dulce-i vinul, dulce-i vinul
 Dar mai dulce-i mândra ta
 Dulce-i vinul, dulce-i vinul
 Dar mai dulce-i dragostea”
 Și demi-dulce și demi-seci
 Și reci și demi, jumătăți îndoite
 Ce-i cu atâta dulce
 Marea e sărată
 Ea nu cântă
 Și când cade întunericul
 În spatele lui
 Se vede un actor ce-și strânge decorul
 Și se retrage fără să facă vreun zgomot...

4.

O casă aridă, uscată, gri
 Ca proza din „Desculț”
 De Zaharia Stancu
 Numele scriitorului e scris la intrare
 Pe un perete din dreapta ușii
 Așa că umblu desculță
 Într-o natură desculță
 De nisip e casa
 De nisip e natura
 Și eu sunt de nisip
 La Neptun de nisip
 Dacă ar fi trecute numele scriitorilor
 Care au fost pe aici
 De la fiecare am găsi un adjectiv potrivit...

Melania Cuc

Umerii de ghips ai unei himere

Nu mai torc demult, nu mai Țes borangicuri.
Decupez doar și lipesc fâșii de ziare
peste locul din care mi s-a zvonit
că vor răsări perechi duble de aripi.
Am carnea bună, se vindecă repede oasele,
așa cum le prinzi în umerii de ghips ai unei himere.

Vizual vorbind, sunt o pasăre călătoare
ce s-a agățat în rufele întinse pe frânghii, la soare.

Un cuvânt de femeie murmură,
se topește așa cum se fabrică în monetării
argintii Vânzării.
Multiplic din lăcomie talantul într-o viziune
cu ușa dublă, ferestre și gratii.

Suntem doar la un fir de păr, la un fir de mătase,
unul de altul; privesc prin oglindă,
nu văd bisturiul cu urmele sângelui
preschimbat în bijuterii de Murano.

Franjuri de nori fără ploaie, lavandă uscată pe ape
și... maldăre de dantelă de Flandra,
purtate în vârtejul zăpezii, în care
Dumnezeu descalecă, vine
din noile teritorii-create
și cuvântează prin arbori, nisip fără aur,
limbi de păsări tăiate.

Înger odihnind - pictură de Melania Cuc

Altă dimineață cu schije de imagini

Am recucerit orașul dintre cer și pământ.
Altă cruciadă a arcului cu doar două săgeți.

Se trântesc ușile de la arhivele-publice;
porumbeii călători sunt gata să-și rezeze
articulația piciorului în inelul nou, de zirconi.

Și furtuna asta va trece din om în om,
din pom în pom, și ne vor rămâne doar ferfenițe
din fluturii pe care i-am gândit,
construit din celofan ignifug.

În scrumiera stradală încă arde un muc de țigară.
Nici un sunet din clopoțelul de bronz nu mai vine
spre ieșii imaginari, ai sărbătorii pe care
am călcat-o în picioare.

Este o altă dimineață cu brumă târzie
și imagini potrivite să te îndemne la cafea
cu lapte de soia.
Noi nu bem lumină!

Vinul s-a acrit în butoaie,
precum băutura centurionului ce a înzecit setea
Osânditului de pe Golgota.

Eu îmi pierd timpul bun de lucru.
Tu câștigi mereu, dar nu pui premiu
pe cifrele deșteptătorului.

Pisici albe și pisici negre miorlăie
pe acoperișul caselor pe care le-am părăsit cândva.

În restul vremii e liniște, loc de întors cheia jucăriei
cu inorogii prinși în caruselul din tablă ruginită.

Nu, nu mai suntem copii de părinți.
Ș-apoi?!

Romulus Moldovan

POEM CE NU TREBUIA SCRIS

În fiecare vis nocturn se derulează
câte un poem nescris.
Întâmplări suprarealiste, absurde,
înfiorătoare îți tulbură somnul până când
prin crăpăturile zorilor se pierd în uitare.

Fără aripi mă-nalț și cobor
deasupra Clujului, deasupra tuturor.
Zburând în picaj iau curbe riscante,
echilibrându-mi facil corpul
cu palmele și cu mâinile goale.

Uneori câte o zeitate prevestește
bucurii neașteptate, calamități.
Din fața unor pericole, în vis
nimeni nu mai poate să fugă.

Când mă dezleg de somn, brusc
se volatilizează poemul din vis.
Îmi persistă în minte un scurt răstimp
doar groaza și chinul pe care le-am trăit,
zbaterea cu mintea și picioarele-mpietrite.

Neputând reda convingător poemul visat,
din frânturi de gând și trăiri,
am încropit stângaci aceste rânduri,
asemănătoare unui poem dezlânat,
pe care n-ar fi trebuit să-l scriu.

UN STRIGOI CUMINTE

Noaptea, uneori unul iese din mine
ca un strigoi cuminte,
să exploreze în libertate deplină
tot ce îi trece prin gând.
Alunecă pe derdelușul timpului
ca pe o săniuță din copilărie,
până în casa lui natală,
să-și îmbrățișeze bunicii paterni,
(singurii bunici pe care i-a cunoscut).

Stând la taifas cu ei, s-a minunat
de viața lor de după moarte;
a aflat cum să se pregătească
de ieșirea din această lumină,

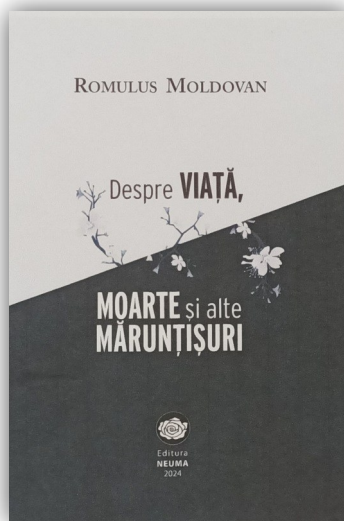
cum să cumpănească cuvintele cu fapte,
iubind, iertând și bucurându-se de toate.

El se înalță facil până la îngeri
să-i mângâie necredincios ca Toma.
Privind de sus printre razele lunii,
deslușește clar locul primului său pas
pe cărarea subțire și calea tumultuoasă
cu străluciri și umbre, pe care le-am urmat.

Cel ieșit din mine hoinărește
ca un strigoi ce-mi poartă chipul
până în zori, trecând fără-ndoială
tiptil, adesea și pe la voi.
În sâmbăta Paștelui el s-a rostogolit prin timp
ca un bulgăre de nea pe panta unui munte,
până în ziua judecății de apoi.
Văzând acolo draci goi călărind păcătoși,

ÎN RUSU DE SUS

În Rusu de Sus înserarea caută culcuș
cotrobăind prin pădurea de pe deal.
Din turla bisericii ochii bufniței scânteiază,
străpungând întunericul spre cimitir.
Fiecare cruce de lemn, de fier ori de piatră
străjuiește ca o pecete a morții,
liniștea profundă, care învăluie
scheletele albe sau năclăite ale creștinilor.
Răsăritul se arată mereu viguros,
călare pe o pasăre cu 100 de ochi.
Zburând prin vise, îngerii păzitori învață
sufletele pelerinilor să se ridice la cer.
Iele despuiate dansează nepăsătoare
ca apa pe malul viselor mele erotice,
risipindu-mi simțăminte în văzduh,
ca pe niște zmeie de hârtie îngălbenită.
Ani și ani de-a rândul am încercat
zadarnic să deslușesc taina alchimiei,
să pun pe cruce un șarpe de aramă,
spre izbăvire, precum Moise în deșert.

Julia-Anamaria Ghidic

poemul de mătase

ostenirea mâinilor mici la vremea culesului
ca un joc de îngeri degalizați
printre frunze de dud
ademeniți de Vili și confrăți
viermii văratici nasc mătasea copilăriei

Chivuța

Elvirei

în orașul despletit între dealuri
se luptă cu viața
în susul și josul treptelor
prin grădina melcilor
pe podeaua de marmură veche
își șterge durerile din neam
cu luciul mâinilor negre

poem din umbră

Poetei Maria Cozmescu, i.m

când a murit doamna cu chipul de foaie velină
pe care plângeau literele în spectre albastre
de dorul ochilor dintâi
am auzit bătaia surdă în porțile cu raze de foc
și m-am întors deșteptată din umbra oglinzii

dialog

prietenul imaginar stă mereu în colț
îl cercetez în lunile de vară din singurătatea
jocului cu umbre zburătoare
ne tânguim amândoi ca-ntr-o dumbravă
nesperat de rece
potopul rugii netezește rătăcirea

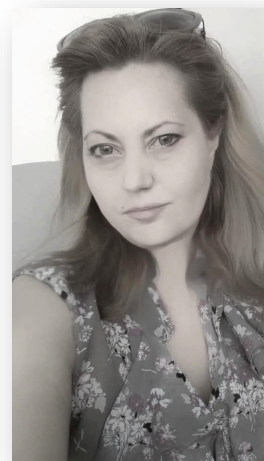
îngeri de colecție

în copilărie se schimbă des obiecte valoroase
trocul se face în camere secrete pe o planetă cu voal
cel mai sensibil tezaur rămâne colecția cu donator anonim
despre care circulă zvonuri printre vecini
șervețelul cu îngeri la micul dejun părăsește sertarul
în prezența dublurii care-și pândește locul de cinste

poștalion cu îngeri

Aida a vrut să trimită o scrisoare în munți
îngerii de izbândă au înhămat prigonarii fantastici
și au călătorit
pe urmele căpeteniei nomade

Laura C. Munteanu

Lupi albi – zilele mele

Iată!
Brazii încă se înalță spre nemurire!

Crengile scări verzi, sfidând anotimpuri
– poduri peste munții
așezați pe fruntea-mi
încă verde și ea!

Cât de familiale tâmpile mele,
lupilor albi!

Lupoaica își plimbă puii prin ele,
căutând pădurea de brad
– singurul argument plauzibil –
al unui paradox:
nemurirea efemerității.

Iată!
Trecând poduri,
urcând scările verzi,
tot mai mult
îmi iubesc zilele!

Tot mai mult privirea
se îndreaptă în sus,
căutând vârful bradului
cu spiritul verde,
iubindu-l,
cum iubește
vitraliul fereastra.

Crizanteme de ceară

Înflorească-mi sânii
crizanteme de ceară!

Copii nu mai sunt
de alăptat.

Laptele lor
cu miere-ndulcit,
nu mai hrănește
pruncii flămânzi.
Izvorul demult a secat.

Și-i iarnă și tremură
sânii lumii afară!

Înflorească-mi sânii,
crizanteme de ceară!

Povară

Pe umerii tăi
voi lăsa toate poverile lumii,
să te vindece
de frica tunetului.

Eu voi păstra
pe umerii mei,
secunda în care
a început furtuna.

Sfidare

Tăcerea se-nalță deasupra clopotelor,
sfidând cuvintele,
așteptându-și rândul la judecată.

Mai transparentă decât argumentul,
iluzia se-nalță semeață, deasupra tăcerii.

Deasupra iluziei, cântă pasărea cu aripi
cenușă, trezind orgoliul.

Luna așteaptă cuminte sub nor
un deznodământ.

Între timp tăcerea își pune palton.
Iarna e lungă...

Mircea Daroși

Poezia

Un plug îmi ară adânc în suflet,
Cum ară mâna mea când scrie
Pe șesu-mbrățișat de gânduri
Și încărcat de poezie.

Potecile îmi însoțesc condeiul
Pe albul ce în mine îl zidesc,
Cum se zidește clipa-n nemurire
Și viața în destinul omenesc.

Alerg flămând după cuvinte,
Din fructul lor să-mi iau tăria
Să-mi îmblânzesc culoarea vârstei
Și să opresc o clipă veșnicia.

Nostalgie

Am trecut de toamnă și-au plecat cocorii,
Merele din suflet mi s-au scuturat,
Picură din ceruri liniștea și norii
Și-mi inundă clipa gândului curat.

Ploaia de cuvinte se revarsă-n mine
Să-mi aprindă focul primelor iubiri,
Dar sunt prea departe clipele senine
Și trăiesc cu ele doar din amintiri.

Într-un lan de vise, azi îmi caut zborul,
Dar mă pierd în valul zilelor târzii,
Răscolindu-mi taina inimii și dorul
Și le pun în ritmul blândeii poezii.

Dezamăgire

E prea aprins cuvântul nerostit
Și gândul dă scânteii de răvrătire,
Aleargă timpul peste noi rănit
Și-i văduvită clipa de iubire.

N-avem nici vreme pentru noi,
Nici vorbe bune pentru alții,
Purtăm în suflet mult noroi,
Dar ne visăm în constelații.

Și nici în gând nu ne-ntâlnim,
Loviți de patimi și de soartă,
Dezamăgiți de noi fugim
Și punem lacăte la poartă.

Mai tânjesc după iubire

M-aș îmbrăca în straietele amiezii,
Dar s-a-nvechit cămașa zilei,
Și m-au cuprins troienele zăpezii,
Iar ghiociei rîd la poala tâmpiei .

Mă dor acum și lacrimile nopții
Și doare și cuvântul nerostit,
Stau visele sub lacătele porții
Și totuși le visez la infinit.

Mă doare dimineața din privire
Și mugurii mă dor plesnind în pom,
Tot mai tânjesc după iubire
Și-n ea mă sprijin ca într-un baston.

Luca Cipolla

Heimat

Căpșuni în anticamera verii
dăruți de o mamă fără timp
și aparțin acelei clase
care n-are oglinzi,
ochii atenți să economisească
ziduri
ca să-și croiască un drum,
soarele dintr-o grădină sau de la o canapea;
nisip care poluează
liniștea mea,
unde un adăpost,
mesajul și sticla
deschid orele mele
demolând calvarul lor...
e catharsis.
Am căutat...

Un nou început

E ca și cum te-ai ridica,
să devii tată
să te întinzi și să privești norii jucându-se,
să crezi în eternitatea fiecărui pas
care nu te lasă în urmă,
să te îmblânzești,
să uiți ranchiuna
într-un fel amabil și discret
zorii fiecărei zile
care iartă apusul,
a renaște,
a merge dincolo de
fiecare trecut care te frânează,
un crin care înflorește
și îmbracă de candoare sufletul lui.

Fiiică

Sunt sufletul pe care l-ai visat mereu
și am ales să te urmăresc
printre mușețel și iasomii
aș vrea să semăn cu tine
și să te alătur
ca să par cât mai mult a ta;
existențe se înlănțuie
ca ramuri de iederă,
dar ceea ce contează
este că suntem aici acum;
ține-mă de mână
ca să traversez viața ta
cât pot,
ne-am pictat dincolo de orice epocă
și de orice direcție
peste zidurile scorpionului,
sunt sufletul pe care l-ai visat mereu
pe care aici și întruna îl numești al tău.

Refugiu

La trecere
foile ca mucava
într-o lume colorată
pe care acum am învățat-o...
o găsești în căutare
și este atât de evident
că îți vibrează împrejur
și se amestecă cu prezentul,
cât aș vrea să exiști totdeauna.
Și, singur, așteptând
foșnetul cald
pe care albia unui râu
nu-l cruță.

Hibiscus

Calcă pe dubiu
ca și cum ar fi un obstacol
al pământului de nisip,
dansează cu un nou ritm
peste o melodie neștiută,
nu renunța,
desfă lanțurile acelea
și găsește un motiv
ca să nu te abandonezi
schitului care este în tine;
demonstrative paralele
pun la grea încercare
drumul tău,
vise de nebuloase
încercuiesc destinul,
doar mergi mai departe,
spre nașterea aceea
pe care o savurează hibiscusul.

Valer Pop

Poetul

Este undeva un om
 Insomniile lui nu fac
 bani
 nu se tem de explozii în subteran
 nu dau soluții
 nu au temeri că se va năru
 ce a construit
 sau că va falimenta
 ori că va naufragia
 Insomniile lui n-au emoții
 că sămânța n-ar încolți
 Acesta este poetul
 Insomniile sale au rimă
 și sensibilitate
 Acum nu-l deranjați
 că nu-i acaparat de zâmbetul
 unei halbe de bere blondă
 Acum are nevoie de liniște
 că-i vizitat de muze

Noapte de vară

Cântecul greierilor se aude
 de parcă zdrobesc stelele căzute
 la căpătâiul eroilor.
 Un șoricel se delectează
 cu sămânță de beladonă,
 probabil este imun la atropină,
 ori se tratează
 de colici gastrointestinale.
 Radarele liliecilor detectează
 fluturi Cap de Mort.
 Licuricii imită punctele
 de lumină celestă.
 Helicopterele țânțari
 se alimentează
 de pe fețele adormiților.
 Niște braconieri amăgesc cu lanternele
 peștii doritori de lumină
 și să-și încheie socotelile acvatice.
 Pe acoperișul colibei
 se aud din ce în ce mai des
 stropii începutului de ploaie.
 Se crapă de ziuă!
 Ecoul exercițiilor
 de imagine nocturnă
 mă trezește.
 Noapte scurtă și plină!

Spectacol de toamnă

Crepusculul dimineților
 de toamnă târzie
 imprimă pe retina peisajului
 tablourile pictate
 în degradeuri de rugină

Roua dimineții
 îmi spală picioarele goale
 în alergarea lor
 prin ierburile încă mătăsoase

Bruma fardează
 prunele proaspăt coapte
 din livezile albastre

Ceața lăptoasă
 ne oprește să vedem
 micile și fricoasele sălbăticiuni
 oploșite-n pădurea ocrotitoare

Soarele apusului
 colorează uneori orizontul
 cu sângele norilor

Secera lunii mă ajută
 să culeg holdele de vise
 din nopțile tot mai lungi

Tensiune

Închid ochii,
 văd stele verzi, amețesc.
 Nu pot să adorm,
 aud în urechi
 niște sunete ascuțite
 ca piramidele egiptene.
 E limpede:
 am tensiunea mărită!

Muntele

Ce mândru și înalt ești!
 Ai capul în nori și privirea-n ceață.
 Știu că vei sta aici cu noi.
 N-ai gânduri de plimbăreață.
 Capul tău ținut
 este centrul cerurilor desenate
 de vulturii pleșuvi pe cer.
 Paradoxal ești înfrigurat
 până târziu în vară
 și porți căciulă de omăt.
 Vara mioarele păscând
 laptele încă verde
 îți desenează pe față
 riduri eterne.
 Caprele negre se zbunguie jucăuș
 pe stâncile adânc înfipite
 în trupul tău.
 Rododendronii te împodobesc
 alături de perlele negre de afin.
 Jnepenii te-au îmbrăcat.
 Ai fost răbdător
 când falșii montaniarzi
 ți-au călcat pe creștet
 și n-ai știut că te vor răni
 cu cutiile lor de conserve.
 Ți-au deschis răni
 pe care le ascunzi iarna
 sub șubele albe trimise din cer.
 Ce răbdător ești cu defectele noastre
 MUNTELE meu!

Aurel Domide-Șăntanu

Ascunși

În duminici prea puțin ne-am ascuns
când ne refugiam în lumea noastră
unde am risipit mângâieri temătoare
supuse ispitei
Și-am regretat, triști, neîmplinirea tainei
din dorințe, pentru amândoi –
stăpâni pe dor și împlinire
Netulburate, azi, toate au rămas cuminți
în racla timpului nostru
de atunci.

A rămas

A rămas lumina amintirii
în care a cinat și a prânzit
ritualul sacru, prin care
am trecut dincolo de fruntarii.
Apoi s-au stins valuri de căutări,
supunând strania țării
a revederii din zori.

Semne de trezire

Frunzaru-n care doarme luna
Trezire prinde cu viața
Cerule, natura și livada
În proaspăt iar își spală fața
Tai brazdă prin desigurii
Și îndoieli arunc
Peste meleagul proaspăt
Cu fața ca de prunc
Iar azi, parcă nu-mi pasă
De câte mai mă tem
Când primăverii, iarăși,
I-aș scrie un poem
Cu ea și eu alături
Răsar, din nou, în zori
În suflete primind-o
Și-n chipul unei flori.

Se-ntoarce iarna

Se-ntoarce iarna prin omături
Peste meleag curge șuvoi
Cu geruri spintecă peisajul
Și-n valuri cade peste noi
Timpul s-a curbat sub gerul suveran
Din alte lumi, prin vremuri nemiloase,
Și sfredelind peisajul an de an
Ne moaie trupu-n ger și suferința-n oase
Cui, Doamne,-i cade cu vremea vreun folos
Când totul parcă, totul, astăzi e pe dos!...

Cinăm cuvinte

O mângâiere îndeamnă cuvântul
la marginea naufragiului trăit;
acolo te purtam în suflet
senină ca un cântec vesel
cu lumini muiate-n tăceri grăbite
când cinam cuvinte alese.
Prin ploaie alergam, vorbeam
puțin și rar
mai mult prin priviri.
În odaia de suflet, în care
și azi te port, eram prinși
de vrăji netănuite
prin care mai respir
și-mi amintesc ce-ai vrut
să ne spunem.

Angela Maria Drăgoi

Frunza

Nu mi-e frică de tine!

Nu vezi ușa-nchisă, Regină de-aramă
Și lampa tăcută, ce-i stinsă la geam?
Perdeaua-i lăsată, dantela ei cheamă
O rază de soare, ascunsă de-un ram.

Ai vrut să-mi săruți ferestre speriate,
Cu buzele tale udate de ploi?
Să-ncâlcești, apoi, pomii și tufe uscate,
Să plece cocorii, să uite de noi?

Dovleci rotofei mi-ai lăsat prin grădină
Și mi-ai vestejit și ultima floare!
De urmele tale, poiana e plină...
Frunze uscate cad triste-n cărare!

Culori de poveste picurat-ai pe deal,
Sperând la iubire, te-ai dus și prin vii!
Ai pictat peste tot un tablou ireal,
Dar lăsat-ai tristeți peste frunți brumării!

Te-nvârți pe la garduri cu vântu'-mpreună!
Ai vrea să pătrunzi și-n casă la mine?
Întreabă pădurea, ea poate să-ți spună,
Totul e-nchis, nu mi-e frică de tine!

Gândul luneca pe șalul viselor din scrinul vechi,
Acela, ce-ascunde viața, amintirile străvechi...
I-am închis multe sertare, dar deodată... se deschide!
– Ce mai pui, minte ciudată, înăuntru-n scrin, la mine?

– Astăzi, am să pun o frunză... rătăcită și uscată,
Am găsit-o pe aleea, unde te plimbai... odată!
Era verde și frumoasă, foșnea într-un plop mai mare,
Tu ai vrut s-o iei acasă, dar ți-am spus s-o lași, că moare!

Acum, viața și-a-ncheiat-o, dar să știi, este-o comoară!
Are-nțelepciunea toamnei și spirit de primăvară!
Pare ea mai... mohorâtă, fiindcă i-a venit sorocul,
Dar se bucură de toamnă, mai că... n-ar părăsi jocul!

E frumoasă chiar uscată, s-o păstrezi, să iei aminte!
Cum e frunza e și... viața, timpul fuge înainte!
Primăvara este mugur, vara-n plop, râde-nverzită,
Toamna, își schimbă rochița cu o mantie-ngălbenită!

Gândul luneca pe șalul viselor din scrinul vechi,
Acela, ce-ascunde viața, amintirile străvechi...
Eu privesc cu drag la frunza cu veșmânt de-aramă rece,
Și încerc să iau aminte: tot ce-i verde... iute trece!

Începutul toamnei

Pe deal, peste pădure, un negru nor plutea,
Zâmbind la umbre sure, de pe căsuța mea;
Fantasme mari și lungi, măiestru conturate,
Cuminiți stau să le-atingi, în iarbă par culcate.

Cu inimi sfărâmate, uriași ca din poveste,
Au brațe ridicate, așteaptă parc-o veste...
Ce frunze minunate! Uriașii le-au pierdut!
De ce-au zburat departe, de ce nu i-au mai vrut?

Cu trupuri de aramă, ușor se unduiesc
Spre vântul ce le cheamă; se pare că-l... iubesc!
Le-mbrățișează tandru, la poale de pădure,
Șiretul „băiețandru”, vrea oare... să le fure?

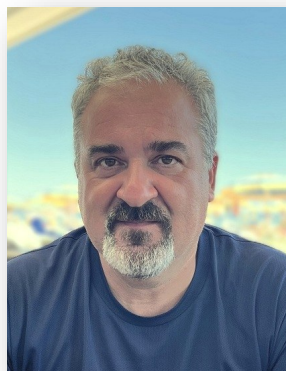
De ce-au plecat tăcute, n-au spus niciun cuvânt?
Pierdute sunt acuma, mirese-s pentru... vânt!
De ce-au plecat în lume cu vântul cel nebun,
Ce le-a lăsat să cadă, covor să fie-n drum?

Uriașii din pădure cu brațe ridicate,
Copacii sunt... cu ramuri, de frunze scuturate!
Sunt supărați și-așteaptă curând să le răsară
Frunzișul tânăr, verde, din nou, la primăvară!

Dar până-atunci pădurea, golașă, desfrunzită,
Rămâne părăsită, tăcută și-adormită...
Așa, începe-o toamnă, cu semne ruginii,
Bine-ai venit azi, Doamnă, credeam că nu mai vii!

Grigore Cotul

Rondeluri

Rondelul bugetarului

Cu salariul meu mărit
Îmi fac poftele o lună,
Las osânza să se pună
Să mă creadă înstărit.

Dărilor mi le-am plătit.
Cămătarii nu mai sună,
Cu salariul meu mărit
Îmi fac poftele o lună.

Mă îmbrac mai îngrijit,
Am intrat în lumea bună,
Iar amicilor, când sună,
Le spun cum am reușit

Cu salariul meu mărit.

Rondelul prostului

Cred că m-aș putea preface
Că sunt prost, deși e greu
Să posed așa tupeu,
Cât să par un prost tenace.

Știu pe unul care face
Din prostie un clișeu...
Cred că m-aș putea preface
Că sunt prost, deși e greu.

Încă nu știu dacă-mi place,
Dar aș încerca și eu,
Proștii au noroc mereu,
Doar un gând mă satisface:

Cred că m-aș putea preface!

Rondelul înstrăinatului

De ce mă căutați acasă,
Când știți că sunt mereu plecat,
Iar casa goală mi-am lăsat,
Când am văzut că nu vă pasă?

Atârnă via neculeasă,
Pe geamuri, praful s-a-ngroșat,
De ce mă căutați acasă,
Când știți că sunt mereu plecat?

Înstrăinarea nu mă lasă,
Nu mai revin la mine-n sat,
Hulit am fost și blestemat
Să cer străinilor o casă ...

De ce mă căutați acasă?

Rondelul corupției din școli

Vor fi verificate portofolii,
Iar situația-i un pic nasoală,
Că unii dascăli parc-au dat în boală
De-și țin în ele bani din „fondul școlii”.

Ministrul se va umple de orgolii,
Crezând că hoții se ascund în școală,
Vor fi verificate portofolii,
Iar situația-i un pic nasoală.

Inspectoratu-și va trimite solii,
Băgați vom fi cu toții într-o oală
Și ne vor pune-n față câte-o coală,
Să-i dăm în gât pe ăia din fotolii,

Vor fi verificate portofolii...

Rondelul împărțirii

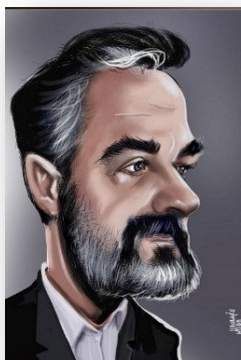
Eu n-am nimic de împărțit
Cu nimeni, însă fiecare
Împarte, nu e de mirare,
S-arate că e pricopsit.

Întotdeauna s-au găsit
Să-mpartă și din cei cu stare,
Eu n-am nimic de împărțit
Cu nimeni, însă fiecare

Din cei de care-am amintit,
Total orbiți de-mprejurare,
Îi dau tot celui care are,
Și când îi văd, vă spun cinstit:

Eu n-am nimic de împărțit!

Portret de
Marian Avramescu

Grigore Cotul

Epigrame

ALEGERE INSPIRATĂ

Într-o zi, un senator
Și-a luat un Labrador,
Iar de-atunci la el în casă
Au pe cineva... de rasă!

REȚETA SUCCESULUI

L-au propus de candidat
Toți cei adunați în sală,
Pentru că și-a demonstrat
Incultura generală.

CONSTATARE

Aleșii noștri dau un semn,
Și asta-mi dă curaj,
În țară, încă, este lemn...
La dâșii în limbaj!

COȘMAR

Am avut un vis ciudat:
Se făcea că-ntr-o cabină,
Unde nu era lumină,
M-aștepta un candidat...

CUGETARE

De multă vreme mă socot
Și-admit (că altă cale, nu-i):
Adevăratul patriot
E cel ce fură țara lui.

DE CAMPANIE

Am observat ce mult vă pasă
De candidatul vostru drag,
Și știu cât vă doriți să iasă...
Dar eu aș prefera să-l bag!

EPILOG

Trăim atâtea în prezent,
Ce nu-s deloc la locul lor,
Încât un lucru-i evident:
Trecutul... are viitor!

LONGEVITATE

E mult de când i-au promovat
Prin pilele specifice
Și-atâția ani au rezistat,
De-ncep să se mumifice.

DECLARAȚIE DUPĂ ALEGERI

Sunt sincer și vă spun cinstit,
C-am stat și-am tot analizat:
Acum sunt sigur c-am ieșit,
Dar dracu' știe-n ce-am intrat!

O FEMEIE DE SUCCES

Luptându-se din răspuțeri,
Încet, încet, a tot urcat...
E drept, a mai avut căderi
La șefi în pat.

OBICEI ELECTORAL

Poporul nostru, de calic,
Întotdeauna, la votare,
Alege răul cel mai mic
Și-l face mare.

PATRIOTISM (De 1 Mai)

Am fost și vom rămâne-aici,
Cu bune și cu rele,
Chiar dacă unii mor de mici,
Iar alții... de chiftele!

POLITICIANUL MODERN

Oricât l-ați crede de infam
Și cât s-ar face de ocară,
El nu e trădător de neam...
E doar de țară!

PRIMUL MESAJ DIN DETENȚIE

„Din prima zi, am observat:
La dușuri vezi pe câte unul
Ce te fixează, nemișcat,
Sperând că vei scăpa săpunul!”

PROTEST

Am văzut pe unii-n stradă
Cum strigau cu toată gura:
„Nu mai vrem autostradă...
Faceți, mai întâi, centura!”

PUTEREA EXEMPLULUI

Pentru când vor crește pruncii,
Un exemplu ideal:
Chefuiesc de Ziua Muncii
Asistații social.

RAPORT PERIODIC

Biroul pentru Imigrări
Constată, astăzi, cu stupeoare,
Că vin la noi din alte țări
Doar păsările migratoare.

SEMNELE BUNĂSTĂRII

Sezonul cald s-a instalat,
Schimbarea-ncepe să se vadă:
Proteste s-au terminat,
Doar apele mai ies în stradă!

TRECEREA LA ORA DE VARĂ

Toți aleșii azi înjură,
Plini în suflet de venin,
Revoltați că mâine fură
Cu o oră mai puțin.

TURCII ÎN VREMEA LUI TEPEȘ

Oprăți din marșul furibund,
Atunci când ne călcau hotarul,
Stăteau cu morcovul în fund,
De stres să nu le bage parul!

UNUI CUNOSCUȚ

De la prostul promovat
Nu mai poți avea pretenții,
Că-ntre timp și-a inhibat
Toate bunele intenții.

DEZNĂDEJDE

Cum proștii calea ne-o arată,
Motive să mă bucur nu-s,
Deci, cred că n-am fost niciodată,
Atât de bine... indispus.

CELUI PUS ÎN FUNCȚIE

Degeaba vrei să i te-opui
Că totu-i pare că-i al său;
Când nu se simte-n largul lui,
Se simte bine-n largul tău!

EXPECTATIVĂ

De-l văd pe câte-un prost că-i trist
Și-mi pare, oarecum, stingher,
Oricât aș fi de pesimist,
Am îndrăzneala să mai sper.

FEMEIA

Deși poeții toți o cântă,
Dintotdeauna au știut:
Femeia-i declarată sfântă
Când soțu-i înger decăzut!

IPOTEZĂ

Din iad, cum nimeni n-a venit,
Și, logic, nicidecum din rai,
E clar că toți care-au murit,
Au dat de alt nivel de trai.

MEDITAȚIA LA PROȘTI

M-am întrebat în multe rânduri
Și n-am răspuns, că nu găsesc:
Cum reușesc să stea pe gânduri,
Când este clar că nu gândesc?

OPTIMISM

Sunt urmărit de ghinion,
Dar nu m-ascund în niciun fel,
Că-n cursa asta – maraton –
Va da norocul peste el.

PROFEȚIE

Femeia, cât ar fi de bună
Și cât ar fi de iubitoare,
Te va lăsa sub clar de lună
... cu ochii-n soare.

REGRET

Cum n-are niciun handicap,
O șansă chiar putea să fie,
Dar cum să-i vină mintea-n cap,
Când nu-i încap de prostie?

**CU NEVASTA
ÎN IZOLARE**

De-atâția ani căsătorit,
Abia acum am înțeles
Că niciodată n-am greșit
... atât de des.

EPITAF DE TIP NOU

Merge-n locul cu verdeață
Scuturat de greutate,
Că l-au însoțit prin viață
Niște comorbidități.

RELAXAREA DE ACASĂ

Când nevasta are toane,
Ies, adesea, pe balcon
Cu privirea în plonjon
La vecine... pe balcoane.

TRADIȚIE

Masa plină, fastuoasă,
De Crăciun, s-a terminat,
Liniștea domnește-n casă...
Gazdele s-au internat.

DISTANȚARE SOCIALĂ

Cu soacra, chiar de vă mirați,
Am înclinat balanța
Și suntem foarte-apropiați
De când păstrăm distanța.

**LA TÂRGUL DE FETE
PE MUNTELE GĂINA**

Ne-am dus, cum o făceam odată,
Urcând cărarea cea mai grea
Și, totuși, a venit o fată...
Mă rog, așa susține ea!

ÎNTÂLNIRE CU AMANTA

A fost frumos, cât a durat,
Dar fuse și se duse,
În schimb, pe mine m-a lăsat
Cu forme noi de tuse.

O PĂRERERE

De mi s-ar cere să descriu
Alaiul scriitoricesc,
Aș zice: mulți sunt cei ce scriu
Cu mult mai mult decât citesc!

TRADIȚIE

Dorind să fie împreună
Distinșii scriitori cu har,
Se-adună la final de lună,
Să convorbească literar.

UNEI SCRIITOARE

Eu fac o simplă constatare,
Da-ncerc să-i caut un temei:
Deși-s trei genuri literare
Niciunul nu e genul ei.

REFUGIU

Simțind că soarta-i compromisă
De tot ce-a scris în „anii grei”,
S-a angajat în presa scrisă,
Să nu ajungă-n gura ei.

EPIGRAMA –**O SCRIERE NESERIOASĂ?**

Un scriitor mă-ntreabă, curios,
De ce nu scriu ceva mai serios,
Eu îi răspund că nu-i mai mare dramă
Decât să fii subiect de epigramă!

EVALUARE ORALĂ

De Eminescu l-a-ntrebat
Profesorul – pe notă,
Și i-a răspuns, dezinhibat:
„Îl știu de pe bancnotă!”

**UN METEOROLOG,
DESPRE EMINESCU**

Omul a recunoscut
Că din Glossă-a reținut

Numai ceea ce-i convine:
„Vreme trece, vreme vine...”

SACRIFICIU DE PĂRINTE

Pe copii i-a ajutat,
Pentru toți s-a-mprumutat,
Chiar de vin să-l vadă rar,
Trece des un cămătar.

DIN PIAȚĂ

Jandarmeria ne-a testat
Cu gaze, când am protestat,
Iar noi am ripostat mai fin:
Cu gazele din intestin!

FRUCTUL MÂNDRIEI

E mândru că s-a însurat
Și fericit cum altul nu-i
Că ea va naște un băiat
Ce s-ar putea să fie-al lui.

GINERE MODEL

Pe mama soacră o iubesc,
Mă duc la ea c-un trandafir,
Și-atunci când merg îi și vopsesc
Gărduțul de la cimitir.

**„ATENȚIE,
PROASPĂT VOPSIT!”**

Pițiți la gard, prin rarele-i zăbrele,
Ne sărutam ca niște porumbei...
Mai am și-acuma urme de vopsele
Pe unde-a dat c-o șipcă soțul ei.

SCHIMBARE DE LOOK

De soacra-mi place cum arată
Acum, când văd că-i pozitivă,
Îi șade bine-oxigenată
La terapie intensivă.

FINALUL PETRECERII

Pe fondul muzical de dor și drag,
Bărbatul – suflet cald și afectiv -
S-a descălțat s-o treacă peste prag
Și-atunci l-a încălțat definitiv!

VIS ÎMPLINIT

E cântec, joc și veselie,
Iar ospătarii-ncep să toarne...
De mâine, va avea soție
Și două coarne.

INDIGNARE

Auzi șușotind toată masa,
Nunțații cu mințile treze:
De ce se mai fură mireasa,
Când nimeni nu vrea s-o păstreze?

Portret de
Florin Gabriel Călin

Grigore Cotul

Definiții în rime

DISTANT

E un tip – aș spune eu –
Care-n starea sa normală,
Manifestă, mai mereu,
Forme-acute de răceală.

(A) TIVI

E un verb ce pare-a fi
O metodă de salvare:
Sensul său e de-a opri
Un proces de destrămare.

ACIDĂ

De-ar fi să fie definită
De cineva ce-o studiază,
Ar spune că-i total lipsită
De calități de bază.

UCIȘI

Ei nu sunt dintre cei omiși
Când se întâmplă confruntarea,
Și-n modul ăsta sunt descriși
Când li se taie răsuflarea.

LEIT

E acel cuvânt pe care
Îl rostești, un pic uimit,
Când constăți că tipul n-are
Chiar nimic deosebit.

TUȘĂ

Între reguli e inclusă
Și, prin definiție,
E o limită impusă
Într-o competiție.

SĂRAC (1)

Când l-am întâlnit, recent,
A-ncercat să îmi expună
Starea lui, dar, evident,
Nu-i deloc în stare bună.

CORAL

Stă cu frații lui în mare,
Îmbrăcat, și el, de gală,
Dar e dovedit că n-are
Nici coloană vertebrală.

TECI

Sunt un fel de caserole,
Cam subțiri, destul de lungi,
Sau, mai bine, niște pungi
Bio, de ținut fasole.

AXĂ

Ține, clar, de simetrie
Și s-a dovedit că poate
Chiar utilă să ne fie
Dacă-i băț băgat în roate.

PUR

După cercetare,
Lucrurile-s clare:
L-au găsit curat
Și nevinovat.

PĂCAT

Chiar aicea, pe pământ,
Papa, prin a sa clemență,
Respectând Cuvântul Sfânt,
Îl trata cu indulgență.

ARAT

Primăvara, negreșit,
Când e soare și căldură,
Se întoarce pregătit
De cultură.

SĂRAC (2)

De multe necazuri pătruns,
Cum n-a fost nicicând un avut,
Atât de departe-a ajuns,
Că n-are nimic de pierdut.

ISTORISIRI

Cu talent sunt relatate,
Uneori conțin minciuni,
Dar pot fi considerate
Ca fiind... narațiuni.

ITINERANȚI

Tot pe drumuri nu-i ușor,
Însă au o angajare,
Și cam asta-i soarta lor:
Să lucreze-n deplasare.

A TOCA

E un tip de-activitate
Care ține de... tăiș,
Deci e-o posibilitate
De schimbare-n mărunțiș.

AREAL

Speciile se-nmulțesc,
Se-adaptează și învață,
Mor sau supraviețuiesc
Pe această suprafață.

ARĂTĂTOARE

Din naștere-s la noi,
Și-așa o să rămână:
Mereu pe locul doi
... la mână.

BOCET

Cât ai fi de optimist,
De-l auzi, în trecere,
Simți că e un cântec trist,
Însă... de petrecere.

ATICE

Dintre toate, sunt mai scunde
Și-s plasate, pe furiș,
Doar în locurile unde
Stau sub un acoperiș.

EA

Chiar de credeți că-s zurliu,
E părerea unanimă
Că-i o damă anonimă,
Dar pe care toți o știu.

IPSOS

Zic și eu, nu dau cu parul,
Da-i perfect, o să vedeți,
Numai când e alb ca varul
Și se ține de pereți.

AMIC

Este un apropiat,
Generos și de-ajutor,
Care-n timp ne-a demonstrat
Că-i un mare săritor.

Antologia Cenaclului Scriitorilor Militari Cluj

O formație de defilare

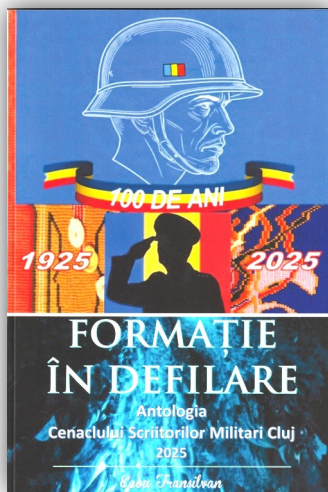
Adrian LESENCIUC

O antologie de literatură dedicată centenarului înființării Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră este o culegere de mostre, un eșantion reprezentativ de literatură semnată de oameni care au slujit România sub diferite uniforme ale sistemului național de apărare, ordine publică și securitate națională. În paginile ei se regăsesc numele unor scriitori mai puțin cunoscuți, dar și nume consacrate, inclusiv ale unor membri ai Uniunii Scriitorilor din România: Eugen Cojocaru, Leon-Iosif Grapini, Romulus Moldovan, Ionel Simota, Costel Stancu ș.a., despre a căror operă s-au pronunțat reprezentanți importanți ai criticii literare românești.

Evident, antologia nu este unitară și egală valoric, dar scopul ei nu este să se expună astfel, ci să se releve ca florilegiu, în înțelesul de scrieri dintr-o ramură a tradiției comune. Îmbrăcând uniforme poetice diferite, provenind dintr-un mediu care cultivă distanța față de putere sau ierarhia, aparenta identitate la această revistă de front a literelor este doar o așteptare neîntemeiată a cititorului neobișnuit cu diferența semnificativă din mediul aparent unitar al uniformelor militare. Ceea ce este comun și evident în această antologie este paradigma asumată. Textele aproape tuturor sunt aliniate modernismului târziu, pe alocuri cu vagi și redundante ecouri tradiționaliste. Interesant este că ceea ce este comun într-o antologie a unei categorii aparte de scriitori care au servit țara în sistemul național de securitate, nu tematica este cea care dă unitate și coerență proiectului coordonat de Romulus Moldovan, ci perspectiva paradigmatică. Un aproape tăcut iz tematic al poeziei patriotice se resimte din pagini, dar izul este prea vag pentru că tema nu este deplin asumată. De fapt, nu despre o antologie de poezie patriotică este vorba, ci despre una a creației unor oameni de al căror patriotism nu se îndoiește nimeni.

Armonicele unei poezii șaptezeciste, reflexive, subiective, încărcate de figuri de stil, alimentate de o imaginație bogată, sondând mituri și rosturi, cunoașterea și tradiția, sunt cele care caracterizează cea mai importantă parte a acestor texte. Unele dintre ele rămân la miza simplei versificații, altele ex-

ploatează potențialul rimei și ritmului pentru a satiriza. Iar de aici începe distincția între autori, mai precis dintre limitele în care se întind apele lor textuale. De aici începe așezarea lor pe grade și funcții, în ierarhia după care se aliniază poezii în formația care defilează. Antologia însăși e o formație de defilare, o modalitate de dare a onorului, după retragere, iar gestul elegant al președintelui Uniunii Scriitorilor din România, poetul și prozatorul Varujan Vosganian, de a defila în fața formației merită cu atât mai mult remarcat.

Treizeci și șase de scriitori militari

Romulus MOLDOVAN

Antologia de față este rodul inițiativei lansate de colonelul în retragere Ioan Pogan, președintele Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră „Alexandru Ioan Cuza” – Filiala Cluj. Astfel, în urma discuțiilor purtate la începutul anului 2024 de reprezentanții asociațiilor de rezerviști din cadrul MAPN, MAI și SRI, reunite în Corpul Rezerviștilor Militari din Cluj, al cărui președinte este general în rezervă dr. Aurel Litan, a fost ales un comitet de organizare și coordonare a editării unei antologii pentru omagierea în cursul anului 2025 a centenarului înființării Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră. Componenta comitetului este următoarea: col. (rtr.) Ioan Pogan – președinte, col. (rtr.) Maria Someșan – vicepreședinte, col. (rtr.) Gavril Moisa – membru, col. (rtr.) Romulus Moldovan – coordonator cenaclu și lt.-col. (rtr.) Mircea Samoilă – secretar. Comitetul a hotărât înființarea Cenaclului Literar al Scriitorilor Militari Cluj, care va edita, până în luna mai a anului 2025, o antologie dedicată centenarului. La întâlnirile lunare ale cenaclului participă scriitori militari, invitați din Cluj și din alte județe ale țării.

Prezenta antologie cuprinde creațiile unui număr de 36 de scriitori militari, izvorâte din dragostea de patrie și din pasiunea pentru literatură. Unii dintre ei se află la început de drum, neavând

încă publicate volume proprii, iar alții sunt scriitori consacrați, membri ai diferitelor cenacluri literare, ai Uniunii Scriitorilor din România, ai Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România sau ai Ligii Scriitorilor Români. Cu toții simt nevoia plăcerii de a crea prin scris, pe care Paul Valéry o caracteriza astfel: „Plăcere ciudată, plăcere complexă, plăcere străbătută de chinuri amestecată cu trudă și plăcere în urmărirea căreia nu lipsesc nici obstacolele, nici amărăciunile, nici chiar dispararea.”

Textele antologate, situate pe diferite trepte stilistice și valorice, se încadrează în genul liric sau epic, într-o mare varietate de specii literare, cum ar fi: meditația, elegia, pastelul, satira, sonetul, rondelul, cântecul, epigrama, romanul, schița, nuvela, memoriile, eseul, fabula, aforismul situat la granița dintre filozofie și literatură etc.

Ca îngrijitor al volumului de față, mulțumesc tuturor camarazilor-scriitori antologați, președinților structurilor clujene ale rezervațiilor, respectiv general în rezervă dr. Aurel Litan, colonel (rtr.) Ioan Pogan și colonel (rtr.) Liviu Baniș, pentru susținere și pentru textele referitoare la istoricul structurilor asociative ale rezervațiilor.

Mulțumim în mod deosebit președintelui Uniunii Scriitorilor din România, domnul Varujan Vosganian, și președintelui Filialei Brașov a Uniunii Scriitorilor din România, colonel prof. univ. dr. Adrian Lesenciuc, care mi-au făcut deosebita onoare de a participa și a prefața această antologie jubiliară. De asemenea, suntem recunoscători doamnei Nadia Băciu Fărcaș, director al Editurii Eco Transilvan Cluj-Napoca, locotenentului-colonel (rtr.) Mircea Samoilă, tehnoredactor, camaradului nostru Eugen Coța, artist plastic și poet, pentru contribuția importantă adusă la elaborarea acestui volum.

Iulia-Anamaria Ghidiu, publicista

Dumitru CERNA

Scriitoarea, jurnalista și pictorița Iulia Anamaria Ghidiu are, nu încapă îndoială, duhul coagulărilor: prietenii literare și duișii civili, activități laolaltă, cărți de autor și cărți împreună, expoziții personale și expoziții de grup, cronică literară pentru cărțile confrăților și alte intervenții publicistice, toate constituindu-se într-un conglomerat de energii pozitive, care fac din Iulia Anamaria Ghidiu o persoană agreabilă și dorită în grupuri de varii asocieri culturale. Generoasă pentru ceilalți, ea trudește de ani buni la o antologie a scriitorilor din Mediașul său natal și din împrejurimile acestuia, o antologie necesară a recuperărilor literare a unei zone din care a descins la Cluj-Napoca și despre ai cărei reprezentanți literari nu avem prea multe informații.

Așadar, cartea de față, „Sertarul cu lucruri bune. Note de lectură” (Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2025, 140 p.), nu este o întâmplare. Iubind cartea, oamenii și șevaletul, dar mai cu seamă lumea cu toate ale sale, Iulia Anamaria Ghidiu nu se putea opri doar la a contempla zarea prejmei, într-o poezie a reverențelor și a intimității drumului/străzii, cu tot ceea ce presupun ca rost aceste cărări, ci și implicându-se în a lauda roadele literare ale scriitorilor vremii sale. Literatura română trebuie să fie citită și laudată, de cititori, de scriitori, de critici literari, de toți cei ce intră în contact cu ea. Aceasta este căldura necesară dospirii și a destinderii mai apoi într-o măreție a desprinderii ei spre lume. Iulia Anamaria Ghidiu anticipează gândul meu. Fiindcă, atunci când criticii literari tac, vin poezii, cu noianul lor admirativ de parfumuri aprile și le deranjează tăcerile boreale. Asta face și Iulia Anamaria Ghidiu în cartea de față.

Așa după cum ne sugerează încă din titlu, autoarea, într-o continuă efervescență a hârniceii sale spirituale, adună în carte, ca-ntr-o cămară a îndestulării și a identității aromelor și gustului, cărți și autori, fenomene literare și noutăți editoriale, eliberată de complexul tinereții și de aparenta ei fragilitate, arătându-ne un curaj neostentativ și conducându-și cu o expresivitate notabilă discursul critic asupra fenomenului literar în observare și analiză. Rar mi-a fost dat să citesc cu atâta emoție și pasiune note de lectură înmănunchate, așa cum mi s-a întâmplat cu lecturarea cărții Iuliei. Împărțită în două capitole distincte, dar ale căror delimitări pot fi ușor desprinse ori dizolvate, Iulia vorbește despre timpul trăirii începutului ei literar, intitulându-și capitolul într-un limbaj aristotelic „Despre membrii grupării «Cercul literar de la Cluj»”, un model, cel puțin prin orgolioasa lui denumire, asemănător cu celebrul Cercul literar de la Cluj-Sibiu, de orientare modernă, condus atunci de Lucian Blaga, cel de azi având-o ca fondatoare și conducătoare pe poeta Emilia Poenaru Moldovan, pe care Iulia o califică drept autoarea „penumbrelor Cuvântului supus Iubirii”. Cum n-am avut niciodată poftă și gust pentru astfel de manifestări, nu știam multe despre mișcarea literară în discuție, dar le-am aflat de la Iulia, fiind surprins că din aceasta s-au remarcat poete ca Ana Herța ori Alice Valeria Micu. Fie și dacă din grupare se vor desprinde în timp doar câteva nume care vor fi reținute de istoria literară, și tot se cheamă că această mișcare și-a avut rostul în nomenclatura efervescentei și mișcătoarei noastre literaturi. Desigur, mai există și alte nume pe care le-am mai întâlnit, dar necitindu-le poezia, declar că

nu le știu. Iulia ni-i arată cu delicatețe și eleganță, vorbindu-ne despre creația lor literară, invitându-ne la lectură, la cunoaștere și la a scrie, de ce nu, despre ea.

În rânduiala propusă de autoare, în prima parte a cărții sunt analizați scriitori care s-au format, după cum spuneam, în incinta generoasă a Cercului literar de la Cluj. Ceea ce lipsește, aici, lectorului, sunt câteva date de prezentare a autorilor comentați, care nu sunt foarte cunoscuți și despre care lectorul și-ar face o imagine mai bună avându-le. Textele au fost publicate mai întâi în reviste și ziare din țară, reluate acum într-o formulă editorială apreciabilă, consemnând la sfârșitul fiecăruia sursa preluării, ceea ce dă cărții un aer de produs finit de cercetare.

Așadar, **Mihai Victor AFILOM** probează o existență paralelă în imaginația poetică, acea Fantasia unde cuvintele așteaptă să fie accesate și rostite, dând astfel naștere unui inefabil edificiu lăuntric, proza **Veronicăi BACIU**, analizată în două rânduri, urmărește planuri temporale multiple, alternându-le și atribuindu-le câte un perimetru, rural sau citadin; **Claudiu Ionuț BOIA**, prozator sălăjean, al cărui parcurs scriitoricesc merită urmărit îndeaproape, acesta remarcându-se în perioada recentă nu doar în proza scurtă, ci și în eseistică, iar discursul liric al **Cameliei BUZATU** consemnează căderile umane, învățarea din greșeli și eșecuri, prudența, curajul.

Cu un titlu incitant, *Să-i spui pe nume poeziei*, Iulia Anamaria Ghidiu constată – în recenzia pe care i-o dedică – cum că a poetiza pentru **Larisa CALO** este un act ființial, viguros, căruia i se supune, până la contopire, mirajul transfigurării, împrumutând acel ceva din forța stihilor primordiale, a luminii în plină revărsare, iar esența poeziei pe care o scrie **Rodica A. CARCEANSCHI** nu se supune normei geometriei perfecte, teatralizării, ea are o cale de acces latentă, fiind profund impregnată de intimitate, deseori dureroasă; în poezia lui **Dan FLOREA** – evaluat de Iulia Anamaria Ghidiu în două rânduri – avem confesiunea angoasei vieții cotidiene, sufocând omul blestemat și aducându-l într-o stare de saturație unde, disperat, încearcă filtre de protecție, căutând umbra răcoritoare și înghețul morții.” Aș adăuga observației Iuliei că sper într-un reviriment liric în care blestemul, saturația, disperarea să-și găsească echivalente mai primăvăratice, totuși. Căci prea multe depresive la un loc pot anula efectul rostului însuși al poeziei.

Ana HERȚA – ne spune Iulia Anamaria Ghidiu – este o Visătoare prin vremi și o călătoare prin versuri. Cel mai proaspăt volum al său, *Poeme de lut*, structurat în două respirații poetice – Șotron și Tandrefuri –, valorifică din plin perspectiva călătorului. Tânărul poet și actor timișorean **Raoul Andreas HORN** probează cu succes tărâmurile literare dintre cele mai variate, de la versul clasic, jurnalul de călătorie și până

la teatrul contemporan, toate având în comun spiritul energic și mereu surprinzător, livrescul alternând cu emoția pură, iar poezia pe care ne-o propune **Marilena B. MATEI** denotă și o preocupare pentru transfigurarea lumii, în sensul deconstructiv mai degrabă, unde cei adormiți nu-și găsesc odihna și unde oamenii se camuflează în sine, sufocând orice urmă de lumină sau încercare de zbor. Poetul **Marin MĂRZA** este o prezență vocală în spațiul liricii contemporane, căreia îi imprimă această geometrie a triunghiului echilateral logos – eros – thanatos.

Pe **Alice Valeria MICU** îmi este greu să mi-o imaginez plângând. Generoasă, voluntară și reconfortantă, poeta de la „Apostrof” scrie ea însăși despre cărțile noastre, cu un aer precaut-polemic specific revistei în care publică. A scris și despre mine, gest pe care-l gratulez târziu, doar acum. Iulia are, desigur, părerea ei: „Adevărat, poeții buni poartă în ei memoria indivizilor și a moștenirilor de valoare ale unei societăți, ale unei culturi, modele care nu se demodează niciodată, chipuri care nu se șterg, memoria pietrei pe care s-a suferit și s-a plâns, memoria unui trecut al jertfei. Alice Valeria Micu este un asemenea poet, o voce bine articulată în peisajul liricii contemporane, un artizan al metaforei scuturate de balast, al metaforei scrise cu roșu sângieru pe oglinda unei lumi cu bunele și cu relele ei. *Mașina de plâns* este un volum puternic, migălos lucrat, copt la timpul potrivit și care ne face să așteptăm cu entuziasm următoarea apariție editorială”.

Sabin MUREȘAN vorbește despre dualitatea experiențelor, în lirismul **Rebecăi OANȚĂ**, se desfășoară controversele iubirii, **Mirela ORBAN** cultivă o poetică a feminității, cu frumusețea, farmecul și tragismul ei, pentru **Aurora POPESCU**, poezia înseamnă o ipostază în care sinele, aflat în centru, se conectează cu energiile universului trăind experiențe individuale puternice, **Gavril Iosif SINAI** reface o frescă valoroasă a meleagurilor natale, nemurind generații de eroi (din basme, istorie ori familie), obiceiuri, locuri pitorești, practici, superstiții, dragostea de viață nealterată de curgerea anilor, poeta **Cătălina SOARE-HÜLL** ne reamintește empatic că putem vedea în mod real ceea ce ne înconjoară doar cu inima sau cu ochiul minții și nu – așa cum de multe ori am fi tentați să credem – cu ochii fizici, care înregistrează, indiscutabil, nenumărate instantanee de-a lungul vieții, **George VIGDOR**, analizat în două rânduri, trage un semnal de alarmă asupra puterii acaparatoare a tehnologiei, a robotizării, a cancanului, superficialității, a lipsei unui ideal, a programatismului, kitschului și materialismului, iar **Vasi COJOCARU VULCAN** nu se dezice în a reda experiențele nemijlocite trăite în sânul pădurii mamă, în haina invizibilă a vântului, sub imensitatea cerului tutelat de aștrii străvechi.

Cea mai lungă cronică îi este dedicată „șefei”, adică poetei Emilia Poenaru Moldovan, fondatoarea și coordonatoarea întregii activități a Cercului literar de la Cluj, mișcare temerară în vremi mișcătoare care a format, iată, pe toți cei prezentați până acum, cei care au petrecut timp creativ în saloanele cercului. Așadar, cu subtila anticipație a traversării tunelului lui Cronos, **Emilia POENARU MOLDOVAN** surprinde în versurile sale axa timpului care se supune vârfului ascuțit al condeiului și, uneori, întoarce totul pe dos, astfel că ultra-noutatea mediului virtual de astăzi – generos prin largă lui accesibilitate, dar în multe sensuri viciat de substanță – pare, de fapt, o întoarcere la simbolistici primitive în reprezentarea scriptică a emoțiilor.

Capitolul al doilea este, după cum ne spune autoarea, cel rezervat greilor și intitulat „Scriitori ai Clujului”, în care, și aici sunt nume pe care nu le știam și le-am aflat de la Iulia, cum ar fi cel al lui Doru Arăzan Jr., bunăoară. Cu mai multe abateri de la titlu – Simon de Bissenos, scriitorul cu pseudonim francez nu prea inspirat, pe numele său real și frumos Marius Horațiu Simon, apoi Menuț Maximilian – care descinde din spațiul domnesc de ionatan al Bistriței și Năsăudului istoric, Angela Furtună, poetă din nordul sucevean și Rafi Weichert, poet, traducător, editor și universitar în Haifa, autor a numeroase volume de poezie – în acest capitol întâlnim nume consacrate ale poeziei românești din inima Ardealului, din diferite generații, de la Ion Cristofor, la Marcel Mureșanu ori de la Vasile Igna, la Ion Mureșan, poeți de prim raft ai literaturii noastre contemporane.

În acest spațiu privilegiat, o reîntâlnesc pe **Cătălina BATINCĂ**, cea despre care autoarea spune că ne face părtași, stârnindu-ne pofta de călătorie prin detaliile cu care-și ornează textele și prin modul colocvial, prietenesc în care ni se adresează; viziunea poetei sucevene **Angela FURTUNĂ** impune liricul ca un exercițiu de rememorare, de autocunoaștere, a sinelui disecat în multiplele straturi lăuntrice, a antagonismelor ființei. **Menuț MAXIMILIAN**, un fin cunoscător, iubitor și promotor al folclorului, a dezvoltat – grație educației alese și receptivității sale – o relație complexă, personală cu îngerii, care devin parte integrantă a universului său cotidian. Poezia lui **Victor Constantin MĂRUȚOIU** este ca o călătorie care deschide palmele sfinților, cele două emisfere între care se poartă toate eforturile de a pune capăt așteptării străbunilor. În paginile călătoriei galopante prin lumea realității și a ficțiunii a lui **Radu VIDA** viața este privită cu ironie fină și umor, cu moravurile și năravurile ei. Poezia lui **Rafi WEICHERT** se constituie într-o amplă interogație pe tema ontologicului, la care se raportează dintr-o complexitate perspectivală vădită, accesând imagini de o reală sensibilitate artistică.

Horia BĂDESCU, părintele ronsetului, focalizează asupra omului, a ființei în unicitatea ei, în așteptarea întâlnirii cu nesfârșitul, la capătul orizontului, al zilei; **Ion CRISTOFOR** este mereu cu gândul la poezie, el caută esența, idealul („nici o funie dreaptă nu-

mi arăta/ sensul în care se derulează poemul”) în malaxorul unui prezent decadent. Este poetul modest, care se lasă vrăjit de visul uimirii pentru a se trezi la un zgomot banal, care se lasă înghițit de forțele vegetației carnivore pentru a se plămădi lăuntric din nou, revenind cu vigoarea luminii. Poezia lui **Vasile IGNA** se impune în peisajul literar clujean și nu numai, invitând deschis la reflecție, la un dialog cu Nemărginirea. **Ion MUREȘAN** scrie o poezie a sincerității, un dialog cotidian despre viața din jur, supusă unor observații tragi-comice, tot așa de fin precum sufletul, sinele este observat într-o radiografiere amplă. O poezie a întrebărilor, a încercării de a înțelege, poetizând, valorificând prin vers darul de iscusit povestitor cu care a fost înzestrat. **Marcel MUREȘEANU** pictează tablouri din toate colțurile lumii cunoscute și din îndepărtatul cosmos – mergând chiar până în pământurile primordiale –, traversând epoci ca-ntr-o nesfârșită peliculă liricizantă. În starea mirabilă de confesiune, scriitorul împarte certitudini, frământări, întrebări, chemări. **Persida RUGU** arde, se jertfește pe sine în și pentru poezie, asemeni unei nașteri perpetue. Misterul, în poezia ei, ar putea foarte bine să facă obiectul unui studiu separat, mai amplu. În acest insectar al reverenței Iuliei Anamaria Ghidiu sunt prins și eu, **Dumitru CERNA**, a cărui lirică aparte este încărcată de sensibilitate și profundă luciditate, care se vrea a fi un receptacul pentru lume așa cum este, o lirică ce nu-și reprimă, însă, melancolia, speranța într-o dimensiune superioară în care suntem chemați să intrăm cu toții.

Cu această invitație luminoasă a autoarei, închei și eu impresia lecturii unei cărți frumoase, în sens arghezian, subliniind că Iulia Anamaria Ghidiu își surprinde cititorul cu un limbaj critic elevat, flexibil și elegant, de toată frumusețea, concentrând într-un text de mici dimensiuni cam tot ce se putea spune despre scriitorul sub lupă, pentru ca impresia cititorului să fie una deplină.

Elegantă și cuprinzătoare, selectivă și duioasă, cu inserții răcoroase de adrenalină intelectuală, generoasă și acaparatoare, agreabilă și prietenoasă, învăluită în aerul amărui al unei subtile nostalgii a ajungerii într-o cunoaștere, cu un profil misterios, care te îndeamnă să zăbovești în plăcerea lecturii, doctă, căci cu un discurs saturat și profesionist, curajoasă în descifrare, cuprinsă într-o miraculoasă muzicalitate a limbajului, care a făcut din Iulia Anamaria Ghidiu și un remarcabil poet, lină și așezată, acolo unde Iulia își exersează cu succes spiritul ardelenesc, dar și trepidantă, prin ieșirea din starea de veghe a admirației neascunse, cartea Iuliei este una a contemplării cu rost a spațiului spiritual în care este parte și prin care autoarea își exersează cu succes duhul coagularilor, despre care vorbeam la început, o carte a prietenilor literare și a îndemnului de a ajunge la cunoașterea ta, prin ceilalți, ceea ce Iuliei Anamaria Ghidiu îi izbutește cu îndestulare. În fine, cartea Iuliei este o încercare surprinzătoare, în alcătuirea chipului din icoană, a captării luminii grăitoare, pentru fizionomia desăvârșirii.

O confesiune a simțirii și a memoriei rurale

Melania CUC

Deja obișnuită fiind cu stilul literar oficiat de Lucian Claudiu Grapini (după ce i-am citit cartea de debut, o lucrare axată pe tradițiile care tind să se piardă, ca pretutindeni, și pe Valea Someșului, dar și materialele ce au apărut succesiv în revista „Izvorul Someșului”), volumul „Animale și oameni”, cu care revine pe piața de carte, mă fascinează prin puritatea și forța cu care sunt dezvoltate relațiile dintre om și necuvântătoare. Puțini dintre noi, azi, ne mai gândim că animalele fac parte din lucrarea divină, că au urechi să ne audă, ochi să ne vadă.

Cartea recent apărută este o colecție de proze scurte ce refac, cu o naturalitate emoționantă, puncta pierdută dintre om și necuvântătoare, pe fundalul unei lumi arhaice, încărcate de poezie rurală. Este o carte care povestește despre animale și oameni, despre legătura lor profundă, tăcută și adesea dureroasă, o stare pe care doar cei care au trăit-o la sat pot să o redea cu atâta acuratețe.

Lucian Claudiu Grapini transformă fiecare povestire într-un act de comuniune, uneori este melancolic, alteori este tensionat în discurs, dar întotdeauna este autentic. Fie că naratorul se substituie unui cal de povară, unui câine sau copilului-autor, proza lui curge firesc, cu o forță narativă ce amintește de realismul magic.

În povestirea „Amurg”, de exemplu, vocea narativă a calului Brezu nu este un artificiu stilistic, ci o formă de empatie radicală – cititorul simte, odată cu animalul, frica, separarea, loialitatea, nedumerirea, durerea despărțirii. Finalul acestei povestiri, cutremurător, amintește de un drum inițiativ invers: nu omul își salvează animalul, ci calul, în demnitatea sa senină, salvează ceva profund uman din noi.

Într-o altă proză – „Blândețe” – perspectiva este din nou una a animalului, de data aceasta a câinilor rămași în munți, abandonati și descoperiți de un străin, motiv pentru autor să înlocuiască brutalitatea vieții cu blândețea umană. Povestea nu

este doar una de supraviețuire, ci și o parabolă despre încredere și despre cum empatia poate răscumpăra greșelile trecutului. Lupii care apar în această proză nu sunt doar prădători, ci simboluri ale unei forțe neîmblânzite, cu care omul trebuie să negocieze, nu să se războiască.

Tematic, volumul se plasează în siajul unei tradiții narative cu rădăcini în proza lui Rebreanu și nu doar. Lucian Claudiu Grapini evită patetismul sau mitizarea, preferând un ton cald, uneori ironic, moderat.

Din punct de vedere stilistic, autorul excelează în descrieri – peisajele sunt vii, încărcate de simțuri, fără să devină comune. Dialogurile, chiar și în cele mai tensionate momente, păstrează o autenticitate rustică, o muzicalitate regională care nu cade niciodată în caricatură.

Un alt aspect demn de re-markat este construcția subtilă a timpului: povestirile se desfășoară într-un ritm lent, aproape pastoral, dar fiecare conține un miez dramatic, o criză existențială care tensionează liniștea aparentă a satului. Sunt mici parabole ale devenirii – atât a animalelor, cât și a oamenilor – în care loialitatea, sacrificiul, durerea și moartea se împletesc cu delicatețe.

„Animale și oameni” este o carte a memoriei afective, o colecție de micro-elegii rurale în care relația om-animal devine oglindă a sufletului românesc autentic. Printr-un limbaj limpede, curat și chiar tandru, Lucian Claudiu Grapini reușește să confere literaturii contemporane o voce necesară: cea a întoarcerii la esențial, la natură. Dar autorul nu se axează doar pe poveștile naturale, și exemplific aici potențialul literar pentru a reda nu doar starea de supranatural, legenda veche a locului, ci și pe povestirea inspirată din prezentul halucinant, când, inspirat sau nu din dezastrul de la Cernobil, Lucian Claudiu Grapini schimbă ritmul scrisului, atacă pericolul, apoi, aventura cunoașterii pericolului adus de Om, lupta care se duce în nevăzut și care strică echilibrul lăsat de la Dumnezeu. Lune-

tistul, Ghidul, mutanții, umbrele înarmate modern și până în dinți, inși suspecti ce caută ceea ce caută omenirea, fără să găsească, de veacuri. Paradisul, vindecarea trupului și a sufletului, tinerețea și nemurirea. Descrierea unei vânători aproape postmoderne este într-un ritm susținut, autorul jonglând dibaci cu fantezia, dar punctând zonele de pericol evident, trăgând semnal de alarmă. Luptători „spălați pe creier” – mașinării infernale într-un oraș fantomă, locuri hipertehnologizate din care oamenii se retrag spre Munți. Personaje dintr-o viitoare mitologie bestiară, autorul filtrând, amestecând fantasticul desuet cu belicoasele descoperiri științifice prezente. El mizează pe impact emoțional, folosește suspansul și cheia tainelor locului numai de el știut. Sunt metode literare universal valabile, cu impact la cititor, dar în „Animale și oameni” acestea au impact de film de acțiune. Depinde de ce sens îi dai povestirii; poți marșa pe ideea de Inima Paradisului, artefact miracol, ca pe unul dintre obiectele fermecate din poveștile noastre populare. Îi poți conferi și dimensiuni științifice de început de Mileniu Trei.

Ceea ce mi se pare a fi important pentru un scriitor tânăr și care nu face parte direct din grupări literare avangardiste este structura scrisului său, sigură, verticală și inconfundabilă. Dacă la anumite povestiri, unde personajele-cheie sunt prelevate din rândul necuvântătoarelor, Lucian Claudiu Grapini se lasă dus pe firul narațiunii lin, fără cataracte, atunci când vine vorba de povestirile în care se focalizează pe caracterul oamenilor, simțurile sale de scriitor sunt mult mai ascuțite. Este atent cu detaliile, folosește surse directe și indirecte interesante, face alchimie literară, și astfel îl determină pe cititor să meargă cu el, în povestire, până la capăt (Vezi „În căutarea Paradisului”). Sunt povești atemporale, cu izvoare locale (poate) și al căror ecou s-a lovit din munte-n munte, din om în om. Lucian Claudiu Grapini le-a ascultat de la bătrânii satului pe când era un copil.

Dacă mereu întâlnim întâmplări cu animale, domestice sau pădurețe, nu este defel o găselniță scriitoricească, este o lucrare de credință, Lucian Claudiu Grapini fiind medic veterinar. Cine altul ar putea să înțeleagă mai bine vocea, tăcerea, moartea unor astfel de ființe, decât o face el?

Se știe că din zona Someșului superior s-au extras minerale rare de-a lungul vremurilor, mineritul este un fel de blazon pe care familiile din zonă încă îl poartă cu mândrie, deși minele stau zăvorâte de la un timp. „Roșu” este povestirea ca un omagiu adus tuturor celor care au coborât vreodată în minele din jurul Rodnei. Zona mustește de „povești”, mai mult sau mai puțin reale, unele izvorâte din

timpul revoltelor grănicerești, de pe când Munții Rodnei erau parte din limesul Imperiului Austro-Ungar, alte întâmplări vin cu tenta perioadei comuniste, de pe când incidentele în subteran nu erau rare, iar oamenii nu primeau răspunsuri clare la întrebările lor. Altele, povești mai noi, de după 1989, de când Munții Rodnei au cunoscut schimbări ecologice, deși teoretic acolo este încă Rezervație Naturală, au aceeași temă „conflictul dintre om și natură”. Dacă nu s-au creat încă legende cu personaje contemporane, aveau deja o literatură a locului cu personaje dubioase, teme și acțiuni peste care nu se va instala uitarea. Există un cult al creației populare, dar și o efervescentă intelectuală în raza localității Șanț, de unde își extrage și Lucian Claudiu Grapini seva literară. Șanțul se evidențiază în cultura rurală și prin Teatrul Nescris. Oamenii „joacă” pe o scenă natural, la birt sau la cumeții, în familie și la muncă în pădure etc. Faptele reale sau inventate, trec din om în om, devin povești, și nu o dată sunt adunate în cărți. De aici s-a inspirat pentru cărțile sale și scriitorul Leon-Iosif Grapini, tatăl autorului despre care scriem aici și acum. Harul scrisului se transmite sigur, și acest lucru este evident în familia Grapini. Tată și fiu, ambii înveșnesc prin scris ținutul de acolo. O fac cu profesionalism, cu har și cu bucuria și durerea creatorului autentic. Ceea ce mi se pare interesant, de remarcat și meritoriu pentru vremurile de azi, este readucerea a ceea ce a mai rămas din limbajul arhaic. Vocabularul prin care Lucian Claudiu Grapini se exprimă în literatura modernă este fascinant, punte între lumi, și nu este defel o întâmplare. Autorul cărții „Animale și oameni” se mișcă, lexical, cu lejeritate în carte, dă scriiturii sale un farmec rar, dar nu o face „după ureche”, are în spate un studiu, și a debutat editorial cu un volum intitulat „Vorbe de la Șanț”. Pentru tânărul scriitor, cuvintele nu sunt doar o unealtă de exprimare, ci un legământ între generații, semnul unui act identitar inconfundabil.

Sigur, nu putem rezuma aici întregul volum, cartea trebuie citită filă cu filă pentru bucuria sufletului, pentru a ne pune întrebări și a ne răspunde pe cât posibil. Paradisul din cartea aceasta chiar există, cu tot cu pomul cunoașterii, dar trebuie să credem că scriitori cum sunt cei din familia Grapini sunt piese de rezistență în transmiterea unor mesaje cosmice mai departe.

Felicitări, Lucian-Claudiu Grapini!

Text apărut în
Răsunetul cultural
nr. 9/2025

Secretul Adelei Cotul

Icu CRĂCIUN

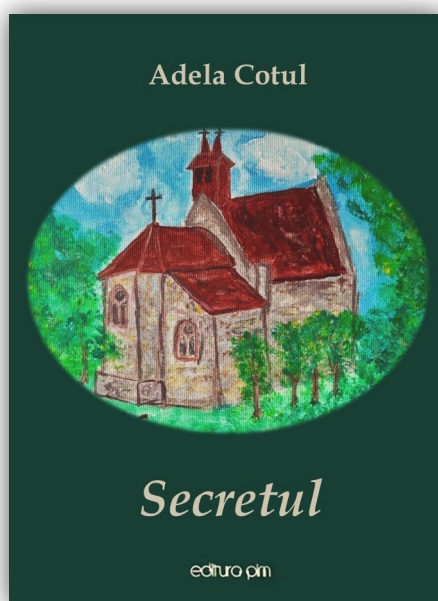
Când am început să citesc acest volum, în manuscris, n-am bănuir că voi participa cu atâta pasiune la trăirile, plăcerile, gândurile și visurile personajelor sale cu destine individuale bine conturate și să ajung în consonanță cu sensibilitatea și optica autoarei. Am refăcut experiențele lor cu propriile mele mijloace, cu identificările mele și am constatat că Adela Cotul are talent inovator, că textele sale, abstrase cu abilitate din realitatea brută a cotidianului zgrunțuros, rural, și învelite într-un ambalaj lingvistic adecvat, seduc și farmecă lectorul dornic de impacturi emoționale și estetice. Memoria ei afectivă a reținut experiențe unice, deși aflate aparent sub zodia derizoriului, le-a decantat, le-a reîmprospătat și ni le-a livrat cristalizate în povestiri polarizate în jurul supraviețuirii și al morții într-un timp suspendat, coagulat anume pentru literatură. Subiectele acestor proze scurte abordează teme din lumea satului contemporan cu

oameni interșanjabili, uneori exotici, sau atinși de boli nevindecabile, mai mult sau mai puțin înguști la minte, obscuri, care învață din necazuri, suspicioși în privința încrederii meritate, ori cu sentimente oneste, durabile, consistente, cu mintea fertilă, dar și ale neputinței în fața implacabilei sorți, niciodată împlinite. Multe se referă la „moșteniri cu bucluc”, cum se intitulează și una dintre proze, la adultere reale sau bănuite, la eterna avere, teme recurente în lumea satului, doar în *Accidentul* asistăm la o reglare de conturi cu iz de omerta. În *Reghinuța*, tânăra și candida nevastă bigotă, cu același nume, n-are experiență într-ale căsniciei, este răscolită de gânduri și întrebări, fiind întâlnită și în *Zmeurarii*, după cum *Visul* are o continuare în *Secretul* (aici sunt, de fapt, mai multe secrete, nu numai în privința lui Eduard, cel bănuir a fi „pe invers”), cele trei cucoane văduve în vârstă, decepționate de căsniciile lor, „bătrânele șerpoaice”, cum le caracterizează nepotul lor cu figura sa jovială, Eduard, scârțâie din toate încheieturile, dar au puterea să bârfească; una dintre ele le sugerează celorlalte să îndeplinească cerințele mamei lor, defuncta Clara, din vis, în privința bunurilor ce le revin fiecăreia, firește, ei, lăsându-i bijuteria cea mai scumpă. Preocuparea pentru detalii,

precum și atmosfera și atitudinile acestor cucoane sunt specifice și Hortensiei Papadat-Bengescu din ciclul Hallipilor. În *Patrioata* se mai practică „făcăturile”, la înmormântarea Savetei, cea dornică de experiențe sexuale, alege să-și împartă nuri cu alții, cu toate că se găsisse câte un cioban sau un mi-

ner care „să se îndure de ea”, nu plânge nimeni, se fac glume deplasate, aceasta fiind victima unei farse amuzante: în timp ce făcea dragoste în spatele căminului cultural, cineva îi fură hainele, ea, fiind nevoită să se înfășoare într-un drapel pentru a ajunge acasă; de aici și porecla primită. Textele *Datornicii* și *Badea Ion și molima* ne aduc aminte de panica provocată de Coronavirus, de „izoleță”, de cele trei vaccinuri, de oameni îngropați fără priveghi și pomene, dar și fără cheltuieli (sic!), încât te strânge în spate citindu-le, acestea rămânând o mărturie peste timp a ignoranței unora dintre semenii noștri, gen bunul creștin, badea

Ion, cel fără îndoieli și incertitudini; umorul și ironia fină pășesc cu discreție, braț la braț, în situații cele mai diverse. Inițial, credula Betuța din *Preotesele* se înrudește cu Reghinuța în privința mentalității fetelor de la țară, cu diferența că ea este sedusă de fiul preotului din sat, student la teologie, după care se topește ca o ninsoare primăvărată, pentru ca, în final, cu ajutorul tatălui său, să ajungă să se căsătorească. Un pompier (din *Pompierul*) are procese de conștiință, fiindcă n-a ajuns la timp la un incendiu și se simte responsabil de moartea copilului din casa cuprinsă de flăcări, drept pentru care se sinucide. În *Setea*, înainte de a intra în comă, Sidonia semnează „actele pentru donarea de organe”, dar, spre mirarea medicilor și a membrilor familiei, viața femeie își revine. Dacă vă este dor de evenimente din decembrie 1989, citiți și proza scurtă *Revoluția* așa cum a fost percepută într-un sat din Ardeal, când s-a scris „o importantă filă de istorie” (sic!), după care „revoluționarii” s-au retras la făgădău. În *Datornicii*, în satul ardelean, niciodată colectivizat, continuator al celui rebrenian, participarea la priveghi și înmormântare este văzută și ca o datorie, chiar dacă defunctul ori defuncta a avut norocul de o viață îndelungată; moartea face parte din

Un debut literar surprinzător și ofertant

Adam S. Carniol, Ea, Editura Vremea, București, 2016

Radu-Ilarion MUNTEANU

Un roman bazat pe o poveste de dragoste. Care-i sunt șansele într-o lume literară amestecată, multiformă, nu chiar polifonică, totuși? Două ar fi condițiile elementare: substanța umană și o inserare semnificativă în context real. *Ea* (superb titlu, lapidar la extrem, cuprinzător, șocant chiar), propunere a lui Carniol S. Adam, are ambele ingrediente. Povestea de dragoste are vibrație, emoționează, e credibilă. Iar contextul e fericit ales. Centrul de greutate al poveștii cade în ultimele săptămâni ale primăverii de a Praga și o scurtă perioadă după sugrumarea ei. Din perspectiva unei aproape jumătăți de veac, imaginea de fundal a acestei penultime crize de sistem imperial, înainte de momentul Gdansk-Solidarność, e vie, privită prin ochii și emoțiile unor tineri. Cititorul român trecut de o anumită vârstă are reflexul de a raporta romanul la *L'Insoutenable Légèreté de l'être* al lui Kundera. Dar doar ca punct de reper. Și păstrând, desigur, absolut toate proporțiile. Dincolo de diferența inerentă de forță literară, trama, semnificația, accentele, melodia și armonia sunt cu totul altele.

Dar povestea de dragoste dintre doi tineri întrucâtva complementari, din urmă cu jumătate de secol, deși perenă și prezentă, în direct și subteran, nu e decât cadrul temei și mizei. Ca în orice proză autentică, eroul, narator la persoana întâia, evoluează permanent, găsindu-și identitatea și destinul, de la tânărul aproape superficial din primele rânduri la senectul cetățean israelian asumat, împăcat cu sine și cu *insuportabila ușurătate a existenței*.

Principala calitate a romanului e faptul că autorul îl silește pe erou să opteze. Și fiecare opțiune,

în momente critice, îl împinge pe drumul maturizării. E momentul să admitem că nu putem trece peste identitatea onomastică dintre autor și eroul său. Dar ipotezele asupra unor elemente biografice trebuie lăsate la îndemâna cititorilor de toate vârstele și de toate condițiile. Ceea ce contează e că

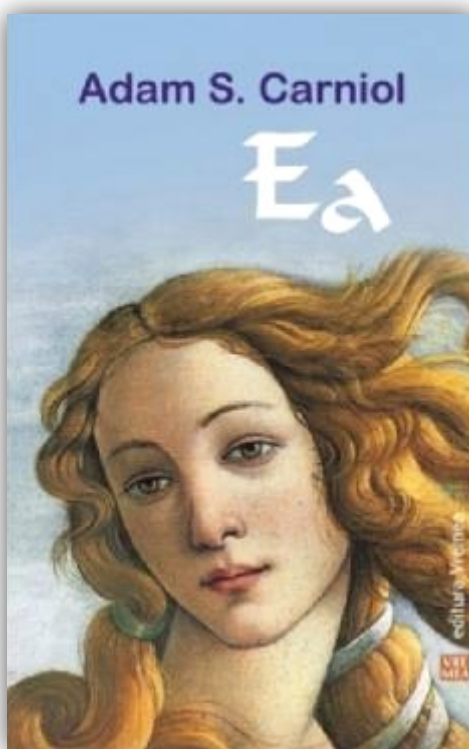
autorul își construiește eroul, ca de altfel și pe toate personajele, cu mână sigură și cu simț literar benefic.

Zugrăvirea a patru medii prin care eroul își parcurge periplul e iarăși sugestivă. O scurtă secvență din metroul praghez sugerează sensibil atmosfera din vara lui '68, cum experiența câtorva zile într-un kibbutz de la începutul anilor '70 face cunoscută această originală realitate socială celor care n-au întâlnit-o. La fel, mediul secuiesc, privit cu blândă și afectuoasă ironie. Cât despre mediul establishment-ului căruia eroul îi aparține, tabloul e mai divers, cu personaje și situații reliefate.

Am lăsat la urmă personajul Veronikăi, acea *Ea*, pe care autorul o vrea punct focal și centru gravitațional al mărturiei narative, e, neașteptat, mai puțin realizat decât, de pildă, Sanyi, fratele matur al personajului narator, *raisonneur* și cor antic, personalitatea cea mai pregnantă din întreaga galerie.

Scriitura e cursivă, personajele se diferențiază și prin limbaj propriu, bine definit. Poate doar manierismele de limbaj ale personajului narator sunt puțin supra-folosite. Ceea ce nu deranjează cursivitatea lecturii.

Bun venit autorului în peisajul literar autohton!

Radiografia unui „Secret” literar

Melania CUC

Volumul „Secretul” (Editura PIM, Iași, 2025) al Adelei Cotul aduce în literatura contemporană o voce feminină distinctă, situată la granița dintre proză și poezie. Deși textele se prezintă formal ca proză scurtă, ele respiră lirism, prin atenția la detaliu, prin ritmul frazei și prin sensibilitatea cu care autoarea transfigurează cotidianul.

Am remarcat nu o dată că densitatea de creație literară de pe Valea Someșului superior depășește cu mult alte zone ale județului Bistrița-Năsăud, ale țării. Scriitorii din acest spațiu s-au născut cu talantul dat de Dumnezeu, pe care în timp îl multiplică. Volumul nou apărut, al Adelei Cotul, profesoară, a fost pentru mine o surpriză literară tare plăcută. Știam de ceva timp că o interesează și exersează jurnalismul, dar nu știam că are în lucru o carte de asemenea textură social-literară. Scriitoarea își extrage forța creatoare dintr-o geografie locală afectivă și puternică. Ulițele satului în plină metamorfozare, poienile, pădurile veșnice în Masivul Rodna, rostirile arhaice, limbajul locat reverberat prin scris sunt elemente importante și singulare, neuzate, cu care oficiază literar azi. Acest filon etnografic nu este de decor, nici doar ocazional social, el funcționează ca suport de bază pentru proza poetică și autentică a autoarei.

Am mai întâlnit în cărțile colegilor mei scriitori, de pe Valea Someșului superior, regionalisme și povești la limita magicului cu realul, legende locale transfigurate, și de fiecare dată mi-am zis că acestea sunt pecete pe cărțile lor, care, dincolo de succesul literar clar, vor deveni memorie locală, document de perenitate și nu doar atât.

Citesc cartea Adelei Cotul, dau peste termeni lingvistici foarte vechi: „țafă de cățel”, „jinars”, „coleșă”, cuvinte pe care uneori nu le găsești nici cu dicționarul, ele dau culoare și ritm povestirilor. Îmi amintesc și de scriitura lui Ion Mureșan, cel care a știut să ridice graiul ardelenesc la rang de poezie.

Textele care mi s-au părut cele mai reprezentative în cartea Adelei au fost: „Reghinuța”, „Moștenire cu bucluc”, „Accidentul”; zic asta, pentru că ele pot fi prezentate, citite și ca niște poeme narrative în sine. În „Reghinuța”, imaginea fetei moderne și naive, care urcă dealul cu traista plină de bunătăți și își murdărește bascheții de „firmă” în balebă de vacă, transcende anecdotul, devenind simbol al fragilității feminine și al neputinței de a împlini mereu așteptările, diferența dintre orașul cu ofertele sale și truda munteanului. Diferența de trai între două lumi. Aici, prin lirism, Adela se apropie de poetele moderne și sensibile, de cele care, prin

delicatețea detaliului, pun accentul pe fragilitatea și vulnerabilitatea femeii, dar și pe forța sa creatoare.

„Moștenire cu bucluc” reface destinul unei bătrâne din Ardeal, personaj cât o carte de istorie, pe când fusese femeie tânără o ingenuche războiului, o femeie de a locului, pietros și dur, care își duce crucea personală în lipsuri și amăgiri. Narațiunea aceasta are pulsul unei balade locale, cu accente de oralitate, și aici mă gândesc la alăturarea neîntâmplătoare cu istoria și destinul Teatrului Nescris din Șanț. Adela are o comoară la îndemână, memoria colectivă! Se simte aceeași gravitate a istoriei mici, cea a locului, de la „firul ierbii”, pe care au trăit-o acei oameni simpli și de ispravă. Locul în care trăiește și muncește îi dictează, poate, rostul lucrărilor simple. Ceea ce am mai întâlnit în poezia lui Ioan Es. Pop, poet de calibru și care s-a născut la Ieud, la doi munți și o cascadă-mireasă, departe de locul unde trăiește astăzi Adela Cotul.

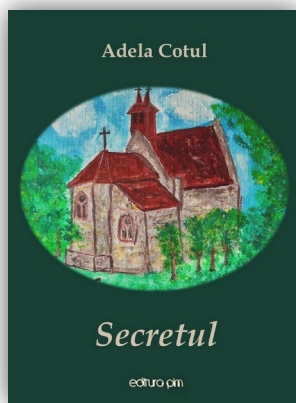
Translatând în modernism, cel mai puternic text mi s-a părut a fi „Accidentul”. Descrie o aniversare de copii, ce se termină într-o tragedie rutieră, tragedia devine un poem memorial, un glas al destinului care irumpe. Vizual, figurinele colorate din tort, odată risipite pe asfalt, se prefac în imagini poetice care amintesc de vizionarismul creatorilor ce cred că transcendența și corporalitatea coexistă în om. Proza aceasta nu relatează doar o întâmplare nefericită, ci transfigurează evenimentul într-un catharsis liric.

Ceea ce se distinge la scriitura Adelei Cotul este capacitatea de a transforma faptele concrete, aparent derizorii, în simboluri ale existenței umane. În spatele fiecărui detaliu se află o vibrație poetică, iar în spatele fiecărei istorii locale se ascunde un adevăr universal. Astfel, „Secretul” se citește nu doar ca un volum de proză, ci ca un poem transpus în muzica naturii, a satului contemporan – loc de tranziție, unde bucuria, moartea, iubirea, umorul și istoria se împletesc perfect.

„Secretul” marchează clar intrarea unei noi scriitoare cu vocație în literatura română actuală. Prin această carte, Adela Cotul confirmă că literatura fascinantă se naște nu doar din ficțiune, ci și din intensitatea cu care autorul trăiește și transfigurează realitatea. Asta se întâmplă rar, doar atunci când autorul deține cheia lucrurilor și a inimii oamenilor despre care vorbește, la care se raportează. Adela are cheia succesului literar, depinde doar la ce ușă se va opri, va cuteza s-o deschidă.

Felicitări, Adela Cotul!

Text apărut în
Răsunetul cultural nr. 10/2025

Să fii propria ta lumină...

Dorel VIȘAN

Cu adevărat iată că ce am văzut este bun și frumos: să mănânce și să bea și să trăiască omul bine din tot lucrul cu care se trudește sub soare în vremea vieții dăruite lui de Dumnezeu. Căci aceasta este partea lui. Și ori de câte ori Dumnezeu dă omului bogății și bunuri și îi îngăduie să mănânce și să-ți ia partea lui și să se bucure de munca lui, acesta este un dar de la Dumnezeu. (Ecleziastul 5. 17. 18)

Ovidiu Purdea-Someș, hărui el însuși de Dumnezeu cu frumusețea glasului, simțul observației, iubirea de frumos, de bine și de adevăr, scriindu-și gândurile în această carte, presară „cenușa de întoarcere” pentru cei care vor veni după noi, să se bucure și să prindă înțelepciune ca să poată să vorbească mâine de azi. „Adevărul este Frumusețe și Frumusețea este Adevăr mereu...”, spunea poetul englez romantic John Keats. În universul nemărginit există ceva care depășește puterea noastră de înțelegere, pentru că este în afara firii: faptul că suntem muritori. Tot ceea ce vedem în jurul nostru, tot ce ne descoperă simțurile noastre va fi într-o bună zi „țărână tăcută”. Suntem cu toții hrana viitorului, vrem sau nu vrem, odată și odată, într-o zi, ne vom pierde în această țărână tăcută. Dar... în timp ce materialul corpurilor noastre somatice este „reciclat”, adevărata noastră esență rămâne – prin viața noastră, prin faptele bune și opera noastră în care trecem... Natura noastră invizibilă este reală și putem privi dincolo de țărâna trupurilor noastre, așa cum ne învață Aristotel: „Să trăim ca și cum am fi nemuritori”. Moartea nu este decât un „însoțitor” care este tot timpul cu noi, dacă ne este teamă de ea, atunci vom muri în fiecare zi...

Mintea noastră nu a fost învățată să creadă în nemurire și, prin urmare, trebuie să o facem să creadă că suntem nemuritori. Experiența „Sinelui nemuritor” se ridică și vine din străfundurile ființei noastre. Să faci pace cu viața ta, ce poate fi mai frumos și mai înălțător în această scurtă trecere?!

Capacitatea de a aprecia frumusețea este o deosebită calitate a lui Ovidiu Purdea-Someș și ne duce cu gândul minunat la pacea unei vieți împlinite. Punând pe hârtia neuitării viața și rodnicia lui și a unor artiști care au bucurat inimile oamenilor, în țară și în afara țării, ani și ani, cu măiestria cântecelor lor și cu înțelepciunea tradițiilor noastre românești, Ovidiu ne aduce aminte de expresia minunată a lui Emerson, care descrie frumusețea ca: „Scrișul de mână al lui Dumnezeu – un sacrament la marginea drumului”.

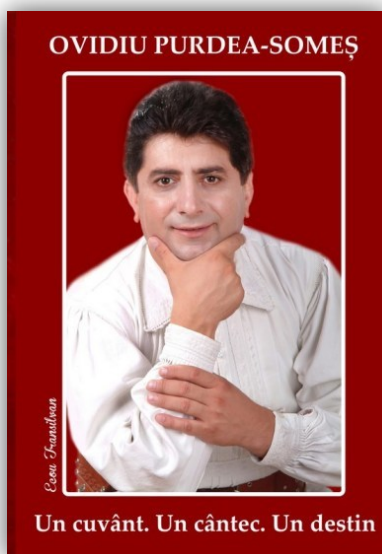
Noi nu învățăm și nu știm că deja suntem în eternitate, trebuie numai să o cucerim... cu propria trudă. Cel mai adesea nu le spunem celor pe care îi iubim ce simțim pentru ei. Trecem adesea pe lângă un lucru care ne dă posibilitatea de a ne împărtăși bucuria și să o dublăm.

Prin această „cärtică”, cum spunea Maestrul Tudor Arghezi, Ovidiu Purdea-Someș și-a făcut o frumoasă zăbavă de a „înregistra” sentimentele pătimișe ale altora și propriile lui pasiuni ziditoare. Oamenii care au pasiuni își mobilizează voința pentru ceea ce vor să obțină și aceasta nu le permite celorlalți să mănjească și să întineze imaginile sufletului lor curat. Astfel, prin muncă și perseverență, câștigă ceea ce își doresc. Bucuria este roada duhului și Ovidiu Purdea-Someș face bine că nu își refuză această roadă. (Galateni 5. 22)

Munca noastră este zadarnică dacă nu are la temelie iubirea. Munca e iubire și numai în muncă iubirea adevărată primește contur și vizibilitate pentru ceilalți oameni.

Această carte va transmite iubire fiecărei persoane care o să o citească, se citește ușor și cu folos. Sunt convins că atunci când autorul ei a ridicat pana scrisului a considerat munca drept îndatorire zilnică, așa cum mătura sau făcea patul ca „soldat”, un mod frumos de a iubi viața și semenii prin intermediul muncii.

Toata considerația mea, și multă rodnicie în continuare!

Două destine

Liviu PĂIUȘ

Marele romancier Liviu Rebreanu și-a făcut fratele nemuritor prin personajul din romanul „Pădurea spânzuraților”, roman al dramei ostașilor români puși să lupte împotriva conaționalilor săi, un roman de analiză psihologică, al trăirilor sufletești, în care eroul oscilează între datoria de soldat devotat unui imperiu străin aspirațiilor sale și cea „de a lupta ca ofițer, în armata austro-ungară, împotriva celor de o limbă cu el”.¹

Eroul din romanul „Pădurea spânzuraților” este însă inferior eroului real căci: „Viața zbuciumată a lui Emil, reconstituită după scrisorile sale și după documente, este, într-un fel, mai impresionantă decât cea a lui Apostol Bologa, pentru că este o viață trăită și nu creată, chiar dacă aceasta din urmă poartă amprenta geniului creator al celebrului său frate Liviu Rebreanu”.²

Între realitate și ficțiune nu este decât un singur pas: Emil Rebreanu (în roman, Apostol Bologa) este un personaj real, cu toate că între cei doi se remarcă și unele deosebiri. Emil Rebreanu a studiat la Bistrița, la „Polgari fiu iskola”, de unde va fi eliminat „din toate școlile statului, în urma unui conflict, între elevi, cu substrat etnic”.³

Dar fapta sa n-a fost făcută numai de el, ci și de colegul său de clasă, Horga Vasile, de loc din Ocnița, și nu are la bază un conflict între elevi, ci o manifestare a conștiinței naționale a celor doi elevi: „Când ne-am întors (de la pădure unde culeseră flori n.n.) am avut marele ghinion, că, ducându-mă acasă cu colegul meu de clasă Emil Rebreanu, eroul din romanul fratelui său, „Pădurea spânzuraților”, am găsit, aruncat pe stradă, un ziar maghiar, care ne-a atras atenția asupra unui conflict al deputatului român Dr. Alexandru Vaida Voievod, în Parlamentul maghiar, care a citit în parlament o poezie ponegrind poporul maghiar, ca fiind un popor care nu-și cunoaște originea și că de frații lui numai nobilul Huniade Ion i-a scăpat etc. La aceasta deputații maghiari l-au atacat, salvându-se numai cu ajutorul deputaților sârbi. Colegul Emil Rebreanu, aducând la școală ziarul, l-a citit în clasă, fără ca eu să fi luat parte la aceasta. Elevii maghiari l-au denunțat la profesori, după care consiliul profesoral ne-a exclus pe amândoi din școală”.⁴

Asta este realitatea relatată de colegul său, Vasile Horga, care și el va avea neplăceri în armata austro-ungară. Nu a fost un conflict cu elevii ma-

ghiari, majoritari la această școală, ci elevii maghiari s-au simțit ofențați și l-au reclamat direcțiunii, iar aceasta i-a eliminat pe amândoi din toate școlile din Transilvania.

După ce este eliminat, Emil Rebreanu trece prin mai multe slujbe mărunte, dar și prin alte școli, urmărit mereu de gândul de a pleca la București, unde „viitorul meu ar fi la București, mângâierea în scris”.

În vara anului 1914, este mobilizat în armata maghiară, la Bistrița, și apoi trimis la Școala Militară de Artilerie din Târgu-Mureș, de unde ajunge pe frontul Italiei, fiind ofițer eminent, avansat în grad și decorat. În 1916, ajunge cu bateria sa la Sfântu Gheorghe, aproape de granița României, fiind silit să lupte contra celor de un neam cu el. În această situație încearcă să treacă linia frontului, dar este prins de o patrulă de ofițeri maghiari, condamnat la moarte și executat prin spânzurare.

Colegul său, Vasile Horga, eliminat și el de la școala din Bistrița, pe același motiv, se înscrie la un liceu din Brașov, dar cu numele schimbat: Horga Vasul. Va ajunge și el să fie mobilizat la Regimentul din Târgu Mureș și trimis, apoi, la Regimentul 24 Maghiar din Sibiu, la niște cursuri de schiori. La terminarea cursului de schiori, comandantul Regimentului 24 Sibiu îl avansează ofițer, dar comandantul este prevenit de fostul său comandant de la Târgu Mureș „asupra erorii comise, prin avansarea mea ca român cu sentimente antimaghiare cerând degradarea și supravegherea comportamentului meu în continuare... spunându-mi că în acea zi va lămuri situația printr-un curier special pentru luarea măsurilor necesare față de mine”.⁵ Comandantul avea în mână o scrisoare în care era pus spânz pe care locotenentul Vasile Horga îl folosea pentru a-și crea o situație care-i afecta sănătatea, pe lângă alte trucuri, pentru a se sustrage frontului, fiind internat prin spitale.

Această discuție cu colonelul, comandantul lui Horga Vasile, îl va lămuri pe acesta asupra măsurilor ce vor fi luate împotriva sa, dacă se va descoperi acest șiretlic: „Am înțeles totul deducând un sfârșit tragic pentru mine, prin degradare și alte neajunsuri din cauza ființei mele românești”.⁶

Acestea se întâmplau după execuția lui Emil Rebreanu la care, printre cei 200 de ofițeri români aduși să asiste la „un ceremonial eroic” ca un aver-

tisment, *Cine va face ca el, ca el va păți*”, era și tânărul locotenent Vasile Horga.⁸

Scena participării la execuția lui Emil Rebreanu va fi povestită copiilor, iar unul dintre ei o va reda: „Apoi a venit ziua când Emil Rebreanu, colegul și prietenul tău din școală, a fost spânzurat, tu fiind de față la execuție. Îmi închipui ce-ai putut simți, atât pentru el, cât și pentru viitorul tău atât de incert, având în vedere tot ce-ai făcut / simulat.” În această situație, singura soluție era dezertarea: „iar aceasta mi s-a dat chiar în seara următoare, când, fiind trimis într-o patrulă de noapte, am aranjat și dus la împlinire planul trecerii la ruși... Astfel, la intrarea în noapte, am trecut prin cărărușa secretă din gardurile de sârmă ghimpată, am intrat în câmpul dintre cele două fronturi asemănătoare cu zborul cocorilor, astfel că ultimul soldat rămăsese la poarta de ieșire din gardul cu sârmă ghimpată, iar primul în fruntea coloanei înspre inamic. După așezarea formației, eu cu cei doi însoțitori români am luat loc în fruntea coloanei. Astfel am stat până spre apropierea ceții dese, prevestitoare a dimineții... La momentul oportun, am dat ordin de retragere, eu rămânând pe loc, până ce nu s-au mai auzit pașii în retragere ai trupeii, când, cu precauțiunea necesară, am început să fug spre ruși. Acum mă vedeam singur între două fronturi, moment suprem de la care depindea viața sau moartea mea. După aruncarea la pământ a armamentului, am început să fug, prin ceața dimineții, spre frontul rusesc, în pocnetele gloanțelor de pușcă trimise spre mine din partea frontului maghiar, după ce s-au convins că, la reîntoarcerea patrulei, eu, comandantul lipseam. Apropiindu-mă de gardul de sârmă ghimpată al rușilor, doi soldați ruși au ieșit, deodată, dintr-o groapă săpată în pământ, întinzând armele asupra mea, strigând pe rusește „stoi”... Conduc la comandantul companiei, un căpitan rus, bărbat frumos, cu maniere de om cult, a dat soldatului ordonanță să mi se servească un ceai cald și apoi m-a trimis în dosul frontului la un comandament militar, compus din ofițeri superiori, printre care și generali.”⁹

Ca încercare a sincerității sale a fost pus să schițeze pe hartă comandamentul maghiar pe care aceștia îl bombardează câștigând încrederea rușilor, primind gradul de sublocotenent și dreptul de a circula prin toate lagărele rusești. Aici a văzut per-

sonal minunățiile revoluției rusești. După câțiva ani se formează Divizia de Voluntari Ardeleni, și, în 1917, se întoarce în satul său ca primul ofițer român în țara eliberată. După demobilizare își reia activitatea de avocat. În timpul celui de Al Doilea Război Mondial, a fost mobilizat ca ofițer la Blaj, apoi, la șantierul de căi ferate Bumbești-Livezeni.

După război, în anul 1952, este arestat și condamnat la cinci ani de închisoare fără proces, doar pe baza că a fost chiabur și dușman al poporului. „Tu care ai făcut România Mare, erai acum dușman al poporului tău. Frumos epilog!” Așa va scrie în „Hronicul” nepotul său, peste ani.¹⁰

Într-adevăr, cel ce-și riscase viața pentru înfăptuirea unui ideal național este astfel răsplătit de către societatea comunistă cu închisoarea și disprețul ei. După ieșirea din închisoare, Vasile Horga cu greu a putut fi angajat ca magazioner la un spital.

Făcând o privire retrospectivă asupra celor doi eroi, vom constata că soarta lor se aseamănă ca împrejurări și consecințe. Ce soartă l-ar fi așteptat pe Emil Reb-

breanu dacă reușea să treacă la ai lui? Am văzut cu ce s-a ales Vasile Horga, colegul și prietenul său de idealuri. Ne vin în minte vorbele cronicarului Miron Costin: „Nu sunt vremile sub om, ci bietul om sub vremi”.

Note:

1. D. Micu: „Istoria literaturii române de la creația populară la postmodernism”, Editura Saeculum I. O., București, 2000, p.255
2. Ioan Lăpușneanu: „Emil Rebreanu - eroul de la Ghimeș Făget”, Editura Karuna, Bistrița, 2011, p. 6
3. Idem: p.35
4. Horga Zaharie: „Jurnal” ms , originalul la ing. Zaharie Horga, Rodna, p. 16-17
5. Idem: p. 21
6. Idem: p. 23
7. C. Mustață: „România trădată”, Editura Eurocarpatic din Sfântu Gheorghe, p. 25
8. În jurnalul său scris în 1978, Vasile Horga nu a putut relata acest episod de teama ca nu cumva acest manuscris să intre pe mâna securității, în vizorul căreia era ca deținut politic, condamnat la cinci ani de închisoare pe motive politice
9. Vasile Horga: „Jurnal”, p. 23-26
10. Mircea Vasile Ovidiu Horga: op. cit . p. 21

Emil Rebreanu
(Sursa foto: Wikipedia)

Documente și fotografii rare despre Ion Creangă

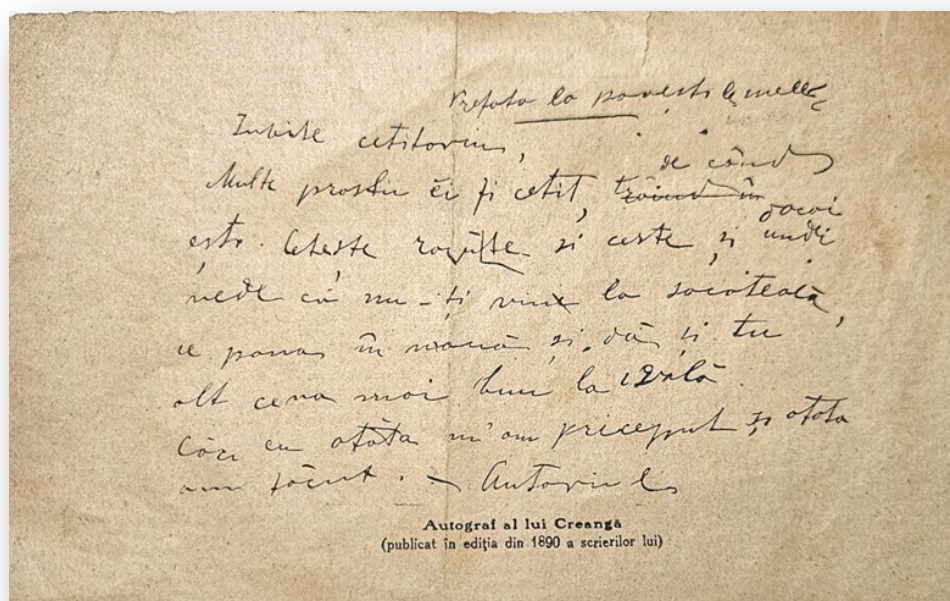
Icu CRĂCIUN

La Muzeul de Artă Comparată din Sângeorz-Băi, există o pagină de carte cu autograful lui Ion Creangă (recuperat de Iosif Ion Balu), publicat în ediția din 1890 a scrierilor sale. El sună astfel: „Prefață la poveștile mele/ Iubite cetitoriu, multe prostii îi fi citit, de când ești. Cetește, rogu-te, și aceste și unde-i vede că nu-ți vin la socoteală, ie pana în mână și dă și tu altceva mai bun la iveală, căci eu atâta m-am priceput și atâta am făcut”; îl reproducem și noi mai la vale. Mărturisesc că îl citisem și eu, dar nu văzusem originalul. Se știe că autorul lui „Harap-Alb”, la sugestia lui Eminescu, intenționa să-și publice o parte dintre creațiile sale în două volume, de aceea scrisese și această „Prefață”. Din păcate, o moarte fulgerătoare (criză de epilepsie, urmată de atac de apoplexie) l-a răpus înainte de a-și vedea visul împlinit. Fiul său, Constantin, ofițer de carieră (avut cu prima soție), împreună cu alți intelectuali de seamă ai vremii au semnat o convocare privitoare la editarea operei lui Creangă și au reușit să-i publice cele două volume la un an de la trecerea sa în lumea umbrelor; Constantin s-a căsătorit în 1886 cu Olga Pătru, fiica unui comerciant din Brăila.

Ținem să amintim faptul că Ion Creangă, în afară de povești, basme, nuvele, culegător de folclor, teatru etc., a ținut și cursuri de alfabetizare pentru adulți și a colaborat la elaborarea a patru manuale școlare, între care și un „Abecedar” (1868) cu titlul „Metoda nouă de scriere și citire pentru uzul clasei I primare”, împreună cu C. Grigorescu, G. Ienăchescu, N. Climescu, V. Răceanu și A. Simionescu, iar în 1871, „Învățătorul copiilor, carte de citire în clasele primare de ambele sexe”, cu litere slavone și buchii, care cuprinde învățături morale și instructive; ediția a 2-a în 1872, iar în 1874 ediția a 3-a. În 1876, a apărut „Povățuitoriu la citire”, „prin scriere după sistemul fonetică”, scris împreună cu Gh. Ienăchescu, iar în 1879 a publicat „Geografia județului Iași”.

Ca de obicei, la români, invidia și-a făcut datoria. Ion Pop Florantin, dar și Aron Densușianu i-au acuzat pe autorii „Metodei nouă...” de plagiat, că ar fi copiată din cartea unui evreu, M. Șvartz, într-un serial publicat în „Liberalul” din Iași (în numerele: 104, 107, 109, 110, 127, 128, 130 și 131) din anul 1887, precum și în „Lupta” (nr. 294 și 303) din 1887. La rândul său, Ion Creangă i-a răspuns domnului Ioan Pop Florantin într-un articol foarte stufos cu argumente juste tuturor „calomniilor izvorâte din patimă și rea-credință și nicidecum fapte întemeiate pe adevăr”; articolul se intitulează „Răspuns la criticele nedrepte și calomniilor înverșunate îndreptate contra cărților noastre de școală de către domnul Ioan Pop Florantin”. În 1888, acest articol a apărut sub forma unei broșuri, după cum se precizează în „Opere” de Ion Creangă (Ed. Minerva, 1970, vol. II).

Fotografiile ilustrează rude ale scriitorului și documente mai puțin cunoscute din viața autorului „Amintirilor din copilărie”.

Autograful lui Ion Creangă cu prefața la ediția din 1890

Pe verso apare scris însemnarea: „Colegii lui Ion Creangă de la chilia bisericii din Humulești. Proprietatea lui N. Bancea”

Preotul Gheorghe Creangă, unchiul scriitorului, împreună cu soția

Constantin Creangă, fiul scriitorului

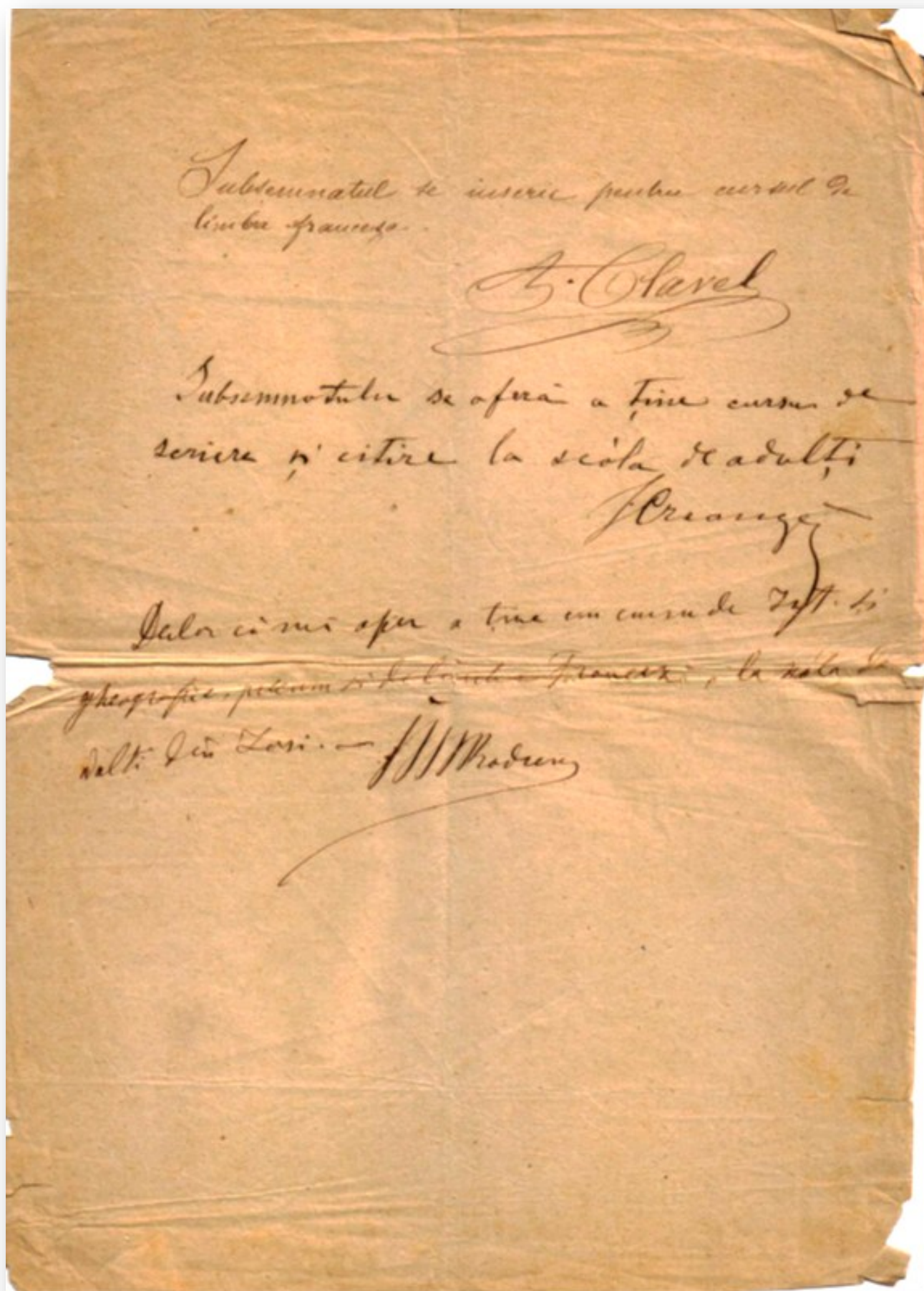
Căpitanul Constantin Creangă, în uniformă, alături de soția sa, Olga

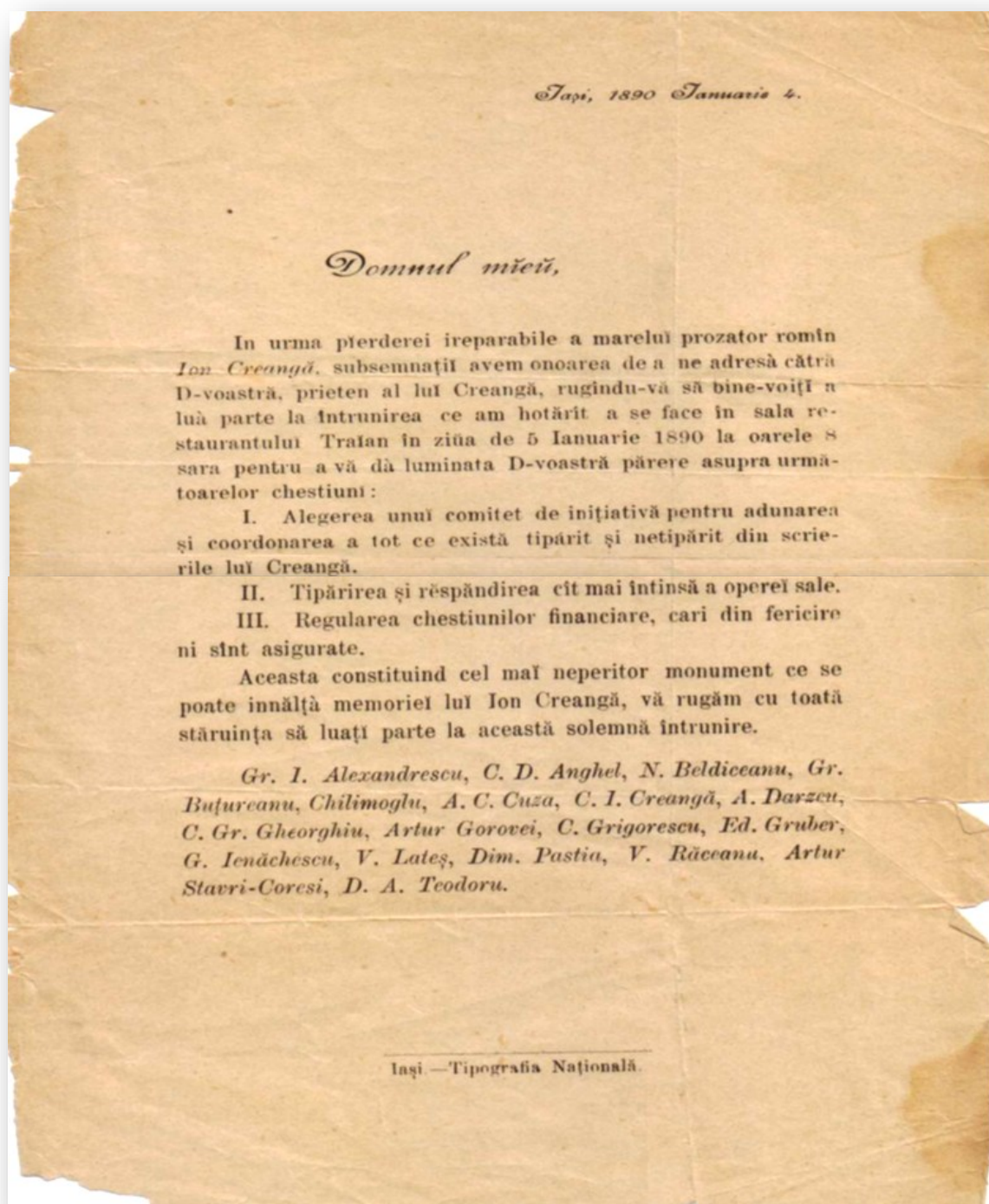
Zahei Creangă, fratele cel mai mic al scriitorului, alături de soție

Familia preotului Posa din Humulești, împreună cu soția acestuia, Maria Săvucului din „Amintiri...”, și cei doi copii

Angajamentul prin care Ion Creangă și alte două persoane se ofereau să țină cursuri de alfabetizare pentru adulți în cadrul „Societății pentru învățătura poporului român”

Convocarea semnată de Constantin Creangă, fiul scriitorului, și de o serie de intelectuali ieșeni, privitoare la editarea operei lui Ion Creangă.

Surse (selectiv):

Gh. Ungureanu, „Ion Creangă. Documente”, București, 1964

C. Livescu, „Ion Creangă în viziunea contemporanilor. De la imagine la mit”, Piatra Neamț, 2013, pp. 92-94

Roxana Diaconu, „Rarități documentare despre Ion Creangă și familia sa”, Biblioteca digitală, Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu Neamț, Complexul Muzeal Județean Neamț, Acta-Musei-Tutovens-IX-X, Bârlad-2014

C. Parascan, „Ion Creangă – Măștile inocenței”, Iași, 2000. P. 123 și Anexa, p. 315

Icu Crăciun, „Teatrul lui Ion Creangă” în „Tentația teatrului”, Ed. PIM, Iași, 2022, pp. 61-63.

Despre actualitatea lui Coșbuc

Mircea DAROȘI

Pledând cu consecvență pentru permanența lui Coșbuc în rândul cititorilor de toate vârstele, prof. univ. dr. doc. Gavril Istrate consideră forțată părerea că poezia lui George Coșbuc „și-ar fi pierdut actualitatea”. Argumentele sale sunt prezentate pe larg într-un studiu minuțios întocmit, pe care-l intitulează *Coșbuc - în ultimii 50 de ani*.

Fiind convins că poezia lui Coșbuc continuă să stârnească interesul cititorilor și se reeditează în permanență, Gavril Istrate a făcut investigații în rândul librarilor, a colindat cele mai renumite biblioteci și anticariate din țară, s-a adresat unor colegi și prieteni din diferite orașe pentru a-i trimite tot ceea ce au referitor la Coșbuc, și-a folosit biblioteca personală, deosebit de bogată, reușind să înmănușeze aceste date într-un studiu ce se vedește mai mult decât util și evidențiază popularitatea lui Coșbuc, nu numai în zona Năsăudului, ci în întreaga țară.

Poetul care de-a lungul anilor a cunoscut remarcabile aprecieri din partea unor oameni de seamă ai culturii românești este prezent și astăzi în librării, se cumpără în continuare, iar în biblioteci se simte tot mai mult nevoia de poezia lui Coșbuc.

Cu răbdarea de invidiat a omului de știință și a cercetătorului împătimit de creația poetului năsăudean, Gavril Istrate reușește să întocmească o bibliografie impresionantă a operei lui Coșbuc, apărută între anii 1950-2000, care numără peste 250 de ediții. Apropierea lui sufletească de poetul „formelor perfecte” este concretizată și prin 30 de articole proprii care au apărut în răstimpul celor 50 de ani în reviste prestigioase din țară. Dacă la examenul de admitere în facultate, subiectul la alegere „un poet preferat” a fost pentru el Coșbuc, teza lui de doctorat a avut aceeași temă: „Limba lui George Coșbuc”, susținută la 27 iunie 1949 sub conducerea academicianului Iorgu Iordan și a lui George Călinescu, este lesne de înțeles cât de mult l-a iubit pe poetul nostru năsăudean.

Studiul *George Coșbuc - în ultimii 50 de ani* nu este numai o radiografie a permanenței poetului, ci și un prilej de-a afla câteva inadvertențe care se manifestă în editarea operei sale. Autorul descoperă numeroase greșeli în ceea ce privește transcrierea textelor lui Coșbuc. Multe ediții au scăpat din vedere

că trebuie respectată integritatea operei. De pildă, în ediția „Balade și idile”, apărută la Editura „Helicon” din Timișoara, 1994, apoi, în 1997, lipsesc nouă strofe din poezia „Moartea lui Fulger”, sau unele cuvinte din poezia lui Coșbuc sunt schimbate, dându-le alt înțeles, ceea ce înseamnă că există o mare nepăsare și o lipsă de respect față de autor. Greșelile de tipar și de altă natură cresc în fiecare tipăritură nouă. Se pare că editurile n-au avut alt scop decât cel comercial.

În poezia „Mânioasa”, de exemplu, cuvântul „laz” este confundat cu „iaz”, așa cum scria editura amintită mai înainte: „Eu mergem la plug în iaz”. Substantivul în cauză, folosit de Coșbuc, așa cum explică renumitul filolog Gavril Istrate, este „laz”, al cărui înțeles este acela de loc defrișat de pădure și transformat în pășune, ogor, pământ arabil. S-ar putea ca editorul, ca și tipograful să nu fi cunoscut cuvântul „laz” și din neatenție să-l fi confundat cu „iaz”. Dar trebuie să presupunem, spune autorul acestui studiu, că

el nici n-a citit textul, căci altfel și-ar fi dat seama că nu poate intra în apă cu plugul, că nu poți ara în apă.

Într-o altă ediție, cea din 1996, „George Coșbuc” Bistrița, numele poetului este mutilat pe nouăzeci de pagini: GOERGE în loc de GEORGE. Nerespectarea integrității textului, a corectitudinii lui sunt de fapt aspecte care se manifestă în general la multe dintre editurile noastre într-un mod ridicol, dacă se poate spune așa, cum se întâmplă într-o traducere a poeziilor lui Coșbuc în limba poloneză. Gavril Istrate aduce spre exemplificare o poezie foarte cunoscută de cititori intitulată „Cântec”, pe care o repune în românește: „A venit din pădure un lup rău/ A străbătut în fugă, o bună bucată din sat/ Pentru a răpi și a duce în vizuina sa/ Pe copiii care mint”. Gavril Istrate s-a dovedit a fi și un strălucit exeget al poeziei coșbuciene pe care a analizat-o din punct de vedere lingvistic, cum puțini cercetători din acest domeniu au făcut-o până la el. Poetului din Hordoul de altădată i-a dedicat peste 50 de studii și articole publicate în paginile unor reviste literare și de specialitate.

Coșbuc este un poet al frumuseții și al expresivității, fapt pentru care cititorii îi gustă cu plăcere poeziile și nu există an în care să nu fi apărut o ediție sau o carte despre opera lui.

George Coșbuc
(Sursa foto: Wikipedia)

Povestea unei scrisori imaginare

Veronica OȘORHEIAN

După ce am citit corespondența purtată de soldatul Toma T. Artene (din Leșu) cu familia și cu cei apropiați, am rămas uluită de felurimea frământărilor corespondențelor, în timpul celui de al Doilea Război Mondial. Am constatat că niște săteni simpli (la prima vedere) au avut ideea admirabilă de a păstra aceste scrisori, prin care au salvat un crâmpoi de istorie locală, dintr-un anumit ținut geografic, cu „... oameni, matrici existențiale ancestrale, habititudini, mentalități, sensibilități, personaje rurale, o anume atmosferă și dinamică a vieții” – după cum a precizat Gabriela Mircea în „Înainte cuvântare de bun augur”, la volumul (pe care l-am îngrijit) *Sărsănuța cu scrisori. Din corespondența soldatului Toma [T.] Artene*, Editura Napoca Star, 2008, p. 7.

Aplecându-mă cu interes și cu sporită atenție asupra volumului amintit, m-au încercat și niște gânduri temătoare, amintindu-mi de tata și de fratele lui mai mare, Traian Mălai – care a fost șapte ani prizonier la ruși, dar și de atâția eroi ai neamului – știuți sau neștiuți, al căror sânge a sfințit pământul. Așa mi i-am imaginat pe tații ostașilor care au făcut războaie, aplecați asupra scrisorilor de îmbărbătare, sporindu-le celor plecați credința străbună și speranța revederii locurilor de acasă.

Și așa am „intrat” în postura unui părinte care ticluiește un răvaș (imaginar) pentru fiul aflat la datorie pentru țară. Am consemnat aceste gânduri la paginile 240 – 241 din volumului amintit:

Scrisoare trimisă pe front

E sărbătoare azi și slujba-i gata.
Pentru oșteni, și popa s-a rugat;
Găsii un strop de vreme și carte-ți scrie tata,
Cu gândul către tine, copile, aplecat.

Dumitre dragă, ni se mărită Ana! –
Cu Petrea Someșan – al lui Ispas;
Nu-i el atât de chipeș, însă se vede treaba,
Că cei care-s holtei puțini au mai rămas.

Îți scriu, feciorul tatei, ca să știi,
Și să mai știi c-o ducem binișor;
Un junghi mai vechi – să meargă în pustii,
Îl duce, de o vreme, măicuța – la picior.

Ți-aș spune, apoi, că-n pod s-a-mpuținat nutrețul
Ce l-am clădit noi doi, mai astă toamnă,
Iar apa ce-a venit ne-a spulberat podețul
Și ne-a lăsat la poartă o bulboană –

Ce, uite,-mi pune-n cale un zăgaz
De netrecut, când este carul plin;
Mi-e greu, Dumitre, jale și necaz,
Cer ajutor la Tatăl și mă-nchin,

Și mă gândesc că de-ai veni și tu,
Atunci, ne-ar fi întreagă bucuria;
Roagă-l pe ștab, așa cum știi și tu,
Că-și va primi și el apoi simbria –

O cupă de vinars de pe la noi,
Că și el, bietul, o fi amărât –
Să uite de necazuri și nevoi
Și de răzbelul ăsta atâta de urât.

E prea mult, totuși, Dumitre, ce-mi doresc;
Vezi, țara e în mare suferință;
Brațe vânjoase, desigur, o slujesc
Și ce-aș vrea eu nu este cu puțință.

Te rog să nu-ți faci neamul de rușine
Și fă ce crezi că-i bine, fătul meu!
Tatăl Ceresc să fie și cu tine
Și să ne cruțe și pe noi de rău.

Tu nu uita, copile, în rugăciuni de seară,
Spre Maica Preacurată apleacă fruntea ta;
Să nu-i spui niciodată vreo vorbă de ocară,
Că izbăvire sfântă și tu vei căpăta.

Eram sfârșit, speranța-mi era frântă,
Când de război avut-am și eu parte,
Da-n bunătatea Ei – cea mare și cea sfântă,
Uite, Dumitre dragă, că-ți pot trimite carte!

Per cel norocos

Alexandru JURCAN

Cine lua Nobelul în 1917? Henrik Pontoppidan (1857-1943). Iată că regizorul Bille August (nu uităm filmele sale *Pelle cuceritorul*, *Casa spiritelor*, *Trenul de noapte spre Lisabona*) a realizat în 2018 filmul *Per cel norocos*/ *A fortunate man* după un roman scris de Pontoppidan, cu rigoarea știută, cu respect pentru operă, pentru epic, cu niște actori de excepție: Esben Shed, Katrine Greis-Rosenthal, Benjamin Kitter.

Per e fiu de pastor calvin. O mamă supusă soțului, un tată sever, care îl vrea mereu acolo în ținutul arid și îndepărtat. Numai că el se revoltă, pleacă la Copenhaga, uimește prin proiectul său despre captarea eoliană a energiei, cunoaște familia bogată a Salomonilor evrei, aproape că are tendințe de arivist, o cunoaște pe Jakobe și se logodește. Aici e lumea strălucitoare, cu accente efemere, aici se izbește orgoliul lui Per de nevăzute piedici.

N-aș dori să comit un spoiler, nu voi distruge, deci, suspansul pentru posibili spectatori, doar că trebuie să scriu despre puterea obârșiei, despre chemarea rădăcinilor. Ca la Coelho (*Alchimistul*), fericirea e la origini. Fiul risipitor va înțelege și atitudinea tatălui său, mai ales când el, Per, va fi dur cu propriul copil. Totul se repetă, are un sens abscons, viața dă lecții ciudate.

Personajul femeii (Jakobe) e conturat spre coordonate impozante. Ea știe să se resemneze, să iubească în continuare, să transforme suferința în altruism și generozitate.

Ritmul lent al filmului permite cunoașterea pe îndelete a personajelor. Ambiția lui Per e devoratoare și naște un fel de aroganță, ce duce la dezechilibru. Întoarcerea lui nu e o salvare, ci un refugiu. Un film despre educație, religie, fidelitate, cu costume autentice, într-o regie de o bulversantă sobrietate.

Teatrul Hortensiei Papadat-Bengescu

Icu CRĂCIUN

Un aspect mai puțin cunoscut de marele public al creației Hortensiei Papadat-Bengescu (1876-1955) este pasiunea acesteia pentru teatru. Talentul de dramaturg i-a fost apreciat încă din 1927 de Anton Holban¹. Mai târziu, în 1930, Camil Petrescu și Mihail Sebastian au scris despre talentul dramatic al Hortensiei în compoziția romanelor sale (Camil Petrescu o numea „cel mai de seamă autor dramatic al nostru”, iar Sebastian îi elogia „tehnica teatrală”, „maniera de a introduce personajul, detaliile de atmosferă, indicațiile de decor” din romane²). Tot atunci, Rebreanu scria: „Domnia-sa rămâne în teatru ceea ce este în literatură: un fel de expresionistă. Prin aceasta e originală, nouă și puțin accesibilă”³.

Bătrânul este o „comedie socială” – cum o consideră autoarea –, în 5 acte și este dedicată lui E. Lovinescu: „...„îi închin BĂTRÂNUL meu, pentru că i-a plăcut” scrie ea în loc de motto. A fost publicată în 1920, la Editura Librăriei Alcalay și s-a jucat pe scena Teatrului Național din București în stagiunea 1920-1921. La rândul său, Lovinescu califică piesa ca o „puternică dramă”, în schimb, I. Minulescu nu i-a recunoscut niciodată talentul de dramaturg al Hortensiei Papadat-Bengescu. Comitetul de lectură al Teatrului Național din București a aprobat-o încă din 1918, dar, în 1920, s-a reprezentat fără actul al II-lea, având în distribuție, printre alții, pe N. Soreanu, R. Bulfinsky, I. Manu, M. Mateescu, A. Atanasescu, Agespina Macri, M. Zimniceanu, S. Sonia, Tilia Holda etc.

Bătrânul Luca Delescu este un medic-cercetător în vârstă de 58 de ani („după ținută pare mult mai bătrân”), care are cinci copii, cu vârste între 18 și 30 de ani. El nu se înțelege cu membrii familiei, inclusiv cu nevastă-sa, care îl consideră tiran, bătrân și nebun; doar Gina este la inima lui, un real balsam divin pentru el. Această fată este fiica prietenului său, doctorul Cantemir, decedat, pe care a înfiat-o și a căsătorit-o cu fiul său, Dinu, probabil viitor ministru. Cu aceasta lucrează zi și noapte, neglijându-și voit pe ceilalți. De fapt, unul dintre fii, Jean, un parazit care trăiește din banii femeilor, dar care are simțul realităților, fiind mai sincer decât alți membrii ai familiei, face un tablou critic al fiecărui membru. Mama, d-na Delescu, este o „Damă cu mania nobleței. [...] Dacă nu-i dai să mănânce, moare în drum de foame. În etajul de sus domnește incontestabil”. Are „aer” cu părul ei alb. „Are manieră”; Cleo, grefiera, „A învățat croitoria, dar e singura ei clientă. Când nu se uită pe fereastră sau în oglindă, nu visează decât cont la *BonGour*”; Codea, „un idiot și paralytic”, iar Gina și Bătrânul sunt „cei mai nostimi dintre toți”; Maria este o ființă ștearsă care se luptă pentru o funcție mai mare pentru Gheorghe al ei. Autoarea îl prezintă pe Dinu Delescu, cel mai în vârstă fiu, drept un tip „înalt, legat dar nu gras, mai mult osos [...], ochi pătrunzători, gură senzuală”. În vocea lui se simte „o vanitate enormă ascunsă sub o falsă modestie”, iar Gina este „calmă, delicată, hotărâtă, dar sinceră și sensibilă; [...] timidă și cura-

joasă, foarte adevărată, dar concentrată”. Precizăm că fiul cel mai mic, Codea (de fapt, Constantin), cu handicapul său, paralizat parțial din naștere, epileptic și isteric, va fi reîntrupat în alte personaje degenerate din proza sa, atinse de astfel de defecte ereditare (vezi ciclul Hallipilor). Bătrânul are caracter (suferă enorm pentru fiul handicapat, căci nașterea unui copil este „un miracol natural”, „o minune”), dar și opinii opuse față de ceilalți membri ai familiei, roși de dorința de parvenire. Oximoronele rostite de el sunt nostime; după Bătrân, omul este o „Blestemată dihanie minunată”, Gina este „o drăguță dihanie mică” etc. Gina își face datoria de soție, secretară a soțului și colaboratoare a Bătrânului, mulțumind pe toată lumea, ba, din prea plinul ei sufletesc, îl îngrijește și pe Codea. Nu face politică, dar este convinsă că „La popoarele libere îl poate chema oricum pe cârmuitor, chiar și împărat”. Amândoi, atât Bătrânul, cât și Gina, s-au refugiat în muncă, singura care le oferă satisfacții. Bătrânul chiar îi spune Prietenului că „Sunt oameni făcuți pentru idei și oameni făcuți pentru comandă”, iar Ginei i se adresează astfel: „Oamenii pentru noi se împart în două: cei pe care-i tot cântărim, indiferenții, și cei pe care nu-i mai putem vedea. Pentru care suntem orbi! Cei pe care-i iubim.” Cu o seară înainte de investirea lui Dinu ca ministru, are loc un „congres de familie” în care fiecare îi cere lui Dinu diverse privilegii, excepție Bătrânul și Gina, care își au propriile lor drame familiale. Influențat de un articol dintr-o gazetă, în care se făcea aluzie la un comportament inadecvat al unei femei din apropierea lui, viitorul ministru își acuză soția. Cel care îi va lua apărarea este, firește, Bătrânul, care îi cere lui Dinu să ancheteze cazul și să afle adevărul vinovat. La petrecerea organizată de familia Delescu, în frunte cu Dinu, viitorul ministru, un ins brutal și insensibil, se discută despre lucruri mai mult sau mai puțin serioase. La un moment dat îi spune Ginei: „Societatea e stabilită pe baza a o mulțime de concesii reciproce și a câtorva aparențe”. Gina știe că Dinu are o relație intimă cu Sanda Raliu, dar nu pare afectată. El recunoaște că și-a neglijat soția, care îi este mult superioară amantei, atât în privința frumuseții, cât și a inteligenței. După petrecere, Gina va pleca împreună cu clubman-ul Mircea Lungeanu la casa acestuia cu scopul de a-și pedepsi soțul, dar fără să se compromită. În final, Gina se va întoarce acasă, împreună cu Bătrânul (pentru care „Viața e un calic bătrân”, iar „munca e tot iubire”), aidoma lui „Oedip și Antigona”, cum zice tânăra nevastă, care are o părere interesantă despre iubire: Ea, iubirea, „e

o pâine, una singură, din care se fac bulgări mai mari, mai mici, cu toate dragostele de mamă, de soră, de soție... și e câte unul în care sunt toate la un loc... Acela e amorul”.

În revista *Sburătorul*, din 1921, E. Lovinescu, în articolul *Bătrânul* (II), amintește de faptul că Rebreanu când a comentat spectacolul acestei piese „A substituit oamenilor ideile; în locul unui conflict de persoane a văzut un conflict de concepte. De o parte, blocul vieții pure, spirituale, reprezentat prin Luca Delescu și Gina; iar de alta blocul vieții materiale, reprezentat de toți ceilalți membri ai familiei Delescu”, pentru ca, mai apoi, să adauge: „Verificând cu severitate scara ideală a teatrului, d. Minulescu va constata cu stupefacție că sub mâna abilă a dlui Rebreanu, *Bătrânul* și-a refăcut cele câte-va trepte ce i se păreau că-i lipsesc”. Deși această producție dramatică i-a fost dedicată, Lovinescu i-a reproșat autoarei faptul că prezența Bătrânului în casa lui Lungeanu îi micșorează din anvergura și prestația din actele anterioare”. În pofida acestui lucru, el consideră *Bătrânul* „una din cele mai mari creații din literatura noastră”.

În această piesă, atrag atenția abundența indicațiilor de scenă pentru fiecare replică, ceea ce demonstrează o bună creativitate psihologică a personajelor. Iată două exemple: „Bătrânul scutură capul preocupat. Se adună furtuni pe fruntea lui. Tace copleșit de o răscăală de gânduri, provocate de necesitatea de a rechema trecutul” și despre Gina: „care întâi s-a temut, apoi a bănuț, în fine a înțeles, totuși, auzind cuvântul precis, cu o voce care e și stinsă, și strigătoare, ieșită parcă din gâttelej alcuiva, repetă aiurit”. Snobismul, deseori artificial, este specific perioadei interbelice; expresiile franțuzești, jargonul, colorează limbajul așa-zisei educații înalte; Jean: „sur le mine”, „de la haute”, „a tout faire”, D-na Delescu: „C’est de bien bonne heure”, „Mes enfants”, Lungeanu: „Mais il y a Luca Delescu, serie... une sommite en la matiere”; Gina: „Rira mieux qui rira le dernier”; Ministrul: „Vos desirs sont de orders, madame!” etc.

În anul 1971, această dramă a căsniciei a beneficiat de o adaptare radiofonică a lui C-tin Moruzan, având în distribuție, printre alții, pe regretații: G. Calboreanu, Clody Bertola, Natașa Alexandru, O. Cotescu și alții.

Drama *A căzut o stea* este scrisă înaintea *Bătrânului* și nu a fost reprezentată niciodată, deși a fost aprobată de Comitetul de lectură al Teatrului Național din București în anul 1915. Istoricii literari au stabilit că această piesă a fost elaborată concomitent

Hortensia Papadat-Bengescu
(Sursa foto: adevărul.ro)

cu apariția scrisorilor Biancăi Porporata din *Lui Don Juan în eternitate*. A cunoscut mai multe variante cu diverse titluri: *Simona*, *Povârnișul*, ultimul fiind *A căzut o stea*. În manuscris, același personaj poartă două sau chiar mai multe nume și are două variante de final.

Piesa are 3 acte, primele două se petrec în orașul Galați, iar al III-lea în vila *Perla*, pe malul mării.

În primul act ne aflăm la o petrecere în casa familiei Simona și Radu Demir. Din primele discuții ale personajelor ne dăm seama că relațiile conjugale ale multor petrecăreți scârțâie. Nu lipsesc și bârfele. Lena Mavru îi prezintă Simonei un viitor sumbru: „va plăti scump luxul de a fi cinstită și fericită” îi spune ea rentierului Georgie Maxim, un bărbat de 58 de ani, caracterizat de Simona drept „un vânzător de minciuni”, „colecționar de femei”. Scepticismul lui Georgie se manifestă prin „dispreț și indulgență”, vorba tânărului profesor Pralea. După el, tinerii se tem să se unească trupește „din cauza accidentului posibil: copilul!, și nici sufletește, fiindcă sufletul este un „Izvor de necazuri”, dar „Au găsit un compromis: o jumătate de măsură”. Cu gândul de a o seduce, la o vizită acasă la Ian Balli, acesta aprinde imaginația Simonei povestindu-i despre călătoriile sale în locuri exotice; fire romantică, ea mușcă din nada aruncată cu grijă de bogatul armator, încă necăsătorit. „Poveștile sunt un lucru inocent... consolidează...[...] Ca și călătoriile.” o incită Ian pe tânăra nevastă. În egoismul său, avocatul la stat Radu Demir, „un ins vulgar sufletește”, cum îl consideră Georgie Maxim, pune pe primul plan interesul și mai puțin pe „bucuriile sufletești”, ceea ce contravine principiilor Simonei, care crede că „a fi sărac nu e nici o rușine și nici o suferință”. Simona îi reproșează faptul că nu-și avea rostul organizarea unei astfel de serbări nefolositoare, cu cheltuieli atât de mari. Radu îi spune că i-a cheltuit economiile și dota ei. Într-un acces de nestăpânire și gelozie, Radu Demir își jignește soția chiar în fața lui Ian Balli și a cumnatei acestuia, văduva Matilda, cea care are doi copii făcuți cu amantul Verzea, nu cu răposatul ei soț, Arthur. El bănuiește că ar fi ceva între ea și Ian Balli. La rândul ei, Simona este convinsă că soțul ei îi cere lui Ian „bani și favoruri”. Cert este că ruptura dintre cei doi se petrece după un mariaj de opt ani, femeia refuzând să-l însoțească acasă. Dezgustată de atitudinea lui Radu, se hotărăște să-l părăsească definitiv. Intervenția Matildei o descumpănește; și ea îl iubea pe Ian. În ultimul act, Ian Balli, „modelul bună-tății”, după Georgie Maxim, este căsătorit cu Simona, care are alături pe fiică-sa Mietta și pe Doică. Ea suferă de o cruntă depresie, sau cum zice, de neuroastenie. Ea nu-l iubește pe Ian, nu o leagă de el decât stima, prietenia, într-un cuvânt noblețea lui sufletească. Ființă contradictorie, tânjește după casa unde a locuit cu Radu Demir, cel atât de disprețuit, casă pe care ar dori mereu s-o părăsească, în același timp plângând după Ian, dacă l-ar fi părăsit. Ian nu mai are suficiență persuasiune să o facă să renunțe la gândurile negre

care o bântuie din ce în ce mai des. Pentru ea, „Viața nu are norme, nici noimă... Are numai hazarduri”. „A căzut o stea” sunt cuvintele fetei Simonei, Mietta, ca o premoniție, rostite înainte de sinuciderea mamei sale prin înec.

Drama are și alte două variante de final. În una, Ian găsește, pe malul mării, chimonoul alb al Simonei, iar în cealaltă, același Ian este convins că ea a fugit de el și, total dezorientat, o întreabă din ce cauză a făcut acel gest (să lege mai bine iahtul ei, în timpul furtunii), iar femeia îi răspunde „De moarte bună!”

Ca în *Bătrânul*, abundă și aici indicațiile de comportament și vorbire ale personajelor. Iată câteva exemple. „*Simona* (în acest timp expresie de nerăbdare, de mirare, de curiozitate, de nedumerire, de ironie, apoi treptat îngrijorată, nervoasă, nerăbdătoare; smulge receptorul, cheamă, îl lasă să cadă. În acest timp Matilda s-a întors, a apărut în ușă, s-a retras, a reapărut, îngrijată, curioasă); „*Matilda* (schimbându-și expresia feții și tonul. Aer umilit, dulceag, privire ascunsă sub pleoape); Balli (joc de scenă tot timpul ca o pantomimă. Ascultă, înțelege, se indignează, vrea să explice, mișcă buzele, nu cutează a o întrerupe în desperarea ei)” etc. De data aceasta, snobii apelează mai rar la jargonul francez. D-na Sinea: „ou commence a s'enneyer”; Daddy: „La femme! Mais c'est toujours la meme chose... Museaux... Oeillades...[...] Autant dire rien... Robes!... Oh! Si peu?... et puis...” etc. Nu lipsește nici personajul idiot, care este numit *Tânărul imbecil* (de fapt Ioaniu), din aceeași stirpe cu Codea din *Bătrânul*, poate puțin superior acestuia, personaje introduse pentru justificarea ideii purității sangvine.

Medievală a fost elaborată în timp ce autoarea lucra la tragicomedia *Sora mea, Ana*, dar, în timp, a adăugat sau a șters multe replici la ea. Piesa aceasta a purtat mai multe titluri: *Jertfa*, *La Rosa florentina*, *Păcatul* și *Poveste din ev apus*, și cuprinde 13 tablouri, fiecare purtând tot atâtea subtitluri. Desele reveniri la intrigă, culoarea locală și situarea în timp, cu detalii legate de unificarea ducatelor italiene sub conducerea bisericii catolice sau întrebări legitime de genul dacă se fuma în secolul al X-lea (când cetățile Roma, Milano, Padova, Veneția și Florența se vor uni și vor forma un stat unitar: Italia) au frământat-o mult pe exigenta autoare. Se pare că Hortensia Papadat-Bengescu ar fi dorit ca, după această piesă, să se facă și un film, cel puțin așa reiese din unele pagini de manuscris. Proiectul este notat în limba franceză și se intitulează *L'arc en ciel (Curcubeul)*, cu acțiunea plasată în Florența.

Poldo este „un zugrav ambulant”, care se întoarce în cetatea Florenței după ce a călătorit prin multe orașe cu scopul de a găsi „un alt aliment pentru spiritul și sufletul” său. El este figura cea mai luminoasă a acestei piese; inițial, el vrea să evadeze din realitatea crudă, plină de „suferințe, trădări, infamii”, pentru ca, mai târziu, să fie „unul din purtătorii de

cuvânt ai unității statului Italian”. Se reîntâlnește cu bunul său prieten, Carlo, ofițer în garda ducală, care îi povestește despre noua sa iubită, o țigancă prostituată, neasemuit de frumoasă, La Roza, ce nu răspunde avansurilor sale și că ar dori să scape din ghearele acestei „fete nerușinate”, cu o existență întunecată. Poldo, care nu are decât două iubite, „prietenia și pictura”, îi promite că îl va ajuta. Un dialog care merită atenție este cel dintre Cardinal și Ducesă, în tinerețe îndrăgostiți unul de celălalt. Fața bisericească susține că singura iubire care i-a rămas este biserica, iar femeia pe care a adorat-o ar fi trebuit să se plece în fața acestei rivale. El își asumă greșeala înfăptuită pe când avea 19 ani, iar ea doar 16, atunci când a sedus-o și a abandonat-o. Ducesa îl iartă, deși l-a iubit cu pasiune și ar fi fost sortiți „a fi tovarăși în toate... în cele bune, ca și în cele rele” și nici nu-i spune că a rămas bortoasă și că, după naștere, și-a înstrăinat copilul. Celor două personaje le-a rămas o singură trăsătură comună: ambiția. Totuși, ea va apela la ajutorul La Rozei pentru a-l regăsi. La Roza recunoaște că este „o prostituată, dar banii luați de la bețivi se duc la bețivii cei de-acasă: tata, mama... cei cinci danci”. În plus, ea cântă și într-o tavernă defăimată; este un fel de Pena Corcodușa, dar mult mai tânără, nuri ei mai sunt admirați și doriți, este un personaj cu rădăcini în opera lui Beaumarchais și V. Hugo. La Roza provine dintr-o familie împovărată, cu 7 copii, un tată peticar (cel ce adună zdrențe și cărpe), care a făcut și pușcărie și o mamă „trântoră” și bețivă; de la 15 ani ea i-a întreținut pe toți practicând prostituția. Spre deliciul petrecăreților, ea va apărea în fața lor dezbrăcată în spelunca *Taverna moșului*, împodobită cu Po-doaba Fecioarei, niște giuvaere furate dintr-o biserică. Gestul ei va fi considerat drept un sacrilegiu, o blasfemie, „o crimă împotriva celor sfinte” – cum se exprimase Cardinalul - și era cât pe ce să fie linșată, dacă n-ar fi fost salvată de obsedatul Carlo. Totuși, mulțimea cere Cardinalului să fie arsă pe rug. Ducesa încearcă s-o scape, aducând drept argument faptul că este tânără (20 de ani) și „a păcătuit fiindcă niciodată nimeni n-a învățat-o ce e bine și ce e rău”. Ducele se spală pe mâini și îi cere Cardinalului să dea verdictul, ceea ce se va și întâmpla. La Roza refuză grațierea, dar, după aprinderea focului, izbucnește o ploaie mult așteptată de florentini, fiindcă pământul era uscat de trei luni, interpretată drept o minune divină. Mulțimea cere să fie grațiată, iar „lujerul fraged”, Cinto, va fi salvat de Poldo. Un personaj misterios este Călugărul, un ins duplicitar și ipocrit, asupra căruia merită să medităm; de fapt, el conduce biserica, prin fiul său, ajuns Cardinal. El este în stare să sacrifice doi nevinovați spre faima bisericii: pe nepotul său Cinto și pe La Roza, aceasta din urmă un amestec de vulgaritate și noblețe sufletească. Accentele sale de umanitate față de Ducesă, condamnată să rămână lângă un om pe care nu-l iubește, dimpotrivă, îl disprețuiește, La Roza și Cinto sunt aparente. Mulțimea este „un personaj cu ajutorul căruia se schitează cadrul social

și moral al epocii, se însuflețește ambianța necesară desfășurării unor scene” scrie Eugenia Tudor în prefață.

Ca de obicei, indicațiile privind interpretarea personajului sunt destul de stufoase. „Cinto (încă mai sfios, speriat de-a binelea, tremură, agățat de fustele ei. Suferința lui arată că e sensibil nespus și scena petrecută îl jignește, îl doare mai mult decât îl sperie. Nu răspunde sorei lui ”, (sora lui fiind obraznica La Roza); „Călugărul (cu un coș mare, umblă pe la cei săraci, ce stau și așteaptă să li se dea ceva. Călugărul ajunge lângă La Roza, se oprește, mângâie băiatul, care, rușinat, pleacă capul, îi sărută mâna și poala hainei)” etc.

Din tragicomedia *Sora mea, Ana*, autoarea n-a lăsat decât un act și finalul, deși a fost proiectată în trei acte; acest act a fost scris după terminarea romanului *Străina* și beneficiază de o prezentare stufoasă a personajelor. Hortensia Papadat-Bengescu a oscilat între alte două titluri: *Portretul* și *O viață nouă*, ba s-a gândit ca rolul Anei să fie interpretat de Aura Buzescu, iar rolul tatălui de Fotino. Ana, o fată de 28 de ani, licențiată în litere, plus un an de chimie, este „nici urâtă, nici frumoasă”, mereu necăjită de frați, soră, dar, mai ales, de un tată tiran; muncește mult, este devotată familiei, se ocupă de toți și de toate, „spală farfurii și cârpește izmene”, trăind din „nevoi, treburi, certuri și griji”. Tatăl ei, văduv, este „maniac, egoist, excentric”, și-a iubit mult cea de-a doua nevastă cu care are un băiat, Doru, lumina ochilor săi. Din prima căsătorie îi are pe Ana și pe Mihai și Vicky, amândoi liceeni, nu prea silitori. Doctorul Matei, de 31 de ani este sărac, fără mulți pacienți, locuiește în chirie la această familie și este mare meloman; o apreciază mult pe Ana. Vicky este încrezută și are un „character ipocrit și egoist”, când lingușitoare, când obraznică, răutăcioasă și pretențioasă. Ana îi face mereu observații, fapt pentru care nu o poate suferi. Dorește să scape cât mai repede de această familie. Firește, Ana este nemulțumită de apucăturile surorii sale. Lui Mihai, ajuns la vârsta delicată a adolescenței, care „suferă din cauza ideilor mucezite” ale adulților, nu-i place să învețe și lipsește de la ore, dar o iubește și o respectă pe Ana. Tatăl, Virgiliu Străjescu, joacă rolul de pensionar „văduv neconsolabil”, ce simulează nebunia, uneori chiar pare senil, care a devenit egoist față de propriii săi copii. Doru, zis *odorul*, poreclit așa de Mihai și Vicky, este „un arierat” pârținit de Tatăl său, de aceea, Vicky și Mihai nu-l pot suferi; Doru o adoră pe Ana, care îl îngrijește ca o mamă. Toma Velcu este un coleg de birou al Anei, pe care o cere în căsătorie când află că locuința este a ei, deși, până atunci, îi făcuse curte și lui Vicky, ea socotind că face acest gest fiindcă îi prețuiește „seriozitatea, munca, economia”; în realitate, el continua amorul cu Vicky. Casa în care locuiește această familie este lăsată personal Anei de nașul ei. Toți știu acest lucru, mai puțin Vicky, dar Ana „are răbdarea să nu-i spună pentru a-i vedea în toată urâtenia carac-

terul”. Când Vicky îi dezvăluie intențiile lui Toma, suferă enorm și intenționează să se sinucidă; în final, deși „majoră și coaptă la minte”, va pleca de acasă și se va întoarce. Tatăl cel avar află de toate aceste ne cazuri și, din cauza disperării, moare subit. Ana îi promite lui Toma Velcu că va primi o mare sumă de bani, dacă se va căsători cu Vicky, însă acesta îi cere și casa; Ana consimte, dar Doctorul află mișelia și, împreună cu membrii corului, îl pune la punct. Până la întoarcerea Anei, cel care se va îngriji de cei doi băieți și de Vicky va fi Doctorul. El îi va face chiure-taj lui Vicky, dar o va căsători cu seducătorul, ni-meni altul decât „avocatul și ziaristul” Toma Velcu. Finalul este melodramatic: Ana se va căsători cu Doctorul, care „o ia de mână, spunându-i că e mireasa lui, și corul cântă „*Bine ai venit, mireasă*”. Această piesă a fost proiectată în trei acte, dar nu a fost terminată. Totuși, printre manuscrise, s-au descoperit două variante de final. În prima, Doru urmează un tratament prescris de Doctor, începe să vorbească mai mult, „Raționează și învață carte”, sau, cum zice el [Doctorul] „mi-a dat mintea, mi-a dezlegat limba”. Medicul va da anunțuri în diferite jurnale pentru reîn-toarcerea Anei. Aceasta va veni acasă, spășită, va recunoaște că „a dezertat de la datorie”, iar când Doctorul vrea să plece, Ana și Doru îl roagă să rămână. „Noi te iubim!” rostesc într-un glas. În varianta a doua, Ana este în doliu, Mihai se întoarce cu Petre Petrea, un coleg de-al său, care se îndrăgostește de Ana; Toma Velcu va fi obligat de Doctor să se căsătorească cu Vicky, după ce a pierdut un copil. Doru are mâinile pansate, fiindcă a aruncat banii pe foc și s-a ars la mâini. Un comisar și un avocat au pus sechestru pe casă, dar cel care o va cumpăra este Doctorul ce va rămâne cu Ana, cea care personifică bună-tatea și renunțarea. Doctorul Matei este un om onest, se îndrăgostește de Ana, pe care o stimează pentru modestia ei, bunul-simț și rarul ei devotament.

Abundența îndrumărilor de interpretare și scenografie este prezentă și în această piesă: „Doctorul (Vorbește rar, pune mâna pe capul lui Doru. Nu poți ști dacă vrea să înduplece pe Ana să nu-i ceară chiria, sau dacă vrea să devieze subiectul chiriei spre altceva nou)”; „Tatăl (a intrat de mult în salonul lui, care e camera lui. Are acolo un pat de campanie, unde doarme, și un birou, la care stă toată ziua, tot așezând, căutând, socotind ceva, pe ascuns mai ales, apoi citind scrisori. Așa încât e mereu ocupat, fără a face nimic)” etc.

Precizăm că în 1924, Hortensia Papadat-Bengescu a colaborat cu Eugen Lovinescu la dramatizarea romanului *Lulu* al marelui critic.

Sora mea, Ana a beneficiat, în anul 1982, de o versiune radiofonică, realizată de Domnița Munteanu și C-tin Paraschivescu, regia artistică Domnița Munteanu și a avut în distribuție, printre alții, pe: Mariana Mihaș, C-tin Codrescu, Ion Caramitru, Mircea Constantinescu etc.

De remarcat este faptul că și câteva romane ale Hortensiei Papadat-Bengescu au fost dramatizate și

adaptate radiofonic. Amintim: *Concert din muzică de Bach*, în 1981, în regia artistică a lui C-tin Dinischi-otu, *Logodnicul*, în 1987, în regia artistică a lui Dan Puican, *Balaurul*, în regia artistică a lui Cristian Munteanu etc.

În toate piesele sale (mai puțin *Medievală*), autoarea a urmărit, cu intransigență și meticulozitate, raporturile sociale și familiale din societatea interbelică. Dincolo de influența creațiilor lui Henri Bataille (autor la modă de la începutul secolului al XX-lea), Hortensia Papadat-Bengescu a creat niște personaje feminine viabile și reprezentative în dramaturgia românească (Gina Delescu din *Bătrânul*, și Simona din *A căzut o stea*, ambele adversare ale ipocriziei, convențiilor și zâmbetelor de circumstanță ale celor din jur, sub umbrela interesului). Amândouă nu-și iubesc soții, dornici să înainteze pe scara socială, au puseuri de stimă pentru ei, dar acestea sunt trecătoare. Diferența este că Gina se resemnează și se întoarce la Dinu Delescu, pe când Simona nu face acest gest, se sinucide; în orice caz, amândouă sunt învinse, poate și pentru că au o sensibilitate exagerată. Dacă în *Bătrânul* și *A căzut o stea*, Gina și Simona năzuiesc spre frumos și echilibru sufleteș, către o viață eliberată de minciună și prejudecăți, lucru ce pare irealizabil, în *Sora mea, Ana* pot fi atinse. Cititorul sau spectatorul merită a se apleca mai mult asupra caracterului acestor trei femei cu sentimente destul de complexe.

Până la Hortensia, personalitatea feminină a fost tratată mai mult ca un „mister feminin”, în teatrul camilpetrescian este, deseori, văzută ca o ființă meschină, incapabilă să-l înțeleagă pe bărbat, lipsită de intelectualitate, începând cu teatrul ei, se remarcă explorarea analitică a sufletului feminin cu disponibilități sufletești nebănuite, cel puțin egale cu ale masculilor.

Deși îi apreciază proza scurtă și romanele și scrie că Hortensia Papadat-Bengescu „merită să ocupe un loc de frunte în stima criticei” și „are [...] structura mării scriitoare și opera ei conține prin aceasta mai multă valoare exemplară, decât operele izbutite la un nivel mai jos”⁴, G. Călinescu nu face nicio referire la producția dramatică a autoarei. Același lucru se întâmplă și la N. Manolescu în *Istoria critică a literaturii române – cinci secole de literatură*, ediția a II-a, din 2019.

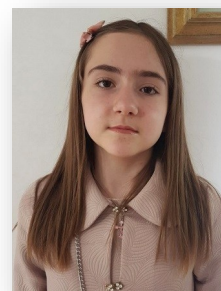
Note:

1. Vezi *Sburătorul*, IV, nr. 10, 11-12 aprilie, mai-iunie, 1927
2. *Tiparnița literară*, nr. 2-3, februarie 1930
3. Ibidem
4. G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Buc., Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1941, p. 658

Veronica Georgiana Hodoroga

Pagina elevului

Clasa a VII-a
Școala Gimnazială „Enea Grapini”, Șanț
Profesor de Limba și literatura română: **Ana Hanciuc**

Luminadia

AUREN

Luminadia a fost mereu regatul oamenilor puternici, blânzi și care strălucesc din toate punctele de vedere. Regatul oamenilor care aduc lumina cu pocnirea degetelor. Și așa va fi pentru totdeauna. Ce ar putea să schimbe totul?

Mă plimb pe străzile largi de la periferia regatului. Oamenii mă privesc, unii spunând: „Uitați, e prințul Auren!”, alții salutând. Îi salut și eu, făcând cu mâna. Fac marșul săptămânal prin regat, ca să verific, în numele tatălui meu, regele, că totul e bine peste tot. Trec pe lângă mii de grădini cu pădării, florile care ne reprezintă de zeci de decenii. Florile care cresc indiferent de anotimp aici. Care ne vindecă de boli, care ne decorează casele, străzile. Când se lasă seara, la palat e cel mai frumos. O priveliște îmbietoare de licurici, cu care lumea s-a obișnuit deja. Luminează cerul, stând deasupra capetelor noastre, asortându-se cu stelele. O zi obișnuită pentru noi, luminadienii. Trec de pe o stradă pe alta cu doi gardieni în spatele meu. Mai mergem puțin și se aude o hărmălaie în apropiere. Îmi îngustez ochii și privesc mai atent. Văd apoi oameni fugind, strigând pentru ajutor. În sfârșit, momentul meu de glorie, în care marșul săptămânal are un sens. Încep să înaintez spre locul în care se produce zgomotul și văd ceva ce îmi va rămâne întipărit în minte pentru o vreme, văd o femeie ale cărei picioare se transformă în piatră, până când tot corpul ei se preschimbă în piatră, devenind o statuie. În spatele stanei, stă o fată de vârsta mea, cu fața tristă, agățată de rochia femeii de piatră. Privesc situația pentru o clipă, cu gura întredeschisă, uitându-mă la fata blondă, palidă, mărunțică, apoi ea o ia la goană. Nu stau mult să mă mai gândesc, înaintez, împreună cu gardienii mei, și văd ceva și mai bizar.

O mulțime de stane de piatră în formă de oameni care, cred eu, erau niște oameni adevărați, la fel ca acea femeie. Totul pare ireal. Noi, luminadienii, ar trebui să strălucim, nu să fim... împietriți. Analizez atent stanele de piatră, nefiind interesat de gălăgia din jurul meu. Observ ceva bizar. Văd un urs de piatră care stă într-o poziție de luptă, de atac. Apoi, mai departe de acolo, zăresc niște oameni, femei și bărbați, cu arme, tot stane de piatră. Totul pare așa de ciudat... Unii sunt statui în poziție de fugă, alții par că strigau, toți o luau într-o direcție anume.

Exact unde plecase acea fată.

Încerc să pun piesele cap la cap, să mă concentrez. Nu e posibil, este ireal! Dar... pare atât de evident...

– Auren, ce Doamne crezi că faci?

Îl văd pe tata, stând în spatele meu, analizând situația.

Trece ceva vreme după aceea. Stăm la masa regală, eu, tata și mama.

– Deci zici că o fată a făcut acestea? E absurd!

– Știu că sună absurd, dar știu ce am văzut! Vrei să spui că nu crezi că asta s-ar putea întâmpla? Că așa ceva nu ar putea fi posibil? Exact noi, cei ce putem crea lumină și înflori o floare ofilită, nu credem în posibilitatea acestui lucru?

– Știu ce spui, Auren, dar nu am mai întâlnit oameni cu o asemenea putere! Nici nu am auzit de existența unei asemenea puteri în regatele învecinate. Trebuie să fie ceva boală trecătoare sau vreun blestem. Ce spui tu, nu are sens...

– Ba are sens, spun eu, rugându-mă ca tata să creadă ceea ce spun, chiar dacă nici eu nu eram prea convins. Am văzut cum acea femeie a fost transformată în stană de piatră, începând cu locul în care fata o ținea de picior. Așa s-a întâmplat și cu restul oamenilor și cu ursul! Totul a început când acesta a vrut să o atace, apoi fata, ca să se apere, l-a transformat în stană de piatră! Când oamenii au văzut, au adus arme ca să se apere de ea, crezând că îi va transforma și pe ei, și...

– Știu povestea, puștiule. O să mă mai gândesc la ea, bine?

Mama aprobă din cap. Nu a zis multe pe timpul conversației mele cu tata. A ajutat și ea la mutarea stanelor de piatră la castel. Dar nici ea nu pare să creadă toată pălăvrageala mea despre ceea ce cu siguranță s-a întâmplat.

– Și dacă o pot dovedi? spun eu. Dacă voi găsi fata?

Se lasă o liniște profundă. Apoi, tata râde sec.

– Ești creativ, prințe. Să știi.

Îi privesc îndelung, încuviințez din cap și ies din încăpere. Ies și din palat. E târziu, era pe înserate când făceam patrula. Înainte ca totul să se întâmple.

Înaintez spre cărarea care duce spre pădure. Locul unde merg de obicei, când sunt frustrat, plictisit sau trist. Pădăile de lângă drum sunt închise, iar licuricii își fac apariția pe cer. Apar târziu în noapte, cu vreo oră înaintea miezului nopții, dar se tot răresc cu cât intri mai adânc în pădure sau ieși în afara regatului.

Ce voi face dacă chiar o voi găsi? Chiar o voi aduce aici? Cine știe ce i s-ar putea întâmpla? Orice ar fi, sunt sigur că nu a făcut-o cu voia. Se vedea tristețea de pe fața ei. Sunt convins că a încercat să își ascundă

puterea de restul lumii. Dar dacă ce spune tata e adevărat?

Dacă doar am vedenii?

Ceva trece prin fața mea. Rapid, încât abia am observat.

– Ce-a fost...

Simt aceeași senzație ca mai înainte. Aud un foșnet de frunze, tot mai aproape, mai aproape... apoi nu mai simt nimic.

MIRA

Încă e adormit. L-am adus lângă foc, în pădure. Îmi masez degetele, privindu-le, gândindu-mă pentru a o suta oară la tot ceea ce s-a întâmplat. La tot ceea ce am făcut. La ceea ce puteam să pătesc. La ce au aflat oamenii că sunt eu, acum. Sau nu au aflat. Nu știu.

Și el. Știu că poate fi o greșală ceea ce am făcut chiar acum. Nu faptul că l-am lovit cu o piatră în cap, ci că l-am adus aici. Poate e la fel ca ei. Va vrea să mă ducă la palat, știu eu cum, să mă pedepsească oamenii de acolo. Dar am nevoie să știu ce a văzut. Ce crede? Ce i-a spus regelui? Ce știe regatul? Poate nu a văzut nimic. Dacă e așa, mă voi comporta ca o fată normală. Poate e de partea mea. Ceea ce sigur nu e posibil. Nici măcar nu încerc să mă mai gândesc la varianta asta. Poate că mă va ataca. Ceea ce nu cred că va fi în stare, după cum arată acum. Nu va fi deloc greu să fug și să mă ascund. Ceea ce fac de când mă știu. Joc de-a v-ați ascunselea pentru toată viața mea. Sunt deja profesionistă. Dar dacă așa va fi, atunci nici pădurea nu mai e un loc sigur de ascuns.

Între timp, prințul deschide ochii. Se ridică repede, privește împrejurimile și abia după un timp mă observă. Sunt pregătită pentru absolut orice s-ar putea întâmpla.

– Unde, Doamne, sunt? Cine ești?

– Sunt una dintre locuitorii regatului, de la periferie, spun eu, prefăcându-mă că nu sunt cea care crede el că sunt.

Este în picioare, făcând pași înceteți înapoi.

– Tu... te-am mai văzut... Ești acea fată care a transformat oamenii în piatră.

Nu pare speriat, nici nervos sau gata să atace. E ceva interesant în expresia lui, ce nu pot descrie. Expri-mă curiozitate și încă ceva, care spune "ți-am zis eu!" Cred că nu era sigur nici el de ceea ce văzuse.

– E adevărat? Ai fost atacată de un urs, l-ai transformat în piatră, oamenii au vrut să se apere de tine, iar tu i-ai transformat în statui și pe ei?

Nu știu ce să spun. Ceea ce crede e pe jumătate corect. Dar dacă aș spune nu, s-ar putea să mă creadă, deși nu ar fi mult timp până să afle adevărul. Pot să aleg calea mai ușoară, însă, pot să spun adevărul, iar el poate face orice după aceea.

– Oarecum, spun eu.

El nu mai spune nimic. Stă într-o poziție gânditoare, analizându-mă. Îmi pun mânușile mele negre, care nu îmi acoperă mâna decât până la încheieturi. Mama spunea că e destul, mai mult decât destul. Îmi spunea că există un mod în care oamenii împietriți pot fi readuși la viață. Nu am găsit însă leacul la blestemul meu interesant. Blestemul pe care nimeni nu îl mai are.

Nici măcar membrii familiei mele. Cu toții suntem luminadieni. Eu, unul diferit.

– Ești de aici? Din Luminadia?

– Ei bine, da, sunt.

– Poți să creezi lumină? Să înflorești o pădărie?

– Da, pot, spun eu și pocnesc din degete, unde se formează o licărire de lumină, nu la fel de colorată ca a celorlalți locuitori. A mea este puțin mai violetă, semnificând vraja, blestemele și altele. Aceeași nuanță precum cea a focului creat de mine, care începe să se stingă.

Îmi spunea că există un mod în care oamenii împietriți să fie transformați la normal. Asta e ciudat, spune, apoi cască ochii și mă privește.

– Ai de gând să mă împietrești și pe mine?

– De ce te-aș fi adus aici, atunci? Ca să te împietresc? Crezi că îmi place să fac asta?

Stă o clipă pe gânduri. Nu pot să înțeleg această persoană. Atât de nedumerit, de curios, oarecum speriat... mai că izbucnesc în râs. Chiar chicotesc.

– Ce?

– Ești hazliu, prințe. Te-am lăsat inconștient cu ajutorul acestei pietre, spun, și îi arăt piatra. Te-am adus aici ca să aflu câte știi despre ce s-a întâmplat. Dar se prea poate ca regele să fie îngrijorat de absența ta. Aproape se crapă de ziuă. Ar trebui să pleci.

– Nu te-ai gândit că s-ar putea să îi spun regelui ce s-a întâmplat? Întreabă el, atingându-și cucuiul de pe frunte.

– Nu pari genul, răspund și mă ridic în picioare. Și chiar dacă a-i face-o, nu m-ar găsi. Poate că nici nu te-ar crede. Știu că regele nu bănuiește nimic, termin eu și o iau la pas.

– Cum te numești?

Ezit o clipă, apoi spun:

– Mira.

– O să ne mai vedem, Mira, spune el. Eu sunt Auren, în caz că nu știi.

– Bine, Auren. Pe mai târziu.

Continui să merg, pierzându-mă în noapte.

AUREN

A plecat fără să mai spună nimic. Și eu stau ca un ciudat, în mijlocul pădurii, fiind aproape dimineată, cu un cucui, neștiind pe unde să o iau din cauza întunericii. Super. Singurul lucru pe care am reușit să îl aflu e că teoria mea era oarecum bună.

Iau un băț de pe pământ și îl aprind cu un pocnet de degete. Mă va ajuta să mă ghidez prin întuneric. Îna-ntez pe poteca îngustă pe unde am venit. Nu sunt foarte departe de locul unde mi-am pierdut conștiința. Mă gândesc cum am ajuns aici, cred că m-a târât pe jos. Știu pădurea asta pe de rost. Dar nu pe întuneric beznă. Focul făcut de ea s-a stins de o vreme, dar mă ghidez cu ajutorul bățului meu aprins pentru a ieși din pădure. Am foarte multe întrebări, legate de fata misterioasă, aparent din Luminadia, care poate împietri ceva viu, legate de mine, de cele întâmplate, de această descoperire a mea pe care nimeni nu o crede. Încă.

Ajung între timp la porțile palatului. Începe să se crape de ziuă. Intru în palat pe porțile mari. Mă întâlnesc cu tata.

– Auren, ce faci?

Nu e aceea întrebare obișnuită, este diferită.

– Eu, tată... am fost în pădure.

– Asta știu. Ai plecat după ce am vorbit cu tine.

Ai fost acolo până acum?

– Tată, nu o să-ți vină să crezi! Teoria mea despre fata cu puterea de a transforma ceva viu în piatră este adevărată! Am întâlnit-o!

– Nu sună foarte credibil ce spui, Auren, dar am o veste pentru tine. M-am mai gândit la spusele tale despre incidentul de ieri, și e posibil să fie adevărat.

– Chiar crezi?

– Acum, du-te la tine în cameră până mai târziu.

Apoi pleacă, știu eu unde, și eu mă îndrept spre dormitorul meu de la primul etaj. Parcă nu mă mai bucură tare faptul că tata a ajuns să creadă ce spun eu. Parcă mi-e milă de Mira, de faptul că ea continuă să se ascundă, să nu fie găsită, iar ea nici măcar nu încearcă să facă rău. Singurul lucru de care sunt oarecum mulțumit din toate cele întâmplate este că mi-am demonstrat singur adevărul. Ce aş putea să fac acum? Dacă tata va vrea să o caute, și o va găsi, ce îi va face? O va închide într-o temniță? O va scoate afară din regat? Dacă o voi regăsi? Mă gândesc la acest posibil lucru până adorm.

Mă trezesc mai târziu. Mă simt mai bine, deși sunt încă obosit. Verific ceasul. E deja la ora 15:00. Cobor, în fugă, nici eu nu știu de ce, și mă oprește Ema, bucătăreasa de la palat. E prietena mea. Și mă oprește întotdeauna să mănânc, chiar dacă știe că nu mi-e foame.

– Auren, dragul meu! Ce faci? Te-ai trezit, în sfârșit... Ești mai bine? Te mai doare capul? Ți-am făcut licoarea mea specială pentru dureri de cap. Ți-e foame?

– Salutări și ție, Ema! Poate o să mănânc ceva, o întâmpin eu binevoitor, ca să îi arăt că sunt bine.

– Am terci cu afine, preferatul tău, și ciorbă.

– Doar terci, spun eu, chiar dacă nu mi-e chiar poftă de el, deși e, într-adevăr, mâncarea mea preferată.

Mă așez la locul meu obișnuit, iar Ema îmi pune un bol mare de terci cu afine în față. Îi mulțumesc.

– Deci spui că tu chiar ai întâlnit-o pe acea fată despre care tot spuneai că a cauzat ce se întâmplă acum, pe aici?

– Nu sunt foarte sigur.

– Regele așa spune. A fost plecat de azidimineață să investigheze pădurea, fiindcă oamenii lui și sătenii i-au transmis că ce spui tu este adevărat.

Aproape mă înec cu terciul.

– Serios? Întreb eu, mai mult îngrijorat.

Ema mă privește întrebător. Îmi schimb expresia feței din îngrijorare în indiferență.

– Deci tu chiar ai întâlnit-o, prințe, spune ea și își pune mâinile în sân.

O privesc pe bucătăreasa care știu că mă iubește, cu care vorbesc multe lucruri, căreia îi spun aproape orice. Bucătăreasa dolofană, cu șorțul ei alb.

– Ei bine, da. Poți să știi! Este din Luminadia! Poate crea foc cu o pocnitură, exact ca noi! Nici măcar nu o face cu intenție, poți să știi!

– Ce să spun eu, Auren, te-aș crede, dar...

Se aud sunete de pași pe hol. Mai multe persoane intră în palat.

– Asta oare ce să fie? Întrebă Ema cu real interes.

MIRA

– Lăsați-mă să plec, strig eu în zadar.

M-au adus la palat, pe care, apropo, nu l-am vizitat niciodată. Asta după ce au verificat dacă chiar eu sunt cauza a ceea ce s-a întâmplat. Mi-au dat jos mânușile și m-au forțat să ating un biet iepure, care, ulterior s-a transformat în piatră, și m-a dat de gol. M-au găsit. Regele, sătenii, oamenii care au participat la acțiunea mea din neatenție, pe care am făcut-o ca o neștiutoare ce sunt eu. Ca să ce? Ca să mă apăr? M-am ascuns atâția ani, și acum am fost prinsă.

Îl văd pe prinț, care nu mă observă încă, având o față nedumerită. Să ghicesc că rar au loc asemenea evenimente la palat. Mai văd o femeie durdulie în spatele lui, care stă cu mâinile în șolduri. Apoi, el mă vede. Pe față i se întipărește ceva care seamănă cu groaza.

– Tată, ce se întâmplă, strigă el, ce vrei să faci cu ea?

– Despre asta încă mă gândesc, spune regele. Deocamdată, chiar nu știu. Nu aş putea închide o biată fată în temniță, dar nu o să fie pentru mult timp, fii sigur, prințe.

Îl aud pe Auren spunând ceva ce nu pot auzi, însă pot înțelege: „O să te salvez”.

Ajunsa în temnița palatului, observ că nimeni nu mai e pe aici. Temnița arată exact cum mi-am imaginat-o, o încăpere micuță, cu gratii, având lucruri cu ajutorul cărora poți supraviețui. Întru, neobligată de nimeni.

– Venim după tine. Se poate să fii dată afară din regat, fetițe, spune unul dintre săteni.

Nu încuviințez, nu spun nimic. Nici măcar nu mă uit la ei. Singurul lucru la care mă gândesc acum este cum o să mă poată salva Auren. Cum o să ies de aici? Și dacă ies, vor continua să mă caute, și mă vor găsi din nou. Lacrimi fierbinți îmi șiroiesc pe față. Înconjur cu privirea încăperea, până când observ statuile de piatră create de mine. Se pare că le-au mutat din centrul regatului. Trei bărbați, două femei și ursul. Când le văd, mai multe lacrimi îmi curg pe față. Cred că cel mai bine ar fi să rămân aici, în temniță, unde nu pot face niciun fel de rău. Unde sunt mai în siguranță. Care leac? Acesta nu există. Voi fi așa pe veci. Ce n-aș da să scap de asta. Încep să plâng și mai tare.

Trece o vreme și aud pași rapizi venind spre temniță. Se pare că au hotărât, într-un final, soarta mea.

– Mira?

Oh, se pare că e Auren. Acesta vine cu pași rapizi și descuie ușa temniței dintr-o mișcare. Fața mea e încă plină de lacrimi sărate, îi spun printre suspine:

– Auren, eu vreau să rămân.

– Mira, de ce? Întrebă nedumerit.

– Degeaba plec. Mă vor găsi din nou. Nu o să fiu niciodată în siguranță. Mereu o să trebuiască să fug. M-am pierdut de familia mea. Ei nu pot trăi cu mine. Sunt o povară pentru ei.

Prințul se pune jos, lângă mine, nefiindu-i frică de blestemul meu amenințător.

– Hei, spune el moale. Nu e adevărat! Nu ești o amenințare, să știi! Eu cred că ești o persoană bună,

chiar o prietenă uimitoare! Puteai oricând să îmi faci rău, să împietrești întreg regatul, dar nu ai făcut-o. Știi de ce? Fiindcă ești un om bun, Mira.

Tristețea de pe fața mea s-a spulberat.

– Și tu ești un prieten bun, prințe. Ai vrut să mă salvezi, cu toate că am făcut tot ce am făcut, zic eu și îmi îndrept privirea spre stanele de piatră. Ai văzut tot ce s-a întâmplat, dar nu ai reacționat în niciun fel rău. Eu... îți mulțumesc.

Prințul zâmbește, și eu simt ceva arzând în interiorul meu. Fericire. Eu nu prea simt emoțiile. Singura emoție pe care o pot simți mai puternic este tristețea. Dar acum, nu mai e așa.

Se aud niște sunete ciudate, venind din fața noastră. Ca niște pietre care se lovesc unele de altele. Ne ridicăm brusc amândoi și privim ce se întâmplă.

– Ce-i asta...

Văd o statuie care începe să capete culoare. Ochii mei se umplu de bucurie. Apoi, simt niște înțepături puternice în vârful degetelor mele. Din ele începe să iasă un vapor mov, fără miros. Se poate așa ceva?

Auren mă privește nelămurit. Cred că și eu am o privire asemănătoare. Mai multe statui au acum culoare. Una dintre femeile împietrite este aproape o femeie din nou. Vaporul mov nu mai este atât de abundent.

– Se întâmplă ce cred eu că se întâmplă? se arată curios Auren.

– Cred că da, dacă ne gândim la același lucru.

Acum, statuile aproape nu mai sunt împietrite.

– Unde Dumnezeu sunt? întreabă una dintre femei.

– Ești... vie, exclam eu. Doamne, Auren, cred că am găsit leacul!

– Așa se pare! Și cred că știu care e leacul.

– PRIETENIA dintre noi, prințe! Nu am avut niciodată o relație de prietenie cu altcineva. Tu ești un prieten adevărat! Ai crezut că sunt un om bun și ai vrut să mă ajuti!

– Crezi că ai scăpat de acel blestem? mă întreabă.

Îmi privesc mâinile. Nu le mai simt așa de grele. Pocnesc din degete și nuanța de violet din flacăra mea a dispărut.

– Da, a dispărut, spun eu.

Apoi, Auren mă ia în brațe. Mă șochează această mișcare. Nu am mai fost îmbrățișată de mult. Știu că mama mă lua în brațe, dar foarte atentă, să nu îmi atingă pielea otrăvitoare. Mă simt foarte vie acum. Aud oamenii care erau adineauri pietre fiind nedumeriți despre ceea ce se întâmplă. Apoi îmi vine ceva în minte. Mă desprind din îmbrățișarea lui Auren și spun:

– Ursul!

– Oh, exclamă Auren, apoi își îndreaptă privirea spre oamenii nelămurii și caută ursul.

Deja se zărește blana lui maronie ieșind de sub învelișul de piatră. Verifică dacă toți oamenii sunt bine, și observ și eu că mai e un bărbat cu picioarele, de la genunchi în jos, de piatră.

– Auren, strig eu, ursul se va transforma mai repede decât omul!

El aprobă din cap și adună oamenii. Eu merg spre bărbatul ale cărui picioare de piatră nu s-au

preschimbato în totalitate. Nu pare să mă recunoască neapărat. Auren vine, între timp. Ursul este tot mai viu pe secundă ce trece.

– Hai să încercăm să-l ridicăm, îmi spune Auren.

Îl iau eu de un braț, Auren de altul, și încercăm să-l ridicăm. Omul îndrugă ceva, dar nu sunt atentă la ce spune. Oamenii deja i-au urmat ordinele lui Auren și au ieșit din temniță cât mai repede.

– De ce nu i-ai spus unuia dintre ei să ne ajute? strig eu către prinț.

– Greșeala mea.

Deja de îndepărtăm de urs, ne apropiem de ușă. Bărbatul mai are încă gleznele împietrite. Nu poate ajuta cu nimic. Ajungem într-un final la scări.

Îl lăsăm pe om jos pentru un moment. Merg să văd în ce stare e ursul. Mai e puțin timp. Acesta mă vede și, cu ochi flămânzi, începe să urle.

– Mira, haide! mă strigă Auren.

Fug înapoi, lăsând ursul nervos, și îl iau din nou pe omul de piatră de un braț. Începem să urcăm scările încet. Auren îl strigă pe rege. Ursul se aude urlând de jos. Picioarele mele sunt slabe, dar nu mă opresc. Sunt sigură că ursul mai are doar etichetele împietrite. Urcăm, urcăm...

Apoi mă împiedic și cadem înapoi, la baza scărilor.

AUREN

Cădem pe scări cu un zgomot asurzitor. Am putea fugi, doar eu și Mira, să îl găsim pe tata, iar apoi el să meargă după bărbatul ale cărui picioare sunt încă împietrite. Strig după ajutor. Mira îl ridică pe om înapoi în picioare și pare să îi explice situația.

– Auren! Du-te după ajutor!

– Nu! Dacă ursul va veni după voi? Nu veți mai avea scăpare!

Dar cred că, de fapt, nu mai e scăpare. Aud ursul venind.

– Auren, strigă tata din susul scărilor, ce se petrece acolo jos, ce e cu toți oamenii care vin din temniță?

– Tată! Grăbește-te! Ursul!

Tata veni exact la momentul potrivit, își scoate sabia pe care o poartă mereu la el. Nu e una adevărată. Mai mulți oameni coboară scările. Mă simt salvat. Aceștia apucă omul care aproape și-a revenit, iar eu o caut pe Mira din priviri și fugim cu toții afară din temniță.

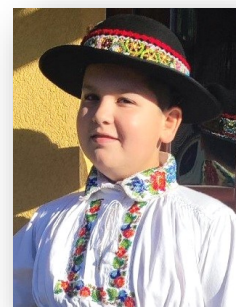
Acum, suntem cu toții în bucătărie. Ema ne servește cu terciul ei de afine, îl mănânc din nou, din polițe. Tata nu ne-a spus ce s-a mai întâmplat cu ursul. El a trimis niște soldați să găsească familia Solen, familia Mirei. Ea, relaxată, vorbește cu mama.

Se aud niște ciocănituri în ușă. Intră soldații, în număr de patru, iar după ei, o femeie și un bărbat, ambii fiind blonzi, ca și Mira. Aceasta se îndreaptă în fugă spre ei și îi îmbrățișează. Asistăm eu, tata, mama și Ema la această reuniune fericită de familie.

Și ce s-a mai întâmplat de atunci? Ei bine, mă întâlnesc cu Mira cam în fiecare zi. Ea a ajuns să fie o vedetă printre luminadieni. Fac turele de seară cu ajutorul ei, în locul unui soldat. Pot să spun că totul a revenit la normal, dar asta e greșit. Pentru că totul a devenit, de fapt, *mai bine*.

Octavian Florin Boanchiș

Clasa a V-a
Școala Gimnazială „Enea Grapini”, Șanț
Profesor de Limba și literatură română: **Ana Hanciuc**

Fulg pentru un timp

Nu de mult am trecut de jumătatea lui noiembrie. Tudor este cel mai mare fan al iernii. Camera lui arată de parcă ar fi camera iernii. Pereții sunt zugrăviți albaștri cu sute de fulgișori pictați de însuși Tudor, mobilierul este alb, plapuma de pe patul lui nu se deosebește cu nimic de plapuma de nea, pernele au forma unui om de zăpadă, papucii lui au formă de ren, iar pe la colțurile camerei sunt numai luminițe albe și albastre. Are și un brad pe care îl ține împodobit, indiferent de anotimp, dar cel mai impresionant lucru este o adevărată colecție de peste 2000 de desene cu iarna, așezate prin toate dulapurile. Cea mai mare bucurie a lui Tudor este venirea primei zăpezi. O așteaptă mai mult decât ziua lui de naștere, care este tot în anotimpul iarna, pe 24 decembrie. Crăciunul este, bineînțeles, sărbătoarea lui preferată, și muzica pe care ar asculta-o mereu este colindul. Nu cred că ar putea supraviețui fără zăpadă, așa că un raft din congelator este plin de bulgări de zăpadă ca să-i ajungă pe tot parcursul anului. Și-ar dori să poată vorbi cu fulgii de nea mai mult decât orice. Încă nu a reușit, dar speră că o să reușească vreodată să-și îndeplinească visul.

De vreo trei seri, Tudor așteaptă prima zăpadă, dar de fiecare dată a fost înșelat. Cu siguranță va coborî prima zăpadă în această noapte, își spuse băiețelul cu ochii ațintiți spre cer așteptând cu sufletul la gură căderea primului fulg, dar nu apucă să-l vadă. În acel moment se auzi vocea tunătoare a mamei sale:

– Tudor, vino la culcare! E târziu și mâine ai școală. O să ai timp mâine și poimâine să te uiți la cer!

Băiatul plecă la culcare foarte mohorât și dezamăgit în același timp că nu o să vadă primul fulg coborând din cer. Noaptea aceea a adormit cu dorința că mâine dimineață când se va trezi va fi întâmpinat de un covor pufos de nea, așternut peste curtea lui.

Dimineață, după ce s-a îmbrăcat pentru școală, a deschis ușa și a rămas incremenit de ceea ce văzuse. Un minunat covor strălucitor, de vreo cinci centimetri, din mii de steluțe de zăpadă îl aștepta să îl inaugureze pentru că nu se vedea nici măcar o urmă. Copleșit de bucurie, băiatul a plecat la școală. La școală nu a reușit să fie atent nici măcar o clipă la ceea ce preda profesoara, deoarece a început să cearnă un nou strat de zăpadă peste stratul depus în acea noapte și nu putea să piardă un astfel de moment, așa că toată ora a privit pe geam. Deabia a așteptat să ajungă acasă ca să se joace prin omăt. Ajuns acasă, și-a aruncat ghiozdanul pe canapeaua din sufragerie și s-a azvârlit în stratul pufos de nea. În timp ce își dădea toată silința la construirea primului om de zăpadă, auzi niște șoaapte:

– Tuuuuudoooooor, Tuuudoor, Tuudoor...

Tudor rămăsese înmărmurit și dintr-o suflare spuse:

– Da, eu sunt. Apoi și-a dat seama că cel care îi rostise numele era un fulg de nea. În sfârșit și-a îndeplinit visul: să poată vorbi cu un fulg. Abia apucă să se bucure că și-a îndeplinit dorința lui cea mai mare, că auzi din nou cuvintele fulgului:

– Ce mă bucur că te-am întâlnit. Eu sunt mesagerul reginei Iarna și am fost trimis aici cu o chemare oferită de însăși luminata și marea noastră regină pentru tine, deoarece tu ești favoritul ei...

Tudor fierbea de nerăbdare. Fulgul continuă:

– Vrei să fi un fulg pentru un timp?

Din toată inima răspunse:

– Da! De când îmi doresc să trăiesc viața voastră!

– Foarte bine. Mă bucur să aud asta! Vino cu noi!

Atunci Fulgul-Mesager, însoțit de încă doi fulgi, au suflat asupra lui Tudor și l-au transformat în fulg și au urcat înspre cer. Urcând, Tudor observă că locuința lui, care i se părea imensă la început, se micșora și că norii i se păreau mult mai mari decât îi vedea el de jos. Deasupra norilor erau milioane de fulgi, iar la jumătatea mulțimii se deschidea un culoar cu traversă albastră și la capătul traversei era un tron din cleștar și gheață, cu stâlpi de aur și cu diamante, încât strălucirea lui era observată de la zeci de mii de kilometri distanță. Pe tron ședea o tânără crăiasă, cu o rochie cusută din fulgi de nea, la gât avea o diademă care înfățișa un fulg de nea, cu părul blond, parcă era aur curat și cu ochii albaștri-argintii, parcă scăldați în lumina lunii. Pe cap avea o coroană din țurțuri de argint cu nestemate și cercei în formă de brad acoperit de zăpadă. În mână ținea un sceptru cu un glob de aur, care avea în vârf un fulg de nea tot din aur. Era regina Iarnă, cea care poruncește tuturor fulgilor de nea și norilor purtători de nea. Fostul copil, acum fulg de zăpadă, era complet vrăjit. Fulgul-Mesager îl ghiontește pe noul fulg și îi șoptește:

– Te-aș ruga să i te adresezi cu „Măria Ta”, pentru că ea are o părere foarte bună despre tine și, dacă nu o respecti, nu o să mai devii fulg și nici nu o să mai poți vorbi vreodată cu noi și trebuie să îngenunchezi când vorbești cu ea. N-apucă bine să termine, că regina Iarnă ridică sceptrul și, cu o voce tunătoare, porunci:

– Mesagerule, adu-l pe fulgul Tudor la mine!

Sfios, noul fulg merse pe acea traversă până când ajunsese în fața Iernii. Făcu o plecăciune până la pământ, apoi căzu în genunchi înaintea ei. În momentul în care își ridică privirea, crăiasa se ridică de pe tron și îi vorbi cu glas blând:

– Tudore, Tudore, am rămas profund impresionată de iubirea ta față de noi. Am hotărât să-l trimit pe supusul cel mai de încredere la tine și i-am dat putere să te prefacă în fulg și să îți dea darul de a vorbi cu slujitorii mei, între care vei fi și tu pentru un timp. Nu-ți face griji, timpul este oprit, deci, oricât ai sta aici, pe pământ este ca și cum nu ai sta deloc. O să faci echipă cu încă 100.000.000.000 de fulgi și vă veți duce să acoperiți o parte dintr-un mic parc, populat cu copii. Puteți să mergeți. Atunci, Iarna luă o imensă bucată de dantelă albastră în care îi adună pe toți fulgii și le dădu drumul în nori, luă sceptorul, îl îndreptă înspre norul cu pricina și porunci: „Să ningă!”

Norii se scuturară de trei ori și din ei au început să cadă fulgii, rând pe rând, până la ultimul. În interiorul norului, Tudor al nostru stătea foarte comod, gândindu-se cum ar fi să nimerească exact pe limba unui om. El observă că unii fulgi alegeau să cadă în echipă, alții singuri, iar pe final îi veni și rândul lui să cadă singur pe pământ. După ce s-a luat hotărârea, a trecut prin baza norului și a început să cadă lin pe pământ. S-a distrat foarte mult în timpul căderii, s-a împrietenit cu alți fulgi și, când mai avea 10 metri până la cădere, observă că în acel parc era format un derdeluș și își dădu seama că el va ateriza acolo. La momentul aterizării, a fost așezat foarte încetșor deasupra celorlalți frați de-ai lui care acopereau întreg derdelușul cel imens. Bineînțeles că nu a reușit să stea în liniște și a început o discuție cu un fulg necunoscut, care era pe derdeluș de mai mult timp:

– Vai de mine, ce viață grea aveți !

– Să știi că nu este așa, răspunse fulgul bătrân. Vezi săniile acelea și copiii cu schiuri și cu patine și pe frați de-ai noștri făcuți bulgări ?

– Da, îi văd și îmi este tare milă de ei. Sunt striviți, îngrămădiți și topiți.

– Nu ar trebui să îți fie milă. Noi, atunci când suntem „loviți” de o sanie sau îngrămădiți, nu simțim durere, ci simțim că cineva ne gădilă. Când suntem topiți, simțim că cineva ne ciupește puțin. Doar atât. Noi nu simțim durere.

– Deci atunci când scârțâie zăpada de fapt sunteți voi care nu vă puteți abține din râs?

– Da. Atât de tare suntem gădilați, încât nu putem să ne abținem din râs și de aceea se produce acel scârțâit.

– Dar ce se întâmplă după ce sunteți topiți?

– În momentul în care noi suntem topiți, regina Iarnă trimite pe fulgul mesager, căruia îi dă putere din puterea ei pentru a ne prefăce în fulgi din nou, suntem duși în cer și începem din nou procesul.

Dintr-odată, un băiat vine cu sania și trece peste Tudor și îl transformă într-o picătură de apă. Atunci apare fulgul mesager, însoțit de câteva sute de fulgi, și suflă asupra tuturor picăturilor de apă și le transformă în fulgi de nea, apoi urcă toți înapoi în cer la regina Iarnă. Aceasta îl chemă din nou pe Tudor și îi spuse:

– Dragul meu fan, sper că ți-a plăcut experiența de a fi fulg, dar acum trebuie să te întorci din nou pe pământ, să îți reiei viața de copil. Pentru că ești băiatul meu favorit, îți voi da o putere pe care nimeni nu o are: vei putea vorbi cu noi oricând vrei și o să poți să te transformi în fulg ori de câte ori dorești. Acum, du-te în acel nor, el te va duce pe pământ!

Tudor plecă în nor și fu cernut direct la el în curte, exact în acel loc din care a fost luat. Când privi înspre el, avea mâini și picioare. Era Tudor de dinainte. Atunci, el își spuse: Ce bine e să fii fulg! Dar tot mai bine e să fii om!

*Andrei
Răzvan
Fliesiu*

Clasa a IV-a
Școala Gimnazială „Enea Grapini”, Șanț
Prof. inv. primar: **Virginia Cotul**

Seara de Ajun

E seara de Ajunul Crăciunului. Afară ninge tare și frumos. Toți copiii stau acasă, alături de familie. Doar un singur copilăș stă pe stradă singur. Numele lui e Matei. Stând așa, Matei se întreabă:

– Dacă este seara de Ajun și sunt singur, ce aş putea face? O să merg la biserică.

Fiind mic, Matei se chinuie să treacă prin zăpada mare și pufoasă. Într-un final, ajunge la biserică. Intră, își face semnul Sfintei Cruci și merge până în fața icoanei cu Maica Sfântă și cu pruncul Iisus în brațe. Sărută icoana și își spune în gând:

– De ce toți copiii sunt cu familiile lor, numai eu sunt singur?

Matei începe să plângă, iar o lacrimă îi cade pe icoană. Dintr-odată apare o lumină puternică. Matei nu mai vede nimic, dar aude un glas:

– Hei, micuțule, spune-mi ce ai pe suflet.

Matei își dă seama că îi vorbește Domnul Iisus.

– Bună seara! Toți copiii sunt cu familiile lor, numai eu sunt singur.

– Matei, mi-e foarte milă de tine. Să știi că o să-ți împlinesc dorința!

Matei, pentru cinci secunde, nu mai vede și nu mai aude nimic. După alte cinci secunde, se trezește și vede că se află la o masă plină cu bunătăți, alături de o familie tânără și frumoasă. El își spune în gând:

– Îți mulțumesc, Doamne, pentru tot ce mi-ai dat!

Vedeți, copilul acesta a fost la început singur. După ce a mers la biserică a devenit fericit.

Oamenilor, cine crede în Dumnezeu nu e singur!

Anastasia Victoria Pătrășcan

Clasa a VIII-a
Școala Gimnazială „Enea Grapini”, Șanț
Profesor de Limba și literatura română: **Ana Hanciu**

Când lumea va fi din nou cum a fost

În fața casei cu ferestre cu obloane și gard ruginit, la umbra vechiului măr, se află un obiect simplu, banal, dar cu semnificație profundă, caracteristic vieții de la sat, o bancă. Iar în fiecare sezon, deși poziția tuturor lucrurilor rămâne neschimbată, banca apare în patru tablouri diferite.

Pe timp de vară, banca e înconjurată de multă agitație. În prima parte a zilei, o puzderie de copii își desfășoară jocurile în jurul ei. Banca ascultă cântece vesele și poezii de la serbări. Este folosită pe post de aerodrom, de pistă de curse, dar și de pat pentru păpuși, masă pentru ceaiul și gustarea de după-amiază și casă într-un joc de leapșa. Apoi, pe copii îi sperie venirea serii, și banca trece la dispoziția bătrânilor, care-și discută problemele de zi cu zi și de toate zilele și-și împărtășesc gândurile apăsătoare. Cântecele se transformă în reacții la cele mai proaspete vești și ofuri stinse, scoase din adâncul plămânilor. Bătrânilor le este luat locul de doi îndrăgostiți care-și spun glume pe sub crengi și fură mere încă necoapte, în compania brizei calde, a mirosului proaspăt de plante de câmp și a concertului de greieri. Și în acest ritm, trece vara.

Toamna, agitația se mai domolește, căci a început școala, iar copiii sunt ocupați. Banca e din ce în ce mai puțin folosită și doar pătura din frunzele mărului îi mai ține de cald. Din când în când, mai trece câte o turmă de oi însoțită de un cioban obosit, care se așază pentru a răsufla, ori o rândunică își întrerupe zborul înspre țările calde și poposește pentru un timp scurt căutând odihnă. Și așa se duce și toamna.

Iarna e cel mai plictisitor anotimp. Banca stă neatinsă. Un strat gros de zăpadă se sprijină de ea. Până și drumul e pustiu. Singurul moment din zi care confirmă că satul are încă viață e dimineața, când vecinii concurează pentru titlul de cel mai rapid deszăpezitor, în armonia fulgilor înghețați care valsează. Rareori se întâmplă ca vreun călător să treacă pe lângă bancă și să arunce câte o privire curioasă, apoi să-și continue drumul grăbit. Dar de sărbători e diferit. De la prima oră a dimineții, în sat domină mirosul de cozonac proaspăt scos din cuptor și de sarmale fierte pe soba de teracotă, sub furia focului întreținut de lemne de fag. Seara, copiii încep să colinde, iar satul răsună în veselie luminițelor de la geam și de pe cer.

Spre sfârșitul iernii, covorul alb și moale dispare, și parada ghiocilor își face apariția cu șnururi de măști-soare în deschidere. Anunță venirea primăverii. Totuși, aerul cu iz de austeritate persistă până când Baba Dochia își dă jos toate cele nouă cojoace. Primăvara a sosit în sfârșit. Acum, banca stă ascunsă sub petalele florilor căzute din vechiul măr. Vântul le alungă și așterne o brumă din grăuncioare de polen, care dispare după ce vara revine în peisaj.

Și astfel, banca e doar un obiect decorativ în acest cerc vicios al schimbării anotimpurilor. Oare câte veri i-au mai rămas? Odată cu trecerea timpului, atât copiii, cât și bătrânii se răresc. Copiii cresc și se plictisesc de simplitatea jocurilor de pe lângă bancă și își părăsesc satul natal pentru agitația de la oraș, fug de aceste amintiri și își uită rădăcinile sau, în unele cazuri, sunt nevoiți să se îndepărteze cu scopuri profesionale și privesc, cu lacrimi în ochi, poze cu satul. Iar bătrânii, câți mai sunt, își petrec zilele câte le-au mai rămas în singurătate și boală.

Dar banca rămâne în același loc, la umbra vechiului măr, în fața casei cu ferestre cu obloane și gard ruginit din satul acum pustiu. Și așteaptă, plină de speranță, ziua în care lumea va fi din nou cum a fost, ziua în care copiii se vor întoarce să se joace, când bătrânii se vor plânge din nou de dureri și-și vor căuta subiecte stupide de bârfă, când cei doi îndrăgostiți vor râde din nou cu poftă sub lumina felinarului mut al cerului.

Dar acea zi nu va veni prea curând, de fapt, nu va veni niciodată, pentru că nimic nu va mai fi cum a fost cândva. Și trecerea timpului este nefericita noastră soartă în fața crudului adevăr.

*Dragoș
Grapini*

Clasa a II-a
Școala Gimnazială „Enea Grapini”, Șanț
Prof. inv. primar: **Lucreția Candale**

Soba și aragazul

Într-o casă mare și spațioasă, cu multe încăperi, se găsește și o bucătărie. În bucătărie, pe lângă mobilier, se află o sobă și un aragaz. Soba, pe patru picioare ca niște labe de leu, este îmbrăcată într-o haină de teracotă vișinie și are trei ușițe argintii, una care închide cuptorul, a doua care nu lasă focul să iasă în cameră și a treia, cea mai micuță, care ascunde tava cu cenușă. Cel mai important lucru este plita, cu două roți, deoarece pe ea se pot găti multe bucate delicioase.

Tot în bucătărie se găsește un aragaz electric ca toate celelalte, din tablă subțire și fină de culoare albă. Are o plită modernă din sticlă, neagră, pe care sunt desenate patru cercuri, două cercuri mici și două mari. În față are un ceas care arată ora, dar și câte minute este pornit cuptorul, și șase butoane pentru pornirea cuptorului și a plitei. Față de cuptorul sobei, cuptorul aragazului este mai mare, are două locuri unde se pot pune tăvile cu pâine, cu prăjituri, cu cozonaci, cu pizza... Mai are un sertar în care se țin tăvile.

Într-o zi, aragazul, privind la soba veche și nefolosită, începe să se laude:

– Hei! Uită-te la mine cum arăt, față de tine, tu ești urâtă și învechită, eu sunt frumos și elegant, tu ai o culoare mohorâtă, eu sunt strălucitor, tu ești plină de fum toxic, de funingine și de cenușă care murdărește parchetul, eu sunt tot timpul curat și nu fac mizerie în jurul meu. Gospodina casei pe mine mă folosește tot timpul, pe tine nu te mai folosește, nu face foc, pentru că în casă sunt calorifere, pe plita mea face tot felul de bucate gustoase, iar în cuptorul meu coace tot felul de prăjituri bune și dulci. Plita și cuptorul tău se ruginesc.

Soba nu a răspuns. A tăcut supărată.

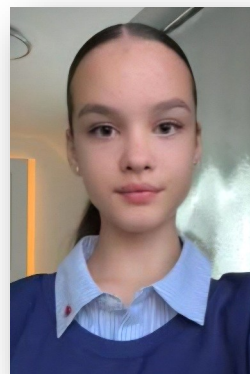
A trecut vara, toamna și a venit iarna. Afară era frig și ninge foarte tare. În ziua următoare, o furtună puternică de zăpadă a rupt câțiva stâlpi și firele de curent electric, satul nu mai avea curent, zăpada era foarte mare, iar electricienii nu mai puteau repara stâlpii decât în primăvară. Așa că soba a fost folosită toată iarna pentru gătit mâncare și pentru căldură.

Soba i-a spus aragazului:

– Uite! Acum mă folosește pe mine, pentru că nu mai este curent, iar tu nu mai ești bun de nimic.

Aragazul a pus ochii în pământ, trist. De atunci, aragazul și-a învățat lecția și s-a împrietenit cu soba.

Eu vă spun să păstrați lucrurile vechi, că uitați ce se poate întâmpla. Niciodată nu știi când ai nevoie de ele.

Maria

Sîngeorzan-Dragotă

Clasa a V-a
Școala Gimnazială „Enea Grapini”, Șanț
Profesor de Limba și literatura română:
Ana Hanciuc

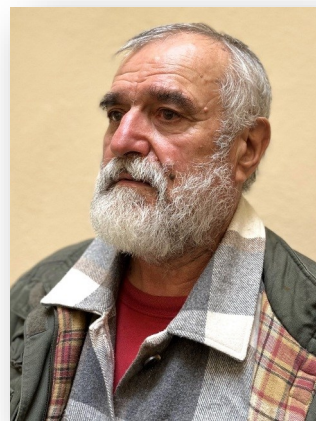
Fulgul fermecat și omul de zăpadă

Era o dimineață de iarnă, iar afară ninge ca într-un basm. Fulgii dansau prin aer, fiecare având forma lui specială. Unul dintre ei mi-a atras atenția în mod deosebit, fiind mai strălucitor decât ceilalți, era ca o mică stea coborâtă din cer. Am simțit că era un fulg unic.

Am ieșit afară și am început să fac un om de zăpadă. Zăpada era moale și rece. Am terminat omul de zăpadă, era foarte drăgălaș. Avea nasul făcut dintr-un morcov, pe cap avea o căciulă roșie, ochii – doi cărbuni, iar gura, la fel. Mă gândeam că ceva îi lipsește... Atunci, mi-a venit ideea să îi pun la gât un fular. M-am urcat în pod și i-am căutat unul pe care nu-l mai foloseam.

Uitându-mă cu încântare la creația mea, m-am gândit să îi pun și un nume. L-am numit Olaf. Atunci când eram pregătită să merg în casă, am observat că pe nasul lui Olaf căzuse fulgul cel special, sau unul asemănător. Olaf zâmbea. M-am frecat la ochi crezând că mi s-a părut, dar, uitându-mă din nou la omul de zăpadă, mi-a făcut cu ochiul. Mi-am dat seama că această întâmplare nu a fost doar în imaginația mea, ci a fost magia iernii!

Sculptorul Ilarion Voinea

Ilarion Voinea s-a născut la 28 ianuarie 1948, în Băilești, județul Dolj. A absolvit Facultatea de Arte Plastice (1968-1969) și Institutul de Arte Plastice și Decorative „Ion Andreescu” – Facultatea de Arte Plastice, secția Sculptură (1969-1973). A efectuat studii de documentare în Ungaria, Austria, Italia, Spania, Belgia, Franța, Olanda etc. Între anii 1973 și 2012 a fost profesor de sculptură la Școala Populară de Arte „Tudor Jarda” din Cluj-Napoca, între 1998 și 2006 – conferențiar univ. drd. la Facultatea de Arte Vizuale a Universității din Oradea, iar între 1990 și 1991 – lector univ. la Universitatea de Arte Plastice din Cluj-Napoca.

Începând cu anul 1975, a participat la multe simpozioane și ateliere, la expoziții de grup, festivaluri și saloane naționale și internaționale (Italia, Canada, Austria, Japonia, Spania, China, Franța etc.). Are numeroase expoziții personale în galerii muzeale sau ale Uniunii Artiștilor Plastici ori private. Este deținătorul unui portofoliu impresionant de premii, medalii și distincții ale unor foruri artistice recunoscute din România și de peste hotare.

Autor al zeci de lucrări monumentale de for public în țară și în străinătate, dintre care amintim: Băilești – Monumentul Eroilor, bustul lui Mihai Viteazul și al lui Amza Pelea; Cluj-Napoca – busturi: Alexandru Ioan Cuza, episcop Ioan Bob, Romulus Vuia, Ion Creangă, Onisifor Ghibu, Octavian Goga, Emil Isac, Woodrow Wilson, Alexandru Vaida-Voevod, Sigismund Toduță, Nicolae Stăncioiu etc., monumente: Andrei Mureșanu, Iuliu Hossu, Dr. Mircea Luca; Brașov – bust Yitzhak Rabin; București – bust Eugen Barbu; Sao Paulo (Brazilia) – bust Tristan Tzara; Fuente Palmera (Spania) – „Dante coborând spre înălțare”; Bistrița – bust Alexandru Vaida-Voevod, „Altar”, monument George Coșbuc etc.; Gyula (Ungaria) – bust George Pomut; Sibiu – busturi: Eduard Albert Bielz și Cornel Irime; Monumentul Eroilor de la Zimbor (Sălaj), de la Ocoliș (Alba) și de la Bucea (Cluj), Monumentul lui Avram Iancu din Turda și multe altele. Lucrări de restaurare-conservare: 1991-1992 – Viena; 1996 – Monumentul Eroilor de la Băilești; 1998 – Mausoleul „Octavian Goga” de la Ciucea; 2003 – componente artistice ale Porții I a cetății de la Alba Iulia; 2019 – bustul lui Victor Babeș și al lui Janos Bolyai din Cluj-Napoca.

Este cunoscut îndeosebi pentru monumentele, statuile și busturile create. Dar își arată măiestria și în sculptură de gen și plastică mică, în care a avut realizări cu rezonanță internațională, abordând formule diverse și folosind ca suport materiale precum bronzul, piatra, lemnul și altele. Este membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România și Cetățean de onoare al municipiului Băilești. (**Leon-Iosif GRAPINI**)

*Lucrări
monumentale*

Alexandru Ioan Cuza (Cluj-Napoca)

Alexandru Vaida-Voevod
(Cluj-Napoca)

Andrei Mureșanu (Cluj-Napoca)

Avram Iancu (Turda)

Dr. Mircea Luca (Cluj-Napoca)

George Coșbuc (Bistrița)

George Pomutz (Gyula, Ungaria)

Iuliu Hossu (Cluj-Napoca)

Mihai Eminescu (Apateu, Ungaria)

Woodrov Wilson
(Cluj-Napoca)

Yitzhak Rabin
(Braşov)

Monumentul Eroilor
celui de-Al Doilea
Război Mondial,
Băileşti,
Dolj

Luchian

Teracotă

Figuri așezate

Ciclul - Urechile adâncurilor surde (Proiect pentru sculptură subacvatică)

Cobzarul

Penelopă

Personaj cu pasăre blazată

Povara coroanei

Personaj

Bronz

Altorelief

Figură așezată

Luchian

Mircea Spătaru (Maestrul sculptorului Ilarion Voinea)

Cariatidă

Tâlcul miezului

Fluture (marmură)

*Piatră
și
Metal*

**Geotropism
(Șantierul Naval Damen,
Galați)**

**Lumina de sub boltă
(Dervent, Constanța)**

Fereastră

Fereastră închisă

Lemn

Fereastră (2)

Firidă

Pseudorelief

Colț tainic

Fluture

Icoană
de
vatră

Icoană de vatră (2)

Relief

Relief (2)

**Reverberații
ale scutului verde**

Semn pentru Ana

Patrulaped

Semn

Introspecție (Timișoara)

Expoziția de artă „Florăria”

Muzeul Etnografic „Anton Badea” din Reghin găzduiește expoziția de artă „Florăria”, un eveniment care reunește valori ale culturii tradiționale, cu arta plastică și literatura, organizat cu sprijinul Primăriei Municipiului Reghin, sub coordonarea managerului muzeului, dr. Roxana Maria Man. Expoziția cuprinde tablouri ale scriitoarei și pictoriței Melania Cuc și piese din portul popular bistrițeano-năsăudean aflate în colecția personală a scriitorului și etnologului Menuț Maximinian. Vernisajul expoziției a avut loc în 10 octombrie a.c., la care au fost prezenți, alături de vizitatori veniți în număr mare, expozanții, scriitorul și jurnalistul Nicolae Băciuț, etnologul Maria Borzan, fostul primar al orașului Reghin Maria Precup și Maria Bucin. Cu acest prilej a fost lansat volumul de poezii „Sonete de toamnă” a scriitoarei Angela Maria Drăgoi. Iubitorii de artă sunt așteptați, până la finele lunii ianuarie 2026, să admire florile de pe pânză pictate cu pensula sau cusute cu acul. (Leon-Iosif GRAPINI)

Dan Filipoi

Crucea apelor

Înainte vreme, la Șanț, se credea că atunci când ești grav bolnav și nu mai ai nicio scăpare, numai „Crucea apelor” te mai poate scăpa de moarte. Ce însemna acest lucru? Trebuia să bei apă din locul în care se întâlnesc râurile sau pâraiele în cruce, loc numit la noi „Crucea apelor”. Numai că apa nu o puteai lua oricând și oricum, trebuia luată dimineața, înainte de cântatul cocoșilor și de răsăritul soarelui. De asemenea, când făceai asta, orice simțeai sau auzai înapoia ta, nu aveai voie să te uiți în spate și nu era nici îngăduit să faci cale întoarsă pe unde te -ai dus. Dacă nu respectai aceste cerințe, apa nu avea niciun efect tămăduitor.

Eu știu două locuri în sat unde fac apele cruce și unde se ducea lumea să ia apa vindecătoare. Primul este aproape de centrul satului, unde se varsă Cârțibavul și Cobășelul în Someș. Demult, era și o punte, pe care se putea trece peste Someș și de unde ieșeau pe ulița Grăpinarilor. Al doilea loc se afla în partea din sus a satului, unde se varsă în Someș pâraul Paschii, pe stânga, și pâraul Lutului, pe dreapta. Astăzi, acolo, nu mai fac apele cruce, întrucât pâraul Lutului a fost redirecționat în aval de cursul anterior.

Întâmplarea ce urmează să v-o povestesc s-a petrecut în partea din sus a satului, protagonistă fiind stră-străbunica mea, Eleonora Ilieșiu. Stră-străbunicii mei, Artene și Eleonora Ilieșiu, locuiau peste apă, unde are casă verișorul meu Lucian Grapini, de profesie medic veterinar. Aveau casă mare, frumoasă, împrejmuată cu târnaț, și aveau și filigorie.

S-a întâmplat că moașa Eleonora – o numesc așa pentru a nu se confunda cu bunica mea, care-i purta numele – s-a îmbolnăvit rău. Înainte de a o cuprinde boala, a avut un vis, se făcea că se la¹, iar pe unde dădea cu pieptenele se lua părul de pe cap. Tot în acel vis i s-a arătat un om, trăitor în acele timpuri la noi, în sat, care i-a spus: „Dacă vrei să nu-ți mai pice părul, ține² cât vei trăi ziua nașterii tale”. Fiind născută în Duminica Floriilor, de atunci în colo, în acea zi, moașa nu a mai mâncat și nici nu a băut apă toată viața.

Se credea că părul căzut de pe cap prevestește sărăcie.

Boala a avansat, și, deși era tânără, ajunsese la un pas de moarte. Cel care a tratat-o a fost Liciniu Grapini, medic la Huedin, fiul preotului Pamfilu Grapini.

Cum era și o femeie credincioasă, s-a rugat mult lui Dumnezeu și, în cele din urmă, învățată fiind de cineva, s-a hotărât să ia și apă din „Crucea apelor”, mai ales că locul respectiv se afla la nici o sută de metri de casa lor. Numai că nu era prea simplu, deoarece, așa cum am amintit, trebuia să se întoarcă acasă pe alt drum.

Așadar, într-o dimineață, s-a trezit înainte de cântatul cocoșilor și de răsăritul soarelui și, cu un urcior în mână, a luat-o pe lângă Someș la vale, până a ajuns în Luncă, a trecut puntea, pe atunci nu era pod acolo, apoi a ieșit pe ulița de lângă Garofina Rus în strada principală. Deloc ușor, noapte, fără să privești în urmă, orice s-ar întâmpla...

Cum venea pe drum în sus, dintr-odată o lumină a izbit-o din spate, ca farurile unei mașini, ba se auzea și un sunet ciudat. S-a speriat, mai ales că, dacă ar fi fost un autovehicul, ar fi trebuit să o întrecă. Dar de unde autovehicule pe acele timpuri în satul nostru? Autoturism nu avea nimeni, iar mașini mari circulau rar de tot. Și-a continuat drumul fără să se uite înapoi, zicând rugăciunile și făcându-și cruce cu limba în gură până a ajuns la „Crucea apelor” din capătul satului. A luat apă, a trecut podul și a intrat pe ulița ei, însă lumina și sunetul o urmăreau încă. Oricum, drumul spre casă era scurt și aproape parcurs, dar tot nu se simțea în largul ei, însă a avut tăria să nu-și întoarcă privirea. Era bucuroasă că a luat apă și că încă nu au început cocoșii să cânte, iar soarele nu a răsărit. Când a fost pe la mijlocul uliței, a auzit primul cântat de cocoș. Nu s-a îngrijorat, apa era luată. A urmat al doilea cântat, apoi, al treilea, iar lumina și zgomotul au dispărut brusc. Se credea în popor că, la al treilea cântat de cocoș, strigoi, moroi, capcâni și alte duhuri necurate dispar și nu mai au putere. A ajuns, în sfârșit, acasă. După câteva zile, a plecat Între Marii, la gospodăria de vară, unde locuiau cea mai mare parte a anului. A trăit să-și vadă unica fiică măritată, nepoții căsătoriți și două dintre strănepoate. A murit când mama avea opt ani. Închei cu câteva versete din Isus fiul lui Sirah:

„Fiule, în boala ta nu fi nebagător de seamă; ci te roagă Domnului, și El te va tămădui.

Depărtează păcatul și întinde mâinile spre faptele drepte și de tot păcatul curățește inima ta.

Dă miros cu bună mireasmă și pomenire de făină de grâu și junghie jertfe grase, pe cât te ajută puterile.

Și doctorului dă-i loc, că și pe el l-a făcut Domnul și să nu se depărteze de la tine, că și de el ai trebuință.” (Cap 38, 9-12)

1. a la – a se spăla pe cap, a se pieptăna

2. a ține – a ajuna

Liviu Păiuș

Când s-o făcut drumul pe Dealul Neamțului

Când s-o făcut drumul pe Dealul Neamțului, între Măgură și Rodna, s-o strâns, așa o dat prestație pe toate satele să iasă oameni mulți la drum, fete și feciori, bărbați, ca să muncească, să facă un drum peste deal încârbobit, să poată umbla cu carele, cu căruțele. Cum era mulțime multă, într-o zi la amiază, un fecior din Rogna Veche, de nouăsprezece ani, o văzut că vine numai o vijelie, un vânt învârtindu-se care o scos un fecior din popor și tot l-o ridicat în sus până numai l-o văzut, numai ca o pasăre.

Ș-apoi s-o dus, s-o dus până la o stâncă. La stâncă cele două zâne or deschis o ușă și acolo în stâncă era o casă frumoasă, numai marmură și mese frumoase cu băutură și mâncare. Acolo era un moș bătrân, spunea că-i de-o sută de ani acolo, în casa aceea. Cele două zâne or închis ușa și s-or dus mai departe. După ce-o rămas numai bătrânul cu feciorul, acela i-o spus:

– Măi, băiete! Dacă vrei și tu să nu stai ca mine aicea, să te canonească zânele, tu trei zile să nu faci nimic! Dar nici să mănânci, nici să bei, atunci te-or duce înapoi, c-or gândi că ești mut, și muți nu le trebuie. Că, uite, tot așa am fost și eu băiat de vreo optsprezece ani când m-or luat de la noi și m-or adus aicea și iată că-s de-o sută și douăzeci de ani, mă chinuiesc; vezi-mă că-s moș bătrân și așa cum mă vezi, după ce vin ele, mă fac tânăr de optsprezece ani, mă îmbracă în haine de fecior și trebuie să le joc și să le distrez în toate felurile. Dumnezeu știe când oi muri, când m-or lăsa astea să mor.

Așa că minte-naș, cam la două ceasuri, or sosit zânele, care mai de care mai frumos gătate și îmbrăcate și, după ce-or sosit, l-or prețluit pe el.

– No, aiesta-i care l-am adus, uite.

– Da, aiesta-i!

L-or căutat, l-or dezbrăcat în pielea goală pe fecior, s-or uitat la el, la haine. Ziseră:

– Hainele astea nu-s lucrate din zilele noastre – că ele au zile, noi nu lucrăm în zilele lor, câte trei într-un an – în zilele noastre nu-s lucrate, dar băietu-i curat. Aiesta-i băiat curat, îi bun pentru noi pentru că n-o avut atingere nici c-o femeie.

L-or îmbiat să mănânce la masă, nici n-o vrut să mănânce. Să bea, n-o vrut. Orice or făcut cu el, el numai s-o cântat, întruna o plâns și n-o vrut absolut orice să asculte de ele.

– Vai de mine! Aiesta se vede că-i mut, aiesta nu poate grăi. Mut nu ne trebuie.

L-or lăsat la o parte și s-or dat pe moșneag. Or adus un clop de acelea cu pană de păun ca la Mocod și-on pieptar cu cănaci și ciobote crețe. L-or îmbrăcat și l-or făcut pe moșneag de optsprezece ani, s-or pus la masă, or mâncat și-or băut cu ele. Apoi o zână bătrână o luat o ceteră și atât de mândru cânta din cetera aceea.

Ș-apoi pe moșneag l-or luat între ele. Ș-apoi sărituri și ponturi că sărea moșneagul și bătea în pînă. Și atîta or jucat și s-or distrat până s-or săturat ele. După ce-o gătat, moșneagul o rămas în treaba lui.

– No, amu ce faceți cu mutul? Aiesta-i mut, n-avem ce face cu el. Luați-l și duceți-l de unde l-ați adus!

Și iar l-or luat cele două zâne. Și l-or luat și l-or dus ca la trei zile și l-or lăsat iar acolo. L-or văzut cum să coboară, să coboară, cum să coboară acum parașutele și l-or lăsat acolo iar între popor de unde l-or luat.

Ș-apoi l-or întrebat:

– Unde te-or dus, ce-ai văzut? Ce-ai făcut? El o spus tot ce i s-o întâmplat și ce-o văzut, și ce-o pățit. Dar n-o mai trăit numai până a doua zi, feciorul o murit.

Și o constatat medicul că i-o răcit sângele de spaimă. Ș-așa s-o întâmplat cu feciorul acela din Rodna.

Din: O. Bîrlea, „Antologie de proză populară epică”
vol. III, p. 241-243

*Dan Filipoi**Cu copiii la cântar*

Ioana Robotin, o femeie nu mare de statură și subțirică, iute și harnică foc, de loc din localitatea Ilva Mică, a devenit șănțeană prin căsătorie. Își petrecea viața muncind neîncetat, primăvara, vara și toamna la pus în pământ, căpăluit, fân, adunat de fructe de pădure, cules, iar iarna la tors, țesut, croșetat. Mereu își găsea ceva de lucru, căci doar numai cine nu-și caută ocupație nu găsește niciodată. Fiind silitoare și vrednică, se străduia să țină și câte o vacă la casă, deși, rămasă văduvă, nu-i era ușor să facă fân.

Într-o primăvară, a rămas cu puțin fân în pod, așa că a găsit ceva fân de vânzare la Victoria lui Doniză (Dionisie). Cărauș l-a angajat pe Florea Sas, ginerele Clementinei Olariu de pe Cârțibav.

Badea Florea avea mai mulți nepoți. Cel mai mic, Florin Munteanu, era cu un an mai mic decât fratele meu Grigore. Erau prieteni nedespărțiți în copilărie. Petreceau mult timp împreună, se îndepărtau de casă, câteodată se mai și pierdeau. Nu de puține ori îi căutam prin fântâni sau pe lângă Someș, în sus și în jos, de frică să nu fi căzut pe apă.

Când a plecat badea Florea de acasă, s-au urcat în car Florin împreună cu fratele meu, aflat la joacă la ei în curte. S-au dus pe Cârțibav, la Victoria lui Doniză, au încărcat fânul, iar de acolo au mers la cântarul satului, pe atunci aflat lângă primărie. În drum spre cântar, badea Florea a făcut un scurt popas pe acasă și tot atunci le-a atras atenția celor doi copii să coboare din carul cu fân, pentru că urmează să se ducă la cântar. Ei însă s-au acoperit cu fân și au rămas în car pe mai departe. Menționez faptul că un car cu fân se cântărea încărcat, apoi, după ce se descărca fânul, se cântărea doar carul gol. Din cantitatea totală se scădea greutatea carului. Cum erau copiii ascunși în fân, Florea și Ioana au cântărit carul încărcat împreună cu ei, apoi s-au îndreptat spre casa femeii. Ioana a deschis poarta la curte, apoi, la șură, iar cei doi copii s-au prins de grinda de deasupra porții și au strigat: „Eeei, haaaa!” Văzându-i, Ioana s-a răstit la ei: „Vai, vădu-vă mari să vă văd, poclogi¹ și hoheri ce sunteți voi, nu mi-i destul necazul, mă puneți să vă mai plătesc și pe voi? No, lasă că vă spun io la părinți!” Ei, fiind mici și sprinteni, s-au dat jos și au fugit fiecare la casa lui. Fratele meu, parcă acum îl văd, s-a făcut cuminte de tot, s-a așezat în pat și, în scurtă vreme, a adormit, probabil de spaimă. Între timp, Ioana și Florea Sas au terminat și ei de descărcat fânul și s-au îndreptat spre cântar. Ioana, însă, a intrat pe Cârțibav să-i caute pe cei doi neastâmpărați spre a-i cântări împreună cu forgonul gol. A intrat la noi în curte și i-a zis mamei: „Fă bine, Cheță, lasă-mă să-l cântăresc și pe al dumitale!” „Pe cine să cântărești?”, a întrebat mama contrariată. „Pe băietul cel mic.” „Și de ce să-l cântărești?”, i-a adresat întrebarea mama și mai uimită. Atunci, Ioana i-a povestit pățania. A intrat mama în casă, l-a trezit pe Grigore, i-a dat aceleași haine, i-a pus și baioneta pe care o purta la brâu atunci când se afla în car. Ioana a mers după Florin și, la întoarcere, a intrat din nou pe la noi după fratele meu, și au mers toți trei la cântar. Badea Florea îi aștepta, forgonul era așezat pe cântar, s-au urcat băieții, iar acul a arătat cu 63 de kg mai mult. „No, așa, dragii lelii, că mă făceați să dau 189 de lei în plus pentru voi”, a zis Ioana. Cu trei lei se vindea, în acea vreme, kilogramul de fân. Îmi amintesc că fratele meu Gore, cum îl alintam noi, câteva zile a fost mai liniștit, apoi, împreună cu Florin, au făcut alte năzbâtii, de altfel, jocuri nevinovate de copii.

1. Neastâmpărat, obraznic

Drumetii

Toader-Dorel BAZGA

Bogăție de cervide

O suliță solară stă proptită de-un munte. Altele au reușit să pătrundă în molidișul de alături precum reflectoarele unui platou de filmare. Protagonistii intră în scenă, ceata lui pițigoi: pițigoi mari și

suri, pițigoi de brădet și pițigoi... mai cu moț (*Lophophanes cristatus*). Tăbărăsc printre cetini, făcându-se neconținut după semințele din conuri ori după câte o insectă pitită de ger. Niște aușei (e plin codrul de ei), cu ochii pe post de lupă, ciugulesc pupe și ouă minuscule ori păianjeni prost camuflați. Sunt cele mai mici zburătoare din Europa, cântărind abia cinci grame. Nici trunchiurile nu scapă de ITP-ul cojoaicelor (*Certhia familiaris*) și scorțarilor (*Sitta europaea*) care nu ratează niciun decimetru pătrat de ritidom.

Hmm, e timpul de privit și jos, unde zăpada e ciuruită de urmele ciutelor. În căutarea frunzelor de mur, au decopertat cu copitele stratul de zăpadă. În alte locuri, au decojit lăstarii de salcie căprească (*Salix caprea*), această delicată a cervidelor noastre. Urmele devin tot mai proaspete, iar noi ciulim urechile: dinspre vale, în spatele păienjenishului de ramuri, niște mamifere mari bat în retragere. Ocolim zona și alegem un drum forestier care brăzdează muntele la vreo 200 de metri mai jos. Sperăm la o joncțiune cu turma. Transpirăm, gâfâim, apoi „ne tragem sufletul”. Un freamăt străbate pădurea și iată: printre trunchiuri ude încep să apară ciutele în șir indian. Începem să numărăm încântați: una, două, trei... nouăsprezece ciute, printre care câteva clăpăuge iobane. Nu le urmărim, ci ne îndepărtăm discret. E sanctuarul lor. În retragere, mai dăm peste patru ciute din ariergarda apașă. Acestea sunt curioase, măsurându-ne cu privirea preț de vreo 5 minute, priponite în mijlocul unui drumeag năpădit de tufe. Brusc, se pornesc în galop năvalnic. Ecoul face să tresară alte cinci surate mai pirpirii, căprioare (*Capreolus capreolus*).

Ciute curioase (*Cervus elaphus*)

Căpriorul circumspect (*Capreolus capreolus*)

lus)), aflate la rădăcina unui paltin monumental. Un țap cu coarnele mijite rămâne în urmă și începe să-și miște capul și picioarele din față într-un fel sacadat, caracteristic. De obicei scot și behăituri de alarmă, dar acest exemplar era tăcut și circumspect. Cu tolba doldora de imagini, lăsăm în urmă zona sălbatică.

La întoarcere, chiar din mașină, zărim foarte aproape de drum încă trei căprioare, învăluite în semiîntuneric. Începem să facem socoteala: 23 de ciute și opt căprioare. Bogăție de cervide!

Forfecuța

Un păianjen (*Pysaura mirabilis*) ne taie calea fără să se asigure. Circulă pe zăpadă ca pe bulevard. Insist să-i fac o ședință foto. E de acord, și ne împrietenim. O darabană zdravănă de ciocănitoare de munte (*Picoides tridactylus*) tulbură liniștea pădurii. Ieșim în golul subalpin și dăm o geană spre liziera pădurii. O siluetă arhicunoscută se strecoară printre copaci, cu nasul în zăpadă. E un vulpoi îndrăgostit ce adulmecă urma vreunei femele. E atât de concentrat în ceea ce face încât nu sesizează prezența noastră. După un timp, se pierde în pădure. Urcăm până aproape de o stână. Pe drumul înzăpezit și-a lăsat amprenta un stol de potârnicchi, ce își duce veacul de câțiva ani prin acea zonă (la 1400 m altitudine). Frigul ne dă imbold să coborâm.

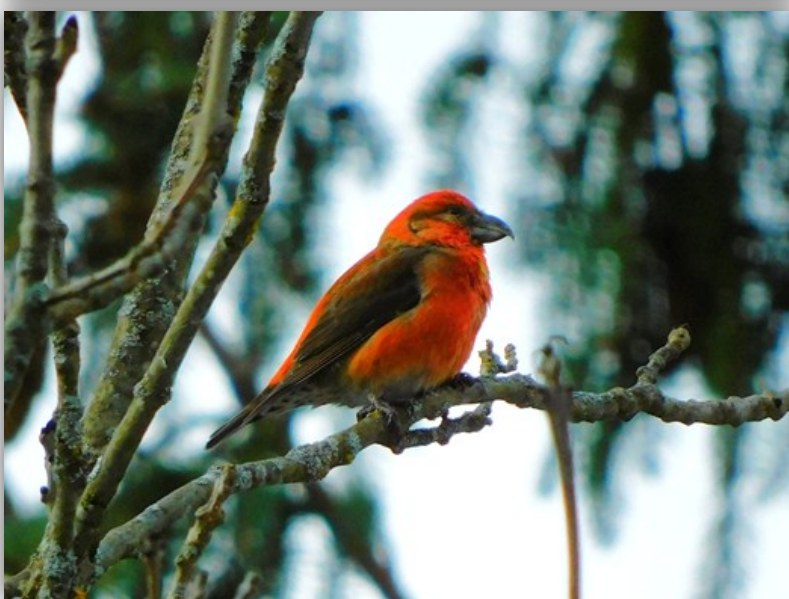
Câteva raze întârziate mângâie creștetul unor molizi. Se aude un tril frumos, așa că i-au binoclu și „periez” acea zonă. Găsesc până la urmă cântărețul: un mascul de forfecuță (*Loxia curvirostra*), cu burta roșie ca focul. Deși e încă iarnă, el începe să curteze femela, fiind, alături de corb, printre primele păsări care clocesc, începând cu finalul lunii februarie. În anii în care coniferele sunt bogate în semințe, forfecuțele cuibăresc chiar și în ianuarie! Da, viața acestor păsări este strâns legată de conifere, din conurile cărora extrag semințele numai după ce decupează mijlocul solzilor, cu ciocul specializat, ce seamănă cu o forfecuță. De aici i se trage și numele.

În fața noastră se ridică un deal golaș, pe care încep să urce una după alta opt ciute. Se opresc într-un loc în care cei de la fondul cinegetic le-au pus hrană. După ce s-au hrănit în pripă, coboară într-o vâlcea, unde încearcă să pască niște fire de iarbă uscată. De-abia se mai zăresc în semiîntunericul de afară.

Vulpoiul îndrăgostit
(*Vulpes vulpes*)

Forfecuță, mascul
(*Loxia curvirostra*)

Păsările din arealul comunei Șanț *Codobaturile și fâsele*

Lucian Claudiu GRAPINI

Aceste păsări strâns înrudite între ele fac parte din familia *Motacillidae* și au un format corporal similar, cu trup suplu, picioare, gheare și coadă lungi, caracteristici mai accentuate în cazul codobaturilor. Balansarea cozii în sus și în jos este una dintre trăsăturile cele mai ușor de observat ale codobaturilor, fiind aproape permanentă. Denumirea comună provine, cel mai probabil, din asocierea termenilor latini „coda” și „battuo”, care înseamnă coadă, respectiv a bate sau a lovi. Acest comportament este prezent și în rândul fâselor, însă e mai puțin evident comparativ cu rudele lor. Bătaia cozii nu este pe deplin elucidată, unii cercetători fiind de părere că are rolul de a-i comunica unui potențial prădător că pasărea este vigilentă și conștientă de prezența sa.

Codobatura albă (*Motacilla alba*) este cea mai răspândită codobatură, având o distribuție eurasiatică. Este o specie rezidentă în vestul, sudul și sud-estul Europei, inclusiv o bună parte din teritoriul

Codobatura albă

României, în Turcia și nordul Marocului. În nordul și estul Europei și în cea mai mare parte a Asiei, codobatura albă cuibărește pe timpul verii și migrează în sezonul rece spre cartierele de iernare din nordul Africii, Orientul Mijlociu, India și Indochina. De asemenea, cuibărește chiar și în Islanda și în porțiuni mici din Groenlanda și Alaska și rămâne pe tot parcursul anului și în Peninsula Coreeană și în Japonia. Populația europeană este mare, fiind formată de 13 până la 26 de milioane de perechi cuibăritoare, între 350.000 și 700.000 dintre acestea regăsindu-se în

țara noastră. Codobatura albă este o pasăre care se adaptează unei varietăți mari de habitate din apropierea surselor de apă, cum ar fi luncile râurilor, câmpiile, terenurile agricole, coastele marine sau parcurile. Preferă zonele deschise și evită vegetația abundentă sau pădurile întinse. Este foarte frecventă și în localități, mai ales cele din zona rurală, și urcă destul de mult în altitudine, fiind prezentă inclusiv în sectorul montan, până la altitudini de 1500-1600 de metri. În Șanț, este o pasăre comună în vatra satului, pe fânețele și pășunile de pe tot teritoriul localității, inclusiv pe pajiștile montane. De asemenea, se întoarce timpuriu din zonele de iernare, de obicei la început de aprilie sau chiar în martie, în funcție de temperaturi, și pleacă târziu, la sfârșit de septembrie sau în octombrie. Cuibul este construit în pereți de piatră, în acoperișuri învechite, sub streșina caselor, în zidurile de piatră ale construcțiilor vechi, în guri de aerisire. La fel ca multe specii de talie mică, atunci când condițiile sunt favorabile, depune două ponte pe an. Are o lungime de 17 până la 19 centimetri, o anvergură de 25 până la 30 de centimetri și o greutate medie de aproximativ 25 de grame. Adulții sunt gri pe spate și pe umeri, albi pe piept și pe abdomen și pe fața ventrală a cozii, negri pe creștet, pe gușă și pe fața dorsală a cozii și albi pe obraji și pe frunte. Juvenilii sunt asemănători, dar au pata de pe gușă mai estompată, iar creștetul este gri. În timpul iernii și primăvara devreme, înainte de a intra în sezonul de împerechere, și adulții sunt predominant gri pe cap, iar pata de pe gușă, deși neagră, este mai redusă ca și dimensiune. Codobatura albă este insectivoră și își

petrece timpul la sol în căutarea hranei, ba alergând după insecte, ba sărind și urmărindu-le în zbor pe distanțe scurte. Fiind o specie comună, poate fi văzută foarte ușor, de multe ori plimbându-se pe pământ sau cântând pe firele de curent, pe stâlpi ori pe acoperișurile caselor. Este o pasăre care tolerează foarte bine prezența umană și permite apropierea până la câțiva metri dacă nu facem mișcări bruște și avem răbdare.

Codobatura de munte (*Motacilla cinerea*) se regăsește în cea mai mare parte a Eurasiei. Populațiile sunt rezidente în vestul și centrul Europei, porțiuni din Turcia și Japonia și migratoare în rest, acestea din urmă iernând în Africa, Orientul Mijlociu și sudul Asiei. Efectivele europene se situează între 740.000 și 1.600.000 de perechi cuibăritoare, iar cele din România, între 75.000 și 150.000. Habitatele obișnuite în care este prezentă sunt cele din lungul pâraielor sau râurilor de dimensiuni mici din zonele de deal și de munte, cu multe pietre expuse și aluviuni, în apropierea pădurilor. Din aceste considerente, în țara noastră, arealul codobaturii de munte este restrâns la nivelul arcului carpatic și al zonelor adiacente. Poate fi văzută destul de ușor pe teritoriul comunei Șanț, pe malurile sau pe luncile râului Someșului Mare și pe afluenții săi, inclusiv pe cursurile pâraielor din păduri, dar fără a pătrunde foarte mult în interiorul acestora. De cele mai multe ori zboară pe deasupra

Codobatura de munte, femelă

cursului de apă ori se deplasează pe pietre, dar poate să stea și pe crengile arborilor, lucru pe care codobatura albă îl face foarte rar. Își construiește cuibul în malurile pietroase, printre bolovanii acoperiți cu mușchi sau iarbă din versanții stâncoși aflați în apropierea apelor sau sub poduri. Este foarte asemănătoare ca dimensiuni cu ruda sa apropiată, codobatura albă, însă are o coadă mai lungă. Indivizii speciei au capul, spatele și aripile gri, iar pieptul și abdomenul, galbene, nuanța acestora din urmă fiind mai intensă la masculi. Totodată, au două dungi albe, una ca o sprânceană, iar cealaltă, ca o mustață, iar masculii au

gușa neagră, în vreme ce aceasta este gri-deschis la femele sau, uneori, aproape albă. Juvenilii au gușa, pieptul și abdomenul albicioase, penele de la baza inferioară a cozii fiind singurele de culoare galbenă. Este insectivoră și poate fi uneori observată izbind cu ciocul de pietre prada proaspăt prinsă.

Codobatura de munte, pui

Fâsa de pădure (*Anthus trivialis*) este o pasăre ce cuibărește în Europa și o parte întinsă din Rusia, dar și în nordul Turciei, Caucaz, Kazahstan și în nordul Mongoliei. Își petrece iarna în Africa Subsahariană și sudul Asiei, preponderent în India. Populația cuibăritoare europeană este foarte mare, de 27 până la 42 de milioane de perechi, iar cea autohtonă, de 500.000 până la 1 milion de perechi. Se regăsește peste tot teritoriul României, exceptând zonele joase foarte întinse și fără copaci și golurile alpine. Ocupă aproape orice tip de habitat forestier, cu zone deschise aflate în apropiere, într-un interval larg de altitudine. La Șanț este foarte comună, fiind una dintre păsările pe care le aud cântând cel mai des, din livezile și grădinile dintre case și până la limita superioară a pădurilor, la aproximativ 1600-1700 de metri. La altitudine mare, poate fi observată împreună cu ruda sa, fâsa de munte. Are un comportament ușor de remarcat, deoarece, în perioada nupțială, stă chiar în vârful copacilor, de unde coboară într-un zbor ușor, în timp ce își cântă trilul. Cu toate că este dependentă de prezența arborilor, își amplasează cuibul pe pământ, la fel ca alte fâse, ascuns de iarba sau florile înalte. Este de mărimea unei codobaturi, dar pare puțin mai mică datorită aspectului ușor mai compact, cu picioare și coadă mai scurte. Exemplarele din această specie sunt cafenii sau maro-deschis pe cap, spate, aripi și coadă și albicioase pe abdomen, cu o nuanță de crem pe piept. De asemenea, are striuri negricioase bine reprezentate pe creștetul capului, pe spate și pe piept și subțiri sau, câteodată, abia perceptibile pe flancurile abdomenului. Seamănă destul de mult ca și colorit

și model al penajului cu ciocârliile, cu care nu este strâns înrudită, însă acestea au capul mai mare, corpul mai rotund, iar ciocul și cozile le sunt mai scurte. Se hrănește cu insecte, pe care le capturează direct de pe sol sau de pe frunzele copacilor. Fâsa de pădure

Fâsa de pădure

este una dintre cele mai frecvent auzite păsări în corul dimineții din arealul comunei Șanț, alături de cîntează (*Fringilla coelebs*), de mierlă (*Turdus merula*) și, în zonele mai joase, de presura galbenă (*Emberiza citrinella*).

Fâsa de munte (*Anthus spinoletta*) este o specie care își respectă cu strictețe numele. Cuibărește în zonele înalte, golașe, cu precădere în Europa,

Fâsa de munte

dar există populații și în China, sudul Siberiei, Mongolia și Kazahstan. Zonele de iernare se află în sudul și vestul Europei, inclusiv suprafețe mici din Marea Britanie, nordul Africii, Iran, Afghanistan, Pakistan, India și sudul Chinei. Pe continentul european există peste 600.000 de perechi cuibăritoare, iar în România, între 160.000 și 190.000. Aceste efective aparent reduse, comparativ cu alte specii de talie similară,

reflectă preferința sa pentru habitatele înalte și greu accesibile, reprezentate de golurile alpine. În România, este prezentă exclusiv în zona înaltă a Carpaților. La Șanț, până în momentul de față, am observat-o pe timpul verii doar în Munții Rodnei și Munții Suhard, nu și în Munții Bârgău, a căror altitudine maximă de pe teritoriul comunei este de doar 1430 de metri. Deși primăvara își face simțită prezența mai târziu pe coastele munților, am observat fâse de munte întoarse din locurile unde își petrec iarna încă de la începutul lunii aprilie, în funcție de vreme. Acestea erau în zone montane mai joase, aproape de limita pădurilor sau în zonele deschise dintre culoarele de copaci, pe fețe sudice, unde zăpada începe să se topească mai timpuriu. Pe parcursul verii, este des întâlnită pe traseele montane, de cele mai multe ori putând fi observată în grupuri mici, în zbor sau pe sol, printre pietre și prin iarba scurtă. Cuibul este poziționat pe pământ, ascuns de vegetație. Este aproape identică din punct de vedere al mărimii cu fâsa de pădure, deși e puțin mai suplă și cu picioarele mai lungi, aproape ca o codobatură ca formă, însă coada e mai scurtă decât a acesteia. În penaj de vară, are capul gri, fără striuri pe creștet și bine delimitat de spatele maroniu, sprânceana albă fiind bine reprezentată pe fondul gri. Ventral, abdomenul este alb, cu striuri foarte mici și subțiri pe flancuri, iar pieptul și gușa sunt de un roz spălăcit. La începutul toamnei, când încă nu a părăsit teritoriile de cuibărit, și în migrație, rozul de pe piept este înlocuit cu crem, iar striurile devin mai vizibile și mai numeroase, inclusiv pe piept, intrând astfel, în penajul de iarnă. Juvenilii seamănă cu adulții în penaj de iarnă. Masculii cântă postați pe pietre, pe crengile de ienu-păr ori de jneapăn sau din zbor. Cum traiul la altitudine mare nu este ușor, iar nevertebratele nu se găsesc în număr la fel de mare ca în zonele mai joase și mai calde, fâsa de munte își completează dieta cu semințe mici.

BIBLIOGRAFIE:

1. Lars Svensson, *Ghid pentru identificarea păsărilor din Europa și zona mediteraneană*. Versiunea în limba română – Societatea Ornitologică Română
2. David Alderton, *Enciclopedie completă ilustrată: Păsările lumii*. Versiunea în limba română – Editura Aquila '93
3. Societatea Ornitologică Română, BirdLife International și Asociația Pentru Protecția Păsărilor și a Naturii „Grupul Milvus”, *Atlas al speciilor de interes comunitar din România*
4. Wikipedia.org

Activitatea Partidului Național Agrar în județul Năsăud în perioada interbelică

Alexandru DĂRĂBAN

Perioada interbelică a reprezentat una dintre cele mai dinamice etape din istoria României moderne, marcată de tensiuni sociale, instabilitate politică și încercări de modernizare economică. Deși Marea Unire din 1918 a creat premisele unui stat național unitar, realitățile socio-economice au rămas profund inegale, în special în mediul rural, unde populația majoritară – țărănul român – continua să trăiască în condiții precare. Agricultură, principala ramură economică a țării, se confrunta cu probleme structurale: fărâmițarea excesivă a proprietăților, lipsa creditului agricol, absența mecanizării și imposibilitatea micilor producători de a-și valorifica eficient produsele.

Pe acest fundal, au apărut partide politice care au încercat să răspundă nemulțumirilor lumii rurale, propunând soluții reformatoare și protecționiste. Un astfel de partid a fost Partidul Național Agrar (PNA) fondat de Octavian Goga în aprilie 1932, ca reacție la eșecul clasei politice dominante de a soluționa problema agrară. Ideologia PNA îmbina agrarismul cu naționalismul conservator și pleda pentru apărarea intereselor țărănului român, consolidarea clasei mijlocii rurale și limitarea influenței capitalului străin în economie. Elementul central al programului său era propunerea unui „plan agricol unitar, general și metodic”, menit să reorganizeze producția agricolă și să asigure echitate economică și socială pentru micii proprietari.

Această viziune a găsit rezonanță în zonele predominant rurale, cum este și județul Năsăud, caracterizat printr-o populație majoritar românească, o tradiție agricolă solidă și o rețea de sate în care valorile naționaliste și conservatoare erau bine înrădăcinate. Aici, doctrina PNA a fost receptată cu interes, mai ales în rândul micii burghezii rurale, al preoșimii și al învățătorilor – actori sociali esențiali în mobilizarea politică a satului.

În primul rând trebuie să prezentăm motivele care au dus la despărțirea lui Octavian Goga de mareșalul Averescu, conducătorul Partidului Poporului (PP). Au conviețuit împreună 12 ani, fiind de două ori la putere, în 1920-1921 și în 1926-1927. În acest timp a intervenit o schimbare de comportament a mareșalului, care nu se mai înțelegea cu nimeni. Nu l-a primit pe Nicolae Titulescu, care venise la el să se sfătuiască, la fel procedând și cu Nicolae Iorga. A ajuns la neînțelegeri cu Regele, cel care-l avansase la gradul de mareșal, asemenea procedee aplicându-le și în interiorul partidului.¹

La data de 12 martie 1932 a fost convocată ședința comitetului executiv al partidului, iar la 10 aprilie 1932, congresul partidului în care s-a luat hotărârea de-a alege ca președinte pe Octavian Goga și să schimbe denumirea partidului, din Partidul Poporului în Partidul Național Agrar. Au trecut de partea lui Goga delegații ardeleni, precum și cei din Vechiul Regat, Bucovina și Basarabia.² Cu această ocazie s-a lansat și programul partidului care prevedea:

- să fie dusă la bun sfârșit reforma agrară inițiată de ei;

- să ajungă toți cei neîndreptățiți, sate și locuitori, la dreptul lor din reforma agrară;

- scoaterea la iveală a banilor care s-au ascuns încă de pe vremea lui Maniu, iar la venirea guvernului Iorga-Argentoianu au pierit cu totul;

- sarcinile țării să fie mai puține, că plugarul nu mai avea de unde plăti cât a plătit mai înainte;

- să facă țara să nu adune numai venituri din dări, ci să pună în valoare avuțiile țării: păduri, aur, argint, petrol, sare, fier etc., ușurând foarte mult sarcinile tuturor;

- sărăcimea să-și poată câștiga bucată de pâine prin pornirea lucrărilor în păduri, fabrici, mine și în alte locuri;

- prețurile lucrurilor din fabrici să fie potrivite cu prețurile mărfurilor vândute de țărani;

- să se îngrijească să nu mai fie oameni fără lucru;

- datoriile țării să nu mai apese așa de greu, când a treia parte din banii țării se duc afară pe datorii;

- punerea în rândul în toate slujbele țării, ca numai slujbași muncitori, pricepuți și cinstiți să stea în slujba omului;

- urmărirea și trimiterea la închisoare pe toți cei care cu știință sau neștiință au făcut ori fac ca avutul țării și al locuitorilor ei să fie pradă și jefuit.³

Totodată au fost concepute și „cele zece porunci ale plugarului român” care aveau următorul cuprins:

„1. Plugar român să nu uiți că vulpile au viziuni, păsările cerului cuiburi, iar plugarul român un singur partid are, care îl ocrotește, îl scapă de nevoi, și acela e PNA.

2. Dintre icoanele de pe pereții casei tale să nu lipsească nici icoana d-lui Octavian Goga, președintele PNA, șeful tău și al Partidului, de la care atarnă pacea și bunăstarea țării.

3. Învăț de pe rost numele conducătorilor PNA.

4. Cei ce aveți locuri de casă și aveți pământ din reforma agrară, să vă gândiți ce ați fost mai înainte și ce ați avut atunci. Dacă astăzi nu vă bate grindina sub cerul deschis și nu sunteți fără casă, fără masă, ai nimănui, să nu uitați că bărbații de astăzi ai PNA au fost cei care au votat legea agrară pentru voi.

5. Sătenii noștri să se adune și să chibzuiască, că cei ce au dat pășuni și păduri comunelor și au alungat de pe hotarele acestora pe grofi și pe proprietari, am fost tot noi cei din PNA. Aceasta, ca să poată trăi și cel mai sărac în țara aceasta, și să nu fie tocmai românul năimit și vagabond în țara lui.

6. Să nu uitați nici pe păcătoșii care ne-au adus la atâta sărăcie prin care ne zbatem azi. Să nu uitați pe liberali și naționali țărâniști, vinovați de toate și pentru toate, și să nu vă mai lăsați prostiți de vorbele și oamenii lor, care își fac mendrele, iar sărăcia voastră o lasă să crească până la cer. Scăparea întregii țărâni e unirea tuturor. Când nu va mai fi plugar român în alt partid, decât în PNA, o să vedeți cum au să joace toți cum veți fluiera voi, căci destul ați jucat voi cum au fluierat ei.

7. Nu voim moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu. Dar e totuși un semn al pronoiei cerești, că dl Maniu a ajuns astăzi să stea într-un sat la Bădăcin, să sape și să grebleze, iar dl Vaida să stea la Cluj, cu o pipă cu țevă scurtă în gură, și să se răcăduiască la copiii ce trec pe direct poarta lui.

8. În acest post al Păresimilor, să se spovedească tot natul și să spună și ceea ce a greșit împotriva țării și a poporului. Să spună de câte ori a mințit, că va merge pe calea dreaptă și a mers pe cea strâmbă; că va vota cu cei ce ocrotesc pe țăran și a votat cu dușmanii poporului; că nu se va lăsa înșelat nici pentru băutură, nici pentru bani și a făcut tocmai dimpotrivă; și că dacă este astăzi atâta rău în țară, aceasta se datorește în mare parte acelor care s-au pus în slujba răului, în loc să ție cu cei ce voiau binele tuturor.

9. Fiecare plugar român să facă un jurământ sărbătoresc în sufletul său, că nu va mai asculta de nimeni, decât de conducătorii partidului său, care este PNA. Că va merge din casă în casă, de la om la om, și va spune învățătura cea nouă a PNA, dându-și toată silința, să nu se odihnească până ce nu va fi adus și pe cel din urmă om, din PNA.

10. Așa să ne ajute Dumnezeu la toți, Amin!”⁴

În județul Năsăud, PNA și-a organizat filiale locale care să susțină activitățile politice și electorale. Impactul electoral al PNA în județul Năsăud a fost vizibil în anii 1932-1935, perioadă în care partidul a reușit să atragă un număr semnificativ de votanți din mediul rural.

În anul 1932 guvernul Nicolae Iorga nu a reușit să îndeplinească promisiunile electorale, iar dificultățile economice și sociale, precum onorarea datoriei externe și plata salariilor și pensiilor, l-au determinat pe reputatul istoric să demisioneze din funcția de prim-ministru în ziua de 31 mai 1932. Regele Carol al II-lea l-a desemnat pentru funcția de prim-ministru pe Alexandru Vaida-Voevod în iunie 1932, care a condus un guvern țăranist, în timpul căruia s-au desfășurat noi alegeri parlamentare, în 17 iulie 1932 pentru Camera Deputaților și 24 iulie 1932 pentru Senat.⁵ La aceste alegeri PNA a obținut în județ un procent de 7,98 %. A fost ales ca deputat dr. Leon Scridon, iar ca deputați supleanți dr. Teodor Vidican și avocatul dr. Cornel Mureșan.⁶

După închiderea sesiunii parlamentare din prima jumătate a anului 1933, deputatul Leon Scridon, însoțit de conducătorii organizației, a vizitat comunele fruntașe și centrele de votare. Prundu Bârgăului, Rusu Bârgăului, Domnești și Șieu, unde au organizat întruniri populare cu țăranii care și-au manifestat încrederea lor în PNA, cât și devotamentul față de Octavian Goga. Continuând seria acestor întruniri, colonel Teodor Sbârcea, președintele organizației din orașul Bistrița și Ioan Pavel, fost inspector școlar, vice-președintele organizației județene, au însoțit pe Leon Scridon, deputat de Năsăud, Duminică 25 iunie, în centrele grănicerești: Rodna, Șanț și Maieru, unde s-au organizat trei adunări grandioase în prezența a sute de țăranii dornici de a auzi cuvântările fruntașilor Partidului Național Agrar.

În Rodna, după participarea la serviciul divin, adunarea s-a deschis la hotelul „Hapca”, ale cărui curte și coridoare au fost neîncăpătoare pentru mulțimea de țăranii adunați să asculte darea de seamă despre activitatea desfășurată în Parlament în cursul unui an de tânărul deputat Leon Scridon care reprezenta în Casa Țării județul Năsă-

ud. Adunarea a fost deschisă de colonel Teodor Sbârcea, care a explicat scopul întrunirii organizate în acest vechi orașel grăniceresc. În încheiere, țăranul fruntaș Lazăr Pioraș, fost primar și președintele organizației PNA din Rodna, a mulțumit deputatului Leon Scridon și însoțitorilor săi pentru venirea lor în mijlocul alegătorilor. A promis că, în fruntea alegătorilor țăranii din Rodna, va fi mereu sub steagul PNA, condus de marele Octavian Goga.

A urmat în după-amiaza aceleiași zile, la ora 3, marea adunare din Șanț unde, sute de țăranii adunați în fața bisericii, au ascultat cuvântările fruntașilor organizației. Din manifestația lor spontană s-a desprins dorința lor unanimă de a vedea plecat guvernul tuturor făgăduielilor în care masele țăranilor și-au pierdut orice încredere.

Seria acestor întruniri s-a încheiat în comuna fruntașă grănicerească Maieru printr-o adunare de aceeași proporție ca și cele din Rodna și Șanț. Aceeași manifestație de încredere și speranță în zile mai bune a fost răspunsul țăranilor din Maieru la cuvântările rostite de fruntașii partidului.⁷

În ziua de 15 Iulie, d-nii Ionel și Leon Scridon au vizitat comunele Buduș și Simionu, unde deputatul Scridon a dat seamă alegătorilor despre activitatea sa parlamentară și extra-parlamentară, fiind aclamat de sătenii adunați în număr foarte mare, aproape întreg satul era de față, înscriindu-se cu toții în partid.⁸

În 16 iulie, colonelul Sbârcea și deputatul Scridon au ținut adunări în comunele Blăjenii de Sus și de Jos și Caila. În Blăjenii de Sus, comuna natală a Prea Sfinției Sale Mitropolitul Nicolae Bălan, cei doi fruntași național-agrari au fost primiți în capul satului de pompierii din comună, cu steagul tricolor în frunte, urându-le bun venit fostul primar Ioan Măgherușan. La întrunirea ce s-a ținut apoi în mijlocul comunei, au vorbit învățătorul-director Mizgan, iar despre Goga și rostul PNA, săteanul Ion Macarie Bălan, vărul mitropolitului Nicolae și președinte al organizației național agrar din localitate. Aceeași primire entuziastă s-a făcut liderilor partidului și în celelalte două comune, Blăjenii de Jos, cât și în Caila, înscriindu-se un număr mare de săteni în partid, în care și-au pus toată nădejdea.⁹

În zilele ce au urmat, liderii județeni ai partidului și-au programat pentru ziua Sfinților Apostoli Petru și Pavel 5 mari întruniri populare în comunele Măgurele, Mărișelu, Bârla, Arcalia și Șirioara, unde erau programați a lua cuvântul conducătorii organizației județene în frunte cu deputatul Leon Scridon.¹⁰

Duminică, 30 iulie, Leon și Ionel Scridon, colonelul Sbârcea și inspectorul Pavel, însoțiți de astă dată și de președintele organizației Virgil P. Râmniceanu, au vizitat comunele de pe Valea Șieului: Sfântu, Cristur, Chintelnic, Chiraleș și Arcalia.

Făcând un rezumat al discursurilor lui Leon Scridon, ne mărginim a arăta că d-sa în ședința de la 25 August 1932, a cerut ministrului de finanțe intrarea în legalitate prin repunerea în funcțiune a comisiei de apel din județul Năsăud; că la 22 Septembrie 1932 a interpellat guvernul asupra măsurilor pe care înțelege să le ia pentru legiferarea cât mai urgentă a unui statut de administrare a fondurilor școlare și de burse grănicerești din județul Năsăud; că la 8 Februarie 1933 a interpellat pe ministrul de finanțe cu privire la abuzurile săvârșite în comuna Feldru de agenții fiscali la încasarea impozitelor, că, în sfârșit, a atras atenția diferiților miniștri prin comunicări asupra

tuturor abuzurilor și ilegalităților făptuite în județul Năsăud și aiurea, obținând în diferite cazuri satisfacție și curmarea răului.¹¹

În ședința din 29 iulie, comitetul executiv județean a hotărât pentru ziua de 14 septembrie (Înălțarea Sfintei Cruci) ținerea congresului județean, la care vor participa, pe lângă șeful partidului Octavian Goga, și numeroși fruntași de la centru, precum și din județele învecinate, Mureș, Someș, Maramureș, Cluj și Satu-Mare.¹² Într-un timp data congresului a fost reprogramată pentru 1 octombrie.

La data de 1 octombrie 1933, a avut loc marea adunare a PNA de la Bistrița, în prezența a 7.000 de țărani, ardeleană, desfășurată cu ocazia congresului organizației județului Năsăud. Prefectul de acolo a făcut, din ordinul guvernului, tot ce i-a stat în putință pentru a opri valurile de țărani pornite de prin toate satele județului să asculte „cuvântul mântuirii”. La entuziasmul țăranilor, care cereau eliberarea lor de sub stăpânirea nedreaptă și mincinoasă a național-țărăniștilor, se adăuga hotărârea intelectualilor nenumărați, prezenți la această manifestație, de a urma pe orice drum pe Octavian Goga.

La intrarea în județ, Octavian Goga a fost întâmpinat de Virgil P. Râmnicăneanu, șeful organizației național-agrar de Năsăud și fost prefect, și de Leon Scridon, deputat. La intrarea în Bistrița, cei 7.000 de țărani au făcut o entuziasmată primire șefului PNA. Cu ocazia primirii Octavian Goga a declarat că „întors din străinătate, am căutat să vin în acest colț de țară, unde cred că voi fi înțeles. Mă primiți cu sufletul deschis, vă dau tot sufletul meu. Sunt hotărât să vă arăt drumul, în mod cinstit. Rămâne ca cetățenii să judece și să vadă ce trebuie să facă. Vă mulțumesc”.¹³

Cuvântul de deschidere a adunării a fost rostit de Virgil P. Râmnicăneanu. Au urmat la cuvânt dr. Teodor Vidićan, țăranul Lazar Pioraș, Ion Măgherușan, Ion Bălan, în numele meseriașilor Ion Goga, după care a urmat discursul deputatului Leon Scridon.¹⁴ Ultimul care a luat cuvântul a fost liderul partidului, Octavian Goga. A început prin a adresa un cuvânt de adâncă mulțumire sufletească pentru răspunsul pe care l-au dat chemării adresate de organizația PNA din județul Bistrița-Năsăud. A mărturisit mai departe în cuvântul său că „mărturisesc tot gândul meu și voi vorbi cu cugetul pe buze. Starea rea în care ne aflăm de mai multe cauze. Principala cauză e guvernarea rea a celor care sunt astăzi la cârmă. Nu voi spune numele lor, fiindcă nu vreau să ziceți că domniile vin în fața voastră ca să se vorbească unii pe alții de rău. Dar d-voastră știți să deosebiți lucrurile singuri, ați văzut că din pricina guvernărilor care s-au perindat la cârmă am mers din rău în mai rău...”.¹⁵ În încheierea cuvântului său a spus că: „Acum vă rog să primiți mulțumirile mele, pentru ascultarea însoțită pe care am găsit-o în mijlocul acestei păduri de oameni. O mișcare nouă începe și mai departe ziua izbândii noastre. Această izbândă vom câștiga-o prin masele populare pe care eu voi porni să le răscolesc de la un capăt la celălalt al țării, convinși dinainte de urmările acestei răscoliri. Investiția de jos ne va da acest câștig de cauză. Duceți-vă și spuneți pretutindeni că ați văzut în mine un om hotărât să meargă la învingere și hotărât să moară pentru voi.”¹⁶

La sfârșitul congresului, profesorul Ioan Lupaș, fost ministru, a citit următoarea moțiune:

„Organizația Partidului Național-Agrar din județul Năsăud, întrunită în congres anual la Bistrița în ziua de 1 Octombrie 1933, ascultând cuvântările, care au examinat

situația politică, morală și economică a țării din timpul de față, exprimă profunda sa îngrijorare pentru felul cum este îndrumată viața de stat prin guvernul actual, a cărui nepriecare a provocat o serie întreagă de crize politice și dezastre morale și economice; crede că orice întârziere în luarea măsurilor de îndreptare va primejdui și mai greu interesele poporului și ale statului întregit; cere deci înlăturarea acestui guvern al crizelor și al dezastrelor; exprimă încredere deplină în principiile și programul PNA și în destoinicul lui șef, Octavian Goga, pe care îl consideră, în împrejurările grele de azi, singurul chemat a începe și a duce la bun sfârșit lucrarea de regenerare morală și de renaștere politică a României întregite”.¹⁷

După marea adunare a PNA la Bistrița a urmat o masă comună, la care au luat parte conducătorii organizației locale, fruntașii județelor învecinate, oaspeții din Capitală și un mare număr de țărani, delegați ai organizațiilor comunale.¹⁸ Cel dintâi pahar a fost ridicat pentru M. S. Regele de către Octavian Goga, care a spus următoarele: „Partidul nostru, oriunde își întrunește oamenii, paralel cu credințele de partid, propagă adevărurile mari ale vieții noastre de stat. Nu se poate ca o organizație politică să se depărteze astăzi de la această linie de conduită, fiindcă cine se depărtează va rămâne pe dinafară. Consecvent cu această credință, convinși fiind că ideea regalității se confundă la noi cu însăși ideea vieții de stat, din acest colț de țară ridic paharul meu pentru M. S. Regele. Dumnezeu să-i călăuzească pașii pe căile adevărului, pentru binele acestui Neam”.¹⁹ În continuare au tostat Ion Pavel, Marin Dumitrescu, profesor la Academia Comercială din Cluj, profesorul Bărbulescu de la Universitatea din Cluj, Mircea Georgescu, C. C. Brăescu, Sebastian Bornemisa, dr. Ionel Scridon, Alexandru Hodoș, Eugen Goga, I. Valjan, șeful organizației Capitalei, și profesor universitar I. Lupaș, fost ministru, care a spus: „De câțiva ani am intrat într-o epocă nouă. Cred că nimeni n-a reușit să precizeze scopul domniei Regelui Carol II cum l-a precizat cuvântul săpat în marmura de la Sinaia: ... «Că voi clădi cu cumpănire dreaptă de ziduri vechi o Românie nouă».

E acesta un program dintre cele mai frumoase. Dar astfel de programe nu se pot îndeplini decât prin mijloace și forțe excepționale, pe care nu le vom găsi în celelalte partide.

O epocă veche nu se poate înlătura decât cu talente mari. Mai există încă astfel de oameni, forțe dinamice capabile de a personifica puțința. În fruntea lor se află Octavian Goga.

Un mare gânditor și domnitor german a spus: «Pentru ca să se desăvârșească o operă mare e suficient un cap pentru mii de brațe».

Forțele și nici capul nu ne lipsesc.

În această clipă de reînviere, închin pentru dl. Octavian Goga”.²⁰

În 9 noiembrie 1933, cel de-al doilea guvern Vaida a căzut, și preluarea guvernării a revenit liberalilor lui I. G. Duca, organizatorii și câștigătorii noilor alegeri din 20 decembrie 1933 pentru Camera Deputaților și 22 decembrie pentru Senat.²¹ În județul Năsăud, Partidul Național Țărănesc s-a menținut totuși pe poziție fruntașă obținând 21,65% din voturi, urmat de PNA-Goga cu 11,8% din voturi. Din partea PNA-Goga a fost ales deputat dr. Leon Scridon, iar ca supleanți Ioan Pavel și Rus Ioan I. Ioan.²²

Duminică, 28 octombrie 1934 a avut loc la Bistrița un nou congres al organizației PNA din județul Năsăud, la

care au participat, pe lângă un însemnat număr de intelectuali veniți din toate colțurile județului, peste 1.000 de țărani, delegați de pretutindeni, care au adus cu toții – printr-o încredere și atașament desăvârșit față de PNA – prinosul lor de simpatie și devotament pentru șeful partidului, Octavian Goga, pentru liderul acestei organizații, dl dr. Leon Scridon, precum și pentru ceilalți fruntași ai județului²³.

După cuvântările rostite la congresul județean de la Bistrița-Năsăud al PNA, a urmat apoi alegerea comitetului județean. Dr. Leon Scridon a fost ales președinte al organizației județene, după care a urmat apoi alegerea comitetului județean alcătuit pe secții, după cum urmează:

Secția Rodna: Pioraș Lazăr, fost primar, consilier comunal; Foia George, econom; Grapini Florean, econom; Flamand Ștefan, meseriaș; Leonte Gavrilă, meseriaș; Blum Maftei, pensionar; Cărbune Alexandru, fost primar, proprietar.

Secția Sângeorz-Băi: Dănilă Pop, notar pensionar; Dragotă Iliuți, consilier comunal; Irimie Iacob, meseriaș; Leonte Emil, econom; Tomuța Pavel, econom.

Secția Feldru: Costinaș Alexandru, fost primar; Truți Toader, econom; Ilie Ileni, consilier comunal; Urs Ștefan, econom; Maierean Iacob, proprietar.

Secția Năsăud: Angheluș Aurel, comerciant; Onuț Ilie, fost primar; Ilovan Alexandru, econom; Domide Gaf-tone, econom; Avram Ieronim, consilier comunal.

Au mai fost aleși membri pentru secțiile Telciu, Mocod, Jurul Peșterii, Rusu Bărgăului, Petriș, Domnești, Șieu, Lechința, Șieu Măgheruș, Prundu Bărgăului.

Au mai fost trimise telegrame Majestății Sale Regelui Carol al II-lea, precum și d-lui Octavian Goga în Sibiu la Palatul Mitropoliei Ortodoxe²⁴.

În prima sesiune a parlamentului din anul 1935, dr. Leon Scridon a depus proiectul de lege pentru organizarea cooperăției²⁵.

La data de 8 aprilie 1935, cotidianul partidului, „Țara Noastră”, a dedicat acest număr aniversării a trei ani de la înființarea partidului. Ioan Lupaș menționa într-un articol din acest număr dedicat evenimentului că „a treia aniversare a înființării PNA să poată indica lămurit pentru oricine trezirea tuturor cetățenilor țării la conștiința datoriei imperioase de a se înregimenta neîntârziat sub noua flamură de luptă pentru afirmarea drepturilor firești ale Românilor în toate domeniile de activitate ale patriei lor întregite!”²⁶.

Din punct de vedere organizatoric, PNA avea ca organ suprem de conducere Congresul, care alegea Comitetul executiv și președintele său. În decursul existenței sale, Congresul a fost convocat de trei ori: 10 aprilie 1932, 7 aprilie 1935 și ultima dată la 14 iulie 1935, când s-a hotărât fuziunea sa cu Liga Apărării Național Creștine (LANC) a lui A. C. Cuza (fost profesor de economie la Universitatea din Iași)²⁷.

Printre cele mai puternice organizații s-a numărat și cea din Năsăud. Înainte de actul de întemeiere a Partidului Național-Creștin organizația național-agrară din Bistrița a ținut o mare ședință politică la care au luat cuvântul dr. Leon Scridon, dr. Ionel Scridon și colonelul Teodor Sbârcea. Dr. Leon Scridon a elogiat pe „A. C. Cuza și Octavian Goga care, înțelegând și urmărind chemarea vremii, s-au consacrat cu totul marilor interese ale neamului, creând un puternic organism de guvernământ la dispoziția M. S. Regelui”²⁸. S-a redactat apoi și expediat o telegramă

omagială lui Octavian Goga care preciza: „Comitetul județean, întrunit în ședința ținută la 12 iulie 1935, aclamă cu unanimă însuflețire crearea formidabilului instrument de guvernare, ce reprezintă Partidul Național-Creștin. Cu dragoste nețărnută, vă asigurăm de neclintitul nostru devotament”²⁹.

Deși activitatea PNA a fost susținută printr-o mobilizare relativ intensă în unele sate și prin implicarea unor lideri locali, impactul electoral și politic al partidului în județul Năsăud a fost modest. Majoritatea electoratului a rămas fidel Partidului Național Țărănesc, considerat un garant al intereselor țărănimii și al unității naționale. De asemenea, asocierea PNA cu idei radicale și cu antisemitismul a produs reticență în rândul populației mai moderate, chiar dacă anumite segmente rurale au fost receptive la mesajul tradiționalist. Activitatea PNA în Năsăud a fost modestă și de scurtă durată, reflectând un interes temporar față de un program politic cu valențe populiste și naționaliste, dar fără o bază solidă locală. În competiția cu formațiuni mai bine organizate și cu rădăcini istorice în Transilvania, PNA nu a reușit să se impună ca o forță politică relevantă în zonă.

În Năsăud, ca și în alte regiuni, PNA a promovat o retorică naționalistă, uneori cu accente xenofobe. Aceasta a avut un anumit impact în rândul unei părți a populației frustrate de lipsa de reforme reale și de tensiunile etnice. Totuși, conservatorismul și sobrietatea zonei Năsăudului au temperat tendințele radicale, apoi nu a reușit să atragă figuri marcante sau influente din zona Năsăudului, ceea ce i-a limitat capacitatea de mobilizare locală.

Fuziunea cu LANC a dus la pierderea identității inițiale a PNA. Acest proces a marcat finalul activității sale distincte în regiune, inclusiv în Năsăud.

Note:

1. *Brazda Nouă*, Cluj, Anul III, 1932, nr. 1, p. 1.
2. *Ibidem*.
3. *Ibidem*, p. 2.
4. *Ibidem*, p. 3.
5. Adrian Onofreiu, Viorel Rus, „Alegerile parlamentare și parlamentarii județului Bistrița-Năsăud în anii României Mari (1919–1940)”, în *Revista Bistriței*, XXXVI/2022, p. 248.
6. *Ibidem*, p. 249.
7. *Țara Noastră*, București, Anul XI, 1933, nr. 347, p. 3.
8. *Idem*, nr. 382, p. 3.
9. *Ibidem*.
10. *Ibidem*.
11. *Ibidem*.
12. *Ibidem*.
13. *Idem*, nr. 422, p. 1.
14. *Ibidem*.
15. *Ibidem*, p. 4.
16. *Ibidem*.
17. *Ibidem*, p. 1.
18. *Idem*, nr. 423, p. 3.
19. *Ibidem*.
20. *Ibidem*.
21. Adrian Onofreiu, Viorel Rus, *art. cit.*, p. 249.
22. *Ibidem*, p. 250.
23. *Idem*, Anul XII, 1934, nr. 727, p. 3.
24. *Idem*, nr. 729, p. 2.
25. *Idem*, Anul XIII, 1935, nr. 822, p. 3.
26. *Idem*, nr. 847, p. 1.
27. Adolf Minuț, „Întemeierea Partidului Național Agrar (1932)”, în *Acta Moldaviae Meridionalis*, Vaslui, XXI/1999, p. 273.
28. *Țara Noastră*, anul XIII, 1935, nr. 921, p. 3.
29. *Ibidem*.

Înființarea și desființarea Clubului Român Comitatens din Bistrița-Năsăud

Alexandru DĂRĂBAN

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, românii din Transilvania trăiau sub presiunea intensă a politicilor de maghiarizare impuse de autoritățile austro-ungare. În acest context, elita românească a început să dezvolte forme alternative de afirmare și rezistență culturală. Una dintre cele mai relevante astfel de inițiative în comitatul Bistrița-Năsăud a fost Clubul Român Comitatens, un forum cultural și civic al intelectualității românești locale.

În urma Compromisului austro-ungar din 1867, Transilvania a fost integrată în Regatul Ungariei, pierzându-și autonomia și fiind supusă unei politici agresive de maghiarizare. Românii, majoritari etnic, dar minoritari politic, au început să-și creeze propriile forme de organizare – școli confesionale, reuniuni culturale, publicații și cluburi – menite să mențină conștiința națională și să promoveze valorile culturale proprii¹.

În comitatul Bistrița-Năsăud, un fost district militar cu o populație predominant românească, condițiile erau favorabile pentru apariția unei structuri de rezistență culturală, susținută de rețeaua de școli românești, de bisericile greco-catolică și ortodoxă și de o elită educată și activă.

Clubul Român Comitatens a fost înființat în anul 1904, ca o inițiativă a intelectualității românești din comitatul Bistrița-Năsăud, în fruntea căroră s-a aflat dr. Victor Onișor². Modelul a fost inspirat de „cluburile comitatense” ale elitei maghiare, însă acest club avea o misiune specific națională – afirmarea identității culturale românești și consolidarea solidarității între membrii comunității românești³. Clubul era alcătuit din preoți, învățători, profesori, avocați, medici și alți intelectuali care doreau să creze un spațiu de dezbatere și acțiune culturală în sprijinul intereselor românești.

Clubul Român Comitatens desfășura o gamă variată de activități, care vizau atât educația culturală, cât și mobilizarea civică a românilor, funcționând conform „Regulamentul clubului național românesc din comitatul Bistrița-Năsăud”⁴:

- organizarea de conferințe și prelegeri pe teme istorice și literare românești;
- susținerea limbii române în viața publică și în școlile confesionale;
- serate culturale, muzicale și teatrale, adesea în colaborare cu coruri locale;
- sprijinirea elevilor și studenților români prin burse sau donații;

- coagularea unei opinii publice românești privind alegerile locale, reforma școlară sau alte chestiuni administrative⁵.

Deși nu avea statut politic oficial, clubul era puternic implicat în mișcarea națională românească și participa la inițiative care denunțau discriminarea românilor în Regatul Ungariei. Clubul menținea legături strânse cu alte organizații românești, precum ASTRA (Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român) și Reuniunea Învățătorilor Români din Năsăud⁶.

Socotind că regulamentele de funcționare ale clubului nu îndeplineau condițiile conform legilor ungare, șeful poliției orașului Bistrița a dizolvat și suprimat Clubul Român Comitatens sub diferite pretexte de formalități neobservate, căroră li s-a dat aparența legalității⁷. Acuzațiile care se aduceau comitetului se refereau la faptul că:

- membrii organizației nu erau întruniți ocazional, ci numai anumite persoane;
- scopul permanent și independent al organizației era circumscris în statute și că pe seama acestei organizații s-au ales organe determinate, cu deosebire funcționarii și comitetul care s-au ales pe timp de trei ani;
- organizația constituită poseda un regulament în formă de statute - nu era întrunire, ci reuniune;
- au dezbătut, primit și tipărit statutele, și pe baza acestora au luat asupra-și funcțiuni, au participat la activitatea reuniunii înființate;
- susțineau că organizația înființată este de dată mai veche, după unii sub titlul: „Clubul municipal român din Bistrița”, iar după alții „Clubul român”, formând conferința membrilor din congregațiunea comitatensă, în care discutau afacerile comitatului înainte de adunările congregațiunii⁸.

Liderilor acestui club li s-a intentat un proces în care s-a luat hotărârea împotriva acestora, fiind învinuiți că „au luat parte la activitatea unei societăți neconstituite în regulă și aflători pe picior liber” în care se putea vedea „un viu document despre libertatea constituțională de care se bucurau în Ungaria românii la începutul veacului al XX-lea”⁹. Această hotărâre prevedea următoarele:

1) Gherasim Domide, născut în Rodna Veche, de 48 de ani, de religie greco-catolică, pedepsit, protopop, locuitor în Bistrița.

2) Dr. Gavril Tripon, născut în Iclod, de 44 de ani, greco-catolic, avocat, nepedepsit, locuitor în Bistrița.

3) Dr. Vasile Pahone, născut în Bârgău, de 85 de ani, greco-ortodox, avocat, nepedepsit, locuitor în Bistrița.

4) Dr. Victor Onișor, din Zagra, de 30 de ani, greco-catolic, căsătorit, avocat, nepedepsit, locuitor în Bistrița.

5) Dr. Demetriu Ciuta, născut în Rebrîșoara, de 45 de ani, greco-catolic, avocat, nepedepsit, locuitor în Bistrița.

6) Dr. Dionisie Login, născut în Nepos, de 42 de ani, greco-catolic, avocat, nepedepsit, locuitor în Bistrița.

7) Ciril Deac, născut în Ruși¹⁰, de 55 de ani, greco-catolic, vicar episcopesc, nepedepsit, locuitor în Năsăud.

8) Ioan Dologa, născut în Borgo-Tiha¹¹, de 45 de ani, greco-catolic, preot, nepedepsit, locuitor în Borgo-Tiha.

9) Pamfil Grapini, născut în Rodna Nouă¹², de 49 de ani, greco-catolic, protopop, nepedepsit, locuitor în Rodna Nouă.

Toți aceștia au fost acuzați de contravenția prin participarea la conducerea, respectiv activitatea unei societăți constituite fără aprobarea guvernului și anume, cei de sub punctele 1-3 și 5-9 s-au pedepsit cu câte 5 zile arest, ce se putea răscumpăra cu câte 100 coroane și încă cu 100 corone amendă care trebuia plătită în timp de 15 zile sub amenințare de execuție, iar în caz de insolabilitate încă la câte 5 zile arest.

Acuzatul de sub punctul 4, Dr. Victor Onișor, a fost condamnat la 10 zile arest, ce le putea răscumpăra cu 200 coroane în bani și încă la 200 corone amendă, iar în caz când suma aceasta nu s-ar fi putut încasa, încă la 10 zile arest cu întreținerea proprie, eventual la plățirea cheltuielilor de procedură și întreținere, ce s-ar fi ivit.

Amenzile urmau să intre jumătate în visteria statului, jumătate în casieria orașului Bistrița.

Dr. Alexandru Pop, Ioan Pop, Dr. Paul Tanco și Simeon Monda au fost achitați de acuzația de contravenție și urmările ei.

În continuarea sentinței s-au prezentat și motivele care au dus la emiterea acesteia, care specificau că:

- legile, ordinațiunile ministeriale și dreptul consuetudinar distingeau trei specii de asociațiuni, anume societatea, reuniunea și întrunirea. Prima era dominată cu desăvârșire de regulile dreptului privat, celelalte două de ordinațiunile ministeriului de interne, acestea erau, prin urmare, concepții administrative;

- dreptul de supraveghere și control al guvernului se întemeia pe ingerința guvernului, respectiv a organelor sale asupra reuniunilor și întrunirilor;

- legile și ordinațiunile amintite și viața juridică stabileau riguros diferențele dintre reuniune și întrunire; se considera că reuniunea era o organizație compusă din mai multe persoane, care aveau organe-

le determinate și o anumită țință independentă; iar întrunirea era orice adunare care consta dintr-un număr nedeterminat de membri, se adunau, fără a avea caracterul ocazional, spre a discuta sau tranșa un anumit lucru sau anumite lucruri. Așadar, stabilitatea era acel caracter care deosebește reuniunea de întrunire. Prin urmare, orice organizație, care nu era societate, era ori reuniune, ori întrunire¹³.

Circumstanța agravantă pentru toți inculpații era că toată inteligența și, mai ales, cunoștințele lor juridice au săvârșit un fapt despre care știau că era fapt oprit. La inculpatul Dr. Onișor s-a avut în vedere la „croirea” pedepsei că el a fost acela care a dezvoltat activitatea cea mai mare și el a redactat statutele reuniunii constituite fără aprobarea guvernului¹⁴.

Importanța clubului constă în faptul că a oferit o platformă de afirmare națională pașnică și culturală, într-o perioadă în care identitatea românească era sistematic subminată. A fost o formă de rezistență intelectuală, bazată pe educație, solidaritate și cultură.

Clubul Român Comitatens din Bistrița-Năsăud a reprezentat un pilon important al mișcării culturale românești din Transilvania sfârșitului de secol XIX. Prin activitățile sale, el a contribuit la păstrarea și promovarea identității românești, oferind un model de organizare civică și culturală care a influențat profund viața comunității locale și a întregii mișcări naționale românești din Ardeal.

Note:

1. Nicolae Iorga, *Istoria românilor din Ardeal și Ungaria*, București, 1915, p. 204.
2. *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul LXVII, 1904, nr. 152, p. 3.
3. Ioan Chindriș (coord.), *Năsăudenii și Unirea*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2018, p. 52.
4. *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul LXVII, 1904, nr. 152, p. 3.
5. Ștefan Meteș, *Mișcarea națională a românilor din Transilvania*, Sibiu, 1935, p. 178.
6. Ioan Pușcaș, „Cluburile românești comitatense – forme de rezistență culturală”, în *Revista de istorie socială*, Iași, nr. 1/1996, p. 91.
7. *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul LXVII, 1904, nr. 151, p. 2.
8. Idem, nr. 152, p. 3.
9. Idem, nr. 151, p. 2.
10. Rușii-Munți (județul Mureș).
11. Tiha Bârgăului.
12. Șanț.
13. *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul LXVII, 1904, nr. 151, p. 2.
14. Idem, nr. 153, p. 2.

Răspândirea științei și culturii în presa comunistă a regiunii Rodna

Alexandru DĂRĂBAN

Anul 1948 trebuie socotit anul întreruperii oricăror legături cu civilizația și cultura occidentală și al reorientării întregii vieți culturale spre Uniunea Sovietică. La lucrările Congresului Partidului Muncitoresc Român (P.M.R.) din 21-23 februarie 1948 se declanșează lupta pe „frontul ideologic” împotriva influențelor străine care „se refugiază cu deosebită ușurință în domeniul ideologiei, în literatură, în artă, în știință”, împotriva „atitudinii admirative în fața culturii în putrefacție din țările capitaliste”. Pentru Secția de Propagandă și Agitație a regimului era extrem de important să întrerupă orice legătură a cititorilor cu cărțile primejdioase care îngreunează, prin simpla lor prezență, procesul spălării creierelor¹.

În acest scop, propaganda ateistă s-a realizat prin intermediul Societății pentru Răspândirea Științei și Culturii (S.R.S.C.), înființată, prin Decretul 652/1949, ca persoană juridică de utilitate publică fiind coordonată de către Secția Propagandă și Agitație a C.C. al P.M.R. (P.C.R.). La data de 6 iunie 1950, s-a înființat filiala S.R.S.C. Bistrița – devenită mai apoi Regionala Rodna odată cu noua reorganizare administrativ-teritorială a României, la data de 6 septembrie 1950, când au fost desființate cele 58 de județe (ca și cele 424 plăși și 6.276 de comune rurale și urbane), fiind înlocuite cu 28 de regiuni (compuse din 177 de raioane, 148 de orașe și 4.052 de comune) – „care a adus o rodnică activitate, aducând un prețios aport operei de luminare și educare a maselor largi populare”². Pentru răspândirea tuturor acestor idei s-a hotărât editarea ziarelor comuniste Lupta Rodnei, devenit ulterior Rodna Muncitoare și Avântul. La începutul anului 1951, a avut loc ședința plenară a S.R.S.C. Rodna în prezența lui Ion Gheorghe Maurer, membru supleant al Comitetului Central al P.M.R. și vicepreședinte al S.R.S.C. din Republica Populară Română (R.P.R.). În cadrul acestei plenare s-a scos în evidență „activitatea pozitivă a membrilor Regionalei, care, încadrați în secțiile politică, agricolă, științele naturii, medicală, literatură și artă, au ținut 82 de conferințe în 630 de localități din regiune la care au participat 108.939 oameni ai muncii din întreprinderi și de la sate. De asemenea, s-au difuzat 1423 broșuri și reviste de știință și cultură”³. În încheierea acelei plenare s-a întocmit un „plan de muncă” cuprinzând toate sarcinile ce revin S.R.S.C., neuitându-se și lipsurile ce s-au constatat. Prin planul de măsuri elaborat, s-a hotărât înființarea de cluburi, gazete cetățenești, cercuri de lectură, publicarea de poezii și articole patriotice în organul de presă al regiunii. Trebuia scoasă în evidență și delăsarea, tărăgâneala, pasivitatea în activitatea culturală. La data de 8 septembrie 1951, corespondentul Hangan Simion relatează gazetei despre înființarea unui club în comuna Lechința, „pe dealul Buna unde se găsea o casă distrusă, părăsită. Din inițiativa organizației de bază, muncitorii din cadrul Gospodăriei Agricole de Stat (G.A.S.) Lisenko au hotărât să o transforme într-un club. La inaugurarea acestui club au participat numeroși muncitori și colectiviști din Tonciu, Dej, Jeica, Cluj, Teaca, Bistrița,

Aiud. Clubul avea și o bibliotecă cu peste 1000 volume și instrumente muzicale...”⁴.

Corespondentul C. Macavei anunța în data de 19 iulie 1952 că „la stațiunea balneo-climatică de la Sângeorz-Băi oamenii muncii veniți în concediul de odihnă găsesc numeroase prilejuri de a-și petrece timpul liber. Printre altele, au la îndemână biblioteca cu un număr mare de cărți. Au fost organizate serbări de Consiliul sindical regional, iar colectivul cultural al sanatoriului a hotărât înființarea cercului de lectură Maxim Gorki”⁵.

Au fost publicate poezii scrise de membri ai gospodăriilor colective, un asemenea exemplu fiind poezia intitulată „Ogorul colectivei”, al cărei autor era Vasile Moldovanu, membru al gospodăriei colective „21 Decembrie” din comuna Dumitra, în rândurile ce urmează prezentând această „creație patriotică”:

Ogorul înverzit îmbată ochii
Colectiviștii-ntr-una l-ar privi
Și parcă-i văd cum mâine-or prinde snopii
De subțiori, cântând în zori de zi.

Un vânt adie-n cet zburându-i fața
Foșnește-n el belșugul peste ani.
Prin cântul său se întărește viața
Și lupta-n care frângem pe dușmani.

Iar pe-nserat, cântând voioși iubirea,
Trec tinerii perechi, pe drum privind,
Și deslușesc în holde fericirea
Acestor ani ce-n inimi se aprind”⁶.

În ceea ce privește neajunsurile în răspândirea „actului cultural” menționăm „o tărăgâneală de neîngăduire” de care au dat dovadă „tovarășii Sângeorzan Ioan și Bechenaș Zamfira, salariați ai Sfatului Popular Orășenesc Bistrița, în găsirea unui local corespunzător înființării unui muzeu, obiectele destinate păstrându-se în biblioteca centrală”, fiind acuzați că „au privit această problemă cu multă superficialitate”⁷.

Corespondentul Lupu Aurel scotea în evidență într-un articol „pasivitatea condamnată în activitatea culturală”. Menționa faptul că „dacă stai de vorbă cu tovarășul Lăcătuș Ioan, directorul Căminului Cultural din comuna Nimigea de Jos, despre concursurile artistice între căminele culturale, el îți răspunde că n-a auzit așa ceva și că poate or ști învățătorii. Același răspuns îl primești și de la tovarășul Zăgreanu Ioan, directorul școlii elementare, cât și de la cei 12 învățători... De faptul că tovarășii din conducerea Căminului Cultural nu știu nimic despre inițierea concursului artistic, în mare parte se datorește tovarășului Grapini Cornel de la Secția Artă și Cultură a Sfatului Popular Raional Năsăud...”⁸.

Despre „o gazetă cetățenească fără activitate” din Sângeorz-Băi relatează corespondentul E. Vlădică. Menționa faptul că „ea (gazeta s. n.) nu-și trăiește viața. Din cele trei spații câte sunt destinate scrierii articolelor, numai unul

este ocupat. Cel ce vede această gazetă cetățenească își pune întrebarea: oare nu scriu țărani muncitori? Ei scriu, însă articolele le zac în cutia gazetei cetățenești destinată articolelor. Dacă stai de vorbă cu tovarășul Buta Alexandru, membru în colegiul de redacție, îți răspunde că are sarcini mai importante de rezolvat decât problema gazetei cetățenești⁹.

Odată cu începerea războiului din Coreea, la data de 25 iunie 1950, au apărut reacțiile autorităților comuniste la acest război. S-au pus în mișcare toate mijloacele de propagandă în care se scotea în evidență „pârjolul dezlănțuit de hoardele de ucigași ale lui Truman asupra unui popor pașnic, iubitor de libertate și dornic de a-și clădi o viață fericită”¹⁰, fapt menționat de corespondentul Florin Lică. S-au creat adevărate cercuri, cenacluri în care „oamenii muncii din Regiunea Rodna cântau în poeziile lor lupta eroică a poporului coreean”¹¹. În rândurile ce urmează vom prezenta câteva dintre creațiile oamenilor muncii. Vom începe cu muncitorul Ion Beldeanu din Bistrița, ca unul ce „a cunoscut din plin exploatarea capitalistă”¹², arăta într-una dintre poeziile sale:

În Coreea cu armele în mâini
Viteaz se ridică poporul la luptă
Pentru viața copiilor, pentru pace,
Pentru libertatea lor sfântă...¹³.

În acest demers au fost angrenați și elevii, un exemplu fiind creația lui Viorel Dobre „Lupta eroică a poporului coreean”:

Dar poporul coreean
Care luptă vitejește
Pentru țara lui iubită
Libertatea – o cucerește¹⁴.

Pe „călăii americani” îi avertizează țărancă săracă Ana Rusu din Târgu în versurile:
Călăi ce omorâți bătrâni
Femei, copii nevinovați
De crimele acestea, mâine,
Voi, socoteală aveți să dați¹⁵!

Ne este prezentată și viziunea tânărului elev din Năsăud, Iacob Timocea, care avea credința că bravul popor coreean luptă pentru o cauză sfântă:

S-apropie izbânda... o vâd, este aproape!
Și liberă Coreea va fi, va fi-n curând
Și râde-vor în soare și munți, și văi, și ape
Copilul din Coreea îl voi vedea zâmbind¹⁶!

Alți elevi fac dovada unor legăminte de frăție cu poporul coreean, legământ pe care ni-l redă în versurile sale Tiberiu Telceanu:

Vă jurăm din suflet dragi frați coreeni
Că tineri și bătrâni din țară de la noi,
În orice clipă de cumpănă veți fi,
Noi vom pași strânși alături de voi¹⁷.

Același Iacob Timocea scoate în evidență că și depășirea „mărețului plan cincinal este o contribuție de seamă la apărarea păcii”:

Noi ne-avântăm spre soare cu frunțile senine
Și-n cincinalul nostru al vieții grafic urcă
Ne făurim o viață de bucurii prin muncă
Cu inimi uriașe clădim lumea de mâine
Și pacea o-ntărim¹⁸!

Sărbătorirea centenarului lui Caragiale a constituit un alt prilej de a scoate în evidență „viața culturală a poporului muncitor”¹⁹ din această regiune. Caragiale era socotit ca „cel mai puternic critic al regimului burghezo-

moșieresc”²⁰. A avut de luptat cu „diferiți reprezentanți ai decadentei societății burgheze care se recunoșteau în personajele din comedii și schițele sale satirice”²¹. Marele scriitor era cel care a „biciuit în scrierile sale, fără milă, pe toți acei care storceau bogățiile țării și exploatau nemilos poporul muncitor, începând cu regele și marii patroni și sfârșind cu negustorii și cu parvenitii de tot soiul”²².

Correspondentul ziarului, Aurel Lupu, prezenta „opera lui Caragiale ca un bun al poporului”²³, fapt reliefat prin tipărirea într-un tiraj fără precedent a scrierilor lui Caragiale, ajungând la un total de circa 400.000 de exemplare.

Au fost organizate manifestări artistice în Bistrița la Căminul cultural „George Coșbuc”, în școli și întreprinderi, fiind prezentate fragmente din piesele lui, momente și schițe. Ioan Pașcanu, șeful secțiunii artă și cultură a Sfatului Popular Regional Rodna, menționa că sărbătorirea centenarului nașterii lui Caragiale s-a desfășurat la toate căminele culturale, întreprinderile și școlile din regiune, menționând că peste tot „chipul zâmbitor al lui Caragiale privea din cadrele împodobite, parcă mulțumit că țara a scăpat din mâna moftangiilor de altă dată”²⁴.

În ziarul comunist al regiunii care apărea cu un nume nou, „Avântul”, n-a fost ocolită nici poezia populară. În rândurile ce urmează vom prezenta în întregime editorialul (nesemnlat) intitulat „Pentru pace – pentru viață” dedicat acestui fapt:

„Suferințele, bucuriile și nădejile poporului spre mai bine și pace au răsunit veacuri de-a rândul în versurile poeziei populare, în mii și mii de strigături, poezii, doine, balade. Oamenii simpli aduceau în creațiile lor clocotul revoltei care fierbea în sufletul mulțimii de exploatați de la orașe și a truditorilor ogoarelor, împilați și asupriți. Câtă durere, câtă suferință și revoltă nu oglindesc doinele și baladele populare! Cu toată teroarea jandarmilor, poezia populară a circulat din gură în gură, din sat în sat și în toată țara...”

Cel care, într-o zi de sărbătoare, s-ar nimeri în satul Ieud (actualul județ Maramureș; făcea parte din raionul Vișeu, parte componentă a Regiunii Rodna s. n.), ar auzi la horă un cântec, cântecul unei femei:

Dragă mi-i viața amu
Și-aș vrea să zbor ca cucu
Și să-nconjur pământu
Să zbor până la Kremlin
Să-i mulțumesc lui Stalin
Pentru viața ce-o trăim.

Pentru această lume de lacrimi și jale să nu se mai întorcă, așa cum ar dori cei care, veacuri de-a rândul, au înrobitor poporul nostru muncitor, cum ar dori-o imperialistă dreptatea și pacea care vor învinge, adânc înrădăcinate în inimile tuturor sunt mărturisite în versurile izvorâte din adâncul sufletului de către muncitorul Iacob Timocea:

Coreea dacă astăzi e-n lacrimă și sânge
Și dacă trădătorii noi arme pregătesc
Tovarăși, lumea păcii războiul va învinge
Și liber fi-va tot globul pământesc.

Aproape este vremea, izbânda este aproape
Și liberă Coreea va fi, va fi-n curând
Vor râde mâine-n soare și munți și văi și ape
Copilul din Coreea îl vom vedea zâmbind...

Oamenii muncii știu că aceste înfăptuiri le datorăm partidului nostru care conduce poporul muncitor spre soci-

alism și pace. Dragostea, nemărginit de mare, pe care o au oamenii muncii față de partid este cuprinsă în versuri minunate ca acelea ale utemistului Todoran Ioan:

Partidule, tu n-ai asemănare
Pe tine te slăvesc și ție-ți cânt
Că dragostea-ți nemărginit de mare
Nu-i dragoste mai vie pe pământ.

Mi-e viața azi cântec și inima floare
Nu-s stăvili în cale să-mi țină avântul
Stăpân sunt pe viață și liber mi-i cântul
Și larg își înalță azi aripi spre soare...

Sufletul mare și bogat al poporului nostru se revarsă azi în versuri scrise de cei ce muncesc, în cântece care exprimă bucuria de a trăi, dragostea de muncă, voința neclintită de a apăra pacea, iubirea adâncă și recunoștința adâncă față de Uniunea Sovietică eliberatoare, versuri ca acelea prin care muncitorul Iacob Timocea își îndeamnă tovarășii la luptă pentru cauza păcii:

Cu avânt pașiți, tovarăși, înainte
Izbândă păcii fi-va a noastră pe deplin
În luptă ne conduce azi cel mai bun părinte
Al omenirii geniu, tovarășul Stalin²⁵.

Lupta pentru pace, după cum s-a văzut în rândurile de mai sus, era un deziderat de importanță deosebită pentru organele comuniste. N-a fost ocolită nici Biserica Ortodoxă din acest mecanism de propagandă. În mod sigur li s-a impus și protopopilor ortodocși din zonă să semneze acest apel pentru pace. Amintim pe protopopul ortodox al Regiunii Rodna George T. Zagrai, protopopul raionului Beclean Toma Bulea, protopopul raionului Năsăud Iacob Chitul și protopopul Vișeuului Iacob Victor²⁶.

Note:

1. Vladimir Tismăneanu, Dorin Dobrinu, Cristian Vasile (edit.), Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, Raport Final, București, Humanitas, 2007, p. 311.
2. *Lupta Rodnei*, Bistrița, Anul I, 1951, nr. 1, p.2 și p. 5.
3. *Ibidem*.
4. *Rodna Muncitoare*, Bistrița, Anul I, 1951, nr. 33, p. 3.
5. Idem, Anul II, 1952, nr. 79, p. 2.
6. *Lupta Rodnei*, Bistrița, Anul I, 1951, nr. 20, p. 2.
7. *Ibidem*, nr. 22, p. 2.
8. *Ibidem*.
9. *Rodna Muncitoare*, Bistrița, Anul I, 1951, nr. 43, p. 4.
10. Idem, nr. 47, p. 2.
11. *Ibidem*.
12. *Ibidem*.
13. *Ibidem*.
14. *Ibidem*.
15. *Ibidem*.
16. *Ibidem*.
17. *Ibidem*.
18. *Ibidem*.
19. Idem, Anul II, 1952, nr. 55, p. 4.
20. *Ibidem*.
21. *Ibidem*.
22. *Ibidem*.
23. *Ibidem*.
24. Idem, nr. 56, p. 2.
25. *Avântul*, Bistrița, Anul II, 1952, nr. 100, p. 2.
26. *Lupta Rodnei*, Bistrița, Anul I, 1951, nr. 11, p. 1.

Sacrificii pentru memorandiștii aflați în închisori

Alexandru DĂRĂBAN

Memorandumul a marcat apogeul luptei de emancipare a românilor din Transilvania din secolul XIX-lea, aducând problema românească în conștiința europeană. Inițial, guvernul de la Budapesta nu a luat nicio măsură împotriva memorandiștilor pentru a nu periclita reînnoirea Tratatului de asociere a României la Tripla Alianță din 1883. În toată această perioadă a avut loc o amplă acțiune de solidarizare în străinătate cu românii din Transilvania, poate și din prisma faptului că autorii au tradus documentul în limbile de circulație internațională, făcându-l cunoscut peste hotare. După ce Tratatul secret cu Austro-Ungaria a fost prelungit pe 13 iulie 1892, autoritățile maghiare deschid acțiune juridică împotriva Comitetului Național Român și altor fruntași ardeleni în mai 1893, sub acuzația de atentat împotriva statului maghiar. Procesul s-a desfășurat la Cluj, între 25 aprilie și 7 mai 1894, și s-a încheiat cu condamnarea a 14 fruntași memorandiști la o pedeapsă cumulată de 31 de ani și 18 luni de închisoare¹.

O parte dintre semnatarii *Memorandumului* Transilvaniei, condamnați în 1894 la încarcerarea pe diferite termene, au trecut prin închisorile de la Seghedin și Vaț.

Publicația „Foaia Poporului”, ce apărea la Sibiu, menționa în câteva dintre numerele sale despre mișcarea ce s-a pornit „de-a aduna daruri de la femeile române de pretutindenea, ca să se vândă la o mare loterie în București, ca din venitul lor să se ajutoreze familiile iubiților noștri luptători naționali ținută în închisoare la Seghedin și Vaț care, ca și capi ai acelor familii, nu mai pot munci și câștiga pentru dănele. Și prea bunul nostru popor a dat cu atâta drag și atât de mult, cât nici n-am fi nădăjdut. Mamele și fiicele române s-au pus pe lucru și au gătit cu mâinile lor, care ce a putut și cum s-a priceput, ceva, și a trimis la locul de adunare pentru sfântul scop.

Dar, asta, le-a scos rău ochii împintenaților noștri de la cârma țării, care au dat poruncă slujbașilor lor, zbirilor noștri, ca să ia la întrebări și să pedepsească pe adunătoare. Iată de ce, prin astfel de mișcări, se ajunge nu numai scopul pus în vedere, ci și acela că se deșteaptă tot mai mult simțul național și se probează dragostea de neam și de jertfire pentru el, se face școală cu poporul în privința aceasta,

căci fiecare dăruitor ori dăruitoare, când trimite darul său, aude și de apostolii noștri naționali, și evlavie față de dânșii și de neam crește, iar aceasta nu le place celor ce au ajuns a conduce trebile acestor țări, căci ei ar voi ca noi, cu toții, să dormim un somn național din cel mai adânc, ca astfel ei să-și poată ușor dura lucrarea lor de a ne dezbrăca de ce noi avem atât de scump: de limba și legea noastră strămoșească! Acesta e adevăratul înțeles al celor mai noi isprăvuri ale slujbașilor maghiari, de a pedepsi pe adunătoarele pentru tombola din București.

Au fost pedepsite, după știrile pe care le avem, până acum următoarele:

- D-na Floarea Avram pentru că a adunat din comuna Maieru lucruri pe seama tombolei, cu cinci zile închisoare;

- D-șoara Firuca Porcius, pentru că a adunat în Rodna Veche, cu cinci zile închisoare;

- D-na Elisabeta Marcu din Sângeorgiul-român, cu cinci zile.

Despre ținuta d-nei Marcu în fața judecătorului avem să însemnăm că a fost una dintre cele mai eroice, plină de curaj și mândrie! La întrebarea că recunoaște a fi adunat lucrurile pentru tombolă, a răspuns:

- Da! Recunosc că am adunat și primesc răspunderea, încredințată că nu am săvârșit nici o faptă neiertată, ci din contră, am împlinit o datorință națională, creștinească și omenească, ajutând cât de puțin la mângâierea familiilor iubiților noștri întemnițați!

Bravo, adevărată femeie și mamă română! Onoare Ție și tuturor celor ce ca Tine s-au purtat și se vor purta!

Dl. Ieronim Slăvoacă, preot din Ilva Mare, a fost și domnia sa osândit la cinci zile închisoare pentru că soția domniei sale a adunat obiecte, dar bolnavă fiind, nu s-a putut înfățișa însăși, și așa a primit dânsul răspunderea.

Și așa mai departe, se simte cum peste tot locul e porunca să se facă același lucru: se vor pedepsi adunătoarele. Ținta însă pe care o doresc Măriile-lor, înfricarea noastră, suntem siguri, nu o vor ajunge!

Bravele noastre femei, nădăjduim, se vor ține pretutindenea tot atât de bine și brav, ca cele de până acum, așa ca să avem cuvinte a ne fâli cu toate!

Un urât păcat însă n-a putut să nu-și ridice capul lui de șarpe și în treaba aceasta: scârboasa vânzare de neam din partea alor câțiva flămânzi căpățuiți de unguri! În cele mai multe locuri cercetările și pedepsirile se fac pe temeiul părei cutărui și cutărui nevoiaș renegat, care se face coadă la topor, că doară va căpăta un os de ros mai de dăi Doamne. Pârătorii bravelor osândite mai sus pomenite au fost notarii de-acolo. Rușine să le fie”².

Tot „pentru scumpii întemnițați” în Sângeorzul-român (comitatul Bistrița-Năsăud) s-a început slujirea unui șir de 20 de liturghii pentru întemnițați, pe care le-au plătit următoarele brave femei: Gacea Ștefan Utalea, Cătălina Alexandru Șteopoaie, Maria Ioan Nițu, Ioana Alexandru Gagea, Ana Garabeth – armeană, Nastasia Ioan, Paraschiva Pop, Măriuca Maxim Pop, Pelaghia Pantelimon Onea, Maria Iosif Pop, Ioana Ștefan Buia, Măriuca Ioan N. Sohorca, Iftinia Iacob Cordoș, Titiana Iacob Varvari, Tecla Ioan Andresi, Ileana Maxim Buia Diliban, Maria Pintelei Lazar, Saveta Vasile Măriuș, Șofronia Niculai Cărcu, Sofia Pavel Șirlincan și Măriuca Mitrofan N. Gagea³.

Doamna Letiția Stoica, născută Șuluț, a fost osândită din partea protopretorului cercului Rodna Veche la 5 zile temniță, pentru că a adunat felurite obiecte pentru tombola din București. Sentința se baza pe înțelesul că era oprită adunarea de milă. „Delictul se agrava – se zicea în motivare – prin împrejurarea că mila s-a adunat pentru ușurarea stării unor prizonieri osândiți în mod legiuit”. Privitor la această osândă, d-na Letiția Stoica scria din Abrud la data de 25 aprilie 1895 că: „Am primit cu bucurie osânda și mă țin mândră a suferi pedeapsa dictată pentru că știu că cauza pentru care sunt pedepsită este nobilă și sfântă. Aștept cu hotărâre aplicarea pedepsei fără de a mă mai folosi de recurs, căci și așa n-am la cine. Se pot bucura puternicii zilei și dimpreună cu ei și d-l dr. Ileni, care voiește a -și asigura viitorul pe ruina conaționalilor săi. Se le fie de bine!”⁴

În rândurile de mai sus am încercat să prezint câteva exemple de solidaritate din zona noastră cu românii ardeleni aflați în închisori. Și au fost destule acțiuni de solidaritate, atât în Vechiul Regat, Basarabia și Bucovina, cât și în afara fruntariilor românești, chiar și în marile orașe europene: Paris, Roma, Madrid, Londra, Bruxelles și Lisabona, sprijin moral care avea să se manifeste prin trimiterea de scrisori și telegrame de felicitare și îmbărbătare, prin mitinguri, adunări populare și mișcări de susținere și frățietate pentru memorandiștii ardeleni condamnați.

Note:

1. http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Memorandumul_din_1892, accesat în 3 septembrie 2025.
2. *Foaia Poporului*, Sibiu, Anul III, 1895, nr. 7 (12/24 februarie), p. 49-50.
3. Idem, nr. 9 (26 februarie/10 martie), p. 69.
4. Idem, nr. 20 (14/26 mai), p. 156.

Școala din Șanț, 1820-1935

A consemnat Valer POP

Date despre istoria învățământului din comuna Șanț am aflat din revista *Sociologie Românească*, Anul V (1943), Nr. 1-6. Din această revistă redăm următoarele:

Școala din Șanț datează, după spusele locuitorilor și în special ale bătrânului dascăl pensionar Mihail Cotu încă din anul 1820.

Date certe de funcționare a ei avem însă din 1827. I se zicea atunci, pe vremea graniței, „gemeinde Schule” (adică școală parohială) și era sub supravegherea administrației militare și sub cea spirituală a bisericii. Din punct de vedere material ea se susținea din „lada satului”, adică de către comună. Aceasta dădea: localul, cheltuielile cu întreținerea localului, plata învățătorului și cărțile școlare. Deci totul sau aproape totul. Când sumele pe care le putea da comuna nu erau suficiente se institua un „arunc” (dare) pe cap de locuitor. Cei ce puteau plăti se achitau de această datorie în bani, ceilalți presta muncă specială pentru „fondul scolastic” (fondul școlii). Începând din anul 1836, prin stăruința vicarului Ion Marian, s-a făcut o coordonare și reglementare în întrebuințarea acestor fonduri, pentru toată granița (cele 44 de comune grănicerești). Atunci s-a hotărât ca fiecare comună să rezerve un fond pentru școală. Comunele mari să rezerve 4000 de florini, comunele mijlocii, 2500 de florini, iar comunele mici, 2000 de florini. Comuna Șanț (pe atunci Rodna Nouă) făcea parte din categoria comunelor mici. La început, aceste fonduri se administrau de fiecare comună în parte. Mai târziu, ele s-au adunat la un loc și s-au dat în grija unui consiliu districtual. Administrația aceasta a continuat și după desființarea graniței, în anul 1851. În anul 1868, s-a instituit un regim nou. Începând cu acest an, în urma legii Eötvös, școlile „sătești” – cum începuse să li se zică – își schimbă titulatura, devenind școli „confesionale”. Biserica își afirma o autoritate și mai mare asupra lor. După această dată, școala începe să fie condusă de un senat școlar, ales de popor pe timp de trei ani. În fruntea senatului era preotul și tot el exercita de drept și de fapt funcția de director al școlii. Senatul se ocupa de găsirea mijloacelor materiale de susținere a școlii și de angajarea cadrelor didactice. Preotul, ca director al școlii, se ocupa și de instrucția și educația copiilor.

Nu după mult timp de la instituirea acestei noi organizări, ungurii dezlanțuie o serie de măsuri de maghiarizare tot mai aspre. Astfel, în anul 1878, introduc ca obligatorie limba maghiară între obiectele de învățământ. În anul 1893, s-au mărit salariile învățătorilor și au obligat școlile confessionale să plătească învățătorii lor la fel. Pe lângă aceasta, ungurii introduc o sumă de obligații, a căror neîndeplinire ducea la închiderea școlii. În acest fel locul rămânea liber pentru o școală de

stat. Din anul 1907, odată cu legea Appony, se extind drepturile limbii maghiare, iar învățătorii școlilor confessionale au fost asimilați cu funcționarii statului. Despre acele vremuri bătrânul dascăl Mihai Cotu spunea: „Luând Statul maghiar școlile confessionale sub control mai sever, inspectorii școlari de atunci făceau inspecții cu o severitate de nedescris. La o inspecție nu-i convenea cum vine lumina în școală, la alta nu erau cărțile corespunzătoare, alteori nu răspundea învățătorul; iar cu progresul în școală nu erau mulțumiți niciodată. Făceau obiecțiuni și amenințări mereu cu închiderea școlii și destituirea învățătorilor, numai ca să poată statifica școala. Senatul nostru a știut înfrunta acestea și a susținut caracterul greco-catolic al școlii”.

În 1909-1910, intervine ajutorul statului. El este destul de important, ridicându-se în unii ani la aproape jumătate din suma totală a veniturilor. Se înțelege că acest ajutor al statului atrăgea după el obligații în plus, față de cel ce dădea banii.

Cu toate greutățile prin care a trecut, școala din comuna Șanț a putut să le înfrunte, a supraviețuit și și-a făcut datoria pe linia impusă de condițiile sociale ale satului. Școala din comuna Șanț a început modest și n-a avut niciodată prea multe mijloace de susținere, dar, cu eforturi și chibzuință, a putut ieși din nevoi.

Clădirea școlii a fost ridicată în anul 1888 cu o sală de clasă, iar, în anul 1912, s-au adăugat încă două săli de clasă și un coridor. Temelia clădirii era din piatră, iar restul din lemn. Învățătorul Mihai Cotu spunea: „În 1888, au făcut oamenii cu puterile lor. În 1912, piatra și lemnele le-au prestat poporul. Restul s-a făcut din fondul școlii. S-au cumpărat: geamurile, ferestrele, ușile, acoperișul”.

Între anii 1827-1855, școala a funcționat cu o singură sală de clasă. În acele vremuri se învăța numai scrisul, cititul, calculul și religia. Din 1855, s-au adăugat alte clase, până s-a ajuns la patru. În anul 1884, s-au adăugat clasele a V-a și a VI-a, iar după unire (1918), a intrat sub regimul școlilor din România. În anul 1923, școala din comuna Șanț a devenit școală de stat.

Din 1923, școala din Șanț se etatizează. Etatizarea școlii a însemnat o înstrăinare a școlii de sufletul satului.

În 1932, s-au cumpărat 105 catehisme, 12 biblii mici și 2 calendare, care s-au dat școlarilor.

Până în anul 1918, au funcționat în total la școala din comuna Șanț un număr de 22 de învățători, unii mai mult, alții mai puțin. Învățătorii din primii ani de existență a școlii nu aveau vreo calificare deosebită. Erau cantorii bisericii locale. Primul învățător cu pregătire specială a fost Cosma Cotul, numit în anul 1855. El a funcționat cu mici întreruperi până în anul 1884, lăsând reputația de învățător și un luptător pentru drep-

turile românilor. După ieșirea la pensie a fost primarul comunei. El a pus oarecum bazele „dinastiei” învățăto-rești în comună. Fiul lui, Mihai Cotu, a fost și el învățător și apoi director, timp de 33 de ani, iar nepotul lui, fiul lui Mihai, pe nume Cosma Cotu, a fost și el învățător (începând din anul 1922) și director al școlii. Când eram elev în clasele V-VII, în perioada 1960-1963, domnul Cosma Cotul era pensionar, dar suplinea, din lipsă de profesor calificat, orele de agricultură, și țin minte cum ne explica diferite cunoștințe de agricultură pe lotul școlar. În primăvara anului 1963, fiecare absolvent am primit câte 3 puieți de măr (altoiți) pentru a-i planta în gospodăriile noastre.

Dintre ceilalți învățători, pe care i-a avut școala, au ieșit în evidență: Ioan Boroș, prețuit ca priceput pomicultor, Alexandru Pop și mai ales Darius Pop, foarte buni organizatori și conducători de coruri bisericești.

În anul 1890, s-a instituit în localitate și „școala de repetiție”. Cursurile acestei școli se țineau timp de trei ani și se făceau sâmbăta și în sărbători. De aceea i se mai zicea și „școala de duminică”. La această școală se făceau lecții de completare a cunoștințelor, dar și cursuri pentru analfabeți. Cursurile școlii erau făcute de învățătorii școlii, fără să fie plătiți. Cursurile de repetiție s-au ținut în mod regulat până în anul 1914.

*

Am aflat prin arhiva personală o copie xerox a unei fotografii cu încadrarea Școlii din comuna Șanț din anul 1930, semnată de directorul școlii de atunci Mihail Cotul. Nu-mi amintesc din ce sursă a fost copiată fotografia.

Încadrarea școlii din comuna Șanț din anul 1930

De la stânga la dreapta:

1. **Octavia Pioraș** – căsătorită Cotul Sabin, învățătoare în al 6-lea an de serviciu;
2. **Pamfilu Grapini** – catechet în al 51-lea de serviciu, archidiacon – consilier episcopesc;
3. **Cosma O. Cotul** – învățător în al 7-lea an de serviciu;
4. **Mihail Cotul** – învățător, director, în al 35-lea an de serviciu;
5. **Lucreția Filipoiu** – învățătoare, în al 3-lea an de serviciu

Întru amintire
Semnat Mihail Cotul

Restituiri

Valer POP

Ziua nașterii Mântuitorului. Însemnări istorice

Dr. Nicolae Lupu

În ziua de 25 Decembrie, creștinătatea de la un capăt al lumii la celălalt, prăznuiește amintirea zilei în care Domnul nostru Iisus Hristos, pentru prima dată a respirat aerul rece care înconjură planeta pe care trăim – nu arareori fără a ne da seama de marele mister a cărui amintire o prăznuim în această zi –; Dumnezeu întrupat s'a arătat oamenilor, prunc plăpând în peștera umedă din Viflaim. Dar oare aceasta să fie într-adevăr ziua nașterii Aceluia care s-a pogorât din cer ca să ridice păcatele lumii?

În ceea ce privește anul, călugărul scit Dionisie Exiguus, știm că a făcut o greșeală de vreo 4-5 ani; dar oare ziua nașterii să fi fost cunoscută cu precizie încă de la început?

Pe timpul scriitorului bisericesc Clemente din Alexandria († pe la 216), după cum aflăm în scrierea sa numită „Stromateon”, unii susțineau că Mântuitorul s-ar fi născut în ziua 25 a lunii pe care Pachon o numește „a Egiptenilor”, adică la 20 Maiu; alții ziceau că în 24 sau 25 a lunii numite „a lui Pharmuth”, adică 19 ori 20 Aprilie; iar Clemente însuși susține că Mântuitorul s-a născut cu 194 ani, 1 lună și 13 zile înainte de moartea împăratului Commodus (Vezi E. Ruffini, *Chronologia V. et. N. Test. in aeram nostram coliată, Romae 1924*, pag. 126). Împăratul acesta a murit în 1 Ianuarie anul Romei 945; Mântuitorul deci s-ar fi născut la 17 Noembrie anul Romei 751.

Cartea intitulată „De Pascha Computus” și atribuită sf. Ciprian (†258), pune ziua nașterii Domnului, V Kal. Aprilis, adică 28 Martie, în care zi se zice că s-ar fi creat soarele (Vere credamus quod V Kal. April, secundum carnem natus sit Christus: in quo die probavimus solem esse factum [vezi G. Hartel, S. Thasci Caecili Cypriani opera omnia, 3, 3. Vindobonae 1871, 267]).

Sf. Epifanie, episcopul din Salamina († 403) zice că Domnul s-ar fi născut la 6 Ianuarie, iar sf. Ieronim († 420) ne spune că pe timpul său unii celebrau nașterea Mântuitorului la 5 Ianuarie (Vezi E. Ruffini, op. și loc. cit.).

Monumentele pe care le avem astăzi despre sărbătoarea Nașterii Domnului nu sunt mai vechi de veacul IV; dar fără îndoială că și pe la sfârșitul veacului III se prăznuia deja, dar în apus, în ziua de 25 Decembrie, pe când în răsărit în ziua de 6 Ianuarie, sub numele de „Arătarea Domnului”. Prin veacul IV și V, atât biserica apuseană, cât și cea răsăriteană începură să prăznuiască amândouă aceste zile, și anume: la 25 Dec. Nașterea Domnului, și în răsărit și venirea Magilor; iar la 6 Ianuarie Botezul Domnului, și în apus venirea Magilor și minunea din Cana Galileii.

În colindele noastre populare putem observa că se face amintire și despre Nașterea Domnului, și despre Magi, și despre minunea din Cana, și uneori chiar și despre crearea lumii, (a soarelui) și despre păcatul protopărinților, ceea ce însemnează că la popoarele creștine din care s-a format sau cu care a fost în contact poporul român au existat tradițiunile amintite mai sus. Aceasta o putem susține cu atât mai vârtos, știind că creștinismul s-a introdus în țările noastre deodată cu coloniștii aduși de Traian „ex toto orbe Romano” (Vezi V. Pârvan, *Contribuții epigrafice la istoria creștinismului Daco-Roman, București, „Socec” 1911*).

Sf. Ipolit din Roma († pe la 236) și sf. Ioan Gură de aur († 407) susțin că Iisus s-a născut în Viflaim în ziua de 25 Decembrie, și tot același lucru îl susține „Calendarul Filocalian”, compus în Roma pe la anul 336, care este cel mai vechi și cel mai sigur document despre ziua nașterii Mântuitorului. (Vezi L. Duchesne, *Origines du culte chrétien, Paris, 1920*, pag. 272).

Astăzi însă mulți liturgiști și bibliciști își pun întrebarea că – pe lângă atâtea păreri diverse – cum de au ajuns creștinii din toată lumea să prăznuiască nașterea Domnului în ziua de 25 Decembrie? Au dedus aceasta din niște motive astronomice-simbolice, ori pentru a se uni toți, au statorit prăznuirea acestei zile în locul altei mari sărbători, fie aceea iudeească, fie romană-păgână.

La Iidovi în ziua de 25 Kișlev, care – mai mult sau mai puțin – corespunde cu Decembrie al nostru, se prăznuia amintirea „Dedicațiunii templului, căruia latinii i-au zis „festum Encaceiorum”.

În Roma, prin veacul II și III, la 25 Decembrie avea loc sărbătoarea mitriacă (a acelor care se închinau zeului Mithra sau soarelui) și anume „Nașterea nebiruitului sau a soarelui” (Natalis Invicti i. e. solis), căci în această zi era și solstițiul de iarnă. Zic deci unii liturgiști și bibliciști că creștinii întorși de la iudaism, pentru a nu se lipsi de aceea sărbătoare, legată de ziua de 25 Decembrie, au început să prăznuiască nașterea lui Iisus, carele a fost adevăratul templu al Spiritului sfânt; iar cei întorși de la mitriarism, în ziua de 25 Decembrie au început a prăznuia nașterea Soarelui celui de taină, a lui Iisus, Soarele dreptății, de unde, probabil, au rămas și cuvintele din troparul acestei sărbători:

*Că întru dânsa (nașterea ta Hristoase)
Cei ce se închinau stelilor
De la stea au învățat
Să se închine ție
Soarelui dreptății...*

Alți filosofi creștini și scriitori bisericești ca Tertulian ș.a., căutând să deducă data nașterii Mântuitorului din data morții, au socotit și le-a ieșit tot ziua de 25 Decembrie. Iată socoteala lui Tertulian (Adv. Judaeos, 8):

- Iisus a murit în echinocliul de primăvară, care a fost și prima zi a creațiunii, adică la 25 Martie. Pe pământ a viețuit ani întregi, prin urmare a fost zămislit tot la 25 Martie, cu 33 de ani înainte. De la data zămislirii și până la data nașterii au trecut 9 luni; prin urmare Isus s-a născut la 25 Decembrie.

Care dintre aceste păreri este cea adevărată, până acuma nu s-a stabilit. Poate să fie una sau alta. Creștinătatea însă nu mai scrutează, ci în această zi, de la un capăt al lumii până la celălalt, cântă: Hristos se naște, măriți-L Hristos din ceruri, întimpinați-L; și: Gloria in excelsis Deo! - Venite adoremus Dominum.

Articol extras din *Unirea* – foaie bisericească-politică,
Anul XLI, Nr. 51-52, Blaj, 19 Decembrie 1931

Cum se sărbătorea Crăciunul în urmă cu aproape 400 de ani

În ziarul *Unirea Poporului* nr. 51-52 din 25 decembrie 1946, am descoperit un articol semnat de Teodor Seiceanu, în care este redată atmosfera și obiceiul sărbătoririi Crăciunului la curtea domnitorului Matei Basarab, în anul 1653.

Redăm în continuare acest articol.

Țara noastră, binecuvântată de bunul Dumnezeu cu atâtea bogății, a atras, din cele mai vechi timpuri, și hoarde prădalnice, dar și oaspeți singurateci, veniți din țări depărtate. Când acești musafiri pașnici păraseau pământul și neamul nostru ospitalier mulțumiți, și se nimereau să fie oameni cu învățătură, așterneau în scris frumoase amintiri despre noi, care, pe calea tiparului, ajungeau la cunoștința lumii întregi. Astfel ni s-au păstrat, în scrierile unor călători străini ce s-au abătut pe meleagurile noastre, o seamă de observații despre viața, obiceiurile, stările și întâmplările de pe la noi, în decursul veacurilor.

Așa, de pildă, dacă voim să ne înfățișăm ochilor minții, cum petreceau strămoșii noștri de acum 300 de ani sărbătorile Crăciunului, în vremea domniei harnicului și Viteazului voievod Matei Basarab (1633 - 1654), avem prețioase însemnări făcute de diaconul Pavel din Alep, care, împreună cu patriarhul Macarie al Antiohiei (Siria,) sosea la curtea bătrânului domn muntean din Târgoviște, în Ajunul Crăciunului anului 1653.

Patriarhul Macarie, atras de renumele și bogăția lui Matei-Vodă, a venit, cu diaconul Pavel, să ceară ajutor bănesc pentru credincioșii săi din răsărit. Vizita aceasta s-a întâmplat să cadă chiar în preajma sărbătorilor Crăciunului. De aceea, Pavel din Alep scrie că, pregătindu-se pentru Crăciun, în ziua de Sf. Ignat, „Muntenii obișnuiesc a tăia porci, pe care îi spânzură în cuie pentru praznice, iar țipetele lor ajung până la cer”. Apoi, cu o zi înainte de ajunul Crăciunului, se pregătește la Curte vânatoarea domnească (mărturiile ce ne-au rămas de la călătorii străini se referă mai cu seamă – cum e și firesc – la ceea ce se petrece cu această ocazie la curțile domnești), de unde voievodul, cu multă pompă, conduce peste zece mii de oameni, la asemenea îndeletnicire, fiind obiceiul ca în astfel de ocazii să fie servite la masa Domnului pentru prânz bucate provenite din propriul său vânat. Și diaconul Pavel a fost martor la înapoierea vânătorilor lui Matei Basarab, care în seara zilei veneau, urmați la distanță, de care pline de porci sălbatici, iepuri, vulpi și păsări.

Serviciul religios în Ajunul Crăciunului, spune Pavel din Alep, s-a desfășurat după obiceiul din Constantinopol: după tragerea clopotelor, poporul a intrat în biserică îndată după amiază și n-a mai ieșit până seara. Călătorul străin mai scrie că seara înspre Crăciun e obiceiul ca toți preoții din diferite orașe, însoțiți de săraci, citeți și coriști, să se adune în cetate, purtând icoane, și să umble prin oraș toată noaptea, vizitând casele boierilor și dorindu-le bucurie în ziua de sărbătoare a Nașterii Domnului. În Târgoviște, prima lor urare a fost pentru Domnul Țării. Ei umblă astfel toată noaptea, cântând nașterea Mântuitorului Iisus Hristos. Fiecare om sărută icoana și le dă câte ceva; însă abia ies unii că alții le urmează, și așa de la înserate până în zorii zilei. În același fel umblau lăutarii, toboșarii și fluierașii, colindând în bandă toată noaptea dinspre Crăciun și chiar în noaptea următoare, pe la casa boierilor celor mari, astfel că trebuie ținută sau ușa încuiată, sau... punga deschisă!

Tot în ajunul Crăciunului, mai spune Pavel din Alep, boierii Moldovei și Munteniei obișnuiesc a oferi Domnului daruri, fiecare după rangul său, iar în dimineața sărbătorii Nașterii Mântuitorului, voievodul îi îmbracă cu caftan (haine noi).

În ziua întâia a Crăciunului, asistă toți boierii la slujba religioasă alături de Domn și Curtea lui, slujba făcută cu mare pompă, cu făclii de ceară, aprinsă, ținute de fiecare în mână. Vodă se închina cu multă smerenie și săruta icoana sfântă a Nașterii pe care i-o prezenta Vlădica înconjurat de preoți în odăjdii bogate. La ieșirea din biserică se arunca bani calicilor, care se strângeau în număr mare în această împrejurare, la ușa bisericii.

Urmează apoi masă mare, domnească, muzica răsună, iar când Domnul se așeza la masă se făcea „slobozire de tun” (bubuietăturile!). Se încinge o conversație în care se amestecă și multe glume, apoi cântece religioase ale corului preoților și copiilor de casă.

Vinul curgea în pahare mari de tot, iar urările și închinăciunile nu mai conteneau; se bea pentru Domn, pentru sărbătoarea Crăciunului, pentru capul bisericii, până noaptea târziu când Vodă dădea semnalul de plecare, ridicându-se de la masă. La ieșirea de la ospăț se împart iarăși daruri, caftane și batiste în care se cususeră bani de argint.

În apartamentele ei, separat, Doamna prezida masa la care erau invitate „giupânesele” (soțiile boierilor). Câteodată masa era prelungită până în crăpatul zorilor; urmată de dans: „aducea Domnul pe Doamna cu toate giupânesele, și se făcea un jocu de obște. Domnul cu Doamna, și boierii cu giupânesele”.

În ziua a doua de Crăciun, Domnul primește pe dascălii școalelor cu elevii cei mai buni; fiecare elev face Domnului urări, sărutându-i mâna și primind bacșiș de la marele vistiernic. Iar în ziua a treia, Domnul primea pe egumenii (călugări) greci ai mănăstirilor din capitala țării.

Petrecerile se prelungesc până la ziua albă prin casele oamenilor mai cu stare. Țara era îmbelșugată cu de toate și lunga domnie a lui Matei Vodă fusese o epocă de prosperitate și înflorire pentru Țara Românească.

O constatare interesantă a lui Pavel din Alep e următoarea: deși a fost surprins de mulțimea oștilor din Țara Românească și de mulțimea cârciumilor unde se vindeau băuturi alcoolice „cu toate acestea, în aceste patru zile (ale Crăciunului), n-am văzut între ostași beție sau rănire ori ucidere..., ci, din contra, se plimbau sobri și drepți, sau ședeau ca niște oameni în toate simțirile”. El găsește că nu-i adevărat ce se spune la ei, în Siria, „cum că creștinii de aici ar fi petrecând tot în beție”. Deși cârciumile erau deschise tot timpul, oamenii – fiind de ispravă – nu-și beau mințile și nu stricau buna rânduială ce trebuia să domnească în aceste zile sfinte!... Dacă ar veni și astăzi Pavel din Alep?!

Colinde

Selecție de Valer POP

La Nașterea Domnului

Trei cocoși negri cântară
Zorile se revărsară
Popii 'n slujbă se băgară,
Mândră slujbă că făceau
Pe Dumnezeu pomeneau.
Dumnezeu îi auzea
Jos la ei se coborea
Prin turnul bisericii
La Icoana Preceștii.
Și din gură cuvânta:
Firea-ți popi blagosloviți,
Că frumos mă pomeniți
De cu seară 'n vecernie,
Miez de noapte 'n vanghelie
Zori de ziuă 'n liturghie.

În sara de Crăciun

Astă sară ce sară?
Domnului Doamne.
Sara mare de Ajun
Domnului Doamne.
Înspre ziua de Crăciun
Umblă junii colindând
Cum e legea la Crăciun.
Ei umblând și colindând
Aflară pe D-nul Sfânt
'Tr'o iesle de boi născând
Mititei în fășeșel
Scutecel de bumbăcel,
Ș'un leagăn de dor jelnic
Unde D-nul când naștea
Roua peste boi cădea
Și prin peri făclii ardea
D-nul limba și dobânda
Și din graiu așa grăia:
– Voi voinici colindători
Pomeniți numele meu
Pe la curți de mari boieri,
Că ei bine vor dăru
Cu'n colac de grâu curat
Ș'o spată de godănac
Și cu trei vedre de vin
Le'nchinăm cu sănătate
La casa de bogătate,
Sănătatea las'o'n casă
Bogătatea în jur de casă
Mulțam ție jupâneasă,
Domnului Doamne.

Foaia Poporului
din 21 Decembrie 1908

Colindă

Fii vesel creștin iubit
Mântuirea ne-a venit
Mielușel nevinovat
Iisus marele împărat
Veniți dar, iubiți creștini,
Astăzi să ne veselim,
Veniți să căutăm frumos
La Nașterea lui Cristos.
Că-nduratul Dumnezeu
Și-a trimis pe Fiul Său
Pe noi să ne mântuiască
De greșeala strămoșească,
Să ne învețe cu al său grai
Care-i calea către rai,
Viața sfântă și curată,
E cale adevărată.
Azi raiul se veselește
Și iadul se tânguiește.

Unirea Poporului
din 14 decembrie 1941

Colindă

Ciucur verde de mătasă
Colindăm, Doamne,
(Se repetă după fiecare fir)
Slobozi'mă gazdă'n casă
C'afară'i ploaie de vară
Calul trăbă potcovit,
Cu potcoave de colac
Și cu cuie de cârnaț
Gazda colacu'mi va da,
Fără cârnaț n'oi lua,
Cruce'n masă, cruce'n casă
Să iasă rău din casă,
Rămâi gazdă sănătos
C'un colac din grâu frumos.

Colindată de copii în comuna Pecica
și în jur, jud. Arad
Culeasă de părintele I. M.
Unirea Poporului
din 25 decembrie 1943

Din penitenciare

Selecție de Valer POP

Din presa de acum aproape 100 de ani am selectat câteva articole din care deducem că unii oameni doresc să fie lipsiți de libertate, alții evadează pentru a putea vota liberi, alții se lasă arestați ca să lase câmp liber altor escroci, dar și că se dorește petrecerea Crăciunului în închisoare.

Din penitenciarul Craiovei au evadat doi bandiți. După câțva timp bandiții s-au reîntors la închisoare cerând să fie încarcerați. Întrebați asupra motivelor care i-au îndemnat să se reîntoarcă, ei au răspuns destul de lămurit: e mai bine înăuntru, decât afară, în libertate; apoi, aci... și oamenii sunt mai de treabă... Bandiți au adăugat că, pe lângă anumiți oameni liberi care se consideră cinstiți, ei sunt adevărați... îngeri.

(*Ilustrațiunea Română* din 27 noiembrie 1931)

De la o vreme evadările se țin lanț. Ultima e a lui Polisciuc, din închisoarea Hotinului. Desigur că dorul de libertate e un sentiment ușor de înțeles, dar oare, afară din zidurile închisorii, se mai poate vorbi azi de libertate? Nu-l sfătuim pe Polisciuc să treacă pe calea Victoriei, unde va găsi mult mai multe interdicții și lanțuri, decât avea de suferit în curtea penitenciarului. Și iată-ne pe noi gata să luăm locul lăsat liber de bandit, ca să mai răsuflăm o clipă în libertate, adică fără urmărirea de toate felurile ale perceptorilor fiscali, comunali etc. E întocmai ca și cu instituția căsătoriei: cei ce sunt afară ar vrea înăuntru, iar cei dinăuntru vor afară.

(*Ilustrațiunea Română* din 2 decembrie 1931)

Deținuții din închisoarea Cernăuți au declarat grevă pe motiv că „pâinea este insuportabilă”. Câți oameni cinstiți nu o au nici pe aceea!

(*Ilustrațiunea Română* din 8 iunie 1932)

Ancheta celor 6 deținuți evadați din închisoarea Văcărești a fost terminată. Evadații au declarat că, din gentilețe, au voit să ofere șase locuri libere atâtor delicvenți despre care scriu ziarele și care nu-și găsesc loc la Văcărești. De altă parte oamenii, urmând lozincă „economii-economii”, susțin că au încercat să facă o economie, ce e drept nedorită, „pensionului Văcărești”. Adevărul este că evadații, care fuseseră internați într-o anumită secțiune pentru cercetări psihiatice, au făcut „pe nebunii”, luând-o razna cu o viteză care a stârnit invidia și admirația celor mai sprinteni cai de curse.

(*Ilustrațiunea Română* din 14 septembrie 1932)

Cinci bandiți din închisoarea Galata au încercat să evadeze. Interogați îndată de primul-procuror, ei au declarat că au voit să-și recapete libertatea numai pe timpul alegerilor, fiind vorba, după câte au scris gazetele, de alegeri libere. Dar că odată „lucrul terminat” ei s-ar fi întors de bunăvoie la închisoare, convinși că acolo își au

pâinea asigurată, în orice caz mai sigură decât a funcționarilor și pensionarilor publici.

(*Ilustrațiunea Română* din 22 iunie 1932)

În Cehoslovacia s-a descoperit o bandă de escroci sub conducerea unui anume Proch, care imaginase un ingenios mijloc de a păcăli societățile de asigurare. Banda făcuse o ghilotină în miniatură în care tăia... degetele asiguraților. Escrocii au fost arestați.

(*Ilustrațiunea Română* din 27 iunie 1932)

Petre Ciucă, un șomer, a fost condamnat de curând de tribunalul Cluj la trei luni închisoare pentru că a furat o jumătate de pâine, cu care și-a astâmpărat foamea. La cât ar trebui să fie condamnați cei care fură milioane din avutul public ?

(*Ilustrațiunea Română* din 2 noiembrie 1932)

Americanii, care își au și ei criminalii lor, au hotărât să creeze asemeni francezilor o „Insulă a Dracului” pentru a deporta acolo pe recidiviștii, care nu mai pot fi îndreptați. Dar pe această insulă a dracului deținuții vor avea un tratament blând, climă din cele mai dulci, cinematografe, băi și conferențieri stau la dispoziția prizonierilor... Se adevărește astfel încă o dată că dracul nu e chiar atât de negru.

(*Ilustrațiunea Română* din 1 noiembrie 1933)

Asasin descoperit după 500 de ani. Din Brindisi (Italia), se citează un caz într-adevăr rar. Acum câteva zile, s-a găsit acolo o scrisoare datată din anul 1435, când s-a comis o crimă sălbatică în familia unui nobil, fiind omorâte patru persoane. Ancheta a continuat 130 de ani, dar asasinul n-a putut fi descoperit. Abia acum, s-a dezvăluit misterul. Scrisoarea găsită a fost scrisă de un servitor al acelei familii și în ea e indicat asasinul în persoana unui argat. Scrisoarea s-a pierdut atunci și a fost găsită, de abia azi, într-un ungher al casei.

(*Ilustrațiunea Română* din 17 mai 1933)

În Bilbao, în luna septembrie, un individ a spart o vitrină. Ca să fure? Nu. Ca să fie condamnat, spre a putea petrece Crăciunul în închisoare. Așa a declarat inculpatul. Judecătorii însă, cu umor, l-au satisfăcut doar pe jumătate. L-au băgat la închisoare, dar l-au eliberat cu două luni înaintea Crăciunului. Omul nostru însă nu s-a lăsat. A spart din nou o vitrină. Și de astă dată își va vedea visul împlinit. Subiectul ar fi comic în sine, dacă n-ar oglindi întreaga amărăciune a timpurilor de criză pe care le trăim. Câți nu vor fi, ca și cetățeanul din Bilbao, pentru care eventualitatea închisorii mai reprezintă singura asigurare de a putea avea de Crăciun un culcuș și o bucată de pâine certă!...

(*Ilustrațiunea Română* din 20 noiembrie 1935)

Din lexicul sănțenesc

(Partea a II-a)

Valer POP

abțilgui vb. – a lovi scurt și repede
abzâșe vb. – a renunța
adeveri vb. – a se confirma
afurisât adj. – om rău, blestemat
alaș s.n. – schelă
aldui vb. – a lovi
aor s.n. – aur
apucătură s.f. – deprindere, defect
armurare s.f. – epilepsie
articula vb. – a bate pe cineva
bâja interj. – se spune copiilor să nu se apropie de ceva fierbinte, ca să nu se frigă
bâzdâc s.n. – moft, capriciu
belciugar s.m. – mascat care face parte din grupul celor care merg cu turca
beșafon s.n. – trombon
beșteli vb. – a critica, a certa, a dojeni
bezăvenc s.m. – șiret, șmecher
bică s.f. – prostalău
bidană s.f. – femeie mică de statură și grasă
bleandură s.f. – merindare, cârpă; femeie de moravuri ușoare
boală de pântișe – diaree
bogdaproste loc. adjectivală – formulă de mulțumire când se primește ceva de pomană
bojântă s.f. – persoană mică de statură și grasă
brăcui vb. – a tăia în pădure arborii mai frumoși și buni și a lăsa doar cei de nefolosit
brieță s.f. – brăul cu care femeile își leagă pânzăturile
brodi vb. – a termina cu bine un lucru, a duce la bun sfârșit; a nimeri din întâmplare
bucși vb. – a lovi pe cineva
budăneață s.f. – leneșă
buiac adj. – (despre plante) care crește mare și repede (*Ni mă ce buieșe o crescut urzâșile pe aiși.*)
buiestru s.n. – libertate
cancelarie s.f. – sala profesorală (*Nu tot deranja ora, că te duc la cancelarie!*)
căpeneag s.n. – haină lungă de ploaie
căptălan s.m. – brusture
căpustă s.f. – varză
cărăbăni vb. – a pleca repede, a o șterge; a se căra
căsoaie s.f. – baracă din lemn unde se adăpostesc păcurarii la munte
cășuna vb. – ai conveni ceva; sentiment de antipatie
cârpănos adj. – zgârcit
cășăță s.f. – întăritură la marginea apei
cecădaie s.f. – (despre persoane) nestatornic, flecar, om de nimic, batjocoritor
chiz s.n. – minereu de pirită
chix s.n. – eșec, nereușită, rateu
ciabur s.m. – țaran bogat, înstărit

ciopor s.n. – grup, ceată, grămadă, mulțime, turmă (*Am fost până la Ineu și acolo am văzut un ciopor de capre negre.*)
citâi vb. – a amenința, a atrage atenția
ciuciu adv. – niciodată, nimic, deloc
ciucă s.f. – moț, creastă, buclă de păr
cloboti vb. – a agita lichidul dintr-un vas. (*Nu tot cloboti fidileșu' acela, că s-a face șporgată laptele din el!*)
cocleț s.n. – fiecare dintre firele ștei cu un ochi la mijloc prin care trece firul de urzeală
codorâște s.f. – coada biciului
contralău s.m. – lăutar care cântă la vioara a doua (contraviolonist)
coprăraie s.f. – bordel
corcolan s.m. – vierme
cordoș adj. – bătos, plin de sine, măreț
corhă s.f. – teren în pantă mare
corman s.n. – ghidonul de la bicicletă
cortil s.n. – acasă, la domiciliu
costui vb. – a avea grijă de cineva pe cheltuiala ta (*Pe badea Vasile, Maria l-o costuit.*)
coșcodări vb. – a avea grijă exagerată (*Ce jițal fain ai. – Fain, că numa io știu cât l-am coșcodărit.*)
coșian s.m. – cotorul de la măr, varză etc.
crăcană s.f. – vorbă de ocară pentru persoanele cu picioarele strâmbe
cuba vb. – a calcula volumul buștenilor
culduș s.m. – sărântoc, cerșetor
cutră s.f. – om fățarnic, lichea
demnica vb. – a tăia mărunț, a fărâmița legume, alimente, etc.
dic-dic interj. – de necrezut, surprinzător
dușcă s.f. – cantitate de băutură care se bea dintr-o singură înghițitură
escar s.m. – molid sau brad cu lemnul depreciat (*No, uite fain era molidu' aiestă și după ce l-am tăiet, videm că îi numa un escar, nu-l putem folosi decât pentru foc.*)
față s.f. – teren însorit, coastă însorită
făgădui vb. – a promite
flăstori vb. – a murdări (*Cum îi drumu tăt o tină, uite cum ș-o flăstorit pantalonii.*)
fleacuri s.n.pl. – organe interne (*Nu știu ce am că mă dor tăte fleacurile.*)
fodor s.m. – încrețitură de pânză sau de dantelă
fosăi vb. – a respira din greu și cu zgomot; a zăbovi într-o lucrare (*Noa gată odată ce faci acolo, nu fosăi tăta zăua!*)
franc adj. – care are caracter sincer, cinstit, neprefăcut, care spune deschis ceea ce gândește (*I-o spus franc, ce-o avut de-i spus.*)
frișcă s.f. – bobârnac (*Mni-o dat o frișcă în urecea stângă de am văzut stele verzi.*)

garagață s.f. – scandal, ceartă, vociferare
ghidăraie s.f. – un fel de baracă
giandră s.f. – mâncare de post, preparată din mămăligă rece, apă și sare
giolgi s.n. – giulgiu
giordan s.n. – șirag de mărgele sau de galbeni
gomornic s.n. – Carte populară cu caracter astrologic, care cuprinde preziceri privind soarta omului și starea vremii pe baza interpretării tunetelor și fulgerelor în raport cu zodia în care ele se produc.
gorobete s.m. – om credul, ușor de păcălit
grăsole s.f. – ocară pentru o persoană grasă
grivală s.f. – suport pentru drobul de sare pe care-l ling oile
groasă adj. – gravidă (*Ai auzat că Ioana iară-i groasă?*)
grohot s.n. – grohotiș
gujderiță s.f. – boală infecțioasă, manifestată prin inflamația și înroșirea pielii, prin dureri și stare febrilă.
gureș adj. – om care vorbește mult, sfătos
ha interj. – ce ai spus?
harțag s.n. – ceartă, sfadă
hatejac s.n. – raniță, rucsac
hâncăi vb. – a se îndoi, a fi surprins, a nu crede, a se mira
hârsât adj. – lacom, avid de bani
hârșăit s.n. – zgomotul produs prin frecarea unui obiect de altul
hinteu s.n. – caleașcă închisă
hodorogit adj. – (despre oameni) ramolit de boală sau bătrânețe, șubrezit
hohârcă s.f. – epitet depreciativ dat unei femei bătrâne, urâte și rele
hoher s.m. – hingher
holircă s.f. – băutură alcoolică de proastă calitate
horog s.n. – cârlig lung făcut dintr-o creangă, pentru a apropia crengile pomilor când se culeg fructele
hrebăn s.n. – greabăn
hurta s.f. – grămadă, la întâmplare (*O fost arestați tăi cu hurta.*)
huzdup interj. – cuvânt care imită căderea rapidă a unui corp greu; a apariție neașteptată
izârî vb. – a dispărea, a deceda, (– *Nu l-am văzut de mult pe Ion din Deal. Șe mai fașe? – S-o izârât săracu' de el.*)
îhî interj. – chiar așa, da, aprobare (– *Ai fost az la școală? – Îhî!*)
îmblășiu s.n. – unealtă agricolă cu care se scot boabele de grâu din spic sau boabele de fasole din teci
îmbrobodit adj. – om păcălit, amăgit, prostit, păcălit
îmbucări vb. – a hrăni, a da de mâncare
împonca vb. – a intra în coliziune cu un obstacol
împospăiet adj. – puhav
încolțât adj. – animal rănit de urs sau de lup (*Ai auzat că asară pe Imaș o încolțât ursu o vacă?*)
încrâmpoțât adj. – (despre fructe) fruct din care s-a îmbucat de 1-2 ori
înofolit adj. – îmbrăcat cu multe haine groase
japiță s.f. – persoană invidioasă, răutăcioasă
jezune s.m. – viezure
jiunincă s.f. – vițea tânără
jup interj. – se zice când cineva își face apariția repede

și pe neașteptate (*Stam la o bere cu George și jup și femeii-sa lângă noi. Nu-ți mai spun șe-o urmat după așeia.*)
lipcă s.f. – persoană de care nu poți scăpa, foarte insistentă
landră s.f. – ceartă fără sfârșit
mai s.n. – ficat
mâțai vb. – a se prefăce că plânge (*Nu te mai mâțai atâta, că tot nu te cred că te doare în pântișe.*)
mneata adv. – dumneata
mneața s.f. – dimineața
mocofan adj. – prost, bătăran, bleg
mojilă s.f. – mică ridicătură de pământ sau de pietre, făcută de pentru a servi ca semn de hotar
molfăi vb. – (despre cei fără dinți) a mânca cu dificultate
monopol s.n. – alcool
muștră s.f. – probă, model
nușerene – cuvânt de mulțumire spus de o persoană în vârstă (nu am auzit tineri pronunțând acest cuvânt) pentru ajutorul acordat sau pentru un cadou primit
obrintit adj. – infectat
ogârjât adj. – slab, scheletic
pandosât s.m. – mic de statură și slab
pciaț s.n. – piață
pcilit adj. – pilit; furat
pciscui vb. – a ciripi, a piscui (*Cât o vezî de mnică pe Nuța, da' bărbatu-so'niși nu pciscuie în fața ei.*)
pifte s.f.pl. – chifte
pliuha s.f. – băutură; om beat
pișpiric s.m. – mic de statură, copil
pojarniță s.f. – sunătoare (*Fă-m on ceai de pojarniță că -s cam înflat la mai.*)
polecra s.f. – poreclă
polojănie s.f. – glumă proastă
pomoci s.n. – pământ pentru bărbierit
poșărcă s.f. – băutură alcoolică de proastă calitate
prestație s.f. – muncă patriotică în regimul comunist
prețalui vb. – a aprecia din priviri
produh s.n. – gaură, copcă făcută în gheața unui râu
putoare s.f. – miros urât, respingător; om leneș
rac s.m. – cancer
rașpalău s.n. – pilă cu dinți mari
riz s.n. – canal pe care se transportau lemne sau mine-reu prin cădere liberă
sălcui adj. – (despre apă) cu gust neplăcut, puțin sărat
sâmbrie s.f. – plată în bani sau în natură pentru persoanele angajate cu paza și gospodărirea animalelor în munte pe timpul verii, simbric
scălămbăni vb. – a balansa
scobgit adj. – scobit
sfârnar s.m. – negustor de ocazie
spciș s.f. – aliaj din care se confecționează clopoșele care au un sunet foarte plăcut
stărpășiune s.f. – femelă care nu naște
suflat adj. – poleit (*L-o păcălit cân i-o vândut un lăntășor suflat cu aor.*)
sujit s.n. – sughiț
șandrama s.f. – construcție veche, în stare depreciată, gata să se dărâme
șilezi s.m. – urmași (– *Ce vă tot homniț atâta? – Ca să rămână ceva după noi și la șilezi.*)

șioșiolit adj. – mânjit cu noroi
(- *Une te-ai șioșiolit așa? Că nu am alte haine spălate ca să te trimăt la școală?*)

șiuhaie s.f. – vită slabă (- *Câte șiuhaie ai în grajd, mă, Vasăle? – Câte să am, am tri vași șă două jițale.*)

șiumurluit adj. – extenuat; stare de rău după beție

șiung s.m. – copac uscat

șiunji vb. – a încresta cu securea scoarța unui copac, un copac de jur împrejur, pentru a se usca

șiuruc s.n. – rămășiță, lucru fără valoare

șiuşit adj. – sucit (- *No, vă mai duceți în Spania? – Nu, că el s-o șiuşit.*)

șleau adj. – direct, fără ocolișuri, verde-n față (*I-o spus-o pe șleau.*)

șlegă s.f. – unealtă folosită pentru a bate securea în lemn, la despicarea lemnului de foc

șpil s.n. – plan ascuns, aranjament necinstit

șpilhac s.n. – șperaclu

șpiț s.n. – țigaret scurt (se folosea de fumători pentru a fixa țigara în el și cu scopul de a filtra nicotina)

șpuhă s.f. – cenușă fierbinte amestecată cu jărat

șterț s.n. – instrument cu care se curăță hornetul de sterejie

șubăr s.n. – dispozitiv cu care se reglează la sobă lărgirea sau strâmtarea locului pe unde trece fumul

șurț s.n. – șorț

tăgădui vb. – a nega, a nu recunoaște

tranca-fleanca s.f. – vorbe fără rost, vorbărie goală

trangolină s.f. – semn de hotar de dimensiuni mari între munți

trulă s.f. – zăpăcit, nebunatic

țanțos adj. – măreț, fudul, mândru, îngâmfat, bățos

țăcnit s.m. – care și-a pierdut mințile

țărțai s.n. – ploaie de scurtă durată, cu stropi rari

țopârlan s.m. – om brutal, cu apucătură josnice, needucat

vaităr adj. – comod, fără efort, ușor, lesne (*Mai du-te și tu mă bărbate și-i cată de lucru, că ai stat atât iarna numa pe vaităr. Nu mai avem în casă bani nici de sare.*)

vătui s.m. – ied sub un an

vătui vb. – a căptuși o haină cu vată

vexăl s.n. – macaz, schimbător

zăpți vb. – a zări

Cum se calculează greutatea unui porc fără a avea un cântar la îndemână

Valer POP

Cine vrea să știe greutatea unui porc tăiat să-i cântărească numai capul: rămășița de carne va fi de zece ori mai grea decât capul.

Dacă vrei să știi ce greutate are un porc și nu ai un cântar mare la îndemână, poți calcula greutatea lui, cu o eroare destul de mică (plus sau minus 3%), dacă ai la îndemână o ruletă sau o sfoară și un metru și cunoști formula de calcul care folosește măsurătorile făcute.

Iată ce trebuie să faci:

- Primul pas – se măsoară lungimea porcului (L), începând din spatele urechilor și până unde începe coada (vezi prima imagine);
- Pasul doi – se măsoară circumferința porcului (C), care se face din spatele picioarelor din față ale animalului (vezi imaginea a doua);
- Greutatea aproximativă a porcului va fi notată în formula de calcul cu G.

Formula de calcul: $G = C \times C \times L \times 69,3$ unde: G – Greutatea aproximativă a porcului; L – lungimea porcului; C – circumferința porcului; 69,3 – constanta de calcul.

Pentru a se afla greutatea carcasei porcului se înmulțește greutatea aproximativă cu 0,72. Carcasa = $G \times 0,72$. Exemplu: Un porc cu o lungime L = 1,15 m și o circumferință C = 1,30 m are următoarea formulă de calcul: $G = 1,30 \times 1,30 \times 1,15 \times 69,3 = 135$ kg.

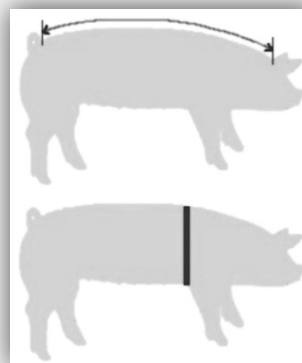
De asemenea, poți calcula inclusiv greutatea carcasei de porc. Iată cum: greutatea corpului înmulțită cu 0,72 (constantă de calcul). Un porc de 135 de kg are astfel o carcasă cu greutatea de 97 de kg.

Potrivit site-urilor de specialitate, imediat după sacrificare, înainte de a fi tranșat, porcul pierde circa 15% din greutate, doar prin scurgerea sângelui.

Prin pârlirea porcului, operațiune absolut necesară pentru obținerea unui șorici fraged, porcul pierde din greutate. După tranșarea porcului este obligatorie golirea și curățarea intestinelor și a burții, ajungându-se, în total, la o pierdere din greutatea porcului „în viu” de circa 25 – 28%.

Cu ajutorul telefonului mobil poți calcula foarte repede greutatea porcului.

Sursa: <https://adevarul.ro/>

EpigRebus (9)

ORIZONTAL:

1) O târătoare odioasă,
Cu colții ascuțiți și duri,
Dar nu atât de veninoasă
Ca multe alte... "târături" (N.B.)

– Când doamnele-și ridică trena
Și ritmul calm devine viu,
E "virusul" de la Viena,
Transmis cândva din tată-n fiu.
(N.B.)

2) E gândul care are-un țel
Ce numai șeful îl deține:
Când este bună-i de la el,
În caz contrar e de la mine.
(N.B.)

– Cu figuri atrăgătoare,
Pline de amor și grații,
E un joc de cărți la care,
Înșelați sunt toți bărbații. (N.B.)

3) Stând la rând ca fiecare,
Să-ți rezolve șeful treaba,
Este încăperea-n care,
Cel mai des aștepți degeaba.
(N.B.)

4) E omulețul mic, bizar,
Descris în câteva cuvinte:
El nu prea trage la cântar
Și din păcate, nici la minte!
(N.B.)

5) Tot timpul la post
Atent, popular...
Toți știm că a fost
Un mare portar. (G.C.)

– Cum e foarte-nghesuit,
Sigur, nu se mai dislocă;
E de-o viață stabil
Într-un bloc din plăci de rocă.
(G.C.)

6) Când pe gură-i curge lavă
Soaței, fix când intru-n casă,
Iese-o formă de gâlceavă
Cu participare-n masă. (G.C.)

– Unu', într-un târg mai mare,
Negustor lipsit de frică,
A primit o condamnare
C-a fost prins cu ea... cam mică.
(G.C.)

7) E-un cuvânt luat în seamă
Într-o propoziție,
Mai ales atunci când cheamă
La o repetiție. (G.C.)

– În partide-a te înscrie,
Cu ambiții mari sau mici
Sau o priză pe hârtie
Folosind din plin lipici! (D.V.)

8) Dreptate și sinceritate,
Corectitudine-n părere
O cinste ce ușor se poate,
S-o cântărești în lăzi de bere!
(D.V.)

9) Enigmist, un bun amic
Cere numai lei... în plic!
Sau, de mai lungeste șaga,
Sunt la limită... cu șpagă! (Șt.C.)

– Zgomotul făcut de tren,
Pe asfalt de o mârtoagă...
Sau un tip puțin obscen
Căruia-i lipsește-o doagă! (D.V.)

10) O-adunătură de hârtii
Ce-un bugetar sau un notar,
Le pune, chiar de sunt prostii,
Grămadă, toate-ntr-un dosar!
(D.V.)

– Rememorat, văzut, în fine...
Se spune că a fost odată,
În vremea Greciei eline...
Pe când era bunica fată. (G.P.I.)

VERTICAL:

1) Material cam demodat,
Găsit pe la bătrâni prin casă
Și poate pe nedrept uitat,
Că, totuși, e ceva de rasă. (G.P.I.)

– E delicată și firavă
Și are-o aură de sfântă,
Dar uneori devine gravă...
Când este gădilată, cântă.
(G.P.I.)

2) Din zorii vieții la apus,
Pășești pe-o nevăzută punte
Predestinată, altfel spus,
Ce-ți este scris și-e pus în frunte.
(G.P.I.)

– Neștiute legi cerești
Îți inspiră stilul, mersul...
Felu-n care simți că ești
Conectat cu Universul. (G.P.I.)

3) O pictură valoroasă
Fu găsită-n proastă stare,
Dar artiști de mare clasă
I-au făcut o... corectare. (J.N.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

4) În tablou, se văd ades
Un drumeag, un râu, un șes
Și aspectul din natură,
E întocmai și-n pictură. (J.N.)

– În sintagmele comune
E „a pune munca-n cui”.
Sau, mai simplu, cum se spune:
„A fi om la locul lui”. (Șt.C.)

5) Cea mai dură dintre toate
Săbiile inventate,
Cică-a fost, la daci, odată,
Sabia încovoiată. (J.N.)

6) În anumite conjuncturi
E însoțit de strigături
Și-l întâlnim, cu mic cu mare,
Prezent la orice-aniversare. (F.R.)

– Aceasta e, pe cât se pare,
O formă clarificatoare;
De nu ai înțeles cumva,
Urmează a îți explica. (F.R.)

7) Un tip aflat mereu în treabă,
Cu fundul între două țări,
Ce are-un fix: te tot întreabă
De alcool sau de țigări... (F.R.)

– Nu-l vezi, dar iese la sondaje
Din lumea sa cea subterană
Și-s anumite personaje
Ce vor să-l ardă de pomană.
(F.R.)

8) Să-l definesc îmi e ușor:
Un element folositor
Ce o durere oblojește...
Ceva ce îmbunătățește. (F.R.)

9) Un refren ce-i susținut
Doar când anul stă să plece.
Dacă, însă, ăsta-ți trece,
Ești și tu un om trecut. (V.V.)

– Creând imagini iluzorii,
Ei nu-s ciulini, dar sunt scaieți
Iar în argou, răufăcătorii
Zic de sergenți, dar nu-s sticleți!
(V.V.)

10) Deși-i vulgară sau naivă,
Fidelii îi aduc prinosul,
Și, într-o notă pozitivă,
O iau adesea cu frumosul. (V.V.)

– Sabie închipuită
Cu origini vechi, latine:
Taie vorba prea lungită,
Dar se taie și pe sine! (V.V.)

Încrucișare:

Ștefan CIOCIANU

Definiții:

Nicolae BUNDURI, Ștefan CIOCIANU, Grigore COTUL, Petru-Ioan GÂRDA, Janet NICĂ, Florin ROTARU, David VALENTIN, Viorel VRÂNCEANU.

Dezlegarea careului EPIGREBUS (8)

din nr. 17 al revistei:

TATĂ, OCNAȘ, ERATĂ, UITE, AGRICULTOR, TOS, TITAN, RUJ, MIM, A, A, IACI, NUL, LITIU, MINĂ, ILUSTRISIM, ȘIR, AURARI, TEAM, SEMEȚ.

Dezlegarea careului din nr. 17 al revistei

VIOARA ÎNTÂI

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	D	A	N	S	P	O	P	U	L	A	R
2		P	E	L	T	I	C	E		C	U
3	I	U	B	I	T	E		D	R	U	M
4	A	C	U	T		R	I		M	A	O
5	V	A	N		B	I	C	I		R	A
6	A	T	I	C	E		I	N	G	E	R
7	S	U		A	T	E		N	U	L	E
8		R	E	L	I	G	I	O	S	I	
9	D	A	T	I	V		O	R	A	S	E
10	O		I	N	A	L	T	A		T	V
11	I	N	C	A	N	T	A	T	I	E	

SUDOKU

Sursa: <https://sudokukingdom.com/>

			4		7			3
3		7						9
	8			9		5		
	5	4	2					
6				3		9	5	
					1	4		6
5		9			6		8	
			3	8			4	
	4	1				6		5

				7		8		5
	8	2		3				
	1		2			6	9	
6	9						5	
					5		3	
8			6	9		4		
4		8						
	5	1			2			4
			3				1	

Selecție de **Valer POP**

Rebus

ZI-LE D'ALEA, D'ALE NOASTRE!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

ORIZONTAL: 1) ... – ... 2) Duce o viață de parazit – Ghicitul în cafea, blamat în „îpoca de aur”. 3) ... 4) ... – Trage la rame – Picată la țanc! 5) Reprezentant din lumea a treia – ... 6) Se înmulțesc în călduri (sg.) – Ales pe sprânceană. 7) Situată pe locul întâi la creație, celelalte venind mult mai târziu – Mediu... clarobscur! 8) Aduce un buchet de trandafiri (pop.) – ... 9) Casă acoperită cu verdeață – Pierdut pe culoare. 10) ...

VERTICAL: 1) Lucrează în schimburi. 2) Primadona! – Vasul din colț! – Țipă pe culoare, când e alertă maximă. 3) A unge pe cineva din conducere – Semnalul salvării la Roma – Card la BRD! 4) A apărea surprinzător la OBSERVATOR – Vraci care se țin de vrăji! – Adeseori! 5) Ținută pe linia de plutire. 6) Încadrat în spațiu la parter – În fond, aplică un adaos de zero la sută (pl.). 7) Mergă la cântare la categoria pană – Producător de blană neagră. 8) Vii pe dealuri (sg.) – A da ordine în contradictoriu. 9) Concurs trecut la seniori – Termen de contractare fără comandă prealabilă. 10) Mozaic lucrat la banc – Masă în stil rustic.

Ștefan CIOCIANU – Cluj-Napoca

Comuna Șanț - Împrejurimi (Fotografii de Lucian Claudiu GRAPINI)

Comuna Șanț

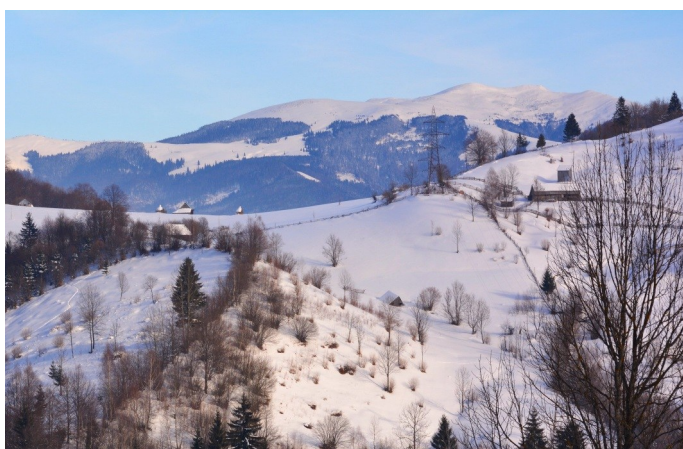
Comuna Șanț

**Prislop,
Munții Bârgăului**

**Vârful Ineu (2279 m) și Ineuț (2222 m),
Munții Rodnei**

**Vârful Omului, Munții Suhard,
văzut din Prislop**

**Valea Măriilor,
Munții Suhard**

Publicație socio-culturală trimestrială,
editată de **Asociația Culturală Revista „Izvorul Someșului”**,
cu sprijinul Consiliului local Șanț, județul Bistrița-Năsăud,
în *Parteneriat media* cu Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR)

Director fondator: Grigore COTUL
Redactor-șef: Leon-Iosif GRAPINI
Redactori: Adela COTUL, Alexandru DĂRĂBAN, Dănilă FILIPOI, Maria FOROGĂU,
Lucian Claudiu GRAPINI, Ana-Floarea HANCIUC, Valer POP
Machetare și tehnoredactare computerizată: Adela COTUL și Grigore COTUL

Adresa redacției: Loc. Șanț, nr. 27, jud. Bistrița-Năsăud, 427285
Email: revista.izvorul.somesului@gmail.com
Web: www.acris.ro

Tipar:
Tipografia PIM, Iași
Tel. 0730 086 676

Redacția respectă grafia autorilor
Responsabilitatea materialelor
publicate aparține în exclusivitate autorilor

Asociația Culturală Revista „Izvorul Someșului”

www.acris.ro

ISSN 2784 – 2959, ISSN-L 2784 – 2959

Persoanele care doresc să sprijine financiar
Asociația Culturală Revista „Izvorul Someșului”
pot face donații în contul:

ACRIS cont nr. **RO49CECEB00030RON2253387**,
deschis la **CEC Bank**,
CIF: 46144640

